·Augustinus·

Dns deus nr nolens aliquem nrm perire: et volens ecclesiam
suam velud agrum suum querens fructum de arboribus suis antequam
tempus securis adueniat: cui necesse erit infructuosas arbores
amputare: nec cessat nos admonere: ut dum tempus est nobis
cum dei adiutorio dum in nra ptate consistit bona opa faciamus

Cum autem transierit tempus bene operandi non restat nisi tempus
cadendi; nemo dicet post resurrectionem mortuorum in regno dei frange
esurienti panem tuum et egenos vagosque induc in domum tuam quia
non inuenies esurientem nec egentem Nemo dicturus est vesti
nudum: ubi enim tunica erit immortalis
Nemo dicturus est suscipe peregrinos ubi omnes in patria sua viuent
nam modo sumus inde peregrini Nemo dicturus est sepeli mortuum
ubi mors morietur nemo enim dicet visita egrotum ubi est sempiterna
sanitas Ista omnia pietatis officia in vita eterna non erunt
necessaria: Ubi sola pax summum bonum erit et leticia sempiterna

000258

397

Z BIBLIOTEKI SEMINARIUM SANDOMIERSKIEGO

GW 2131
IBP 408

85

¶J
q̄ in

¶Tra
primo
tes:qu
ctorita
De po
ſoris
dire c
mum.
De or
cleſia
ij.fo.
De ce
De p
Abba
bus.
Cui
teri.
Caſu
teri
ne ei
Qu
aud
Qu
par
re l
or
De
re
lat
De
att

¶ Incipit tabula materieꝝ q̄ in hoc libro continentur.

¶ Tractatus de confeſſore qui hic primo ponitur diuidit̄ in tres partes: quaꝝ prima eſt de ptāte, ſeu auctoritate confeſſoris ⁊ habet. c. xv.

De poteſtate ſeu auctoritate confeſſoris ⁊ quis poſſit vel nō poſſit audire confeſſiones. Capitulum primum. folio primo.

De ordinario confeſſore quo ad eccleſiaſticas perſonas ⁊ clericos ca. ij. fo. i

De cardinalibus. ij

De patriarchis ⁊ alijs. eod

Abbatiſſa quid poſſit in ſpiritualibus. fol. iij

Cui debeant laici ordinarie confiteri. c. iij. eod

Caſus octo in quibus poteſt q̄s alteri confiteri q̄ꝫ proprio ſacerdoti ſine eius licentia. c. iiij. fo. iiij

Quis poſſit committere ⁊ quis nō audientiam confeſſionū. c. v. vj

Quomō ⁊ q̄n curatus vł preſbyter parrochialis poſſit dare vł denegare licentiā alteri confitendi ſubdito ſi petat illam. c. vj. vij

De religioſis qui non poſſunt audire confeſſiones ſine licentia ſui prelati. c. vij. fo. eod

De poteſtate audiendi cōfeſſiones attributa fratrib⁹ predicatoribus ⁊ minoribus a iure per tex. cle. dudū §. ij. de ſepul. quomodo fieri poſſit ⁊ quomodo exponitur. c. viij. viij

De effectibus qui ſequuntur ex cōmiſſione audientie confeſſionis alteri facta. c. ix. fo. ix

Differentia inter fratres preſentatos ſm formam clemen. dudum et differentia inter ſacerdotes curatos. c. x. fo. xj

De caſibus multiplicibus epiſcopo reſeruatis de quibus agitur in fine cle. dudum. de ſepul. c. xi. eod

De e ſacerdote qui abſoluit aliquē a caſu a quo non poteſt abſoluere. c xij. fo. xiij

An in generali confeſſione cōtineantur ſpecialia. c. xiij. eod

Quid poſſint penitētiarij curie romane. c. xiiij. fo. xiiij

Quid faciendum q̄n ꝯfeſſor nō intelligit penitentem. c. xv. eod

Expliciunt capitula prime partis huius operis.

¶ Incipit tabula ſecūde partis huius operis que erit de ſcientia confeſſoris. ⁊ habet. §. v.

Qꝛ duplex eſt clauis ordinis. ſ. ſciētie ⁊ potentie. §. i. fo. xiiij

Quanta ſcientia requiratur in cōfeſſore. §. ij. eod

An cōfeſſor teneat̄ ſcire an peccata

Nota

in confeſſione audita ſint mortalia vel ne·§·iij·fo· xv

Q̄r iteranda eſt confeſſio in ſex caſibus·§·iiij·fo· xvj·

An valeat confeſſio ab incontrito facta vt eam iterare non oporteat. §·v·fo· xvij

De attritione ⁊ contritione· xix

Nota Sexdecim conditiones que requiruntur in omni bona confeſſione fienda. xx

Expliciunt·§·ſecunde partis huius operis·

Incipit tertia pars huius operis que erit de bonitate confeſſoris·Et habet·§·x·

Qualiter confeſſor debeat habere duo:ſcilicet timorem dei ⁊ zelū animarum·§·i·fo· xx

Duo debet hr̄e bonus ꝯfeſſor· eod

Quō ſe habere debeat confeſſor erga penitentem ⁊ de quibus interrogandum ⁊ ibi verſus decem preceptoꝝ decalogi ⁊ verſus ſeptem peccatoꝝ mortalium·§·ij· xxj

Quo ordine fieri debeant interrogationes ⁊ de quibus· eod

In interrogationibus fiendis tria debent obſeruari· eod

De circumſtantijs peccatoruꝫ ⁊ ibi verſus earum·§·iij· xxij

Ercumſtancie peccatoꝝ cōfitende ſunt multiplici genere· eod

Circumſtantie q̄ trahunt peccatuꝫ ad aliud gen⁹ ſunt ꝯfitende· xxiij

Peccatū cōmiſſum die feſto trahit ad aliam circumſtantiam· eod

Peccatū diuiditur in tria· xxiiij

Regule·v·ad cognoſcendū peccatū mortale a veniali· eod

Que debeat ſeruare ⁊ ſcire confeſſor vtilia ⁊ neceſſaria in ipſo exercitio confeſſionis·§·iiij· xxv

Quō ſe habere debeat confeſſor audiendo mulieres· eod

Qualis ⁊ quāta debeat iniungi ſatiſfactio ſeu penitentia a confeſſore penitenti·§·v· eod

Qualiter ſe habere debeat confeſſor penitentias iniungendo penitentibus· xxvj

Contraria penitentia debet imponi delicto· eodem

Pro peccato occulto non debet dari manifeſta penitentia· xxvij

Memoriale dicendum penitēti circa penitentiam faciendam· eod

Quid fiendū qn̄ penitens nō cōfitetur aliquod peccatū mortale qd confeſſor nouit eſſe in eo· eod

Sacerdos dicitur ſoluere vel ligare tripliciter ⁊ de modo ⁊ forma abſoluendi·§·vj· xxviij

Forma verborum abſoluendi penitentem· eod

Forma ⁊ vis verborum que requi-

runtur in abſolutione. eod
Forma abſolutionis ab omnib⁹ cē/ſuris ꝛ penis tam a iure ꝙ ab ho/mine latis. eod
Quid fiendū qñ ꝯfeſſor abſoluit pe nitentem de quo nō debuit. xxix
Quid de confeſſore qui non intel/ligit penitentem. eod
An penitens teneat̃ iterare penitē tiā ei iniunctam in peccato mortali factā in toto vł in parte. ꝛ an dicta penitentia taliter facta ei valeat in foro militantis eccleſie.§.vij. eod
Remediū tuti⁹ ſiue conſiliū dandū penitēti qualiter pficere debeat pe nitentiā ſibi iniunctā ꝛ q̄ penitētia debeat ſibi dari ſecurior. xxxj
De celatiōe ꝯfeſſionis.§.viij. eod
Penitentia confeſſoris confeſſionē reuelantis. xxxij
Qui teneantur ad ſigillum confeſ ſionis.§.ix. xxxiij
Ad que ſe extendat ſigillum confeſ ſionis.§.fi. xxxiiij
Quid fiendū qñ confeſſor indiget conſilio ſuper aliquo caſu. eod

Explicīūt.§.tertie partis ꝛ per ꝯñs tractat⁹ iſte de ꝯfeſſore.

¶Incipiūt excōicationes ſedi apłi ce reſeruate tam a iure ꝙ p proceſ/ſum ſiue p extrauagātes breuiter re collecte p ordinem.deinde ſequuntur excōicatiōes reſeruate epīs vni uſcuſq₃ dioceſis. xxxv
Excōicationes papales ꝯcernentes religioſos ꝛ religioſas. xxxvj
Excōmunicationes epiſcopis ex iu re reſeruate. xxxvij

¶Incipit tabula ſuper interroga/torio.

¶Interrogatoriū qđ eſt ſecundus liber hui⁹ opis in ordine diſtingui tur in tres ptes principales: quarū prima eſt de interrogationib⁹ fien dis a confeſſore ſm ordinem decē̃ preceptoꝝ decalogi.ꝛ hab₃.c.xxiiij.
Primum preceptum continet.iij.c.
De votis.c.i. xlj
De voti tranſgreſſione. xlij
De ſuperſtitionibus.c.ij. eod
De incantationibus. eod
De adoratione creaturaꝝ. eod
De diuinationibus. eod
De arte notoria. eod
De conſtellationibus. eod
De ſortibus. eod
De incantationibus eod
De breuibus. eod
De obſeruatione tempoꝝ. eod
De ſomnijs. eod
De blaſphemia dei ꝛ ſanctorū mul/tiplici.c.iij. xliij
¶Secundū preceptum habet.c.ij.
De periurio.c.i. xliiij

De adiuratione.c.ij. eod
¶ Tertium preceptum habet.c.ij.
De obſeruatione feſtoꝝ.c.i. xliiij
De auditione miſſe diebus domi/
nicis ⁊ feſtiuis. eod
De obſeruatione ieiuniorum. c.ij.
folio xlv
¶ Quartum preceptū cõtinet.ij.c.
De honore parentum.c.i. xlv
De gubernatione familie.c.ij. eod
¶ Quintū preceptū habet vnum.c
De homicidio triplici.ſ.corde.ore ⁊
opere.c.i. xlvj
¶ Sextum preceptuz habet vnicū.c
De luxuria actuali ⁊ eius ſpecieb⁹
c.i.fo. xlvij
¶ Nonum preceptū habet vnum.c.
De luxuria mentali ⁊ eius ſpecieb⁹
c.i.fo. xlviij
¶ Septimū preceptum habet.c.viij
De vſurpatione rei aliene multipli
ci.c.i. eod
Circa vſuram. eod
De ſoccedis animalium. eod
De venditione ad terminum. eod
De cambijs. xlix
De Mutuantibus ſub ſpe. eod
De accipientibus ad vſuram. eod
De facientibus ſtatuta in fauorem
vſurariorum. eod
De emptione impreſtitorum loco/
rum ⁊ montium.c.ij. eod
De fraudulētia que multis modis
committitur.c.iij. eod
De falſificatione.c.iiij. eod
De iniuſticia que fit in iudicio ca/
pitulum.v. l
De furto.c.vj. eod
De ſacrilegio quod cõmittitur cir
ca res ſacras.c.vij. eod
De rapina violenta.c.viij. lj
¶ Decimū preceptum habet.c.vnū
De deſiderio habendi res alienas
c.i.fo. lij
¶ Octauū preceptū habet.c. duo.
De mendatio.c.i. liij
De detractione.c.ij. eod

Explicit tabula ſuper prima
parte interrogatorij.

¶ Incipit tabula ſecunde partis in
terrogatorij que eſt de ſeptem vi/
tijs capitalibus.

¶ De auaricia titulus primus ⁊ ha
bet.c.ix.
de ſymonia.c.i. liiij
de proditione.c.ii. eod
de acceptione perſonaꝝ.c.iij. eod
de turpi lucro.c.iiij. lv
de ludo multiplici.c.v. eod
de inquietudine.c.vj. lvj
de inhumanitate retinendi tenaci
ter.c.vij. eod
de auaricia amandi res inordina/
te.c.viij. eod
de prodigalitate contraria auari/
cie.c.ix. eod

¶De inuidia titulus·ij.⁊ hēt·c·iiij
de inuidia ipſa·c·i· eod̄
de odio ⁊ filiab⁹ inuidie·c·ij· lvij
de vſurpatione·c·iij. eod̄
de exultatiōe in aduerſis·c·iiij.eod̄
de triſtitia in pꝛoſperis· eod̄
¶De ira ti·iij.⁊ habet·c·ij·
de ira ipſa·c·i· eod̄
de filiabus ire:ſcilicet indignatio-
ne·c.ij· lviij
de tumoꝛe mentis· eod̄
de clamoꝛe eod̄
de contumelia· eod̄
de blaſphemia ⁊ maledictione cre-
aturarum· eod̄
de rixa. eod̄
de ſeditione· eod̄
de bello· eod̄
¶De accidia titulus quartus ⁊ ha-
bet capitula·v·
de accidia ipſa·c.i. eod̄
de filiabus accidie·c.ij· lix
de deſperatione· eod̄
de malicia· eod̄
de puſillanimitate· eod̄
de rancoꝛe· eod̄
de ocioſitate que pꝛocedit ex tedio
folio· eod̄
de toꝛpoꝛe ſeu pigritia bene operā-
di·fo· eod̄
de euagatione mentis· eod̄
de negligentia ſeu tepiditate·c·iij·
folio eod̄
de negligētia ꝯfeſſionis·c·iiij· lx
de negligentia circa cōmunionem
c.v· eod̄
¶De inani gloꝛia titulus quintus
⁊ habet·iij·c·
de ipſa inani gloꝛia·c·i· lxj
de īmodeſtia oꝛnatus·c·ij· eod̄
de filiabus inanis gloꝛie et pꝛimo
de ypocriſi·c.iii· eod̄
de iactantia· eod̄
de ironia· lxii
de contentione· eod̄
de diſcoꝛdia· eod̄
de pertinacia. eod̄
de ſingularitate nouitatum. eod̄
de inobedientia· eod̄
¶De gula titulus ſextus et habet
capitula.iii·
de gula ipſa·c·i·fo· eod̄
de ebꝛietate.c·ii· eod̄
de inſenſibilitate· lxiii
de filiabus gule·⁊ pꝛimo de ebetu-
dine·c·iii· eod̄
de loquacitate· eod̄
de ſcurilitate· eod̄
de inepta leticia· eod̄
de choꝛeis· eod̄
de immundicia ſeu pollutione pꝛo-
curata· eod̄
¶De luxuria titulus ſeptimus et
habet·c·duo·
de luxuria ⁊ pertinentib⁹ ad ipſam
c·i·fo· eod̄
de delectatione moroſa· eod̄
de filiabus luxurie·c.ii· lxiiii

de cecitate mentis· eoꝺ
de pꝛecipitatione· eoꝺ
de inconſideratione· eoꝺ
de inconſtantia· eoꝺ
de amoꝛe ſui· eoꝺ
de odio dei· eoꝺ
de amoꝛe vite pꝛeſentis· eoꝺ
de hoꝛroꝛe futuri ſeculi· eoꝺ
¶De ſuperbia ti·viii· ꝛ habet·c·ii·
de ſuperbia ipſa·c·i· eoꝺ
de filiabus ſuperbie ꝛ pꝛimo de de riſione·c·ii· eoꝺ
de ambitione· eoꝺ
de pꝛeſumptione· eoꝺ
de temeraria iudicatione· lxv
de curioſitate. eoꝺ
de ingratitudine· eoꝺ
de ſcandalo· eoꝺ
de adulatione· eoꝺ
de blaſphemia in ſpūmſanctū. eoꝺ
de ſciſmate· lxvi
de infidelitate paganoꝛum ꝛ hereticoꝛnm· eoꝺ

Explicit tabula ſecunde partis interrogatoꝛii·

¶Incipit tabula tertie partis interrogatoꝛii que eſt de ſtatib⁹: que continet·c·xvii·

Ad coniugatos·c·pꝛimum ꝛ habet §·xxiii· lxvi
de actu matrimoniali ꝛ peccatis cō miſſis in eo. lxviii
Interrogationes fien de circa coniugatos· lxix
De pꝛincipibus rectoꝛibus ꝛ baronibus·c·ii· lxx
De iudicibus ſeu quibuſcunq̄ habentib⁹ auctoꝛitatem·c·iii·ꝛ habet §·xix· lxxii
De aduocatis pꝛocuratoꝛibus ꝛ notariis·c·iiii·ꝛ hꝫ·§·xxii· lxxiii
De doctoꝛibus ꝛ ſcolaribus·c·v·et habet·§·xv· lxxv
De medicis ꝛ aromatariis·c·vi· et habet·§·x· lxxvi
De emulatione vero ꝛ detractione quam faciunt medici interrogandum eſt pꝛout habes ſupꝛa·
De mercatoꝛibus campſoꝛibus ꝛ pſonetis·c·vii.ꝛ hꝫ·§·xviii· eoꝺ
de artificibus ꝛ mechanicis·c·viii. ꝛ habet·§·xvi· lxxvii
de lanificibus· lxxviii
de ſetariol[illegible]· eoꝺ
de tabernario ꝛ hoſpite· eoꝺ
de macellario· eoꝺ
de piſtoꝛe· eoꝺ
de ſutoꝛe pannoꝛum· eoꝺ
de aurificibus· eoꝺ
de cerdonibus· eoꝺ
de fabꝛis· eoꝺ
de locatoꝛibus equoꝛum· eoꝺ
de hiſtrionibus· eoꝺ
de citarizantibus· eoꝺ
de ſeruitoꝛib⁹ ꝛ laboꝛatoꝛib⁹· eoꝺ
de ruſticis ꝛ agricolis·c·viiii·ꝛ ha/

bet·§·ij. eod
de pueris ⁊ puellis·c·x· lxxix
de clericis in cōmuni.c·xj· ⁊ habet §·xxvj·fo· eod
de beneficiatis ⁊ canonicis·c·xij·⁊ habet·§·xlij· lxxxj
de religiosis maſculis ⁊ feminis·c·xiij.⁊ habet·§·xxxv· lxxxiiij
de voto paupertatis· lxxxv
de voto caſtitatis· eod
de voto obedientie. eod
de officio diuino. eod
de exercitio· lxxxvj
de oratiōe ⁊ confeſſione. lxxxvij
de amore parentum· eod
de prelatis iu cōmuni·c·xiiij· ⁊ habet·§·xv· lxxxviij
de epiſcopis ⁊ prelatis ſuperiorib⁹ c·xv·⁊ habet·§·xxij· xc
In iudicando in foro contentioſo· folio· xciij
de abſolutione ⁊ penitentie iniunctione·c·xvj. xciiij
de penitentia iniungenda penitenti·fo· xcvj
de infirmis ⁊ quid agendum ſit erga eos·c·xvij· eod
Forma abſolutiōis in articulo mortis·fo· xcvij
Forma abſolutionis ab excōmunicatione minori· eod
Forma abſolutionis a peccatis minoris excōmunicationis· eod
forma ſacramēti baptiſmatis eod
Forma conſecrationis ſeu chriſmatis·fol· eod
Forma abſoluendi a peccatis· eod
Forma extreme vnctionis· xcviij
Forma conſecratōnis corporis chriſti· eod
Forma ꝯſecratōnis ſanguinis chriſti·fol. eod
Forma ordinum minoruꝫ ·ſ· forma hoſtiarij· eod
Forma lectoratus. eod
Forma exorciſtatus· eod
Forma accollitatus· eod
Forma ſubdiaconatus· eod
Forma diaconatus· eod
Forma preſbyteratus· xcix
Forma ſacramenti mr̄imonij. eod

Explicit tabula ſuper tertia parte interrogatorij·

¶ Incipit tabula ſuper tractatum de reſtitutionibus qui in hoc libro ſeu opere tertio loco ponitur: vt patet in ſecunda parte ſumme de vitijs capitalibus eiuſdeꝫ fratris Antonini·

Capitulum primū de reſtitutionibus in genere: in quo ponuntur·xx manus rapientium: quarum quelibet habet qnqꝫ digitos ſeu modos ⁊ ſic ſunt centū modi in quib⁹ fit reſtitutio vel erogatio· xcix
Prima manus feneratoria· eod

Secunda manus raptoria. eod
Tertia manus furatoria. fo. c
Quarta manus bellatoria. eod
Quinta manus damnificatoria. cj
Sexta manus participatoria. eod
Septima manus ſacrilega. eod
Octaua manuſ iniuſte iudicatoria folio. cij
Nona manus in iudicio iniuſte aſſiſtoria. eod
Decima manus fraudatoria. eod
Undecima man⁹ falſificatoria. ciij
Duodecima man⁹ ꝓditoria. eod
Tredecima man⁹ ſymoniaca. eod
Quartadecima manus imperatoria. fo. eod
Quintadecima manus luſoria. folio. ciiij
Sextadecima manus locationis et conductionis vitiatoria. eod
Decimaſeptima manus turpiter lucratoria. eod
Decimaoctaua manus detractoria foli. cv
Decimanona manus perſone leſoria. eod
Uigeſima manus animarum predatoria. eod

¶ Incipit capitulum ſecundum de reſtitutionibus: in quo oſtenditur quid. quantum. quibus. ꝛ quo ordine reſtituendum ſit. fo. cv
Primo de damno quod infert̃ homini quo ad animã auferẽdo ꝛ virtutes infuſas ꝛ morales quod contingit fieri quattuor modis. cvj
Secundo de damno quod infertur homini quo ad corpus inferendo ꝛ leſiones corporales. qđ etiã contingit fieri quattuor modis. cvij
Tertio de damno quod infert̃ homini quo ad famam ꝛ honorez per vituperationes verbales. qđ etiam fit. iiij. modis. cviij
Quarto de damno quod infert̃ homini quo ad ſubſtantiam temporalem prout pertinet ad reſtitutionez male ablatorum certorum ꝛ incertorum. cix
An clerici teneant̃ reſtituere fruct⁹ voluptuoſe conſumptos. cxj
Qnantũ ad tertium principale vbi fienda eſt reſtitutio. cxij
An fideiuſſor poſſit repetere a debitore vſuras pro eo ſolutas. eod
Quantum ad quartum principale: ſcȝ per quos fieri debeat reſtitutio incertorum. cxiij
Quantũ ad ſecũdũ ꝑ quos fieri debet reſtitutio certoꝝ. cxiiij
De damnis datis tempore guerrarum. cxv
De tutoꝝ curatoꝝ vel negociorum geſtorum reſtitutione. cxvj
Quantum ad quintum. ſ. cui fienda eſt reſtitutio. cxvij
De illicite acq̄ſitis ſcđo mõ. eod

De illicite acq̄ſitis per ludū. cxix
Quantum ad ſextum cur ſit fienda reſtitutio. cxx
Quantum ad ſeptimū de modo reſtituendi ſeu ordine. cxxvj
De reſtitutione certoꝝ. eod
Quō debꝫ fieri reſtitutio vxoris cōcipientis per adulteriū. cxxx
Quantū ad octauum. ſ. qn̄ fieri debet reſtitutio. cxxxij

Finis.

¶ J
vtil
ſe b
nite
qua
ac i
niu
frat

⁊pe
ſuar
erg
trip
lici
poſ
do
⁊qu
uer
ſcer
mal
ber
uea
ſit
mu
inn
deb
te ⁊
ſta
luc
uar
cria

¶ Incipit Summula confeſſionis
vtiliſſima: in qua agitur quomodo
ſe habere debeat confeſſoꝛ erga pe
nitentem in cõfeſſionib⁹ audiẽdis
quam edidit reuerendiſſimus vir
ac in xp̃o pater dñs frater Antho/
nius archiep̃s Floꝛẽtinus oꝛdinis
fratrum pꝛedicatoꝝ.

Defecerunt ſcrutantes ſcru
tinio: pſ̃. lxiij. Scrutinium
quidẽ eſt confeſſio: in quo
⁊ penitens ſcrutatur conſcientiam
ſuam ⁊ confeſſoꝛ cum eo. Scrutans
ergo eſt confeſſoꝛ qui in hoc poteſt
tripliciter deficere. quia vel per ma
liciam: abſoluendo quem ſcit non
poſſe. vel per ignoꝛantiam: neſcien
do diſcernere inter lepꝛã ⁊ lepꝛam:
⁊ quem poſſit vel non poſſit abſol/
uere. vel per infirmitatem concupi
ſcentie: inde ſumendo occaſiones
maloꝝ ex auditu dũ incaute ſe ha/
bet. Unde Aug. de pe. di. vj. c. i. Ca/
ueat ſpũalis iudex vt ſicut nõ cõmi
ſit crimen nequitie ita non careat
munere ſciẽtie. Ex quibus verbis
innuitur ꝙ confeſſoꝛ ſiue ſacerdos
debet habere illa tria ex auctoꝛita/
te Aug. pꝛeallegata. ¶ Pꝛimo pote
ſtatem in foꝛo conſcientie: vt ſcꝫ ſit
iudex ſpiritualis. ¶ Secundo cõſer
uare puritateꝫ vite ſue ne cõmittat
crimen nequitie. ¶ Tertio habere
ſufficientem ſcientie claritatem vt
non careat munere ſcientie.

¶ Capitulũ pꝛimũ de ptãte ſeu au/
ctoꝛitate confeſſoꝛis: ⁊ quis poſſit
vel non poſſit audire cõfeſſiones.

Notandum pꝛimo eſt ꝙ nõ ſa
cerdos ⁊ ſi poſſit audire con/
feſſiones in caſu moꝛtis: nõ tamen
abſoluere poteſt. alˀs ſi abſoluit vt
ſacerdos indicatiue ſm̃ quoſdã in
currit irregularitatẽ: ſicut ſi celebꝛa
ret. Hoc tamen eſt dubiũ: quia nõ
eſt in iure expꝛeſſuꝫ ſicut de celebꝛã
te. vnde non videtur irregularis.
ex̃ de ſen. ex. c. is qui. li. vj. Ibi eniꝫ
dicitur ꝙ nõ incurrit quis irregu/
laritatem pꝛopter aliquod delictuꝫ
quando non eſt in iure expꝛeſſum.
Et confeſſus tali nõ ſacerdoti tene
tur iterum cõfiteri. Ratio eſt: quia
ſolis ſacerdotibus dictũ eſt: Quo/
rum remiſeritis peccata ⁊c̃. Jo. xx.
Nec tamen a quolibet ſacerdte po/
teſt quis abſolui ſed a pꝛopꝛio aut
altero de licentia eius. Unde dicit̃
de pe. ⁊ re. in. c. oĩs. ꝙ qlibet in an/
no ſemel confiteatur omnia pecca/
ta ſua ꝓpꝛio ſacerdoti. ⁊ de pe. di.
vj. c. placuit. Ratio eſt: quia nõ po/
teſt quis ſoluere vel ligare euꝫ qui
ſibi confitet̃ niſi habeat iuriſdictio
nem ſuper eum. Si aũt ſit pꝛopꝛius
pꝛelatus ⁊ non ſacerdos ſicut cura/

tus ⁊ epiſcopus non ſacerdos poteſt abſoluere per alium cōmittendo hoc alteri. ¶ Sed nota ꝙ proprius ſacerdos aliter intelligitur cum dicitur ꝙ quilibet debet confiteri proprio ſacerdoti: ⁊ aliter cum dicitur ꝙ de licētia proprij ſacerdotis poteſt alteri confiteri.

¶ Nam primo caſu dicitur ꝓprius ſacerdos quicunqꝫ habet poteſtatē abſoluendi ordinariam vel delegatam ſiue ſit cōmunis ſiue ſingularis quia actor ſequitur forū rei. ſed eſt in electione eius quem forū de multis ſequatur. niſi ſit actio realis in qua ſequitur forꝫ rei de qua agitur Et quia in foro penitentie idē eſt actor ⁊ reus. Inde eſt ꝙ idē ſeipm poteſt accuſare coram quocunqꝫ cōfeſſore de omnibus qui illum poſſit abſoluere de crimine vbicūqꝫ cōmiſſo: quia hmōi abſolutio non reſpicit territorium ſicut alia ratōne rei vel delicti. Propter quod dicit Hoſtiēſis ꝙ quilibet habet tres ſacerdotes proprios ordinarie: ſcꝫ curatum de cuius parrochia eſt. ⁊ epiſcopum ſuum ⁊ papā. Sed in ſecundo caſu proprius ſacerdos de cuiꝰ licentia poteſt alteri confiteri intelligit̄ ſtrictius ille qui de iure ſuo ordinario hoc habet nō ex cōmiſſione. Et ſic intelligitur. c. omnis. equoce loqui de proprio ſacerdote ſm omnes. Nam conſtat ꝙ ad implendum illud preceptum de confitendo ſemel in anno oīa peccata ſua pprio ſacerdoti. ita ſufficit confiteri vicario curati ſicut ipſimet curato. ⁊ tamen ad confitendum alteri nō ſufficeret accipere licentiam ab eiꝰ vicario: ſicut ſufficeret ab ipſomet curato. Unde reſpectu primi vicarius eſt proprius ſacerdos ſed non reſpectu ſecundi. Unde et ſi poſſit quis cōfiteri vicario curati: tamen ipſe vicarius non poteſt dare licentiam illi ꝙ alteri confiteatur. Hec Petrus de palu. in. iiij. di. xvij.

¶ Capitulum ſecundum de ordinario confeſſore quo ad eccleſiaſticas perſonas ⁊ clericos.

Sciendum eſt ꝙ papa q̄a non habet ſuperiorem a xp̄o nec a concilio quoqꝫ habet propriū confeſſorem quem duxerit eligendum qui auctoritate xp̄i poteſt eum abſoluere vel ligare in foro penitentiali: nō autem in foro exteriori quia ipſe non poteſt ligari vinculo excōmunicatōnis a quo indigeat abſolui. Et propter hoc nō oportet a xp̄o ſibi cōmitti. quia tamen poteſt ligari vinculo peccati ſicut ⁊ alij propterea indiget remedio ſicut ⁊ alij quia nec xp̄s dimiſit eum ſine remedio. Ideo hoc cōceſſit vt ſicut a pa

cipio quilibet poterat quelibet vo/
lentem ſibi confiteri abſoluere· ita
⁊ nunc quoad illũ qui nulli eſt ſub
iectus ſicut papa·Si vͦo excõmuni
catus eligatur in papam anteq̃z cõ
ſentiat ſuperiorem habet a quo ab
ſolui poteſt. Sed ſi prius aſſentiat
abſolui poſtea non poteſt·Sed nec
indiget:quia nulli legi ſubeſt·Un/
de lex poſitiua que arcet excommu
nicatum a cõmunione fidelium et
perceptione ⁊ collatione ſacramen
torum ipſum non ligat·propter qđ
excõmunicatio non impedit electũ
nec electõnem ipſam· Qui vͦo ſunt
de familia pape habent ſummũ pe/
nitentiarium proprium ſacerdotez
cum papa: quia nulli alij ſubſunt·
Secus eſt autem de capellanis ei⁹
qui per mundum ſunt diſperſi:qui
propter hoc non ſunt ab alijs exem
pti·

¶De Cardinalibus·

E cardinalibus aũt qui ſunt
epiſcopi non minus habent
q̃z alij epiſcopi:q̄ ſcilicet libere poſ
ſunt eligere· Idez ſi ſunt legati:q̄a
ſunt prelati vel exempti. Si vero
ſunt ſimplices cardinales nec epi/
ſcopi nec legati·dicit Hoſtieñ· eos
non habere niſi papam ⁊ ſummum
penitentiarium. Et quãuis imme
diate ſint ſub papa ⁊ per conſequẽs
exempti:nõ tamen poſſunt ſibi eli/
gere confeſſorẽ ſine ipſius aut ſum/
mi penitentiarij licentia : quia nõ
ſunt prelati ſed coadiutores prela/
ti ⁊ paſtores·licz ſint preſbyteri car
dinales·⁊ ideo tutius eſt q̄ habeãt
licentiam a papa· Familia vero cõ/
menſalis eorum de licentia eorun/
dem cardinalium poſſunt ſibi eli/
gere confeſſorem: quia de conſue/
tudine ſunt ſubditi eis ſiue ſacer/
dotes ſint ſiue non· Uel forte ſum/
mus penitentiarius:quia eſt quaſi
curatus reſpectu omnium manſio
nariorum curie pape·quoꝝ ipſe pa
pa eſt quaſi epiſcop⁹ proprius· Hec
Pe·de palu·in·iiij·

¶De patriarchis ⁊ alijs·

Atriarche.archiepp̄i·⁊ epiſco
pi habent proprios ſacerdo/
tes ſuos ĩmediate ſuperiores vt epi/
ſcopus archiepiſcopũ.ille primatez
ille patriarcham·ille papam·⁊ hoc
niſi ſint exempti. nihilominus om
nes iſti poſſunt ſibi eligere confeſ/
ſores·extra de peni·⁊ remiſ·c·finali
qui poſſunt eos abſoluere non ſo/
lum de occultis ſed etiam de ma/
nifeſtis ⁊ notorijs:etiam archiepi/
ſcopo inuito ⁊ etiaz a vinculo excõ/
municationis maioris ⁊ minoris·⁊
mutare vota ⁊ relaxare iuramenta
⁊ omnia alia propter que non eſſet
conſulenda ſedes apoſtolica·Licet

Hoſtieñ· dicat cõtrarium. Et illud
contrarium tenet frater Bartholuſ
in pyſanella cõfeſ·iij·§·xvj· Nec ob
ſtat ꝙ in illo·c·fi·nõ ſit mentio niſi
de abſolutione a peccatis: quia cũ
intẽtio pape ſit ipſis epiſcopis qui/
bus eſt graue ſemper ad archiepi/
ſcopatũ recurrere ⁊ grauius ad pa/
pam ita prouidere eis per confeſſo
rem ab eis electum ſicut prouiſum
eſt inferiorib⁹ epiſcopoꝝ per ipſos
epiſcopos· Ideo de omni peccato ⁊
vinculo de quo poteſt epiſcop⁹ ab/
ſoluere inferiorem ⁊ electus ab eo
poteſt ip̃m abſoluere ⁊ in omni ca/
ſu in quo poteſt epiſcopus diſpen/
ſare cum inferiori ⁊ ille cum epiſco
po: quia ibi eadem ratio ⁊ idez ius.
Et ſicut bene dicit Hoſtieñ· Iſtud
priuilegiũ non perdit per hoc ꝙ ve
nit Romã: quia ibi non diſtingui
tur vbicunqꝫ ſit· Sed ſi deſinit eſſe
epiſcopus: puta quia cedit loco et
dignitati: forte perdit priuilegium
datum epiſcopis: quia ipſe nõ plus
habet epiſcopi dignitatez· Si vero
cedit loco ⁊ non dignitati nõ per/
dit· Ratio per quam aliqui probãt
ꝙ confeſſor ab epiſcopo electus nõ
poteſt eum abſoluere a vinculo ex/
cõmunicatõnis: quia nõ habet po/
teſtatem niſi ex electione epiſcopi·
Sed ad hoc reſpondetur ꝙ nõ epi/
ſcopo eligente ſed a iure cõmitten/
te habet poteſtatez ille ſicut qui eli
guntur ab illis qui per litteras pe
nitentiarioꝝ habent ꝙ poſſint ſibi
eligere confeſſorem ab ipſis peni/
tentiarijs non ab eligentibus ha/
bent auctoritatem: ſicut cum epiſco
pus cõmittit fratribus quos prior
elegit ipſi ſunt cõmiſſarij prelatoꝝ
non eligentium. Et ꝙ etiam dicũt
ꝙ ſi ille electus ab epiſcopo in ꝯfeſ/
ſorem eſſet excõicatus minori nun
ꝗꝫ cum eligeretur ad hoc poſſit ab
ſoluere: quia ligatus minori lꝫ poſ
ſit conferre ſacramenta non tñ eli/
gi· Rñdetur ꝙ nõ valet iſtud: quia
intelligitur de electione ad digni/
tatez· Immo ⁊ ſi quando ab epiſco
po eligat̃ confeſſor eſſent tunc am/
bo ipſe ⁊ electus ligati maiori ad/
huc non impediret factum: dũmo/
do ellectus ille qui abſoluit nõ ſit
ligatus maiori nec ſuſpenſus· Hec
Pet· de palu ·in·iiij·di·xvij·q·iij·
¶ Prelati exempti habẽt ſimile pri/
uilegium cum epiſcopis in eligen/
do libere confeſſorem· nam ex quo
ſunt exempti ⁊ prelati· Sicut multi
ſunt abbates: ex hoc ipſo habent
iſtud priuilegium: quia graue eſſet
eis ſemper adire papam ꝓ nouũ pro
licentia confitendi· Si aũt ſic ſunt
exempti ꝙ nõ prelati nõ hñt iſtud
priuilegium· verbi gratia: Omnes
ſubditi collegij ſunt exempti ſecu/

lares vel regulares quod eſt exem/ptum in capite et in membris. Hi enim imediate ſuis prelatis confi/teri poſſunt·nõ alijs niſi de licẽtia ipſoꝝ·Si autem ſic ſunt exempti ꝙ citra papam nec decanũ nec prepoſitum habent qui habeant curam ipſoꝝ ꝛ ad hoc non poſſunt ſibi eligere ſed petunt hoc ipſum a papa vel eius penitentiario cum al's nullus poſſit eos abſoluere·

¶Abbatiſſa quid poſſit in ſpiritualibus·

Similit' nulla abbatiſſa quãuis iura epiſcopalia exerceat ponendo officiales niſi in hoc habeat ſpeciale priuilegium quãtumcunꝗ exempta nõ poteſt hoc habere: quia non eſt prelata cum nõ habeat claues iuriſdictionis ꝛ ꝙ eius officialis excõicat qđ per ſeipſum nõ poteſt nõ eſt auctoritas ipſius ſed papa· Similiter quicũꝗ preeſt qbuſcũꝗ ex cõmiſſione alterius et eſt delegatus non poteſt dici prelatus· Vñ quantumcũꝗ exempt⁹ qa tñ nõ eſt prelatus nõ habet hoc priuilegiũ: puta ſubprior in religione vel prior non conuentualis aut cõuentualis ſub abbate: non per electionem ſed ab ipſo abbate ex conſilio ſenioꝝ poſitus vel inſtitutus niſi forte qñ mortuo abbate vel priore ipſi fuerint quaſi ordinarij quia tunc actio ſurrogata habet priuilegium eius in loco cuius ſurrogat'· Sed prior qui per electionem canonicã inſtituitur prelatus eſt· ꝛ ideo ſi eſt exemptus habet idem priuilegium propter quod non oportet ꝙ confirmans det ſibi poteſtatem eligendi confeſſorem ſicut nec confirmans vel conſecrãs epiſcopũ. Nec obſtat decretalis· ne pro dilatione· extra de pe· ꝛ re· Iſtud enim priuilegium de eligendo ꝯfeſſorez equaliter conceditur epiſcopis ꝛ minoribus prelatis exemptis. Unde cũ epiſcopi licet immediate ſubſint archiepiſcopis· nihilominus ſine eorum licentia hoc poſſunt etiaꝫ qui ſunt non exempti · ergo et priores hoc poſſunt licet ſubſint abbatib⁹ vel maioribus ſine licentia eorum cum ſint ordinarij· Si auteꝫ ſint in dignitate conſtituti nõ tamen prelati: ſicut cantor. theſaurarius· ſacriſta ꝛ huiuſmodi perſone·non habent priuilegium quãuis exempti· Si vo eſſent prelati ſed non eſſent p̃lati in foro penitentiali ſicut ſunt archidiaconi de pari concurrentes cum epiſcopis in foro cauſarum adhuc non puto eos habere hoc priuilegium ſed ſolos prelatos· hos dico qui habent curam animarũ· Sicut autẽ dixi de epiſcopis ꝙ q̃diu ſunt epiſcopi quo ad dignitatẽ re/

tinent hoc priuilegium: ita de iſtis
q̃ʒdiu ſunt in prelatione. Et ſimili/
ter qui electus ab eis poteſt agere
cum eis abſoluendo ⁊ diſpẽſando
quicquid poteſt epiſcopus ſi ei ſub
eſſent. Sic electus ab epiſcopo non
poteſt tantum quantum archiepi/
ſcopus: excepto in ſententia lata a
superiori contra eos: puta ab archi
epiſcopo contra ſuffraganeum ſuũ.
Ab abbate contra priorem conuen
tualem ſibi ſubditũ. ab hmõi enim
non poteſt abſoluere electus talis
confeſſor. Quicũqʒ enim poteſt eli/
gere vno electo ſiue mortuo ſiue nõ
mortuo poteſt aliũ mutare ad pla/
citum ⁊ eoipõ ꝙ talis qui poteſt eli
gere confitetur alicui videtur ipm̃
eligere: quia plus eſt factis ⁊ men/
tis intentione eligere q̃ʒ verbis. iij
q. vj. c. i. ⁊ de maio. ⁊ obe. c. legebat̃.
Hec Petrus de palu. vbi ſupra. In
feriores prelati non exempti ſi ſub/
ſunt immediate epiſcopo ipſum ſo/
lum habent cũ ſuperioribus ꝓ pro
prio ſacerdote: ſicut abbates. deca/
ni. prepoſiti ⁊ archiepiſcopi rurales
Curati vero decanos rurales ⁊ epi/
ſcopum quando ille decanatus eſt
annexus cure. Similiter priores q
ſunt ſub abbatibus illis ſubſunt et
epiſcopis. Non prelati vero ſubſunt
immediate ſuis curatis ſiue abbati
bus ſiue priorib⁹ ſiue decanis. quã/
do ſunt de collegio vel ſimplicibus
curatis quando in parrochijs ſuis
commorantur. Clerici vero chora/
les ſubſunt ei qui preeſt choro: ſiue
ſit cantor ſiue ſit ſuccentor in exteri
oribus. Sed quantum ad forum cõ
ſcientie ſolus decanus videtur cu/
ratus eorum. Hec Pet. de palu. vbi
ſupra di. xvij.

¶ Capitulum tertium cui debeant laici ordinarie confiteri.

Imperator ſm Hoſtieñ. de an/
tiquiſſima conſuetudine cõ/
fitetur capellanis ſuis. ſed ſicut di
citur extra de pe. ⁊ re. c. ij. li. vj. Nul
la cõſuetudine introduci poteſt vt
preter proprij ſacerdotis licentiam
aliquis poſſit ſibi eligere confeſſo/
rem niſi de licentia pape.
¶ Rex habet epiſcopum vel archie/
piſcopum in cuius ciuitate eſt ſe/
des regni. Dicitur autem ſedes vel
metropolis regni nõ in qua plus mo
ratur: ſed in qua inungitur ⁊ coro/
natur. Principes minores ſi habẽt
ſub ſe ciuitates plures ſimiliter a ſe
de principali ducatus vel comita/
tus domicilium ſortiuntur. Sed ſi
habent vnam ciuitatem alia princi
paliorem ab vtroqʒ epiſcopo vel me
tropolitano licentiã confitendi ca
piant ſm Hoſti. Sed hoc nõ eſt ve
rum quantum ad metropolitanũ:
quia nullus ſubditus ſuffraganeo

rum eſt ei ſubditus ĩmediate : niſi
quãdo viſitat:ſed ſolum ipſi ſuffra
ganei·Unde cum dominus illaruꝫ
ciuitatum in tempoꝛalibus ita ſub
ſit epiſcopis in ſpiritualibꝰ ac ſi eſ/
ſet ſeruus ſicut dominus caſtri ſub
eſt in ſpiritualibus curato· ideo ſi/
cut metropolitanus non poſſet da/
re licentiam confitendi homini ha
benti domos in dioceſi ſuffragane
oꝛum ita nec pꝛincipi·
❡De illo ꝟo pꝛincipe qui habet do
minium in diuerſis dioceſibus ſed
non ſuper ciuitates videtur ꝙ ipſe
multomagis ab ipſis epiſcopis pe/
tere debeat:hoc ſcꝫ in cuius dioceſi
habet pꝛincipaliter dominium vel
ab vtroqꝫ ſi equaliter in duabus.
nam abſurdum eſſet ꝙ a tot cura/
tis haberet petere quot ĩ ſuo domi
nio includuntur·
❡Domini ꝟo qui in eadem dioceſi
in diuerſis villis habent dominiũ
ſi in vna habent pꝛincipale domi/
nium in qua non ſit niſi vna parro
chia tm̃ ſiue vnꝰ curatꝰ tm̃ tunc illi
videtur ſubeſſe· Sed quando nul/
lum habꝫ dominiũ in illa villa que
ſub ſe non continet plures parro/
chias·maxime ſi vna non eſt pꝛinci
palioꝛ altera:tunc nulli curato ſub
eſt ſed ĩmediate epiſcopo·Si ꝟo in
vna villa ſit pꝛincipale dominium
in qua non eſt niſi vna ꝓchia tm̃
vel ſunt multe ꝛ vna p̄ncipalis: cu/
ratus illius eſt ſibi pꝛopꝛius ſacer/
dos citra epiſcopum·
❡Balliui ſi nullibi haberent man/
ſionem niſi ſm ꝙ aſſiſtere requirũ
tur modo huc modo illuc diſcur/
runt vbiqꝫ cõfiteri poſſunt vel epi/
ſcopis ciuitatũ vel curatis in quo/
rum parrochijs hoſpicium eligunt
Si ꝟo pꝛincipaliter alicubi degunt
ibi curatum habent illum in cuius
parrochia hoſpitium ſuum ſitũ eſt
ꝛ ſic pꝛepoſitis licet habeãt domos
parentum extra balliuã ꝛ ſenaſchal
diam ꝛ pꝛepoſituram:quia per hoc
officium quaſi cõtrahendo ſoꝛtiun
tur foꝛum·
❡Ceteri ꝟo burgenſes et alij laici
non in poteſtate conſtituti illis
curatis ſubſunt in quoꝛũ parrochi
is degũt pꝛincipaliter·vel ſi in du/
abus equaliter in qua tunc manet
quando cõfiteri volunt illius par/
rochie ſunt· Hec Petrꝰ de palu· Re
gulariter ergo confeſſio fienda eſt
pꝛopꝛio ſacerdoti· Unde dicit In/
no·in·c.omnis· extra de peni. ꝛ re/
miſ·Si quis alieno ſacerdoti iuſta
de cauſa confiteri peccata ſua vo/
luerit licentiam pꝛius poſtulet ꝛ ob
tineat a pꝛopꝛio ſacerdote cum ali/
ter ipſe non poſſet ſoluere vel liga/
re· Hec ibi·

¶ Capitulum quartum in quo no/tantur octo caſus in quib⁹ quis po teſt alteri confiteri ꝙ̃ proprio ſacer doti ſine eius licentia.

T nota ſm Pet. de palu. ca/
ſus octo in quib⁹ quis poteſt
alteri confiteri ꝙ̃ proprio ſacerdo/
ti ſine eius licentia quos ponit Ho
ſtieñ. in ſumma.

¶ Primus propter indiſcretionem
ſacerdotis ꝓprij. ⁊ ſub hoc caſu cõ/
prebenditur quando ipſe ſacerdos
proprius eſt ſollicitator ad malum
vel reuelator confeſſionis. vel eſt ta
lis ꝙ ex confeſſione ĩminet pericu/
lum confitenti vel cofeſſori. In hoc
igitur caſu dicit Hoſtieñ. ꝙ eo ipſo
habet licentiam a iure alium ade/
undi. de. peni. di. vj. c. placuit. Sed
alij dicunt ꝙ tunc debet petere li/
centiaʒ vel a ſuperiori. c. omnis. di/
cit ꝙ q ex iuſta cauſa voluerit alte/
ri confiteri petat licentiam a pro/
prio ſacerdote. Et quãuis quidam
hoc intelligãt niſi ex culpa ſua hoc
procedatur: videtur tamen melius
etiã ſi hoc ſit ex culpa ſua nõ debet
alteri nocere: puta ſupiori ſicut pro
prio ſacerdote mortuo vel excõmu/
nicato nõ eoipſo licet ire ad alium
ſed oportet recurrere ad epũm ſi
ſuperior adiri non poteſt. vel etiã
ſi eſt eque defectuoſus. tum quia
ad papam non eſt facilis recurſus
eoipſo ad alium ire poteſt.

¶ Quãdo ergo proprius ſacerdos
omnino indiſcretus et ineptus eſt
⁊ qui tunc non poteſt adiri ſine li/
centia petita vel ſaltem cum licen/
tia petita ⁊ non obtenta poteſt ire
ad alium. Dico aũt petita: quia ⁊ ſi
ſit indignus audire: nõ eſt tamen
impotens cõmittere: ⁊ in hoc ſcʒ ꝙ
debet petere licentiam ab ipſo vel
ire ad ſuperiorẽ. Concor. Tho. Pe.
Alber. Innocen. ⁊ Vul. ꝙ ſi negatᷣ
ab eis lientia tunc dicunt predicti
ꝙ idem iudicium eſt de eo quod et
de illo qui non habet copiam con/
feſſoris. Unde magis debet elige/
re laico confiteri. nec in hoc tranſ/
greditᷣ precepta eccleſie: quia prece
pta iuris nõ ſe extendunt vltra ca/
ritateʒ. nec etiã fit iniuria ſacerdo/
ti: quia priuilegiũ meretur amitte/
re qui ꝯceſſa ſibi abutitur poteſtate
Sed Pe. de palu. dicit ꝙ tũc poteſt
libere ire ad aliũ vt patet. ſ. ⁊ ſi nõ
poſſet aliũ habere et neceſſitas im
mineat dicunt predicti doctores ꝙ
confiteantur peccata ſua in gene/
re ſine eo de quo poſſet malum pro
uenire.

¶ Secundus caſus.

¶ Secundus caſus eſt quando par
rochianus tranſtulit domicilium
ſuum: quia deſinit eſſe parrochia/
nus ꝑmi ſacerdotis. ⁊ fit parrochia

nus illius ad cuius parrochiam ſe
tranſtulit. Sed ſi in duabus parro
chijs haberet domū ⁊ in vna mane
ret tempore eſtiuali in alia ꝟo tem
pore hyemali vtrobiqꝫ ſortitur foꝝ
non ſimul ſed ſucceſſiue ſm ꝙ habi
tat modo hic mō illic. ⁊ hic tamen
recipiat ſacramenta vbi tunc habi/
tat al's ibi.

¶ Tertius caſus.

¶ Tertius caſus eſt cum eſt vaga/
bundus nec habens nec petens do
miciliū: tunc iſte poteſt cōfiteri cui
libet curato vel epiſcopo in cuius
parrochia eſt. imo etiam nō curato
videt': quia nulli ſubditus ſed ſub
dit ſe cui vult. Nā omnis ſacerdos
poteſtatem habet ordinis ⁊ iuriſdi
ctionis ex ſua ordinatione: ſed ſub
ditos habet ſolum eos qui ſe ei ſub
mittūt. niſi ꝙ ſm iura qui ſe ſemel
alicui ſubmiſit factus eſt eius par/
rochian⁹. nec poteſt ſe alijs ſubmit
tere quouſqꝫ de primo ſe ſubtrahat
ſimpliciter niſi de voluntate illius
Unde dicitur extra de pe. ⁊ re. c. ſi.
permittimus eligere. quaſi. d. iure
diuino licebat eiſ eligere. ſed electi
one eis ſubtracta permittimus re/
laxantes retentionem ꝙ poſſint eli
gere. Un̄ in dicto. c. placuit. de pe.
di. vj. dicitur: Sine conſenſu eius
cui primo ſe cōmiſit ⁊ poſtea cui pe
nitens confeſſus eſt.

¶ Quartus caſus.

¶ Quartus caſus eſt ſi querit do/
micilium quo ſe conferat quomin⁹
ſe alibi habeat. Et de peregrinis q̄
dem dictum eſt ꝙ ſine licentia cu/
ratorum ⁊ epiſcoporū profecti ſunt
nil priuilegij habent in hoc. ſi au/
tem de licentia epiſcoporum et cu/
ratorum profecti ſunt eoipō habēt
licentiam interpretatiuam cōfiten
di: cum ſine cōfeſſione digne pere/
grinari nequeant. Si etiam ſuper/
ueniat paſcha cōmunicare poſſunt
propter eandem licentiam implici
tam et de caſu epiſcopali abſolui:
quia epiſcopus non retinendo ſibi
auctoritatem licentiando peregri/
nos ex hoc ipſo videtur eis dare li/
centiam confitendi de caſibus epi
ſcopalibus ſicut curatus de parro
chialibus.

¶ De mercatoribus autē ſi nuſq̄
haberent domicilium niſi ſemper
ſequendo nundinas idem iudiciū
eſt quod de vagabundis. Et idem
ſi in loco ſuo tenent hoſpicium ſed
nō declinant illuc in paſcha cōmu
niter. nō enim tunc videtur ibi ha/
bere domicilium quo ad ſacramen
ta. Et idē de familia principis vel
balliui qui nunq̄ in eodem ſtatu
permanent. ex quo licet ipſi teneāt
hoſpiciū alibi. nec tamen illuc de/
clināt niſi ad horam iſti vagabūdi

cenſentur. Idem de familia epiſco
pi laica: quia nõ ſic habet ius in ea
ſicut cardinaleſ. Sed ſi eſſent de di
oceſi ipſa de eius licẽtia confitean/
tur. Si autem de alia ex quo ei⁹ ho/
ſpitium dimiſerunt quia per dioce
ſim vagantur reſpectu illius dioce
ſis vagabundi reputantur. ⁊ de li/
centia epiſcopi illius vel cuiuſlibet
curati ad cuius parrochiam veni/
unt cõfiteri poſſunt. Concordat in
hoc ſcꝫ ꝙ peregrini negociatores ⁊
alij viatores ſi non habent licenti
am a ſuis curatis vel epiſcopis vel
ſine licentia eorum iter arripiunt
nõ poſſunt abſolui ab alijs Inno.
Hoſtieñ. ⁊ Vul.

¶ Quintus caſus.

¶ Quintus caſus eſt ratione deli/
cti. vj. q. iij. c. placuit. Quod quidã
dicũt eſſe verum tunc ſolum quan
do propter hoc eſt excõmunicatus:
quia ſi eſſet excõmunicatus a prela
to loci illius propter illud peccatũ
ſicut conſueuit fieri in ſortis ⁊ hu/
iuſmodi quorum ignorãtur aucto/
res: mittendus eſt talis ad excõica
torem abſoluẽdus ab eo. Sed ſi pec
catum eſt occultum et propter hoc
non ſit excõicatus poteſt de hoc cõ
fiteri proprio ſacerdoti: vt dicitur
in ſumma pyſana. Fran. zabarel. re
fert. Lau. tenere ꝙ curati et etiam
fratres admiſſi ad audiendum cõ/
feſſiones ſm formam cle. dudum.
poſſunt audire ⁊ abſoluere peccata
cõmiſſa non ſolum in dioceſi: ſed
etiam extra territorium dioceſis.
dum tamen confitentes ſe poſſunt
illis confiteri: id eſt ꝙ ſint illius
dioceſis vel parrochie quo ad cu/
ratos.

¶ Sextus caſus.

¶ Sextus ratione ſtudij vt ſchola/
res. etiam ſi non ſint moraturi niſi
per annum in ſtudio. vel quia non
habẽt plus de ſpacio. vel ab epiſco/
po vel capitulo de cuius licẽtia ibi
ſunt. vel quia ſic diſponunt. vel de
parrochia in parrochiam mutant̃.
De illis ꝟo ſecularibus qui veniũt
de omni parte regni ad parlamen/
tum Pariſius cum Rex reputet ſe
fiſcum non recognoſcens ſuperio/
rem in toto orbe: videtur ꝙ ibi poſ
ſint confiteri epiſcopo et curato in
quorum parrochijs domos condu
cunt. Sicut olim in tempore impe/
ratorũ Rome erat ibi cõmunis pa/
tria. Et quicunqꝫ illuc veniebat ha
bebat iudicem ſuum. ſ. pretorẽ pere
grinum. Sed contrarium eſt verũ
ſcꝫ ꝙ non poſſunt abſolui ratione
parlamenti ſi non habent licentiã
a ſuis prelatis: quia Rex Pariſius
non habet poteſtatem in ſpirituali
bus nec in ceteris partibus Regni
Epiſcopus autem poteſt in ſpiritu

alibus ſoli ſue dioceſi. Solum enīꝫ Rome vbi eſt ſedes pape in ſpiritualibus omnibus eſt patria cõmunis ſicut eccleſia cathedralis omnibus de dioceſi· Unde in curia Romana ſicut curato ſuo ſummo penitentiario de omni loco mundi poteſt confiteri ⁊ penitentiarijs ſimplicibus ſicut vicarijs ſui curati·

¶Septimus caſus·

¶Septimus caſus eſt ratione neceſſitatis: qn̄ eſſet in mortis articulo: tunc omnis ſacerdos ab eccleſia non preciſus auctoritate fit proprius ſacerdos· extra de offi·or.c· paſtoralis. ex hoc ꝙ habetur de con·di·iiij·c.ſanctum· Uidetur etiaꝫ ꝙ laicus in hmōi neceſſitate poſſit excõmunicatum reconciliare eccleſie ſi non eſt ipſe preciſus: non tamen poteſt abſoluere a peccatis audiendo confeſſiones·

¶Octauus caſus·

¶Octauus caſus quē ponit Hoſt· eſt ſi ſacerdos non proprius ponat ſpem in ratihabitione proprij ſacerdotis· ſed vt dicit̄ in ſumma pyſana ⁊ bene iſte caſus cõmuniter nō tenetur· cuius rōnem aſſignat Pe· de palu· Nulla enim ratihabitio cōfirmat ſacramentum quod nullum fuit: qa ⁊ ſi non in ſacramentis ratihabitio ſalteꝫ pape valere poteſt quia illam ſolēnitatem mutare poteſt ſicut de eccleſia per non epiſcopū dedicata ſola ratihabitione pape dedicata vel reconciliata reputatur· extra de conſe· eccle· vel alta· aqua· tamen in ſacramētis valere non poteſt: quia illa papa mutare non poteſt: quia regula iuris eſt ꝙ ratihabitio retro trahitur ⁊ mādato comparatur quando ſolo mādato ⁊ a principio res agi poteſt· in talibus autem locum nō habet qn̄. ſ· eſſentia ſacramenti deficit: qa tūc totum iterandum eſt·

¶De eſſentia autem abſolutionis eſt poteſtas iuriſdictionis: quā poteſtatem erga talē nō habet ex hoc ponit ſpem in ratihabitione·

¶Quis poſſit committere et quis non audientiam confeſſionum·

¶Capitulum quintum·

Ota ſm Petrum de palu· in iiij·di·xvij·ꝙ omniſ ſacerdoſ proprius qui iure ordinario poteſt au dire confeſſionem. poteſt hoc ipſum alteri committere: quia habet cauſā meri imperij· Et qa quicūqꝫ per electōnem habet curam animarum eſt ordinarius· ideo omnis talis poteſt licentiare quemlibet ſubditum cure ſue alteri confiteri· Itē ordinarius eſt quicunqꝫ ex officio ſibi annexo hoc habet· lꝫ nō ſit per electionem·

¶ Item gerens vicem curati per legem vel conſuetudinem: ſicut factꝰ prioꝛ per abbatem qui viuente abbate erat delegatus nō potens ſubdelegare eo moꝛtuo vel amoto eiꝰ vices in omnibus obtinēs eſt quaſi oꝛdinarius delegatus quantū ad hoc. Unde licentiare poteſt ſibi ſubditos de confeſſione.

¶ De Archipꝛeſbytero.

¶ Archipꝛeſbyter ciuitatis de quo iura loquuntur videtur ꝙ ſit oꝛdinarius: ſicut ſi eſſet pꝛebenda ſacerdotalis cui ex officio eſſet annexuꝫ officium audiendi confeſſiones illoꝛum de dioceſi extra ciuitatem. ⁊ multomagis de ciuitate. Sed ſi penitentiarius non habet hoc officium ex ſua pꝛebenda ſed ex commiſſione viue vocis epiſcopi qui reuocat quando vult: quia iudicium ſoluitur vetāte eo qui iudicare iuſſit: talis eſt delegatus et non oꝛdinarius.

¶ De Archidiacono.

¶ Archidiaconus licet ſit iudex oꝛdinarius de conſuetudine non tñ in foꝛo conſcientie niſi ſit ſacerdos ⁊ tūc audit ex cōmiſſione. vnde nō poteſt ſubdelegare.

¶ De Legato.

¶ Legatꝰ eſt oꝛdinarius in vtroqꝫ foꝛo. Unde ſicut in exterioꝛibꝰ dat iudices delegatos ⁊ habet ſuos penitentiarios.

¶ De ſummo penitentiario.

¶ Summus penitentiarius eſt oꝛdinarius in ſpiritualibꝰ tm̄. vnde habet penitentiarios ſuos ⁊ ꝯcedit etiam licentiam eligendi confeſſoꝛem. Sed ſimplices penitētiarij pape ꝗuis ſint delegati pape qui ſolos eos ponit nō ſummus penitentiarius. poſſunt quidem omnes audire de toto mūdo: ſed nō poſſunt ſumere adiutoꝛes. nec etiaꝫ dare licentiam eligendi confeſſoꝛem.

¶ De decano.

¶ Decanus ruralis qui etiam archipꝛeſbyter vocatur. ſi iſte decanatus eſt annexus alicui cure ſpeciali reputatur oꝛdinarius in parrochiis ſui decanatꝰ poſt epiſcopum. ſu pꝛacuratus quidem videtur etiam oꝛdinarius curatoꝛuꝫ. ⁊ ſi curati de licentia eius nō ſolum epiſcopi poſſunt confiteri. Si autem epiſcopus ſeu archidiaconus confert illum decanatuꝫ modo huic modo illi curato videtur delegatio. ⁊ hoc reſpectu cōmunium caſuum. Nam reſpectu caſuum epiſcopaliū tam de curato ꝙ̄ de decano quibus de ſpeciali gratia cōmittit abſoluere de illis videtur diſtinguendū. Aut ſint retenti de iure vl' ꝯſuetudine. ⁊ tūc in illis nullū ius haberet de ſe inferioꝛ epiſcopo. Unde cuicunqꝫ illos

committit auctoꝛitate delegata illis abſoluit.

¶Itē nota ꝙ poteſtas iuriſdictionis eſt vna apud plures ⁊ nō apud quemlibet inſolidum. tunc non poteſt quilibȝ per ſe eam cōmittere ſine conſenſu alioꝛum. ſed quod omnes tangit ab omnib⁹ debet appꝛobari. Unde ſi Capitulū ſede vacante gerat vices epiſcopi in tempoꝛalibus. nullus de capitulo etiam decanus poteſt ponere officialem ſine conſenſu alioꝝ. ſed capitulū de conſenſu maioꝛis partis.

¶Poteſtas autē abſoluendi a peccatis vna ⁊ eadem poteſt eſſe apud plures ⁊ non penes vnum: ſicut penes capitulum ſede vacante quando habet poteſtatem eius in ſpiritualibus dico quantum ad cōmiſſionem non quantum ad executiōeȝ quia confeſſio ſoli eſt fienda. vnde totum capitulum nō vnus canonicus ponet penitentiarium. Sed qñ iuriſdictio perfecte ⁊ inſolidum remanet apud quemlibet tunc quilibet eoꝝ cui vult poteſt cōmittere ⁊ minoꝛ ſine maioꝛ̄. multomagis ecōuerſo. Et quia poteſtas abſoluēdi que eſt apud curatum papam ⁊ epiſcopum nō eſt vna. ſed quilibet poteſt per ſe audire ſine cōſenſu alterius: ita etiam quilibet eoꝝ ſine cōſenſenſu alterius poteſt cōmittere alteri. Unde vicarius curati ſine licentia epiſcopi poteſt audire cōfeſſionem illoꝛum: ſcȝ qui ſunt ſubditi curatoꝛum ⁊ non alioꝝ. et multo magis ecōuerſo: ſcȝ de licentia epiſcopi audire confeſſiones eoꝝ qui ſunt ſubditi curatoꝝ ſine licentia vel conſenſu eoꝛū. De hoc extat bullata declaratio Clemētis ⁊ Alexandri. Poſt cuius bullatōnem nullus Pariſius dixit contrariū. Qui aūt ex cōmiſſione ſolum audit confeſſiones nō poteſt alteri cōmittere audientiam confeſſionum.

¶Quō ⁊ qñ curatus vel pꝛeſbyter parrochialis poſſit dare vel denegare licentiam alteri cōfitendi ſubdito ſi petat illam.

¶Capitulum ſextum.

Ota ſm Pet. de palu. in. iiij. q. xvij. ꝙ ſi parrochianus petat licentiam alteri cōfitendi indeterminate: non det curatus niſi ſit veriſimile ꝙ penitens non eligeret niſi eque bonum vel melioꝛem. Si ꝟo nominat ſibi aliū de quo veriſimile eſt ꝙ ſit eque bonus vel melioꝛ ad confeſſionem audiendā nō neget: quia foꝛte habet peccatū qđ erubeſcit confiteri ſibi ⁊ pꝛius moreretur ſine confeſſione ꝙ̄ ſibi confiteretur. Si ꝟo apparet ꝙ non eſt eque bonus aut per famaȝ aut

¶ Item gerens vicem curati per legem vel conſuetudinem: ſicut factꝰ prior per abbatem qui viuente abbate erat delegatus nō potens ſub delegare eo mortuo vel amoto eiꝰ vices in omnibus obtinēs eſt quaſi ordinarius delegatus quantū ad hoc. Unde licentiare poteſt ſibi ſubditos de confeſſione.

¶ De Archipreſbytero.

¶ Archipreſbyter ciuitatis de quo iura loquuntur videtur ꝙ ſit ordinarius: ſicut ſi eſſet prebenda ſacerdotalis cui ex officio eſſet annexuȝ officium audiendi confeſſiones illorum de dioceſi extra ciuitatem. ⁊ multomagis de ciuitate. Sed ſi penitentiarius non habet hoc officium ex ſua prebenda ſed ex commiſſione viue vocis epiſcopi qui reuocat quando vult: quia iudicium ſoluitur vetāte eo qui iudicare iuſſit: talis eſt delegatus et non ordinarius.

¶ De Archidiacono.

¶ Archidiaconus licet ſit iudex ordinarius de conſuetudine non tñ in foro conſcientie niſi ſit ſacerdos ⁊ tūc audit ex cōmiſſione. vnde nō poteſt ſubdelegare.

¶ De Legato.

¶ Legatꝰ eſt ordinarius in vtroqȝ foro. Unde ſicut in exterioribꝰ dat iudices delegatos ⁊ habet ſuos penitentiarios.

¶ De ſummo penitentiario.

¶ Summus penitentiarius eſt ordinarius in ſpiritualibꝰ tñ. vnde habet penitentiarios ſuos ⁊ ꝯcedit etiam licentiam eligendi confeſſorem. Sed ſimplices penitētiarij pape ꝙ̄uis ſint delegati pape qui ſolos eos ponit nō ſummus penitentiarius. poſſunt quidem omnes audire de toto mūdo: ſed nō poſſunt ſumere adiutores. nec etiaȝ dare licentiam eligendi confeſſorem.

¶ De decano.

¶ Decanus ruralis qui etiam archipreſbyter vocatur. ſi iſte decanatus eſt annexus alicui cure ſpeciali reputatur ordinarius in parrochiis ſui decanatꝰ poſt epiſcopum. ſupracuratus quidem videtur etiam ordinarius curatoruȝ. ⁊ ſi curati de licentia eius nō ſolum epiſcopi poſſunt confiteri. Si autem epiſcopus ſeu archidiaconus confert illum decanatuȝ modo huic modo illi curato videtur delegatio. ⁊ hoc reſpectu cōmunium caſuum. Nam reſpectu caſuum epiſcopaliū tam de curato ꝙ̄ de decano quibus de ſpeciali gratia cōmittit abſoluere de illis videtur diſtinguendū. Aut ſint retenti de iure vł ꝯſuetudine. ⁊ tūc in illis nullū ius haberet de ſe inferior epiſcopo. Unde cuicunqȝ illos

committit auctoritate delegata il-
ols abſoluit.
¶ Itē nota ꝙ poteſtas iuriſdictio-
nis eſt vna apud plures ⁊ nō apud
quemlibet inſolidum. tunc non po
teſt quilibʒ per ſe eam cōmittere ſi-
ne conſenſu aliorum. ſed quod om
nes tangit ab omnibꝰ debet appro
bari. Unde ſi Capitulū ſede vacan
te gerat vices epiſcopi in tempora-
libus. nullus de capitulo etiam de
canus poteſt ponere officialem ſi-
ne conſenſu alioꝝ. ſed capitulū de
conſenſu maioris partis.
¶ Poteſtas autē abſoluendi a pec
catis vna ⁊ eadem poteſt eſſe apud
plures ⁊ non penes vnum: ſicut pe
nes capitulum ſede vacante quan-
do habet poteſtatem eius in ſpiri-
tualibus dico quantum ad cōmiſſi
onem non quantum ad executiōeʒ
quia confeſſio ſoli eſt fienda. vnde
totum capitulum nō vnus canoni-
cus ponet penitentiarium. Sed qn̄
iuriſdictio perfecte ⁊ inſolidum re
manet apud quemlibet tunc quili-
bet eoꝝ cui vult poteſt cōmittere ⁊
minor ſine maiorē. multomagis ecō
uerſo. Et quia poteſtas abſoluēdi
que eſt apud curatum papam ⁊ epi
ſcopum nō eſt vna. ſed quilibet po
teſt per ſe audire ſine cōſenſu alte-
rius: ita etiam quilibet eoꝝ ſine cō
ſenſu alterius poteſt cōmittere
alteri. Unde vicarius curati ſine li
centia epiſcopi poteſt audire cōfeſ-
ſionem illorum: ſcʒ qui ſunt ſubdi-
ti curatorum ⁊ non alioꝝ. et multo
magis ecōuerſo: ſcʒ de licentia epi-
ſcopi audire confeſſiones eoꝝ qui
ſunt ſubditi curatoꝝ ſine licentia
vel conſenſu eorū. De hoc extat bul
lata declaratio Clemētis ⁊ Alexan
dri. Poſt cuius bullatōnem nullus
Pariſius dixit contrariū. Qui aūt
ex cōmiſſione ſolum audit confeſſi
ones nō poteſt alteri cōmittere au
dientiam confeſſionum.

¶ Quō ⁊ qn̄ curatus vel preſbyter
parrochialis poſſit dare vel dene-
gare licentiam alteri cōfitendi ſub
dito ſi petat illam.

¶ Capitulum ſextum.

Ota ſm Pet. de palu. in. iiij.
q. xvij. ꝙ ſi parrochianus pe-
tat licentiam alteri cōfitendi inde
terminate: non det curatus niſi ſit
veriſimile ꝙ penitens non eligeret
niſi eque bonum vel meliorem.
Si ꝟo nominat ſibi aliū de quo ve
riſimile eſt ꝙ ſit eque bonus vel me
lior ad confeſſionem audiendā nō
neget: quia forte habet peccatū qꝺ
erubeſcit confiteri ſibi ⁊ prius mo-
reretur ſine confeſſione q̄ʒ ſibi con
fiteretur. Si ꝟo apparet ꝙ non
eſt eque bonus aut per famaʒ aut

per viſum ſue perſone per conuer/
ſationem perſonarum ſibi cõfiten/
tium que minus religioſe conuer/
ſantur· ꝛ tunc ſimpliciter debet ne/
gare innoteſcendo ꝙ ille nõ poteſt
eum abſoluere· quod tamen intelli
ge cum ille ad quem vult accedere
parrochianus nõ habet auctoꝛita/
tem niſi ex cõmiſſione ipſius cura/
ti·declarãdo etiam ꝙ ipſe paratus
eſt eum adire · ſi tamen eſt talis ꝙ
ad hoc ſit ſufficiẽs · vel etiam ꝙ eſt
paratus ſibi dare vnum aliuꝫ loco
ſui·in quo caſu bene videat vt det
ſibi ad hoc ſufficientem· Nam ſi in
ſufficientem daret ſibi imputaret̃
detrimentum quod inde ſequere/
tur oui ſue:quia ẜm iura Qui parũ
diligenti ſocio ſuã rem cuſtodien/
dam cõmiſit facilitati ſue debet im
putari ſi periȷt· Si autem ille peti/
tus a parrochiano vel diffamatus
habet poteſtatem ſuperioꝛis: puta
quia eſt vicarius epiſcopi vel con/
feſſoꝛ deputatus in oꝛdine minoꝝ
vel pꝛedicatoꝛum ꝛ huiuſmodi: nõ
pꝛopter hoc pꝛohibendus eſt ſim/
pliciter:quia iudex malus vel dele
gatus nõ perdit iuriſdictionem ſu
am ſed debet dicere petenti: Non
expedit tibi vt tu vadas ad illũ vel
ad alium nec ibidem de voluntate
mea nec aſſenſu nec licẽtia ſed ipſe
habes poteſtatem ab alio maioꝛe·
vnde nõ poſſum tibi pꝛohibere ſed
paratus ſum te audire· vel per vica
rium vel per extraneum idoneum·
Et ẜm hoc ſoluitur inſtantia illius
regule:ſcilicet ꝙ non poteſt eſſe pa
ſtoꝛis excuſatio ſi lupus oues com/
medit ꝛ paſtoꝛ neſcit: quia hoc ve/
rum eſt quãdo paſtoꝛ ſcire debet et
poteſt. Et licꝫ aliquis ſemper debe
at reputare alium melioꝛem ſe ſim/
pliciter non tamen quantũ ad om/
nia:puta quãtum ad officium hoc
vel illud. Item ſuſpitiones habere
poſſumus non ad iudicandum pꝛo
ximũ ſed ad cauẽdum nobis· nam
ſi video pauperem nõ iudicabo fu/
rem:tamen ne foꝛte ſit fur cuſtodi/
am rem meam ab eo· ꝛ ſic in pꝛopo/
ſito· Tamen ſi contrarium non ap
pareat plus debet homo pꝛeſumere
de his quos papa vel epiſcopꝰ per
totaꝫ dioceſim pꝛefecit ꝙ̃ꝫ de ſe qui
deputatur ad vnam paruam par/
rochiam·

¶De religioſis qui nõ poſſunt au
dire confeſſiones ſine licentia ſui
pꝛelati·

¶Capitulum ſeptimum·

Ota ꝙ religioſus non debet
audire confeſſiones etiam il
loꝝum qui habent licentiam ſibi eli
gendi confeſſoꝛem. quãcunqꝫ etiã
ſi haberent a papa ſine licẽtia ꝛ au/

ctoritate ſui ſuperioris : quia ſine
ſuo ſuperiori velle et nolle non ha/
bet. patet hoc p ſimile extra de ele/
cti. c. ſi religioſus. li. vj. ad huiuſmo
di officium. vbi dicitur ꝙ electioni
de ſe facte non debet nec poteſt aſ/
ſentire ſine licentia ſuperioris ſui.
Sed vbi papa nominatim eligit re
ligioſum ad aliquod officium pre/
ſumitur noſcere perſone induſtriã
vnde nõ requiritur alterius licen/
tia ſiue pro inquiſitiõe ſiue pro pre
dicatione ſiue pro audientia con/
feſſionum ſiue pro prelatione ſiue
alio quocũqȝ officio. Sed ex hoc ꝙ
papa daret alicui licentiam ꝙ poſ/
ſet ſibi eligere quemcũqȝ etiam reli
gioſum pro audiendo cõfeſſiones
vel pro predicatione. ex iſta tali li/
centia nõ debet religioſus audire
confeſſiones vel pdicare ſine licen
tia ſui ſuperioris vel plati vel abba
tis. ar. ad hoc ex. de iude. c. quodqȝ
ſit laudabile. Si tñ i dicto caſu au
diret religioſus ſine licẽtia ſui ſu/
perioris vel plati teneret abſolutio
ita ꝙ nõ eſſet reiteranda talis pfeſ
ſio. Quis male faceret talis ſic au/
diendo. Pet. de palu. vbi. s. q. iiij.

¶De poteſtate audiendo cõfeſſio/
nes attributa fratribus predicato
ribus ⁊ minoribus a iure per tertũ
cle. dudum. §. ij. de ſepul. quõ fieri
poſſit ⁊ quomodo exponitur.

¶Capitulum octauum.

Ota tex. clemen. dudũ. §. ij.
de ſepul. vbi dicitur: Statui/
mus ⁊ ordinamꝰ vt in ſingulis ci/
uitatibus ⁊ dioceſibus in quibꝰ lo
ca fratrum ordinis predicatoꝝ et
minoꝝ conſiſtere dinoſcuntur ⁊ in
ciuitatibꝰ ⁊ dioceſibus ⁊ locis ipſis
vicinis in quibus loca hmõi nõ ha
bentur magiſtri priores prouincia
les ordinis predicatoꝝ aut eorum
vicarij et generales prouinciales.
miniſtri ⁊ cuſtodes minorũ ad pre
ſentiam prelatorum eorundem lo/
corũ ſe conferant per ſe vel per fra
tres quos ad hoc idoneos fore pu/
tauerint humiliter petituri. Ut fra
tres qui ad hoc electi fuerint in eo
rum ciuitatibus ⁊ dioceſibus con/
feſſiones ſuorum ſubditorum con
fiteri ſibi volentium audire libere
valeant. ⁊ hmõi confitentibus pro
ut ſm deum expedire cognouerint
penitentias imponere ſalutares at
qȝ eiſdem abſolutionis beneficium
impendere de licentia gratia ⁊ be/
neplacito eorum. Deinde prefati
magiſtri puinciales ⁊ miniſtri or/
dinum predicatorũ eligere ſtude/
ant perſonas idoneas ⁊ ſufficien/
tes vita probatas. diſcretas. hone/
ſtas atqȝ peritas ad tã ſalubre mi/
ſterium exequendum. Quas ſic ab
ipis electas repreſentant vel faciãt

repreſentari prelatis vt de ipſorum
licentia gratia ⁊ beneplacito in eo-
rum ciuitatibus ⁊ dyoceſib⁹ hmōi
perſone ſic electe confeſſiones au-
diant ſibi confiteri volētium ⁊ im-
ponant penitentias ſalutares ⁊ be
neficium abſolutionis impendat:
prout ſuperi⁹ eſt expreſſuȝ extra ci-
uitates ⁊ dioceſes in quib⁹ fuerint
deputati. per quas eas ⁊ nō per pro
uincias volumus deputari confeſ-
ſiones nullaten⁹ auditure. Nume-
rus autem perſonaꝝ aſſumendarū
ad hmōi officium exercendum eſſe
debet prout vniuerſitas cleri ac po
puli multitudo vel paucitas exigit
eorundem. Et ſi idem prelati peti-
tam licentiam confeſſionū audien
darū conceſſerint illam prefati re-
cipiant cū gratiaꝝ actione. q ſi for-
te dicti prelati quemcūqȝ ex hmōi
fratrib⁹ preſentatis eiſdem ad hu-
iuſmodi officiū nollent habere vel
nō ducerent admittendū eſſe. quo
amoto vel ſubtracto loco ipſius ſi-
militer eiſdem preſentandus poſ-
ſit alius ſurrogari. Si vo idem pre
lati prefatis fratribus ad confeſſi-
ones vt premittitur audiēdas ele-
ctis hmōi exhibere licentiam recu
ſauerint. Nos extunc ipſis vt con-
feſſiones ſibi confiteri libere volen
tiuȝ liciteqȝ audire valeant ⁊ bene-
ficium abſolutionis impēdere gra-
tioſe concedimus de apoſtolice ple
nitudine poteſtatis. Per hmōi aūt
confeſſionem nequaqȝ intendim⁹
perſonis ſeu fratribus ipſis ad id
taliter deputatis poteſtateȝ in hoc
impendere ampliorem qȝ in eo cu-
ratis ſeu parrochialibus ſacerdo-
tibus eſt a iure cōceſſa: niſi forſan
eis eccleſiarum prelati vberiorē in
hac parte gratiam ſpecialem duce-
rent faciendam.

¶ Petituri. Pau. poteſt peti hec li-
centia a prelatis extra ſuum terri-
torium: quia eſt voluntarie iuriſdi
ctionis. Cuſtodes. gl. Priores ergo
conuentuales quo ad predicatores
⁊ garriani quo ad minores hoc nō
poſſunt. Humiliter. Pau. ſi petatur
iſta licētia aſpere nō videt̄ ſatiſfa-
ctum conſtitutioni. Et ideo iteruȝ
eſſet repetenda propter omiſſionē
forme. Miniſtri. gl. Nota q de vica
rijs prioꝝ prouincialiū ⁊ de cuſto-
dibus non repetit. de quibus pre-
miſit. Licet ergo illi petitionem fa
cere de qua premiſit. non tñ electio
nem de qua hic loquitur. Preſenta
ri. gl. Ergo perſonalis preſentatio
fieri debet. Nam dicitur preſes qui
prebʒ ſenſibus corporis. facit de pe.
di. i. in prin. Et idem dicit Pau. ſu
per verbo repreſentent. Exigit. gl.
Si vo epiſcopus contendat cū fra
tribus dicens minorem numerum

ſufficere recipiat epiſcopus nume-
rum qui ſibi videtur· De reliquis
recurratur ad arbitriū boni viri· i·
iudicis·ff·de v·ob·l·continuis. Cō
ceſſerunt. gl·quā licentiā ſine frau
de reuocare nō poſſunt·c· decet. de
reg·iu·li·vj·Surrogari·gl·ſi nō re-
cipitur iuſta de cauſa: quia ſcz non
eſt talis qualis ſupra deſcribitur ſi
bi imputent qui malum elegerunt·
⁊ ſic poſſet omnes recuſare: cū non
ſunt apti: ſed ſi ſine cauſa hoc ſuc-
cedit ſine licentia pape· Recuſaue-
rūt·gl·ſi nō recuſat expreſſe ſed nō
dat nec negat: videt̄ ꝙ locū habe-
ret hoc priuilegium poſt trinā mo
nitionem vel requiſitionem·per·c·
i·ex·de ſup·neg·prela· Volentiū·gl
forte nō intellexit de religioſis qui
ſm ſtatuta ſuorum ordinum prela-
tis ſuis confiteri debent. Libere
gl·denotat ꝙ nō eſt neceſſe habere
licentiam ſacerdotis parrochialis
Cuius cōtrarium dicit Jo·mo. ſed
ei non ſtatur· Jmpartiri·glo·Abſo
luti ergo non habent neceſſe vlteri
us confiteri proprio ſacerdoti·Nec
obſtat·c·omnis in prin· de peni·et
re· quia illud intelligitur de eo q
alteri non eſt confeſſus legittime·
Jo·mo·dicebat cōtrarium ſed ma-
le dixit· Jdem Pau·ſ·ꝙ abſq; licen-
tia parrochialis ſacerdotis poteſt
quis alteri confiteri· nec tamen ex
hoc ſequitur ꝙ ſint curati iſti· Ra-
tio eſt ſm glo· Quia nec ipſi fratreſ
ſunt aſtricti ad executionem vel ex
ercicium iſtorum actuum. nec fide
les ſunt aſtricti vt in his ad eos re
currant· ¶ Jtem nota vt dicitur in
ſumma pꝑſana ⁊ bene ꝙ poteſt ep̄s
acceptare fratres ad audientiā cō-
feſſionum ⁊ hoc ſine ſolēnitate pre-
dicta preſentationis ſi vult cōmit-
tendo eis iuriſdictionem ſuam: qa
etiam ſine iſto priuilegio poſſet eis
dare licentiam audiendi·

¶ De effectibus qui ſequuntur ex
cōmiſſione audientie confeſſionis
alteri facta· Capitulum·ix·

X cōmiſſione autem alteri fa
cta de audientia confeſſionū
ſiue predicto modo ſiue per alium
modū ſequunt̄ iſti effectuſ vt dicit
Pe·de palu. in·iiij·di·xvij·
¶ Primus quidem qa talis cōmiſ-
ſarius poteſt audire ⁊ abſoluere al
teri⁹ licētia minime requiſita· Nec
ille qui vult confiteri tenetur pete-
re licētiam a proprio ſacerdote· ar·
efficax extra de pro·c· is qui· li. vj·
Nec obſtat ꝙ curatus debet cogno
ſcere vultum pecoris ſui· nam vul-
tum exteriorem poterit cognoſcere
ſicut ⁊ priuſ· ⁊ etiā intueri ⁊ corrige
re fraterna correctione et paterna
admonitiōe ſicut prius. Et quantū

ad exteriorem vultum attinet. non minus honeſte viuunt qui cõfiten/tur fratribus ꝙ̃ qui confitentur ſecularibus curatis. Quantum vero ad interiorem vultum meli⁹ pote/rit reddere rationem de confeſſis fratribus ⁊ hmõi: ꝙ̃ de confeſſis ſibi vel ſuo vicario: quia de interiori vultu parrochianorũ qui ſe reſpuerunt ⁊ ſine licẽtia ſui vicario pape vel epiſcopi elegerunt non habent reddere ratõnem: quia per eum nõ ſtetit quominus eos audiret ⁊ in/ſtrueret ſed per ſuperiorem qui eis coauditores dedit ⁊ parrochialem qui eum elegit. Hec Petr⁹ de palu. Dicit tamen Tho. ꝙ ſi alicui concedatur poteſtas a ſuperiori iudice confeſſiones audiendi parrochia/norum alicuius curati. ex hoc nõ fit illi preiudicium: quia poteſtas iu/riſdictionis non eſt cõmiſſa alicui in fauorem ſui: ſed ad vtilitatem ꝓximi ⁊ populorum ⁊ dei honorem. Item tenet Jo. an. in. c. ſi epiſcop⁹. de pe. ⁊ re. li. vj. in prima glo. Idem etiam tenet Jo. an. in cle. dudum. de ſepul. vt ſupra patuit. ſ. ꝙ nõ te/neatur petere licentiam a ſuo curato qui vult ipſis fratribus confite/ri. Idem tenet expreſſe Pau. Unde glo. Ber. que hoc dicebat damnata fuit tanꝙ̃ falſa per Clemẽtem. iiij. in quodaꝫ priuilegio quod incipit Quidam temere.

¶Secundus effectus huius cõmiſſionis ſm dictum Pe. eſt ꝙ cõmiſ/ſarius poteſt audire contra prohi/bitiones alterius prelati in quo eſt differentia inter ſuperiorem ⁊ inferiorem. nam inferior contra inhibitiõem ſuperioris nõ poteſt alicui cõmittere ſicut nec per ſeipſum audire eum ita ꝙ poſſit eum ſuſpendere ab audientia confeſſionum per alium ſicut poteſt per ſemetipſm. ⁊ ecõuerſo aũt contra inhibitionem in/ferioris ſuperior põt ita cõmittere ſicut poteſt audire eo inuito. Similiter ſi eſſent duo curati de pari et vterqꝫ inſolidũ vnus cõtra inhibi/tionem alterius poteſt audire ⁊ cõmittere: quia par in parem non habet imperiũ. Quãdo ergo inferior prohibet ne ſubditus confiteat̃ cuicunqꝫ ſine ſui licentia debet excipe niſi ſuperiori vl' eius vicario. al's temere agit: vt ſi loqueretur talibus qui bene ſciunt ꝙ non intendit vel non poteſt prohibere quin confiteant̃ tales ſuperiori ſuo: ſicut in re/ligionib⁹ cum prior ꝓhibet ne qs confiteatur de tali peccato ſine li/centia ſui: certum eſt omnib⁹ ꝙ nõ intendit quin poſſit cõfiteri magiſtro ordinis vel prouinciali vel eo/rum vicarijs: quia ſi ꝓhiberet ſpueremus ei in faciem. et multomagis

ſubprior qui nō poteſt dare licenti
am alteri confitendi : cū ſit vicari⁹
hominiſ q̄ʒdiu prior viuit ſi inhibe
ret ne quis ſine licentia ſui confite
retur ⁊c̄·derideretur. Sed mortuo
vel amoto priore vices ei⁹ gerit per
conſtitutiones· vnde reputaẗ ordi
narius curatus ergo prohibēs ſub
dito ſuo ne alij ꝯfiteatur debet exci
pere ep̄m. papam·legatū·ſummum
penitentiariū·⁊ archiep̄m dum vi/
ſitat ⁊ habentes ab eis poteſtatem·
Ep̄s xͦo non debet excipere omnes
predictos niſi ſeipſum· Et ſic quili
bet excipiat ſuos ſuperiores a tali
prohibitione·

¶ Tertius effectus hui⁹ cōmiſſio/
nis eſt ꝙ teneẗ curatus ei euchari
ſtiam miniſtrare ⁊ etiam alia ſacra
menta.exquo dicit ſe confeſſum il/
li q̄ potuit eū abſoluere· nec eſt ab/
ſurdū ꝙ det euchariſtiam illi cuiuſ
tn̄ conſciētiam ignorat:ſed cū eque
bona ⁊ tuta conſcientia:īmo tutio/
ri poteſt eum cōmunicare qui con/
feſſus eſt ſine ſui licentia habenti
poteſtatem ſicut illū qui confeſſus
eſt de licentia ſua vel ſibi:quia nec
etiam vicari⁹ curati reuelat ſibi cō
feſſionem:cū idem curatus dat illi
cōmunionem· vnde equaliter ſcire
debet cōſcientiam confeſſi vicario
ſuperioris ſicut ſcit conſcientiā ta/
lis confeſſi vicario ſuo· Et debʒ cu
ratus preſumere ꝙ melius confeſ/
ſus eſt ei quē papa vel epiſcop⁹ ele/
git in confeſſorem per totum mun
dum vel dioceſim:q̄ʒ qui confeſſus
eſt illi quem elegit ipſe prouidēdo
de ipſo ſuis ſubditis:cum epiſcop⁹
nō debeat hoc cōmittere niſi viris
potentibus opere ⁊ ſermone: vt de
of.ordi·c·inter cetera· vel etiam q̄ʒ
ei qui confeſſus eſt illi quem elegit
ipſe proprio arbitrio de licentia cu
rati generalis·Et hoc niſi cum eſſʒ
excōicatus vel notorius peccator.
nam tunc anteq̄ʒ det euchariſtiam
debet ei clare conſtare de abſolutio
ne ab hmōi·

¶ Quartus effectus eſt ꝙ peccata
confeſſa habēti talem cōmiſſionez
nō tenetur iteꝝ confiteri ꝓprio ſa/
cerdoti:vt declarat Jo·xxij·in ex̄ua
gan̄·q̄ incipit:Uas electionis·

¶ Quintus effectus eſt ꝙ per hāc
cōmiſſionez fit iudex qui prius nō
erat· Cum enim ad abſoluendū re/
quiraẗ poteſtas ordinis ⁊ iuriſdi/
ctiōis·lʒ ab habente ordinem ⁊ iu/
riſdictionem vel iuriſdictionez tm̄
poſſit hec audientia cōmitti haben
ti ordinem· licet non habeat iuriſ/
dictionem:puta ſimplici ſacerdoti
ita non curato ſicut curato·Non tn̄
econuerſo ſacerdos nō curatus po/
teſt hoc committere vel curato vel
ſacerdoti· Et ratio diuerſitatis

eſt:quia nõ equaliter he due pote/
ſtates tranſfunduñt. Habens eniȝ
ordinem ex ſola cõmiſſione nõ trãſ
fert ordinem ſed ſolũ ordinatio ſa/
cramentalis transfert ſiue ſit iudex
ſiue non. ſed iuriſdictio ab haben/
te eam ordinarie ſola commiſſione
tranſferẽt indifferenter priuato qui
nullã habebat ⁊ ei qui habebat ali
quã ſed nõ iſtam reſpectu ipſius.
¶ Sextus effectus eſt ꝙ qui audit
confeſſioneȝ nõ iure ſuo perdit po/
teſtatem ſuã delegante mortuo vel
amoto. ⁊ ideȝ forte eſt ipſo excõmu/
nicato vel ſuſpenſo niſi in cõfeſſio/
ne iam incboata quã audiuit extũc
quaſi ex iure ſuo. ſicut etiam perdit
poteſtatem illo reuocante: quia ſol
uitur iudicium probibente illo qui
iudicare iuſſit. Unde ſicut epiſco/
po mortuo vel tranſlato officialis
ceſſat in cauſis ſic debȝ ceſſare peni
tentiarius in ꝯfeſſionibꝰ audien/
dis niſi ꝙ abſoluere debet de pec/
catis iam auditis. glo. in. c. gratũ ⁊
relatum. de offi. ⁊ po. iudi. dele. qa
mandatũ expirat per mortem man
datoris. Similiter ſi dedit confeſſo
rem monialibus expirat poteſtas.
niſi eſſet rector earum cui ex officio
quaſi prioratꝰ vel rectorie eſſet au/
dĩetia annexa. ⁊ tunc eſſet quaſi or/
dinarius. Uideretur tamen ꝙ non
ſimiliter ita expiraret poteſtaſ dele

gati delegãte excõmunicato vel ſu
ſpẽſo ſicut mortuo vel amoto: quia
in primo caſu retinet delegans iu/
riſdictionem licet non vſum. In ſe
cũdo ꝟo neutrum retinet. Ad hoc
autem ꝙ delegatus vtatur iuriſdi/
ctione requiriẽ ꝙ delegatus in de/
legando habeat iuriſdictionem et
vſum eius: qa delegare eſt vſus iu
riſdictionis. ſed poſtq̄ȝ delegauit
non requiritur ꝙ habeat vſum: qa
vſus eius nihil facit. ergo ⁊c. Poſ/
ſet tamen dici probabiliter ꝙ ſi epi
ſcopus non exiſtens excõmunicatꝰ
vel ſuſpenſus inſtituit officialẽ vel
penitentiarium ⁊ poſtea excõmuni
cetur. nihilominus vterqȝ poteſt ꝓ
cedere in officio ſuo: quia vtitur vi
ce eius qui iuriſdictionem habet li
cet non vſum per ſe. Si autem iam
erat excommunicatuſ officialis nil
agit: quia ĩſtitutio vel cõmiſſio nõ
tenuit. De penitentiario ꝟo vide/
tur ſecus: quia etiam non ſacerdos
vel non conſecratus qui minus ha
bet q̄ȝ excõmunicatus cõmittere po
teſt: quia non minus eſt cõmiſſio
q̄ȝ permiſſio: quia iure ſuo ſacerdoſ
audit confeſſionem ⁊ committens
tñ eſt cauſa ſine qua non propter
parrochiarum diuiſionem ⁊ eccle/
ſie probibitionem. quando autem
cõmittens moritur vel amoueẽ nõ
eſt differẽtia inter commiſſarium

in foro penitẽtiali aut iudiciali qa vtriuſq̃ poteſtas expirat quantum ad negocia non incepta.

¶Capitulum.x de differentia inter fratres preſentatos ſm formaz cle.dudum. et differentia inter ſacerdotes curatos.

Ratres predicatores habent priuilegium q̃ epiſcopis mortuis qui ipſis ſuam dederũt auctoritatem vel cõmiſerunt poſſunt vti ea auctoritate quouſq̃ fuerit prouiſum eccleſie de paſtore.

¶Itẽ nota q̃ per iſtos effectus nõ habet cõmiſſio effectũ in perſonis ordinum reprobatorum.de quibus dicit̃ in.c.i.de religi.do.li.vj. Hec Pe.de palu.

¶Nota vlterius differentiã inter p̃dicatores fratres ſic preſentatos ꝛ curatos.nam p̃dicti fratres ex tali preſentatione et cõmiſſione pñt audire omnes parrochianos oĩum curatorum illius dioceſis vbi ſunt preſentati ſed nõ aliarũ dioceſum ꝛ non poſſunt hoc cõmittere alicui Sed curati non poſſunt audire inquantum curati niſi per parrochianos ſuos tm̃:alios non niſi cum licentia epiſcopi vel curatorum eorũ ꝛ poſſunt hoc cõmittere alteri.ſ.audire ſuos parrochianos.

¶Nota etiam aliaz differentiã ſm Lau.Fra.zaba.in cle.dudum. Naz curati poſſunt audire confeſſiones ꝛ eoꝝ vicarij ſibi ſubditoꝝ in dioceſi ſui epiſcopi ꝛ etiam extra dioceſim.ſed fratres electi ꝛ p̃ſentati ſm formã cle.dudum. de ſepul.de qua ſupra non poſſunt audire ſeu abſoluere extra dioceſim niſi ſint preſentati ꝛ ſi ſecus fieret quãuis cõfeſſi poſſent ex ignorantia excuſari: tamen quo ad eccleſiam nõ eſſent abſoluti.lz ſi conſtarent eis deberent iterum confiteri eis ꝛ infra dioceſim abſolui a predictis. Sed ſi ſine predicta ſolennitate cõmitteretur fratribus ab epiſcopo vel a curatis auctoritas audiendi confeſſiones ſimpliciter tũc poſſent etiam extra dioceſim audire ſicut alij vicarij eorundem.

¶De caſibus epiſcopis reſeruatis nec curati nec dicti fratres preſentati poſſunt abſoluere niſi inquantum fuerit a dioceſanis cõceſſum.

Caſus epiſcopales

¶De caſibus multiplicibus epiſcopo reſeruatis de quibus agitur in cle.dudum.de ſepul.

¶Capitulum.xj.

Ciẽdum q̃ varie ſunt opiniones doctoꝝ in dictis caſib⁹ Aliqui enim ponunt plures.aliqui pauciores. Unde materia ipſorum caſuum nõ eſt bene clara. E in ſum

Casus episcopales

ma pyſana dictum eſt ꝙ Benedictꝰ
papa·ij·in extrauaganti inter cun/
ctas declarauit quat. uor eſſe caſuſ
epiſcopales de iure· ¶ Primus ſcz
peccatum clerici per quod incurriſ
ſet irregularitatem· ¶ Secũdus de
incendiarijs· ¶ Tertius de pecca/
to per quod inducenda eſt ſolẽnis
penitẽtia· ¶ Quartus de excõmu/
nicatis maiori excõmunicatione·
Item declarauit quinqꝫ eſſe caſus
epiſcopis reſeruatis de approbata
conſuetudine· ¶ Primus eſt pecca/
tum homicidie volũtarij· ¶ Secũ
dus eſt peccatum falſarioꝝ· ¶ Ter
tius eſt peccatum violantium eccle
ſiaſticam libertatem· ¶ Quartꝰ eſt
peccatum violantium eccleſiaſticã
immunitatem· ¶ Quintus eſt pec
catum ſortilegiorum. diuinatoꝝ·et
incantatoꝝ· Quãuis aũt dicta ex/
trauagans fuerit reuocata per cle·
dudum·de ſepul· tamen quantum
ad dictos caſus nil innouatũ fuit·
⁊ ſi alia ibi contenta ſint· ⁊ ſic vide
tur ꝙ adhuc illi remaneant· Et ad/
dit̃ in pyſanella ꝙ poſſunt nihilo/
minus epĩ in ſuis epiſcopatibꝰ ca/
ſus eis reſeruare prout videtur eis
expedire: ſicut poſſunt conſtitutio/
nes facere· ⁊ multomagis conciliũ
ſynodale vel prouinciale a quorum
ſententijs religioſi nõ poſſunt ab/
ſoluere. Jo·an·in.c·ſi epẽs· de pe·et
re. in glo·iij·li·vj·predictiſ caſibus
addit poſt crimen enorme ⁊ publi/
cum homicidiũ ⁊ ſortilegiũ oppreſ
ſionem pueroꝝ: etiam ex caſu ince/
ſtum·corruptõnem monialium·coi
tum cum brutis. matrimoniũ clam
deſtine contractum· vel contra in/
terdictum eccleſie·periuriũ. falſum
teſtimoniũ·blaſphemiam dei ⁊ ſan
ctoꝝ· Hoſtieñ· Qui in ſumma ponit
omnes p̃dictos caſus· ⁊ addit pec/
catum contra naturam ⁊ etiã quod
libet enorme quod particularis vel
generalis cõſuetudo reſeruat ipſis
epiſcopis in quibus aliquando epi
ſcopi remittunt peccatores ad ſe/
dem apoſtolicam propter enormita
tem criminum ⁊ ad terrorem alioꝝ
Hec hoſtieñ· Ego tamen non legi
adhuc eſſe aliquod peccatum preci
ſe ita enorme quo non poſſit abſol
uere epiſcopus ſubditum: dum ta/
men non habeat aliquã ſententiã
excõmunicatiõis annexam quãuis
autem poſſint abſoluere ſi aliquan
do ad curiam mittant bene faciũt·
Guil·duran. in ſpe· in reptorio ſuo
vltra predictos caſus addit alios:
ſcz deflorantes virgines vi oppreſ
ſas vel ſeductas. Cõtrahentes poſt
votum caſtitatis emiſſum· Forni/
cationem cum iudea vel ſarracena
Concipientem prolem per adulte/
rium quam vir credit ſuam procu/

rantez abortum vel ſterilitatem in
ſe vel alio. Contrahentes matrimo
nium poſt ſponſalia iuramento fir
mata. Cognoſcentem carnaliter ba
ptizatã ab eo vel cuius confeſſionẽ
audiuit. Tenentem ad baptiſmum
vel cõfirmationem filios vel filias
extra neceſſitatem. Baptizantẽ pro
prios filios extra neceſſitatez. Uer
berãtem patrem vel matrem ⁊ vſu
rarios. Et tandem ſic ↄcludit. Tot
caſus ponere nihil aliud eſt ꝙ̄ ſa
cerdotum poteſtatem reſtringere:
que eis plenarie data eſt a xp̄o. Un̄
breuiter dico ſacerdotes oĩa poſſe
quo ad foꝝ ſp̄uale que nõ ſunt ſpe
cialiter in iure epiſcopis reſeruata
⁊ que non ſunt ipſis ſacerdotib⁹ di
recte vel per aliquã conſequentiaꝫ
interdicta. ar. c. at ſi clerici. de iud.
⁊ c. nuper. de ſen. ex. Hoc tñ fateor
ꝙ vbicũqꝫ fuerit aliquod graue de
lictum vel enorme ſuperioris eſt iu
diciũ requirendum. Et idem dico
in omnibus caſib⁹ in quibus eſt ge
neralis conſuetudo eccleſie ꝙ ſint
ipſis epĩs reſeruati.

¶Concluſio Jo. de Lign̄.

¶Jo. de Lign̄. in declaratiõe quã
facit ſuper. c. oĩs. de pe. ⁊ re. probat
⁊ concludit ex dictis ĩmediate per
Guil. ⁊ Spe. ⁊ ex clem̄. dudum. Fra
tres predicatores ⁊ minores preſen
tatos pro audientia confeſſionum
poſſe abſoluere ab omnib⁹ caſibus
peccatorum: exceptis preciſe illis q̄
in iure reſeruantur epiſcopis. Sed
a caſibus quos epiſcopi ſibi reſer
uant vel de conſuetudine ſue dio
ceſis vel ex ſuo beneplacito vel per
conſtitutiões ſuas ſynodales vel
prouinciales poſſe abſoluere etiam
ſi epiſcopi dictos caſus nõ cõcedãt
⁊ probat ſic: cle. dudũ. de. ſepul. ſta
tuit ꝙ dicti fratres non poſſint ab
ſoluere niſi a caſib⁹ a q̄bus poſſunt
curati abſoluere qui eis p̄mittun
tur a iure niſi ipſi epiſcopi vellent
aliquid plus conferre eis. Sed et
Guil. dicit ꝙ non obſtat ꝙ docto
res ponant multos caſus epiſcopis
reſeruatos. curati enim poſſunt ab
ſoluere ab omnibus occultis q̄ nõ
ſunt in iure epiſcopis reſeruata. et
non ſunt ipſis ſacerdotib⁹ directe
vel per aliquam conſequentiam in
terdicta. licet ergo epiſcopi poſſint
reſeruare certos caſus qui de iure
competunt inferioribus non tamẽ
hoc poſſunt ſimpliciter niſi in duo
bus caſib⁹ ſm̄ Guil. dupliciter: ſci
licet directe ſcilicet cum aliqui fue
rint legitime in crimine deprehen
ſi ꝙ merito fuerit tali poteſtate pri
uandi. Secundo indirecte. ſ. per ali
quam conſequẽtiam: vt cum aliq̄s
caſus euenerit in quo ad vtilitatẽ
cõmunem expediat ꝙ talem caſum

retineat ⁊ non aliter·xxv·q·ij·c· de eccleſiaſticis· Non aūt expedit vtilitati cōmuni reſeruare tot caſus· ſed hoc eſt ponere laqueos ī via ſalutis· Sed ſi aliquis pure velit defendere plures caſus poſſe epiſcopos ratiōabiliter reſeruare quo ad ſacerdotes parrochiales cum fine de foro epiſcopoꝝ ⁊ eoꝝ cōſtitutiōibus ſubiecti:tñ hoc non poſſunt facere epi erga predictos fratres qui exempti ſunt·nec eoꝝ ordinationibus ſubiecti:vt extra de exceſ·pla·c nimis praua.Cū ergo non poſſunt dicti fratres abſoluere a caſib⁹ reſeruatis in iure epiſcopis: vt dicit̃ in dicta cle·dudū·ergo pñt ab omnib⁹ alijſ abſoluere:videlicet de cōſuetudine reſeruatis particularis loci vel ſynodali conſtitutōne·vnū negando aliud tacendo ꝯſentit di·xxv·c·qualis·Nec poſſunt p̄lati dictam conceſſionem reuocare vel defalcare·nec dicere negando licentiam audiendi: qa nihilominus habent eam per cle·dudū· nec indirecte prohibēdo parrochianos ne cōfiteant̃ eis· extra de pri. c·quanto nec per rōnem multoꝝ caſuū: quia fieret in fraudem legis qđ fieri nō debet:vt·c· conſtitutus· de conceſ· preben·Sileat ergo Jo·mo·hic qui dicit ꝙ ſi epũs poteſt artare poteſtatem ordinariā curatoꝝ· poteſt multomagis artare poteſtatē extraordinariam ipſoꝝ fratrū: quia quod per ſuperiorē concedit̃ per inferiorem artari vel reuocare nō poteſt: vt di·xxj·c·inferior· Ad cōſtitutōeꝫ aūt cle. de priui· reli· vbi dicit̃ ꝙ a caſib⁹ ordinarie reſeruatis quenōꝫ abſoluere non preſumant·Reſpondenduꝫ eſt ꝙ hoc intelligendū eſt de caſibus in iure reſeruatis: ſicut intendit cle·dudū. non aūt per cōſuetudinem vel ſtatuta alioꝝ prelatoꝝ:quia illa remouet papa ī dicta cle·dudum·a quib⁹ poſſunt dicti fratres abſoluere. ⁊ per ꝯſequēs videt̃ quicqd dicat̃ per modernos vel antiquos de talibus caſib⁹ per epũos reſeruatis totum reuocat̃ per cle·dudum·ſpecialiter quātum ad dictos fratres· Si enim cōſtitutio poſterior lꝫ non faciat mentionem de priori ipſam reuocare noſcatur· c·licet·de conſti·li·vj·multomagis reuocari debent dicta doctorum ſi in contrarium promulgentur·Hec Jo·de ligñ· Sed Fran· zaba· poſt Lan·dicit ꝙ de caſibus epũalib⁹ nō poteſt dari doctrina:cum dependeat ex conſtitutiōibus ipſoꝝ epiſcopoꝝ ⁊ doctrina· ⁊ quāuis Lan· dicat ꝙ habens irregularitatem quā ſolus papa tollere poteſt nō poteſt abſolui a peccato ante diſpenſationem·Fran·zab·dicit contrariū: ſcꝫ

ꝙ poteſt abſolui a peccato remanē/ te macula irregularitatis. ¶ Quia ergo non eſt clarū q̲ ſunt caſus epi ſcopi reſeruati ī iure cōmuni·ideo tutioꝛ via eſt in hmōi ꝙ fratres ſi poſſunt ſciant ab epiſcopo quos ca ſus vult ſibi reſeruare. ꝛ de illis nō ſe impedire·oēs ꝟo alios caſus ſibi faciant concedere· Certum eſt aūt ſm omnes ꝙ abſolutio ab excōmu/ nicatione maioꝛi reſeruatur epiſco pis· Item diſpenſatio vel cōmuta/ tio votoꝛū· Item relaxatio quoꝛun dam iuramentoꝛū·Diſpenſatio ꝟo incertoꝛum an pertineat ad epiſco pum vel ad alium habeſ ſupꝛa in·ij pte ſum·ti·de reſti·c·iiij.ꝛ ibi diffu ſe Fran·zaba·in cle·dudum·in glo· ſuper verbo conceſſa·dicit glo·Jo· an·Lan·Pau·Steph·ꝛ zenze·tene/ re ꝙ epiſcopus poſſit reſeruare ca/ ſus de quibus curati poterāt ante hanc conſtitutiōem dudum. abſol uere:ita ꝙ reſeruatio p̄iudicet fra/ tribus is ꝙ etiam non poterūt tūc ab ipſis reſeruatis caſibus abſolue re quod eſt contra hoc quod hic di cit Jo·de ligeñ· ꝛ intelligit̄ iſta re/ ſeruatio caſuuꝫ epiſcopaliū de acti/ bus exterioꝛibus cum effectu ꝛ nō de interioꝛibꝰ:videlicet ſi quis de/ ſiderauit vel etiam queſiuit alium occidere·iſtud homicidium coꝛdis non eſt de caſibus reſeruatiſ epiſco pis·Dicit etiam Petrus de palu·ꝙ inceſtus qui cōmittitur a pueris q̲ non habent vſum rationis non eſt de reſeruatis epiſcopis:quia nec ꝑ hoc tollitur virginitas nec cauſat̄ affinitas.

¶ Capitulum·xij·de ſacerdote qui abſoluit aliquem a caſu a quo non poteſt abſoluere·

Item nota ꝙ ſi ꝯfeſſoꝛ quicunqꝫ aliqueꝫ abſoluerit de aliquo peccato a quo non poteſt·ſiue quia eſt reſeruatus ep̄o·ſiue quia nullaꝫ habet auctoꝛitatem·quāuis graui/ ter peccet:pꝛecipue quando abſol/ uit ſcienter vel ex ignoꝛantia iuris craſſa:tamen ex hoc nō incurrit ali quam cenſuram vel excōmunicati/ nem·ſiue ſit clericus ſecularis· ſiue religioſus talis abſoluēs ſm Frā· zabarell·ꝛ zenze. ſed tenetur illum quem ſic abſoluit auiſare de erroꝛe ſuo ſi cognoſcit· vel poteſt inueni/ re·ille tamen quo ad deum excuſa tur dum hoc ignoꝛat·Et ꝙ dictum eſt ꝙ confeſſor debet illum auiſare quem abſoluit· cum non poſſet in/ telligitur quando fieri non poteſt ſine ſcandalo notabili· Unde in cō ci·Baſilieñ.quidam multum periti habita ſuper collatione dixerunt ꝙ talis cōfeſſor petat auctoritatem a ſuperiori ſuper hoc caſu a quo non

Inceſtus a pueris commiſſus

103

potuit abſoluere ⁊ tamen abſoluit: qua habita vocet illum quem abſol uerat cum non poſſet ⁊ per aliquez modum coopertum interroget de aliquibus que ſibi eſt cõfeſſus qua ſi volens ſe melius informare ac ſi plene non intellexiſſet. ⁊ ſi que alia criminalia poſtea cõmiſerit ⁊ ſic ab omnibus iterum abſoluat de tunc al's auditis ⁊ prius. Uel ſi magnuz ſcandalum ex hoc timeretur: ſic ꝙ predictus modus ſeruari non poſ/ ſet abſoluat abſentem ſi ab vltima confeſſione creditur talem perſeue raſſe in gratia. Aut vt alijs placu/ it: cum ex hoc timeretur notabile ſcandalum euenire committat xp̄o ſummo ſacerdoti: preſertim quãdo multitudo eſt ſic neglecta vel mul/ tum diſtat a loco vbi eſt confeſſor. Sed ſi religioſus abſolueret aliquẽ ab aliqua ſententia excommunica/ tionis ſuſpenſionis vel interdicti. in iure poſita incideret excõmuni/ cationem a qua non poſſet abſolui citra ſedem apoſtolicam. cle. religi oſi. de priui. Secus ſi abſolueret a ſententia hominis: quia tunc non incurreret ſm̄ Pau. quãuis graui/ ter peccaret. Sed clerici ſeculares abſoluendo a ſententijs iuris quã uis ⁊ ipſi male faciaut: non tamen aliquam incurrunt cenſuram.

¶ Capitulũ. xiij. An in generali cõ feſſione contineatur ſpecialis.

Nota etiaz ꝙ vt dicit Jo. an. ſuper. c. tua nobis. in glo. ex. de offi. vica. Si epiſcopus dedit vi carium generalem ⁊ in mãdato ali quid expreſſit de his que requirũt ſpeciale mandatum ſecuta genera/ li clauſula: ⁊ omnia alia que p nos poſſumus etiam ſi mandatum exi/ gant ſpeciale. Secundum Hoſtien̄ ſatis videtur ꝙ talis etiam poſſit ſpecialia ad inſtar ꝓcuratoris. Se/ cus ſi aliquid de ſpecialibus nõ fu iſſet ibi expreſſum. Hec Jo. an. Quod videtur intelligendum quantum eſt de virtute verborũ ⁊ in foro con tentioſo. Nam ſi in foro conſcientie aliter conſtaret de intentione con/ ferentis auctoritatem ꝙ ille inten/ derit hoc etiam ſi non expreſſiſſet aliquid in generali conceſſione in/ telligerentur ſpecialia. xxij. q. v. c. humane. ⁊ hoc idem dici poteſt de auctoritate data ab epiſcopo con/ feſſoribus: quia ſcȝ dicendo: Do vo bis auctoritatem meam in confeſ/ ſione non intelligitur propter hoc conceſſiſſe caſus ſuos niſi alicui cõ ſtaret ꝙ per hec verba generalia in tendit caſus ſuos cõcedere: ſed di/ cendo iſtum et illum et omnes ali/ os caſus tunc intelligit̃ totum de/ diſſe.

Capitulū.xiiij. quid poſſint pe/
nitentiarij curie Romane.

E nota ꝙ penitētiarij mino
res in curia poſſunt abſolue
re vndecunqꝫ veniētes ab omnib⁹
caſibus peccatoꝝ ⁊ ſentētijs epiſco/
pis reſeruatis. Habent enim aucto
ritatem quaſi epiſcopalem in foro
penitentie ⁊ maiorem quoad quoſ/
dam caſus excōmunicationis ⁊ diſ
penſationis. Summus vͦ peniten
tiarius adhuc habet maiorē in plu
ribus alijs caſibus excōmunicatio
nis ⁊ diſpenſationis.

Capitulū.xv. quid fiendum qñ
confeſſor nō intelligit penitētem.

Ota vͦ ꝙ cū confeſſor nō in
telligit penitentē aut experien
tia lingue. aut ex dormitiōe. aut ex
diſtractione mentis ad alia appli/
cate. vel ex alia cauſa ſm Jo. de Ne
apo. in quodlibet. ꝙ cum ſacramen
talis confeſſio preexigat confeſſio/
nem. confeſſio vͦ importat reuela
tionem que non poteſt eſſe niſi re/
uelatione vnius: ſcꝫ confitentis et
perceptione alterius: ſcꝫ cōfeſſoris.
quia ſi alterum iſtorū deficit in pre
fato caſu credo de illo peccato nō
eſſe factam confeſſionem ⁊ per con
ſequens non impendi abſolutionē
Hec ille. Si tamen non hoc facit et
confeſſus quidem de hoc non per/
pendit abſolutus eſt coraꝫ deo. nec
tenetur iterare quouſqꝫ neſciat il/
lum non percepiſſe ſeu intellexiſſe
peccata ſua. ⁊ hec vera ſunt de pec/
catis grauibus. i. mortalibus que
ſunt de neceſſitate confitenda non
autem de venialibus. ad que quis
non tenetur de neceſſitate ⁊ vbi ta
lia modica raro obaudiunt̄ ab eo
qui al's cognoſcit perſonam.

Explicit prima pars que fuit de
ptāte ſeu auctoritate confeſſoris.

Incipit ſecūda pars que erit de 2ª pars
ſcientia ipſius que erit duplex. pri
mus. §. ſ. ꝙ duplex eſt clauis: ordi/
nis. ſ. ſcientie ⁊ potentie.

Jcto de poteſtate confeſſo
rum: nunc vidēdum eſt de
ipſorum ſcientia. Eſt eniꝫ
duplex clauis ordinis; ſcilicet cla/
uis ſcientie ⁊ clauis potentie. Vn/
de Chriſtus Petro dixit: Tibi da/
bo claues regni celorum. Matthei
xvj. capitulo.

Nota tamen ꝙ iſta ſciētia nō di/
citur clauis ſed ipa poteſtas diſcer
nendi atqꝫ examinandi ſiue cogno
ſcēdi in foro conſcientie ⁊ poteſtas
determinandi ſeu diffiniendi cau
ſam. i. ligandi ⁊ ſoluendi dicit̄ cla/
uis potentie. Jſta vͦ duplex pote/
ſtas eſt vna ī eſſentia ſed duplex in

effectu· Scientia autē acquiſita nō
eſt clauis ſed bene iuuat vti claui·
⁊ de his clauibus habes di·xx· per
totum·

¶ Quanta ſcientia requiratur in
confeſſoꝛe·§·ij.

De quantitate ſcientie confeſ
ſoꝛis: quantū· ſ· opoꝛteat euꝫ
habere periciam dicit Auguſti· de
pe·di·vj.c· opoꝛtet· Ut ſpiritualis
iudex ſciat cognoſcere quicq̄d de/
bet iudicare· dicit Tho.in·iiij· di·
xvij.in expoſitione littere: Hec ſci/
entia ⁊ ſi non ſit maioꝛ tamen debꝫ
eſſe tanta vt ſciat diſcernere inter
peccatū ⁊ non peccatū· ⁊ peccatum
moꝛtale ⁊ veniale· ⁊ ſi ī aliquo eſſet
dubitatio ſciat dubitare vt poſſit
ad peritioꝛes recurrere. Albe· autez
in·iiij· dicit ꝙ nō tenetur ſacerdos
ſcire diſcernē niſi in cōmuni que
ſint capitalia ⁊ que moꝛtalia cōmu
nia ⁊ que venialia ex genere· Sed
hec neſciens dicit idem· puto ꝙ pec
cat moꝛtaliter talis audiendo ⁊ eū
inſtituens plus peccat q̄ꝫ ipſe ⁊ euꝫ
permittens inſtitutum miniſtrare
ſi ſua intereſt talem pꝛohibere· Di/
cit etiam ꝙ in perplexis caſibus ſa
cerdos eccleſie parrochialis debet
eſſe ita diſcretus vt talia difficilia
eſſe ſciat nec eſſe pꝛocedendum in
eis ſine ſuperioꝛis cōſilio vel aucto
ritate· Hec Alb·ī·iiij·Guil·duran·
in ſumma ſua dicit ꝙ quotiens cō/
feſſoꝛ ſe ingerit ad confeſſiones au
diendas totiēs ſe offert ad reſpon/
dendum de quolibet ⁊ interduꝫ de
caſibus inopinatis ⁊ al's inauditis
⁊ queſtionib⁹ ſeu caſib⁹ valde per/
plexis· debet ergo cōfeſſoꝛ ſcire diſ
cernere inter peccata ⁊ differētias
peccatoꝛum· Unde ſcire debet con/
feſſoꝛ ſi ea que expꝛimit ſibi penitēſ
ſint peccata vel non : puta an bella
pꝛincipum ⁊ ipſoꝝ exactiōes ſint li
cite vel non· ⁊ vtrum contractus q
fiunt ſint liciti vel illiciti· ⁊ quādo
ad reſtitutionem teneatur ⁊ quan/
do non. ⁊ an ei debeat pꝛohibere cō
munionem vel cōcedere: quia ſi cō/
feſſoꝛ iudicat licitum quod eſt illi/
citum tam confeſſoꝛ q̄ꝫ penitēs in
foueam cadunt: niſi foꝛte pꝛobabi/
lis ignoꝛantia eum excuſet: puta ſi
habet aliquem doctoꝛem autenticū
⁊ famoſum cuius opinioni innitit̄
Unde ſi confeſſoꝛ non eſt expertus
in caſibus ita ꝙ nec nouit dubita/
re nec per ſe iudicare cum periculo
aīe ſue audit ꝯfeſſiones· Hec Guil·
Pe.de palu·in·iiij·di.xix· oſtendit
maioꝛem ſcientiā requiri in eo qui
ſe ingerit q̄ꝫ in eo qui ponit̄ ad hoc
a ſuperioꝛib⁹ ſuis ex obedientie in
iunctiōe· Et de pꝛimo pōt intelligi
dictuꝫ religioſoꝛum Guil. Duran·
De ſecundo dictum Tho· et Albe·

Dicit enim ipſe Pe. Omnis ſacerdos habet clauem ſcientie ⁊ potentie .i. auctoritatem diſcernēdi ⁊ potentiā ligandi ⁊ ſoluendi. licet multi non habēt ſcientiam debitam et econuerſo multi nō ſacerdotes habent ſcientiam qui non habent auctoritatem diſcernendi. ſecundi quidem ſine peccato. ſed primi cū peccato ſuo ſi hoc procurarent. al's ſi inuiti ponerentur excuſati ſunt ſi propoſuerūt impedimentum nec ſunt auditi Munus enim in iudicium iudicandi neceſſarium eſt. ⁊ poteſt ad hoc compelli. ſ. ad officiū iudicandi. ⁊ ad prelationem carens ſcientia. ⁊ tunc nō peccat ſicut in religionib⁹ conſuetum eſt fieri. Et qđ dicit Gre. ꝙ ſi indignus eſt nō debet obedire ⁊ ſi dignuſ debet obedire. intelligendum eſt de illo qui habet defectus q̄ ſunt iuris videlicet irregularitas. ⁊ tunc nō debet obedire niſi ab eo per diſpenſationem ꝓmoueat̄. al's tenet̄ religioſus obedire. aliogn quilibet religioſus bonus q̄ reputaret ſe ĩdignū refugeret. ⁊ ſic ſoli indigni promouerent̄ ⁊ ponerentur. Qui v̄o nō coactus ſed ſponte accipit poteſtatem ſiue prelationis. ſiue audiēdi ꝯfeſſiones non habens ſufficientem ſcientiaꝫ peccat. Sed qui inuitus et coactus non accipit ſed ſuſcipit non peccat Unde ſine peccato ab inſcio haberi ⁊ ſuſcipi poteſt ſed accipi nō poteſt poteſtas iudicādi ſine peccato. Hec Pe. Si tamen in eo eſſet tāta ignorantia ꝙ omnino imperitus eſſet: quia nec etiā ſcit que Tho. et Alb. dicunt ſupra: credo ꝙ non excuſaretur a peccato ⁊ etiam ſi ex obedientia iniūcta poneret ſe ad id ad qđ omnino ineptus eſt cum periculo animarum.

¶ An confeſſor teneat̄ ſcire an peccata in confeſſione audita ſint mortalia vel venialia. §. iij.

Utrum autem confeſſor teneatur ſcire de omnibus que ſibi dicuntur in confeſſione an ſint mortalia vel venialia. ¶ Henricus in quodlibeto ſic reſpondendo diſtinguit. ¶ Peccata ſunt in duplici genere. Quedaꝫ ſunt peccata quia prohibita: quia ſi non eſſent prohibita nō eſſent peccata: vt ſunt omnia que ſunt de iure poſitiuo: vt audire miſſaꝫ die dominico. ſemel in anno confiteri ⁊ cōmunicari ⁊ huiuſmodi. Et talia tenetur quilibet confeſſor ſcire: niſi habeat cauſam rationabilem que eum excuſet: vt ſi forte tempore prohibitōnis erat in terra longinqua vel in carcere.

¶ Alia ſunt peccata nō quia ab homine prohibita ſed quia de natura ſui mala ſunt: etiam ſi non prohi-

beantur. Et horũ quedam ſunt ca/
pitalia: vt ſuperbia· luxuria· auari/
cia ⁊c̃· Hec enim ſunt quaſi elemen
ta ⁊ principia q̃ de neceſſitate quẽ/
libet cõfeſſorem ſcire oportet· Que
dam ṽo ſunt peccata que ſunt ſpe/
cies peccatorum capitalium: vt il/
la que recipiunt horum predicatio
nem: vt fornicatio ⁊ ebrietas ⁊ hu/
iuſmodi· Fornicatio vero luxuria
quedam eſt. ⁊ ebrietas quedam gu
la· ⁊ horum peccatorũ ſpecies· Que
dam ſunt que importãt malum de
ſubſtãtia ſui actus eo ꝙ ſtatim no/
minata habeant annexum malum
vt fornicatio· ⁊ de talibus etiam cõ
feſſor ſcire tenetur vtrum ſint mor
talia vel non vel venialia· Quedã
vero de ſubſtantia ſui actus nõ ha
bent deformitatem ſed ex libidine
faciente: ſicut cognoſcere vxorẽ pro
priam non eſt peccatũ de ſe: tamen
poſſet quis vxorem cum tanta libi/
dine cognoſcere ꝙ eſſet peccatum
mortale: vt ſi eã cognoſceret ſi etiã
non eſſet vxor eius. ⁊ de talibus nõ
oportet ꝙ cõfeſſor ſciat vtrum ſint
mortalia vel venialia: quia nec con
fitentem frequenter ſcire oportet·
Alia ſunt peccata que ſunt filie pec
catorum capitalium: vt illa pecca/
ta quorum fines terminantur ⁊ or
dinãtur ad fines capitalium: ſicut
dolus ⁊ acq̃ſitio rei iniuſte· Et de

talibus peccatis frequenter opini/
ones ſunt cõtrarie inter doctores·
Et de talibus non tenetur ſimplex
curatus non ordinarius ſcire vtrũ
ſint mortalia vel non. Curatus aũt
ordinarius vt epiſcopus ⁊ archiepũs
⁊ ceteri alij ſuperiores p̄lati tenen/
tur ſcire: quia ipſi ſunt purgatores
⁊ tenentur alios purgari facere ⁊ il
luminare· ⁊ ideo tenentur ſcire no/
uum ⁊ vetus teſtamentũ· Hec ille·
Caueat autem confeſſor ne ſit pre/
ceps ad dandam ſententiã de mor
tali quãdo non eſt certus ⁊ clarus·
et q̃a in aliqua materia varie ſunt
opiniones ꝙ̃plurium ⁊ ſolennium
doctorum vtrum ſit licitum vel illi
citum ſicut de non ſoluendo deci/
mas vbi non eſt conſuetudo para/
ti ſunt tamen ad danduz ſi eccleſia
peteret quod quidã dicunt eos eſ/
ſe in ſtato damnationis vt Inno·
Alij ṽo dicunt ꝙ non vt Tho· Jo·
an· Archi· ⁊ de emptõne iuriũ mon
tis florentie vel in preſtitis Vene/
torum quod quidam dicũt eſſe vſu
ram alij licitum dicũt ⁊ multis hu
iuſmodi· Cõſulat tamen ſemper ꝙ
tutius eſt a talibus abſtinere· extra
de ſpon. c· iuuenis· non tamen con
demnat contrarium facientes ſeu
contrariã opinionem tenentes nec
propter hoc denegat abſolutionez·
Sed vt dicit Guil. dicat cõfeſſor ꝙ

illud faciendo nõ eſt tutum ſed du
bium· ꝛ ideo bene ſibi ꝓuideat· Si
autem omnino conſcientia confeſ-
ſoꝛis dictaret illlud eſſe moꝛtale ꝛ
non poſſet conſcientiam deponere
quod tamen debet ad conſilium ſa
pientum recurrat ꝛ nullo modo de
bet facere cõtra ꝯſcientiã: quia pec
caret moꝛtaliter·xxviij·q·i·c· dein-
ceps·§·ex his·iuncta gl· Sed cũ il-
lud tale eſſet contra cõmunem opi
nionem doctoꝝ ꝛ cõmuniter ſic ſer
uatur a ſapientioꝛib⁹· Quis aliquẽ
doctoꝛem audiret ꝯtrarium tenere
nõ debꝫ illi de leui adherere· Quõ
ꝛõ quis debeat deponere in hoc cõ
ſcientiam erroneam vel ſcrupulo-
ſam habes ſupꝛa in pꝛima parte·ti·
ij·c·de conſcientia.

¶Qñ iteranda eſt confeſſio in ſex
caſibus·§·iiij·

Cire etiã tenetur ꝯfeſſoꝛ qui
ſunt illi caſuſ in quibus tene
tur quis iterare ꝯfeſſionem ꝛ ſunt
quattuoꝛ ſm Pe·de palu·duo vero
ſunt ex parte confitentis·

¶Pꝛimus ſm Tho·Ray· Hoſtiẽ
ꝛ omnes alios·ſ·quando aduerten
ter tacet aliquod quod eſt moꝛtale
vel credit vel pꝛobabiliter dubitat
eſſe moꝛtale ex verecundia vel alia
cauſa iniuſta·tunc etiaꝫ moꝛtaliter
peccat cõmittendo fictionem in ſa
cramẽto ꝛ notabilem irreuerentiã
ꝛ iterare tenetur talem ꝯfeſſionem
Si tñ talis confitetur eidem cui et
pꝛius ꝛ ille habꝫ in memoꝛia pecca-
ta eius ſufficit dicere illud occulta
tum ꝛ illam fictionem ſm Guil· et
Duran·imo etiam ſi nõ haberet in
memoꝛia vt patet in fine·iiij·caſus
Sed ſi dimitteret ex aliq̃ iuſta cau-
ſa: puta quia pꝛobabiliter dubitat
eum ſollicitantem ad malũ de quo
confitetur vel reuelatoꝛem confeſ-
ſionis· vel dicendo id cum ſit con-
feſſoꝛ manifeſtaret peccatuꝫ quod
audiuit: puta ſi iniuſte abſoluit cũ
non debeat·ꝛ in his caſibus nõ ha
bendo copiam niſi talis cõfeſſoꝛis
cui confitẽdo aliquid pꝛedictoꝝ ſe
queretur tunc ſatis videt̃ ꝙ ſit ex-
cuſatus·Dicit etiam pꝛedictus Du
ran·ꝙ ſi ex ignoꝛantia craſſa et ſu-
pina aliq̃d retinuit moꝛtale: quia
noluit cogitare de ſuis peccatis: te
netur totũ iterare·ſecus ſi ex igno-
rantia pꝛobabili: quia tunc ſolum
illud quod dimiſit·

¶Secundus eſt ſm Tho·ꝛ Pe·qñ
nõ impleuit penitentiã ſeu ſatiſfa
ctionem iniunctam pꝛo moꝛtalib⁹
ex cõtemptu vel ex negligẽtia ꝛ eſt
oblit⁹ eius·ſi enim eius recoꝛdaret̃
adhuc poſſet pficere· ꝛ tũc pficien-
do iterare nõ tenet̃ ꝛ pcipue qñ nõ
eſt ſibi pfixus terminuſ quẽ nõ poſ
ſet trãſgredi·Quis ſibi ſit declara-

tum in quo ipſaȝ debeat facere vel
in alio tempore ipſam ſupplere. Eo
ipſo autem ꝙ facit ſibi propoſitum
non implendi ſibi penitentiam in/
iunctam pro mortalibꝰ ex negligen
tia vel contemptu peccat mortali/
ter:quia tenetur ad illam ſub prece
pto. Secus ꝟo eſt de penitentia in/
iuncta pro venialibus ad quam nō
tenetur de neceſſitate ſm Thomā.
Idem ſi penitentiam iniunctā pro
mortalibus dimitteret ex impoſſi/
bilitate:puta infirmitate ⁊ huiuſ/
modi. Poſſet tamen penitentia in/
iuncta ab vno cōfeſſore mutari ab
alio cui confiteretur: etiam ſine au
dientia peccatorum illoꝝ pro qui/
bus erat impoſita ſm Pe.de palu.
De hoc vide infra.

¶ Tertius caſus eſt ſm Pe. Tho.
Ray. ⁊ Hoſtieñ. eſt ex parte confeſ/
ſoris:quando videlicet eſt notabi/
liter ignorās ſacerdos:ita ꝙ neſcit
diſcernere inter mortale et veniale
de cōmunibus peccatis:⁊ precipue
cum penitens habet caſus intrica/
tos ⁊ difficiles. Concor. Duran. et
addit:Et hoc niſi penitens ſit peri
tus ⁊ inſtruat ꝯfeſſorem. Cum aūt
vadit ad eum quem ſcit ideotam ⁊
ignorantē tenetur iterare. Hec Du
ran. Quod videtur intelligendum
qn̄ poteſt alium habere ſufficientē
Nam ſi alium habere non poteſt et
multomagis qn̄ eſt ī periculo mor/
tis poteſt ⁊ debet cōfiteri ei quem
habet. Unde Aug. dicit de pen. di.
vj. Qui vult confiteri vt inueniat
gratiam ſacerdotem querat ſcien/
tem ſoluere ⁊ ligare.

¶ Quartus caſus eſt ex parte con
feſſoris. eſt autem in impotētia ab/
ſoluendi ſm Pe. Tho. Ray. ⁊ Hoſt.
Quod poteſt eſſe dupliciter ſm Pe
trum de palu. ⁊ Duran. Vel qa ha/
bet poteſtatem artatam abſoluen/
di:quia ſcȝ ab aliquibꝰ peccatis nō
poteſt abſoluere ſuperiore reſeruā/
te ſibi illos ⁊ tamen ab illis de fa/
cto abſoluit. Et confeſſus illi cum
ei conſtat tenetur iterum confiteri
non quideȝ omnia ſm Petrum de
palu. ſed illa tm̄ de quibus non po
tuit abſoluere. Aut hoc eſt qa nul/
lam habuit poteſtatem. ⁊ hoc quia
non erat ſacerdos quāuis reputa/
retur. vel quia nō ſubditus. vel qa
intruſus. aut quia excōmunicatus
vel ſuſpenſus ab officio hmōi. ⁊ ab
ſolutus a tali cum illi hoc conſtat
tenetur iterum confiteri:quia rea/
liter non eſt abſolutꝰ. quāuis igno
rantia facti excuſet eum in conſpe/
ctu dei ac ſi eſſet abſolutuſ dum ne
ſcit ſm Tho. in quodlibet. Sed Pe
trus de palu. in. iiij. di. xvij. q. vj. ſic
diſtinguit ⁊ notabiliter:qa aut im
pedimentum quod habet abſoluēs

eſt iuris diuini vel humani. ¶Si iuris diuini: videlicet quia nõ fuit baptizatus talis vel nõ ordinatus ⁊ in hoc caſu abſolutus a tali tenetur iterum confiteri hoc ſcito. nec papa poſſet de contrario diſpenſare. ¶Si vero impedimentũ eſt iuris humani: puta quia ſuſpẽſus eſt vel excõmunicatus ⁊ hmõi. tunc impedimentum aut eſt notoriũ aut occultum. Si notorium: puta qa manifeſte vel publice verberauit clericum propter quod eſt excõmunicatus notorie aut manifeſte intruſuſ ſcꝫ propter conceſſionem ſeculariũ poſitus in eccleſia curata ⁊ non per canonicam conceſſionem propter quod titulum non habet. nec poteſtatem ſuper parrochianos illiꝰ eccleſie: ⁊ talis confeſſus iſti tenetur iterum confiteri hoc ſcito. Si vero impedimentum eſt occultum: tunc aut confitẽs ſcit illud impedimentum aut neſcit. Si ſcit cõfitendo illi tenetur iterum confiteri ⁊ peccat mortaliter cõmunicando illis diuinis. Sed ſi neſcit impedimentum quod etiam alijs occultuꝫ eſt. ⁊ hoc ignorantia facti: puta percuſſerat clericum nullo vidente: tunc nõ tenetur iterare. argumentum ad hoc de ſcientia ſerui qui liber putabat̃ publice que rata eſt. Sed ſi hoc neſciret ignorantia iuris: puta quia ſcit illũ percuſſiſſe clericũ ſed credit nihilominus ipſum poſſe audire confeſſiones nõ excuſat̃ propter hoc quin teneatur iterare cõfeſſionem ſm Pe. de palu.

¶Quintus caſuſ in quo quis tenetur iterare confeſſionem ſm Pe. de palu. vbi. ſ. eſt impedimentum ex parte confitentis ſcitum vel oblitũ vel ignoratum probabiliter: puta quia erat excõmunicatus maiori vl' minori excõmunicatione licꝫ neſciret ⁊ cum poſtea ſciuit tenetur iterum confiteri abſolutus: quia ligatus excõmunicatione abſolui non potuit a peccatis. ⁊ probabiliſ ignorantia preſeruat a culpa ⁊ a pena irregularitatis ſed non facit eum nõ eſſe excõmunicatum propter quod ſi tunc eligeretur vt ſibi beneficiuꝫ conferretur ignorantia nõ faceret ꝙ ſibi aliquod ius acquireretur. c. apoſtolice. extra de cle. ex. mi. Eſt autem minus capax ſacramentorũ a quorum participatõne directe excluditur ꝙ̃ quorumcunqꝫ aliorum ⁊ ideo abſolutio nulla. Et dicit idẽ Petrus ꝙ in hoc caſu etiam in aliis in quibus tenetur quis iterare confeſſionem ſi confiteretur eideꝫ non oporteret iterare peccata explicite ſed ſolum implicite dicẽdo: peccaui in illis que al's vobiſ dixi ſicut ſi nulla fuiſſet abſolutio de facto.

Dilata enim abſolutio per multos
dies fieri poteſt etiam ſi ipſe oblitꝰ
fuerit: dum tamen penitẽtia ei pri/
us innotuerit: quia ſi non taxaſſet
penitẽtiam tum oportet ad memo/
riam reducere vt moderaretur iu/
ſte propter quod remittens ad epi
ſcopum ſi non abſoluat debet peni
tentiam innoteſcere quam poſt re/
ditum abſoluens iniungit dicens:
facias quod tibi dixi: q̄a ligari de/
buit anteq̄ꝫ abſolueret ita ⁊ in pro/
poſito. Hec Petrus. Guil. etiam di
cit ꝙ penitentia non requirit tan/
tam continuitatem agendorum et
dicendorum ſicut alia ſacramenta.
ſed in vna die poteſt fieri pars cõ/
feſſionis ⁊ in alia die altera. vel in
vna die cõfeſſio audiri ⁊ in alia im
pendi abſolutio ⁊ iniungi peniten
tia peccatorum.

¶ Sextꝰ caſus eſt q̄n quis facit cõ/
feſſionem in mortali ſeu ſine ꝓpoſi
to abſtinendi. Sed quia iſte caſus
hẽt varias opiniones ⁊ ſatis diffici
les ſic declarabit̃ in ſequenti. §.

¶ An valeat confeſſio ab incontri/
to facta vt eam iterare non oporte/
at. §. v.

Na ex conditionibꝰ confeſſi/
onis eſt ꝙ ſit lachrymabilis:
id eſt cum dolore ſeu diſplicẽtia de
peccatis ſaltem ſm rõnem. Vñ que
runt doctores: Utrum confeſſio fa
cta a nõ contrito: q̄a ſcꝫ non dolet
ſufficienter vel nõ ꝓponit abſtine
re a peccatis: valeat: ita ꝙ non te/
netur eam iterare. Et rñdet Pet.
de pal. in. iiij. di. xvij. ꝙ ad arg. hoc
eſt triplex modus dicendi.

¶ Primꝰ eſt ꝙ nõ valeat ad remiſ/
ſionẽ culpe nec pene. nec tunc nec
recedente fictiõe. vñ et tunc tenet̃
iterare. Et hec opi. Goff. in quodli
bet. Ray. ⁊ Hoſti. in ſumma Bona/
uen. in. vij. Duran. Rob. Olchor.
Uincen. in ſpe. hyſtoriali.

¶ Secundus modus dicendi eſt ꝙ
talis confeſſio valeat ad remiſſio/
nem culpe q̄n impenitens ꝯfitetur
⁊ abſoluit. lꝫ tunc non recipiat fru/
ctũ confeſſionis: tñ recedente ficti/
one recipiet ſicut dicitur de bapti/
ſmo. Et ratio huius forte eſt: quia
ſicut ĩ baptiſmo imprimit̃ caracter
ad quem recedente fictione ſequit̃
gratia: ita in penitentia imprimit̃
quidam ornatus ad quem receden
te fictõne ſequit̃ gratia. Et hec eſt
opi. Tho. Pe. Ri. in. iiij. Jo. ⁊ Bern
in glo. videtur etiam eſſe de pe. di.
i. c. menſurã. §. ſequẽti. Dicit enim
ꝙ non eſt neceſſe ꝙ peccata que ſe/
mel ſacerdoti confeſſi ſumus eadẽ
denuo confiteamur.

¶ Eſt ⁊ tertius modus dicendi cõ
cordans amboſ. Aut enim talis nõ
habet intentionem cõfitendi ſacra

mentaliter ⁊ abſoluēdi ſed deridē/
di·aut habet intentionem cōfiten
di·In primo caſu nō liberaẜ a pre/
cepto diuino de confeſſione: quia
ſine intentione nō poteſt ſuſcipi eſ/
ſentia ſacramenti quod conſiſtit in
viſu. Unde tenetur iterum confite
ri·Si aūt intendit tunc diſtinguen
dum eſt: qa intendens implere pre
ceptum ⁊ ſuſcipere verū ſacramen/
tum qd eccleſia cōfert aut nullā ha
bet penitentiaꝫ de ſuo peccato aut
aliquam·Si nullam: tunc peniten/
tie ſacramentū non ſuſcipit: qa po/
teſtas hmōi ſacramenti eſſentialis
que conſiſtit in actu ſuſcipiētis eſt
actus interior·vnde ſine eo nō eſt:
ſicut non eſſet matrimonium ſi qs
intēderet verum ſacramentū ſuſci/
pere: non tamen conſentire niſi in
carnalem copulā ⁊ ad tempus· ſed
ſi aliquam habet penitentiā de pec
catis ſuis: tunc iterum diſtinguen
dum eſt: quia aut taleꝫ habet peni/
tentiam ꝙ ſufficit cum ſacramēto:
puta attritus accedit ad confeſſio/
nem: ex quo fit ibi cōtritus vi claui
um. vnde fugaẜ fictio ⁊ ſic non ha
bet dubiū: quia ⁊ ſacramentū ſuſci
pit ⁊ effectum eius: ſcꝫ remiſſioneꝫ
peccatoꝝ· vnde non teneẜ iterare·
⁊ ſimiliter īmo fortius ⁊ accedit cō
tritus·Si vo habet talem peniten
tiam ꝙ non ſufficiat cū ſacramen/
to ad gratiam: quia nec etiaꝫ attri/
tus accedit tunc eſt vera opi· Tho
ſcꝫ ꝙ recedente fictione tunc inci/
pit valere confeſſio ⁊ non tenetur
confiteri niſi fictionem ſuam: puta
ſi habuit quendā dolorem imperfe
ctum ſed non ſufficienter diſcuſſiſ
ſet conſcientiam ſuam· putabat au
tem diſcuſſiſſe quantū ſufficiebat
vel ſi dolebat de peccato p̄terito nō
proponēs cauere in futuro aut ecō/
uerſo· vel dolor nō erat maximus ſi
cut debebat: ipſe tamen ſm conſci/
entiam ſuam non erat fictus· lꝫ ſm
veritatem eſſet· et ſic nihil celauit
quod crederet mortale et per conſe
quens ſm ſuum iudicium contur/
bat omnia que erant neceſſaria· po
ſtea autē certificatus de errore ſue
conſcientie penitet de illo defectu·
¶ Poteſt igitur opi· Tho· multis
modis ſaluari· Uno modo loquen/
do de eo qui fict⁹ eſt priuatiue nō
poſitiue: quia ſcilꝫ habet dolorem·
ſed ita imperfectum ꝙ nec cum ſa/
cramento actu ſuſcepto ſufficit ad
contritionem: nihilominus tamen
hanc imperfectiōem que eſt fictio
non ꝯfitetur: quia credit eſſe ſuffi/
cienter diſpoſit⁹· ⁊ ſic non ſcienter
celat peccatū quod fuit in hoc: qa
ſcꝫ non examinauit conſcientiā ſu/
am ſicut debuit et ſic ꝙ erat error
iuris diuini nō tollit fictionem re/

ſpectu vltimi effectus ſacramenti:
qa improbabilis vñ nõ excuſat. ſed
tñ eoipſo quo erroꝛ tollit fictiõez q̄
excluſit eſſentiam ſacramẽti. vnde
verum ſacramentũ fuit. Tali ergo
qui verũ ſacramentũ ſuſcipit oꝛna/
tus impꝛimitur ſed gratia non da/
tur ſed poſtea quando redit ad coꝛ
⁊ recolit ſe non bene feciſſe debitũ
ſuum ex negligentia ſua oblitum:
tunc incipit valere confeſſio ⁊ non
tenetur confiteri illa que pꝛius cõ/
feſſa fuit ſicut fictus: qa nõ fuit di
midiata ex intentione ſed ſolum il
lam fictionem tenetur iterum con/
fiteri. Si autem fuiſſet fictio poſiti
ue: quia ſcilicꝫ non dolet ⁊ ſcienter
celat. fuiſſet cõfeſſio nulla. vel ſi cõ
feſſus fuiſſet non debuiſſet ſibi da
ri abſolutio: ſed ſi data ei fuit dubi
um eſt vtrũ oꝛnatus ſit impꝛeſſus.
quo caſu Tho. non põt intelligi.
¶ Secũdo mõ poteſt intelligi opi.
Tho. qñ eſt poſitiua fictio quantũ
ad hoc ꝙ non dolet nec ꝓponit abſ
tinere: tunc iſta fictio non occurrit
ſibi vt confitenda nec actu cogita/
uit ꝙ teneat̃ eam cõfiteri. tũc enim
ſicut de peccato quod occurrit cui/
dam ſed non credit ꝙ ſit peccatum
aut ꝙ ſit moꝛtale et de neceſſitate
confitendum perinde eſt ac ſi fuiſ/
ſet oblitus per negligentiã nec fe/
ciſſet debitũ ſuum de ſcrutando cõ
ſcientiam ſuã. in quo caſu ſolum il
lud confitendum eſt ⁊ eſt verum ſa
cramentum: lꝫ ſit hic ignoꝛantia iu
ris diuini. Et hoc modo poteſt ſu/
ſtineri dictum Thome. xxij. di. ar. j
in ſolutione vltimi argumenti. vbi
dicit ꝙ ignoꝛantia iuris diuini nõ
excuſat a fictione. Et ſic talem vo/
cat fictum.
¶ Tertio mõ poteſt ſuſtineri opi/
nio Tho. loquendo de illo qui ꝯfi/
tetur eidẽ cui pꝛius ⁊ tunc nõ opoꝛ
tet iterare ꝯfeſſionem pꝛimã factã
⁊ lꝫ fictam etiã ſi ipſe ſacerdos non
recoleret peccata pꝛius ſibi dicta:
quia nec quãdo ꝯfeſſio integra eſt
opoꝛtet ꝙ recolat actu a pꝛincipio
vſqꝫ ad finem. ⁊ maxime quia ſuffi
cit ſcꝫ abſoluere ab omnibꝰ ⁊ iniun
gere penitentiam pꝛo fictõne ⁊ pꝛo
alijs ꝙ tunc faciat penitentiam ſi/
bi iniunctam. Item paulo poſt di/
cit idem ipſe Pe. de palu. ꝙ cum cõ
fitens expꝛimit fictionez ſuam: pu/
ta dicit ſe nõ poſſe vel non velle ꝓ
ponere abſtinere in futurum quez
abſoluit ſacerdos: quamuis nullo
modo debeat abſoluere. al's pecca/
ret abutens claui. nec valeret ſibi
tunc illa abſolutio: tñ ex quo inten
dit abſoluere ⁊ ſacramentum verũ
conferre videtur ꝙ cõferat ⁊ ſi tũc
non habet effectum propter illius
indiſpoſitiõem: habebit tamen po

ſtea quando cõteretur vel expecta-
tione vel diſpoſitõe ornatu manen
te. Et ſi dicat̃ ꝙ quãuis ſit ibi for-
ma non tamen materia . ergo non
eſt ſacramentum. materia enim eſt
peccatorum contritus. Dicendum
ꝙ qñ ſibi ſua fictio non occurrit vt
confitenda tunc nõ eſt confeſſio di
midiata ꝛ quando ſuam dicit ficti
onem cũ aliis peccatis eſt confeſſio
integra. Et ſic materia perfecta cui
materie poteſt imprimi forma qđ ſi
fiat verum ſacramentũ erit quãuiſ
fieri non debeat: ſicur ſacerdos ha-
bens hoſtiam ſuper altare pollutũ
nõ deberet qdem celebrare ſi tñ ce-
lebrãdo verba ꝓferret eucbariſtia
vera eſſet. Peccator enim eſt mate-
ria ſed ĩmunda niſi ſit ſaltẽ attrit?
vel ꝯfeſſio ſine attritione eſt mate-
ria imunda. Hec Pe. de palu.

¶De attritione ꝛ contritione.

T qꝫ dictũ eſt de contritiõe
ꝛ attritione quõ penitens ſu
per ipſis debeat inſtrui a confeſſo-
re ideo de ea clarius dicendũ eſt.
¶Nota ergo ẜm Tho. i. iiij. di. xvij
ꝙ differentia eſt inter attritionem
ꝛ contritionẽ. Nam attritio impor
tat quandã diſplicentiam de pec-
catis ſed imperfectam. vnde attri-
tum. i. aliquo modo tritũ. Sed con
tritio importat perfectã diſplicen-
tiam de peccatis. vnde contritum
id eſt ſimul totũ tritum ꝛ in pulue-
rem redactũ. Eſt aũt contritio ẜm
Pe. iiij. di. xvij. dolor voluntarie aſ
ſumptus pro peccatis cũ propoſito
confitendi ꝛ ſatiſfaciendi volunta
rie. Et ẜm eundeꝫ ea. di. oportet ꝙ
cõtritio habeatur de omni peccato
mortali. ꝛ ratio eſt: qꝛ in omni pec
cato mortali eſt actualiſ auerſio vo
luntatis a deo. Et qꝛ contraria cõ
trariis curant̃: ideo oportet ꝙ ĩ om
ni remiſſione peccatoꝝ ſit actualis
cõuerſio ad deũ ꝛ auerſio a peccato
ꝛ hoc dicit ꝯtritio. De peccatis aũt
oblitis ſufficit contritio generalis
cũ conatu ad recordandũ ꝛ dolen-
dum. dolere etiã debet de obliuiõe
peccatoꝝ q̃ conting it ex negligen-
tia. Si aũt querat̃ ſi ſpecialis ꝯtri-
tio de quolibet peccato reqrat̃ vel
ſufficiat vna generalis pro oĩbus.
Sic reſpondet Tho. in. iiij. di. xvij
ꝙ quantũ ad principiũ contritiõis
ſcꝫ cum quis de peccatis ſuis cogi-
tans dolet. ꝛ ſic non dolore contri-
tionis ſaltẽ dolore attritõnis opor
tet ꝙ ſit ſpecialis dolor de peccatis
q̃lquis habet in memoria ſed quan
tum ad terminum qui eſt dolor iã
gratia informat? ſufficit ꝙ ſit vna
cõmunis contrio de omnibus. tũc
eni m motus ille agit virtute omni
um diſpoſitionum precedentium.

Et quia nemo ſcit vtrū habeat gra
tiam que requiritur ad contritionē
ideo nemo poteſt eſſe cert? de ſua
contritione: nec per conſequens de
de remiſſione. Et dicit Ric. in. iiij.
di. xvij. ꝙ ſi cōfitens in peccato mor
tali eſt attritus de ſuo peccato vt
probabiliter poſſit preſumerē ſe eſſe
diſpoſitum non peccat abſolutionē
recipiendo: imo frequenter virtu
te clauium per ſuſceptōnem abſolu
tionis formatē ſua attritio ꝛ fit con
tritio. ¶ Itez nota ꝙ duplex eſt cō
tritionis dolor ſm Tho. ꝛ Pet. in
iiij. di. xvij. ſcz intellectualis: q eſt
quedam perfecta deteſtatio pecca
ti ſm rationem ꝛ dolor ſenſibilis: q
eſt dolor excitatus in parte ſenſiti
ua cum altercatiōe ꝛ afflictione cor
poris. Primus dolor requiritur de
neceſſitate ad remiſſionem peccati
ꝛ ille etiam ſolus eſt ſufficiens: qa
ſicut peccatum mortale ſufficiēter
cōmittitur per ſolum actum volun
tatis ꝛ per complacentiam delibe
ratam rationis: ita ſufficienter de
ſtrui poteſt per deteſtationem vo
luntatis ꝛ diſplicentiam rationis.
ꝛ hoc eſt etiam in poteſtate noſtra
preſuppoſita gratia. Secundus do
lor. i. ſenſibilis etiaz valet ad remiſ
ſionem peccati ſed non eſt neceſſa
rius ſed de perfectione contritio
nis nec eſt in poteſtate noſtra etiā
preſuppoſita gratia. Item dolor in
tellectualis non poteſt eſſe nimius
ſicut nec caritas a qua procedit po
teſt eſſe nimia: ſed ſenſibilis poteſt
eſſe nimius. ꝛ ideo oportet ꝙ ſuma
tur pro menſura debita ad conſer
uationem ſubiecti: ſicut ex ieiunijs
ꝛ alijs afflictionibus corporis. Itē
nota ſm Tho. in. iiij. di. xvij. ꝙ ve
ra contritio ſemper debet remane
re in habitu: id eſt ꝙ ſemper debet
habere iſtam diſpoſitiōem ꝙ quan
do recordatur de peccatis cōmiſſis
habeat diſplicentiam ſm rationez
Item ſm Pe. in. iiij. di. xvij. dolor
maior intellectualis debet eſſe de
maiori peccato habitualiter nō ac
tualiter ſi conſiderētur peccata in
cōmuni inquātuz ſunt offenſa dei
ſed etiam in ſpeciali dolor debet eſ
ſe maior de maiori peccato: qa ma
iorem rationem doloris habet ma
ius peccatum. Dolor vero ſenſibi
lis conueniens etiam eſt vt ſit ma
ior de maiori quāuis non ſit de ne
ceſſitate. Item ſm Tho. in quodli
beto ꝛ Inno. contritus debet ma
gis diligere deum ꝙ̄ ſeipſum. Cul
pa autem eſt cōtra deum pena vo
eſt contra ſeipſum. Ideo debet con
tritus potius eligere omnem penā
ſuſtinere ꝙ̄ deuz offendere. Deſcen
dere autem ad hanc penam vel ad
aliam nō tenetur immo faceret: fa

tue deſcendendo ad iſta particularia vel alium ſuper hoc ſollicitãdo.

¶Sexdecim conditiones que requntur in omni bona confeſſione.

Ponit autem Tho. in. iiij. di. xvij. q͂ confeſſio bona debet habere ſexdecim conditiões que in his continentur verſibus: Sit ſimplex. humilis. confeſſio. pura. fidelis. Atqȝ frequens. nuda. diſcreta. libens. verecunda. Integra. ſecreta lacrymabilis. accelerata. Fortis et accuſãs. ꝛ ſit parere parata. Sit ſimplex. i. non recitet in confeſſione niſi id quod pertinet ad declarationem ſui peccati ꝛ etiã quantitatem ꝛ non alie hiſtorie miſceantur. Sit humilis: vt ſe miſerum ac peccatorem cognoſcat ſine fictione. Pura id eſt recta intentiõe. i. vt nõ reputetur bonus vel laudetur ab homínib⁹. Fidelis. i. vera ꝛ ſine vlla falſitate vt nõ dicat que non fecit. vel etiam habeat fidem de remiſſione peccatorum ſuorum ſi vere ipſuȝ penitet. Atqȝ frequens. i. ſepe confiteatur. iſtud tñ eſt de bene eſſe ꝯfeſſionis ꝛ non de neceſſitate. Nuda: vt ſcȝ non inuoluat obſcuritatem verborum: ſed dicat verba vt intelligatur peccatum ſuum cũ circumſtantijs ſaltem neceſſarijs. Diſcreta: vt maiora cum maiori pondere dicat vel nõ plura ſimul ſed diſtincte loquendo ꝛ dicendo numerum ſi fieri vel ſcire poteſt vel etiã vt diſcreto ꝛ ſufficienti ac perito ꝯfeſſori cõfiteatur peccata ſua. Libens: volũtaria non coacta timore verborum: vt pueri vel timore penaꝝ temporalium vel infernaliũ principaliter Verecunda: vt erubeſcat ꝛ nõ ſe iactet vel mente glorietur propter ſeculi vanitatem aliquam ꝛ precipue ibi confundatur ratiõe reſpectu diuine maieſtatis offẽſe. Integra: vt nihil retineat de his que cõmiſit: precipue de mortalib⁹. Secreta: vt non publice ſed occulte dicat ſacerdoti peccata ſua qui eum poſſit abſoluere. Lachrymabilis: vt doleat de peccatis cõmiſſis et deteſtẽt ea ſaltem intellectu rationis. Accelerata: vt q̃citi⁹ poteſt cõmiſſio peccata confiteatur. hoc tñ eſt de bene eſſe. Fortis: vt nihil dimittat ꝑ verecundia ꝛ accuſans ſe ꝛ non alios nec in confeſſione ſe excuſet ꝛ alios inculpet. Et ſit parere parata. i. adimplere penitentiam ſibi iniunctã ꝛ facere ea que habet neceſſario facere vt aliena reſtituere ſi habet et huiuſmodi.

¶Explicit ſecũda pars que eſt de ſcientia que reqritur in confeſſore.

❡ Incipit pars tertia de bonitate confeſſoris: ꝛ primo qualiter confeſſor duo debet habere· ·timoreꝫ dei ꝛ zelum animarum ·§.i.

E bonitate cōfeſſoris in ſe ꝛ ī exercitio talis officij dicit Aug· de pe·di·vj·c. qui vult confiteri· Sacerdos ante queꝫ ſtatuit omnis languor in nullo illorꝫ ſit iudicandus qui in alio iudicare eſt promptus· Judidicans enī alium qui eſt iudicandus condemnat ſeipſum. Cognoſcat igitur ſe ꝛ purget in ſe qđ videt alio ſibi offerre ·curet vt a ſe proijciat quicq̄d in alio damnoſuꝫ reperit· animaduertat quidē quod dicit: Qui ſine peccato eſt veſtrum ꝛc· Ideo enim liberauit peccatricem: qa non erat qui proijceret lapideꝫ. quō lapidaret q̄ ſe lapidandū cognoſceret· Nullus enim erat ſine peccato in quo intelligitur oēs fuiſſe reos·nam venialia peccata ſemper remittebant per cerimonias· Si qđ ergo peccatū in eis erat criminale erat· Deteriores ergo in hoc ſunt ſacerdotes ſe pri⁹ nō edificantes illis qui dn̄m obſeruabant inſidijs Aug⁹· Scđm enim Tho.ꝛ Alb·audiens ꝯfeſſionem cū cōſcientia mortalis peccati mortaliter peccat. tn̄ effectum ſacramēti confert cum ſacramēto ſi nō eſt preciſus vel ſuſpēſus quantūcūqꝫ al's malus· Un̄ Aug·i q·i.c. dictum eſt a dn̄o Nume·ad Aaron: Uos ponite nomen meū ſuper filijs iſrael ꝛ ego dn̄s benedicā eos vt gratiam traditam per miniſteriū ordinari tranſfundāt hominib⁹. nec voluntas ſacerdotis ꝓdeſſe vel obeſſe poteſt·ſed meritū benedictōis poſcentis· Qꝫ aūt dicit ea·q. Remiſſioneꝫ peccatorꝫ non dant auari ꝛ ſil'ia intelligitur ſm glo·vel ſimpliciter de preciſis· Uel ſi intelligatur de toleratis: tales non dant ex merito vite·i·non ſunt digni dare·

❡ Duo debet habere confeſſor·

Ebet aūt ꝯfeſſor precipue habere duo·ſ·timorē· vn̄ ſit circumſpectus·ꝛ zelum animaꝝ· vn̄ ſit ſollicitus circa ea q̄ neceſſaria ſunt

❡ Quantū ad primū cōſiderare debet ꝙ ipſe eſt mare eneū in templo dn̄i·vbi lauabunt ſacerdotes ꝛ leuite animalia offerenda in ſacrificiū Unde ex īmūdicijs a quib⁹ illa abluebantur efficiebantur immūdi· Unde Greg·in paſtorali dicit ꝙ fit plerunqꝫ vt animus paſtoris audita tentatione ouis ꝛ ipſe tenet· Et ideo cū timore ꝛ tremore debet poni ꝛ non ſe ingerere ꝛ cū leuitate ꝛ cum riſibus inſtare· Unde in figuram Moyſes vt dicit Exo·xxviij·

Fecit labium eneū de ſpeculis mulierum in qua lauarentur ſacerdotes ſancta ſanctoꝝ ingreſſuri. ⁊ ſignificat ſcripturam vbi ſunt exempla ſanctaꝝ animarum ad quā debet ſepe inſpicere ad vidēdum maculas ſuas ⁊ intelligendū inſidias diaboli. Unde ſubdit Greg. vbi ſupra: Hec nequaquam ſunt timēda paſtori: quia deo penſante cuncta ſublimiter tanto facilius liberatur quis a ſua quāto misericordius tentatione fatigatur.

¶ Quantum vero ad zelum dicit Greg. ꝙ nullum ſacrificiū ita deo acceptum eſt vt zelus animaꝝ. Et fructum huius oſtendat Jaco. c. v. vbi poſt promulgationes confeſſionis dicit: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vie ſue ſaluabit animam eius morte ⁊ caritas operit multitudinem peccatorum. Nō autem minus trahūtur ad deū per confeſſionem anime quando diligenter fit q̄ȝ per predicatores moderno tempore vt experientia docet. Debet ergo nō tardare qui vocatur ad hm̄oi.

¶ Quomodo ſe habere debeat confeſſor erga penitentem ⁊ de quibus interrogandum eſt in confeſſione. ⁊ ibi verſus decem preceptoꝝ decalogi. ⁊ verſus. vij. peccatoꝝ mortalium. ⁊ ꝙ in confeſſione debet tria obſeruare interrogādo ꝯfeſſor. §. ij

Jcit Aug. de pe. di. vj. c. i. poſt mediū: Diligens inquiſitor. ſubtilis inueſtigator ſapienter et quaſi aſtute interroget a peccatore q forſitan ignorat vel pre verecundia vellet occultare. Cognito autē crimine varietates eius nō inueſtigare dubitet ⁊ locū ⁊ tp̄s ⁊c̄. quib⁊ cognitis adſit beniuolus paratus corrigere ⁊ ſecū onus portare. dulcedinē in afflictiōe. pietatem in alterius crimine. diſcretionē in varietate. adiuuet ꝯfitentem orando et alia pro eo bona faciendo. ſemꝑ iuuet leniendo. conſolando. ſpem promittendo. ⁊ cum opus fuerit etiā increpando. doleat loquēdo. inſtruat operando. ſit particeps laboris ſi vult eſſe particeps gaudij. doceat pſeuerantiā. Hec Aug. Ex his verbis Aug. patet ꝙ nō ſufficit audire ꝯfeſſionem eoꝝ que ſibi dicuntur a peccatore. ⁊ ip̄m non interrogare: niſi eſſet pſona in his bene perita ⁊ ſcientiata que ſufficienter ſcit dicere que oportet. Sed cū pſone cōiter ſint groſſe in iſtis: etiā ille que ſunt in alijs negocijs mūdi vel ſcientijs acuti. ideo permittendū eſt dicer̄ vnicuiqȝ id quod vult ⁊ eo ordine quo vult ⁊ de peccatis q̄ per ſe ſufficienter dicit nō eſt iterū interrogandus ne moleſtes eum in quo

non opoꝛtet·ſed ſi aliquod non be
ne intellexiſſet:pꝛecipue de moꝛtali
bus faciat ſibi iteꝝ declarare vt me
lius intelligat.De his ꝟo que non
plene:puta dixit circūſtantias ne/
ceſſarias vel numeꝝ interroga eū
de his vt plene dicat quantum eſt
neceſſarium·De illis ꝟo peccatis q̄
non dixit nec ſcit per ſe dicere in/
terroga eum·

¶Quo oꝛdine debeant fieri inter/
rogationes ⁊ de quibus·

Ed Rayꝫ· ⁊ Hoſti·in ſum. di/
cunt ꝙ interrogationes fieri
debent de ſeptem vitijs capitalibꝰ
⁊ eoꝝ ſpeciebꝰ filiabus·de quibꝰ ha
bes ſupꝛa diffuſe in·ij·parte ꝑ totū
non tñ eſt intetrogandū de oībus
ſed plus ⁊ minus ſm ꝯditionē per/
ſonaꝝ·Sicut aūt qui confitetꝛ non
habet neceſſe tenere magis vnū oꝛ
dinē ꝙ aliū dicēdo peccata ſua ita
nec ꝯfeſſoꝛ interrogādo.tñ ad meli
us memoꝛie cōmendandū de qui/
bus debet interrogre ⁊ de quibus
iam īterrogauit ne amplꝰ habeat
triplicare congruum eſt tenere ali
quē oꝛdinē· ⁊ ſi placet interrogare
de pꝛeceptis q̄ cōtinentꝛ in his ver/
ſibus:Unū cole deum.nec iureſ va
na per ipſum·Sabbata ſanctifices·
habeas in honoꝛe parentes· Nō oc
ciſoꝛ eris.fur·mechꝰ·teſtis iniquꝰ·
Nō vlli nuptā nec rem cupias alie/
nam·Declarationem hoꝝ verſuum
habes infra· Poſt ꝟo interrogatio
nem ſuper decem pꝛeceptis ꝯueni/
ens erit interrogare ſuper ſeptē vi/
tijs capitalibꝰ que in hoc verſu cō/
tinentur· Ut tibi ſit vita ſemper ſa
ligia vita. In iſta dictione Saligia
ſunt ſeptem lr̄e ex quibꝰ incipiunt
nomina ſeptem capitaliū victoꝛū·
Per·S·ꝟo intelligitꝛ ſuperbia · ſub
qua compꝛehenditur vana gloꝛia·
per·A·auaritia·per·L·fetida luxu/
ria·per. J·inuidia·per.G·gula·per
J·ira.per·A·accidia· Sed antequā
interroget de peccatis pꝛius que/
rat de excōmunicatione maioꝛi· et
ſi inuenit eum aliqua ſententia ir/
retitum ſi habet auctoꝛitatez ſuper
hoc abſoluat pꝛius· Si ꝟo non ha/
bet auctoꝛitatem remittat ad eum
qui poteſt eum abſoluere·

¶In interrogatiōibꝰ fiendis tria
debent obſeruari·

Homas in·iiij·dicit ꝙ cōfeſ/
ſoꝛ tria debꝫ obſeruare in in/
terrogationibꝰ fiendis· ¶Pꝛimuꝫ
eſt ꝙ non interroget oēs de omibꝰ
ſed īterrogentꝛ perſone de peccatis
q̄ conſueuerūt reperiri in homini/
bus illiꝰ conditiōis ⁊ ſtatus:vt ſti/
pendiarij de rapinis ⁊ incēdijs·cle
rici de ſymonia ⁊ hoꝛꝛ omiſſis·ado
leſcentuli de luxurijs ⁊ hmōi· Un/
de a pꝛincipio confeſſionis decens

eſt interrogare confitentem de cō/
ditione ſua de exercitio ⁊ ſtatu. an
clericus· an laicus · an ſolutus vel
cōiugat⁹ ⁊ hmōi· vt prudentius in
de poſſit formare interrogatiōes ⁊
quantū eſt tpis ꝙ fecerit vltimā cō
feſſionem et ſi fecit penitentiā ſibi
iniunctā· ⁊ vtꝝ in ſtatu grē vel pec
cati mortaliſ· ¶Secundū qđ debet
obſeruare ꝯfeſſor eſt vt īterrogent̄
ipſi a remotiſ de peccatis ⁊ in gene
re nō in vltima ſpecie ⁊ modo pec/
cati ſubito: vt ſi neſciebat tale pec/
catū cōmittere illud addiſcat· ⁊ ſic
inducatur in temtionez: verbi gra/
tia: Si fatetur ſe cōmiſiſſe vitiū lu
xurie: non ſtatim interroget cōfeſ/
ſor ſi ſeipſum ſuis manibus polluit
⁊ hmōi: ſed ita paulatim īterroget
de modo ⁊ circumſtantiis talis pec
cati commiſſi ⁊ huiuſmodi· ¶Ter
tium eſt ꝙ in peccatis carnalibus
non deſcendatur nimis ad particu
lares circumſtantias nō neceſſari/
as: quia hoc eſt ſeipſum in tentatio
nem inducere ⁊ ad inuentionē pec
catorum docere eos qui ignorant·
⁊ aliquando poſtea talia referunt̄
in plateis in deriſum ⁊ ſcandalum
ſacerdotū· verbi gratia: Si vir fate
tur polluiſſe mulierez extra vas de
bitum non vlterius querant cōfeſ/
ſores in qua parte corporis et quo/
modo: quia iam habet vltimā ſpe/
ciem peccati· Alias vero turpitudi
nes quas miſeri homines inueni/
unt ipſimet ſi volunt exprimant.

¶De circūſtantijs peccatoꝝ et ibi
verſus earū· ⁊ ꝙ circumſtātie ſunt
in quintuplici ſpecie· §· iij·

Ed nota ꝙ confeſſor non ſo/
lū debet interrogare de mor
talibus ſed etiam de circumſtanti
is que aggrauant vel alleuiant. vñ
Inno· in· c· omnis· de peni· ⁊ re· di/
cit: Sit diſcretus ſacerdos et cau/
tus vt more periti medici ſuperin/
fundat vinum ⁊ oleum vulneribus
ſauciati diligenter inquirēs pecca
ta ⁊ eorum circumſtantias quibus
diligēter ⁊ prudenter inquiſitis in
telligat quale ei prebere debeat cō
ſilium et cuiuſmodi remedium de/
beat adhibere diuerſis vtendo ex/
perimentis ad ſanandum egrotuz·
Hec ibi · At illud facit quod dicit
Auguſtin⁹ de circumſtantijs pec/
catoꝝ de pe· di· v· c· conſideret qua/
litatem criminis in loco· in tempo/
re· in pſeuerantia· in perſone varie
tate quali hoc fecerit intentione et
ipſi⁹ vitij multiplici executōe· Om
nis iſta varietas confitenda eſt et
deflenda · Dolendū eſt nō ſolū qa
peccauit ſed quia ſe virtute ⁊ gra/
tia priuauit· doleat alioꝝ vitam in
ſuam fuiſſe corruptā· ſ· ſuo exemplo

τ cōmodum quod dediſſet p̄rimo ſuo exemplo bono · doleat de triſtitia quam intulit bonis peccando· τ de leticia quam eis non adhibuit· Hec Aug· Que omnia ītellige ſm q̄ declarantur hic· Jllas autem circumſtantias que trahunt peccatū in alteram ſpeciem oportet neceſſario confiteri ſm Tho·Alber. τ alios doctores·Alias eniꝫ circumſtantias confiteri cum ſint peccata venialia perfectioris eſt virtutis non tñ eſt neceſſarium·Pe·de pa·in·iiij di·xvi·dicit q̄ numerus circumſtātiarum comprehenditur hoc verſu Quis·quid·vbi·per quos·quibꝰ·ſ· auxilijs·cur.quotiēs quomodo·qñ Ray·vo addit octauum.ſ·quotiēs. τ vbi in verſu dicit̄ quibꝰ auxilijs ipe dicit per quos·Dicit̄ ergo quis pro varietate perſonarum τ ſtatus etatis ſapientie τ ordinis·Et ſic fuit grauiſſimū peccatum Ade: quia quanto gradus altior tanto caſus grauior τ īgratitudo maior·Quid vtrum malum quia prohibitum vł ex genere ſuo vtrum mortale vel veniale an occultum vel manifeſtum Et quātum ad hanc conditionem grauius fuit peccatum Chayn q̄ꝫ Ade:quantitas enim grauis homicidij grauior eſt peccato gule vel ſuperbie·Ubi:qa in loco ſacro grauius peccatur·Per quos:qa traxit alios ad peccandū qđ eſt propriū diaboli·vł quos poſuit mediatores ad malū perpetrandū:qa peccatoꝝ illoꝝ eſt particeps· vel cū quibꝰ pro quibꝰ τ ꝯtra quos· Quotiens:non ſolū quantuꝫ ad ꝯſuetudinem: ſed etiaꝫ quantū ad numeꝝ: qui numerus refert̄ ad actionem nō ad obiectū actiōis·verbi gratia: Si homo in iniuſta contrectatione accipiat ſaccum plenū mille florenis eſt tm̄ vnum furtum·ſi autē tres florenos accipiat diuerſis actibꝰ ſucceſſiue erunt tria furta: qa in ipſo acto eſt peccatū ſemꝑ eſſentialiter· et ideo non poteſt vnum in pluribꝰ actibꝰ Cur:an ex infirmitate vel ignorātia vel elatione vel quali intentiōe fecerit:qa mortalia peccata trahūt ſpeciem a fine·ideo hoc diligenter eſt explicandum. qui enim furatur vt mechet̄ magis dicendus eſt mechus q̄ꝫ fur: τ tñ vnū peccatū eſt in vno actu ſed habens plures deformitates·Quō:naturali vel innaturali:qa ſemper eſt grauiꝰ in eodeꝫ genere·ſ·agendo q̄ꝫ patiendo·Qñ: ſi in ſacro tp̄e:puta diebus feſtiuis vel alio tempore τ de perſeuerātia in peccato·

¶ Circumſtantie peccatorum confitende ſunt in multiplici genere·

D declarationeꝫ huius·ſ·qñ

circumſtantie peccatorum ſunt cõ/
fitende. ſic dicit Pe. de pal. Circũ/
ſtantie ſunt in quintuplici genere.

¶ Prime ſunt que nõ alleuiant nec
aggrauãt: ſicut ille que nullam im
portant conuenientiam vel diſcon
uenientiam ad rationem nec ex ſe
nec ex ſuſpitione: vt furati cum ma
nu dextera vel ſiniſtra. ꝛ iſtas con
fiteri eſt ſuperfluum.

¶ Secunde ſunt que alleuiant: ſcꝫ
que important conuenientiam: vt
facere malũ ex bona intentione vel
ignorantia. ꝛ iſtas confiteri eſt im
perfectum: niſi timeret ſcandalum
confeſſorum.

¶ Tertie ſunt que important diſ/
conuenientiam ex ſuſpitione: vt fu
rari multũ. ꝛ iſtas confiteri eſt per
fectũ: quia aggrauat peccatũ: niſi
immineret periculũ ſui vel confeſſo/
ris vel alteriꝰ tertij. Sed qa nõ mu
tant ſpeciem nec aggrauant in infi
nitũ nõ eſt neceſſariũ eas confiteri
ſm Tho. Sed Pe. dicit ꝙ ꝗ̃uis iſta
ſit cõis opinio tutior tñ eſt alia. ſ.
vt ꝯfiteat̃ eas. ſ. cũ notabiliter ag/
grauãt. vt furari cẽtum multo gra/
uius eſt ꝙ̃ furari vnum.

¶ Quarte ſunt que aggrauant et
mutant ſpeciem: non tamen in in/
finitum aggrauant: vt qñ vtrunqꝫ
eſt veniale. vel quando primum eſt
mortale ſecundũ veniale: vt in ſpe/
ciebus gule quarũ vna aduenit al/
teri ꝛ ſunt quinqꝫ veniales ꝛ qnqꝫ
mortales. ꝛ iſtas confiteri non eſt
neceſſarium. nec illud eſt cõtra hoc
quod dicit Tho. ꝛ cõmuniter alij:
ſcilicet ꝙ que mutãt ſpeciem neceſ/
ſario ſunt confitende: quia loquun
tur de illis que ſunt mortalia. Ra/
tio autem quare non eſt neceſſari/
um eas cõfiteri eſt iſta: Quare cir/
cumſtantia eſt confitenda neceſſa/
rio: non quia mutat ſpeciem vt pa/
tet in veniali: ſed quia mutat in in
finitum vt patet in mortali. ſed cir
cumſtantia nõ mutans in infinitũ
nunqꝫ aggrauat in infinitũ: quia
intendit penas ꝛ nõ extẽdit. Extẽ/
ſio enim eſt infinita nec põt creſce/
re. ſed intenſio eſt finita ꝛ ſemꝑ po
teſt creſcere. Nulla ergo talis que
non mutat nec aggrauat in infini
tum eſt neceſſario confitenda.

¶ Quinte mutãt ꝛ qñqꝫ aggrauãt
in infinitũ: vt qñ veniali actui: pu/
ta ad gulam ſtudioſe preparatã ad
ditur ebrietas vel notabilis antici
patio hore in ieiunio ſine cauſa.

¶ Sed vtrũ in religioſo ſit morta/
le quod alteri eſt veniale. Dicendũ
ꝙ non: puta dicendo verbum ocio/
ſum ꝛ hmõi niſi ſpeciem mutaret:
quia nubere vel velle nubere qđ ſe/
cularibus non eſt peccatum ſi hoc
fiat cauſa ꝓlis generãde vel venia/

le propter voluptatem eſt mortale.
religioſo ꝓfeſſo clerico vel ordina/
to: quia ſacrilegium eſt. nõ aũt pri/
mi motus luxurie furti vel inuidie
quia nullus fouet ſe non habiturũ
primos motus qui non ſunt in no/
ſtra poteſtate. Hec Pe. de palu.

¶ Circũſtantie que trahunt pecca
tum ad aliud genus ſunt ꝯfitende.

T nota ſm Tho. in quadam
epl'a ꝙ ille circumſtantie di/
cuntur trahere peccatum ad aliud
genus et ideo de neceſſitate confi/
tende que habent ſpecialem repu/
gnãtiam ad aliquod preceptorum
diuine legis: ſicut furtum ſimplici
ter repugnat huic precepto: Nõ fur
tum facies. Si vo fiat furtum in lo
co ſacro circumſtantie loci illam re
pugnantiam habent ad aliud pre/
ceptorum quod eſt de veneratione
ſacramentorum ꝛ addit noua ſpe/
cies peccati. ꝛ ſic de alijs.

¶ Peccatũ cõmiſſum die feſto tra/
hitur ad circumſtantiam aliam.

Jcit Nic. de lyra ſuper Exo.
ꝙ peccatum mortale cõmiſſũ
die feſto habet ſpecialeꝫ repugnan
tiam ad illud de ſanctificatione fe
ſtoꝝ ꝛ ſabbati: qꝛ magis eſt opꝰ ſer
uile opus peccati ꝙꝫ opus manua/
le. Opus aũt ſeruile ibi prohibetur
ꝛ ſic eſt mortale vltra propriam de/
formitateꝫ ſue materie ex hoc ꝙ cõ
mittitur in die feſto habet aliã de/
formitatem quam oportet confite/
ri. Et in fine dicit idem Tho. ꝙ il/
lud quod dicitur circũſtantias nõ
trahentes peccatum ad aliud genꝰ
ſiue ſpeciem non eſſe de neceſſitate
confitendas non eſſe referendum
ad numerũ peccatoꝝ ꝛ eiuſdem ſpe
ciei: quia numeꝝ tenetur confiteri
ſi poteſt: quia nõ eſt vnum ſed mul
ta. ꝛ hoc nota diligenter.

Ota tertio ꝙ cum cogitatio
cũ deliberatõne rõnis in ac/
tum peccati mortalis: ſcꝫ deliberan
di illum actũ agere: etiaꝫ abſqꝫ ope
re ſit peccatuꝫ mortale. ideo ad ſin/
gulas peccatoꝝ ſpecies poſt pecca/
ta operis interrogata etiam de pec
catis cogitationum illius peccati
tantum ꝛ de peccatis oris et cũ opꝰ
alicuius peccati ꝛ deliberatio men
tis ad illud agendum abſqꝫ opere
ſed eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime. ſed
differt ſm maius ꝛ minus vel per/
fectum ꝛ imperfectum: quia. ſ. ma/
ius peccatũ eſt ĩ opere ꝙꝫ in ſola co
gitatione. ideo etiam de circũſtan
tijs huius cogitationũ interrogan
dum eſt: puta ſi dicit penitẽs ſe cõ/
ſenſiſſe cogitationibus luxurioſis:
quia hoc poteſt eſſe multipliciter ꝛ
in diuerſis ſpeciebꝰ: ideo interro/

getur de qualitate ipſarum cogitatio
num: vt ſi deliberauit tale peccatū
cōmittere cum ſoluta: quia tūc for/
nicatio eſt ſi ipſe ſolutus eſt. aut cū
cōiugata: qa tunc adulterium eſt.
aut cum cōſanguinea quia tunc in/
ceſtus eſt. ⁊ ſic de alijs luxurie ſpe/
ciebus ⁊ aliorum viciorum.

¶ Peccatum diuiditur in tria.

Ro aliquali declaratiōe pre/
dictorum nota ꝙ dicit Tho. ij.
q. xij. q peccatū diuidit̄ p hec tria:
ſcʒ peccatū cordis. oris. ⁊ operis: nō
ſicut per diuerſas ſpecies comple/
tas ſicut differunt ſpecie bos. leo ⁊
capra: ſed ſicut p diuerſos gradus
peccati ſicut domus in fundamen
tum diuiditur in parietem ⁊ tecūt
ſicut in ſpecies completas. Conſum
matio igit̄ peccati eſt in opere. vn/
de peccatum operis habet ſpeciem
completam. Sed prima incboatio
eius eſt quaſi fundatio in corde

¶ Secundus gradus ei⁹ eſt in ore.
ſm ꝙ ab eo ꝓrumpit facile ad ma/
nifeſtandum conceptum cordis.

¶ Tertius gradus eſt in conſuma
tione operis. Patet ergo ꝙ hec tria
ꝑtinent ad vnā perfectā ſpecieʒ: cū
ab eodem motiuo procedant. Ira/
cundus enim ex eo ꝙ appetit vindi
ctam prius turbat̄ in corde. ſecūdo
in verba ꝯtumelioſa ꝓrumpit. ter/
tio ꝓcedit ad facta iniurioſa vt per
cuſſionem ⁊ hmōi. ⁊ ſic de alijs qui
buſlibet: vt luxuria. Nec tn̄ ſic ītel/
ligēdum eſt peccata cordis eſſe ſpe
cies incompletas quaſi nō ſint mor
talia: imo quando in eis eſt cōſen/
ſus deliberatiuus ad actus qui de
ſe ſunt peccata mortalia. tales cogi
tationes ſunt peccata mortalia. et
ſi non ita grauia ſicut peccata ope/
ris vt dictum eſt. Et qn̄ ſunt ſimul
cogitatio cū locutione ⁊ opere vnū
eſt peccatum: vt patet de luxuria ⁊
alijs peccatis. quando vo quodaʒ
tpe deliberat fornicari et alio tem/
pore diuerſo ⁊ diſtanti fornicatur
ſunt duo peccata mortalia. De de/
lectatione vo moroſa aliquid dice
tur ſuo loco.

¶ Regule quinqʒ cognoſcendi pec
catum mortale a veniali. Nota

D cognoſcendum vo quan/
do peccatum eſt mortale vel
veniale nota quinqʒ regulas.

¶ Prima eſt: quando amor vel affe
ctio ad aliquam creaturā: ſcʒ ſe vel
aliam tantū creſcit vel eſt tam ma/
gnus ꝙ in eo conſtituit̄ vltim⁹ fi/
nis. i. ꝙ nec actu nec habitu ordi/
nat illam creaturā aut eius dilecti
onē aut etiā ſeipſum ſm deum et
vellet cū tali creatura cōtentari et
nō curaret deū offendere aut eius

114

pꝛecepta tranſgredi pꝛopter illam
creaturam:ita ꝙ ibi eſt equalis cō/
temptus dei ſi non eſt foꝛmalis ta/
men interpꝛetatiuꝰ ⁊ eſt fruitio cre
ature:qa pꝛeponitur creatura deo·
vnde cū aliquis vellet hic cum cre
atura ſemper manere nō curando
de eterna beatitudine·licꝫ non ſint
ſemper rudes de hoc interrogandi
vel tentandi:tamen talis amoꝛ cre
ature ſemper eſt peccatum moꝛtale
Quando autem aliquis diligit ali
quam creaturam plus q̃ꝫ deum ſed
pꝛopter hoc nollet deum offende/
re aut eo carere: nec eius amiciciā
perdere:talis amoꝛ creature eſt pec
catum veniale·

¶Secunda regula ſatis concoꝛdat
cum pꝛecedēti: ſcꝫ cum notabiliter
contra dilectiōem pꝛoximi aliquid
cōmittitur tunc eſt moꝛtale pecca/
tum·quando ꝟo non tunc eſt veni
ale· Quando ꝟo aliquid fit cōtra
dilectionem dei poteſt attendi pe/
nes hoc quod repugnat caritati vł
amicicie quam debemus ad deum
habere ſuper omnia. Quando au/
tem aliquid fit contra dilectionem
pꝛoximi poteſt attendi penes iſta
pꝛecepta legis nature:ſcꝫ quod tibi
nō vis fieri alteri ne facias· Et qꝺ
tibi rationabiliter et ex debito vis
fieri alteri facias· Et poteſt etiam
attendi penes ſcandalum actiuum
quod ego infero pꝛoximo meo per
mala exempla.ſed inquantū impoꝛ
tat illud cōtra dilectionē vel quan
tum ſit illud ſcādalum ad hoc ꝙ ſit
moꝛtale nō pꝛeciſe determinatum
eſt:quia in modico facere ꝯtra pꝛo/
ximum non eſt moꝛtale aut in par/
uo ſcandalizare·Unde quilibet at/
tendat ſeipſum quod ſibi vellet fie
ri ⁊ quod ſibi nollet fieri et ꝑ quod
factum ⁊ non factum ſoluere inter
ſe ⁊ pꝛoximū ſuuꝫ amiciciam quam
ſimul habent·

¶Tertia regula quando omittun/
tur contra pꝛeceptum dei ⁊ eccleſie
vel legis nature vł ſuperioꝛis : que
pꝛecepta ſunt de neceſſitate ſalutiſ
vel contra votum publicum vel pꝛi
uatum vel contra iuramentum lici
tum et tunc eſt moꝛtale peccatum·
Quando ꝟo citra tunc nō eſt moꝛ/
tale·

¶ Quarta regula cum aliquid fit
vel cōmittitur vel omittitur contra
conſcientiam vere vel falſe dictan/
tem aliquod peccatum moꝛtale vel
contra conſcientiam foꝛmidantem
pꝛobabiliter vel dubitatiue an ali/
quod peccatū ſit moꝛtale tunc ſem/
per eſt moꝛtale ſi conſcientia nō ſit
ſufficienter inſtructa·

¶Quinta regula de actibus intus
manentibꝰ:quando quidem habet
ſolam cogitatiōem de aliquo quan

cumcunqꝫ turpem vel malam abſqꝫ complacentia ſeu delectatione vel conſenſu tunc nunq̄ꝫ eſt peccatum moꝛtale vel nullũ vel veniale. Qñ vo eſt cõſenſus in actum qui eſſet peccatum moꝛtale tunc ſemper eſt peccatũ moꝛtale: quia deus voluntatem pꝛo facto acceptat. Quando aũt cum cogitatiõe aut complacentia eſt delectatio moꝛoſa in aliquo turpi ſpecialiter in libidinoſis tũc eſt moꝛtale ſm dictum Aug. eſto ꝙ non ſit conſenſus in actum. ſm hoc dictum Aug. iudicium eſt de peccatis interioꝛibus. Ad quod etiam facit diſtinctio ſupꝛa poſita de ſenſualitate ꝛ ratione ꝛ de peccatis pꝛeuenientibus ꝛ ſequentibus deliberationem. Applicando igitur ſeptẽ vitia capitalia que nõ ſunt ſemper moꝛtalia ſed ſunt male radices in homine ex quibus oꝛiuntur ſeptem venialia:

¶Que debeat ſeruare ꝛ ſcire confeſſoꝛ vtilia ꝛ neceſſaria in ipſo exercitio confeſſionis. §. iiij.

Ltra excõmunicationem iuris cõmunis ſciat cõfeſſoꝛ ſi penitens incidiſſet in ſententiã cõſtitutiõis ſynodalis: ideo debet inueſtigare de conſtitutionibꝰ illius dioceſis ſi quas habet vel etiã pꝛouintie vel legationis vt melius poſſit penitẽtibus pꝛouidere. Diligenter querat de numero peccati quotiẽs incidit in id vel in illud: quia homines ſepe tranſeunt illud leuiter et de circumſtantijs neceſſarijs ꝛ de peccato quod alteri iam rite confeſſus ꝛ non queras cum nõ teneatur niſi in caſu in quo tenet̃ confeſſionẽꝫ iterare. De quo plene ſupꝛa in titulo pꝛecedenti ꝛ non ſolum de peccatis opere perpetratis ſed etiaꝫ de peccatis coꝛdis ꝛ de numero eoꝝ que pſone paruipendũt interrogandũ eſt. Et qꝛ ſm Tho. in. ij. peccatum cogitationis ꝛ operis in eadem materia ſunt vnius ꝛ eiuſdẽ ſpeciei ſed differunt ſm magis ꝛ minus: quia ſcꝫ peccatuꝫ operis eſt grauius peccato coꝛdis. ideo etiam interrogandũ eſt de ſpecie ꝛ circumſtantijs neceſſarijs peccatorum coꝛdis. verbi gratia: Si dicit ſe in mente ſolum deliberaſſe mulierem cognoſcere. interrogandum eſt vtrum ſolutam vel nuptam: virginem vel aliam et qua die. et hoc quia ipſi faciũt hoc peccatum eſſe diuerſe ſpeciei. Et ſi mulier facias eam ex tranſuerſo ſtare nec faciem eius aſpicias: quia facies earũ ventus eſt vrens ait pꝛopheta. Sed nec virum decet frequenter aſpicere in facie ne eum erubeſcere facias vltra q̄ꝫ opoꝛtet: viroſqꝫ graues et ſa

pientes dulcius ⁊ vrbanius reprehendere· ruſticos groſſos ac ydiotas duri⁹· ne peccata ſua paruipendant ex leuitate ſermonis· Stimulatos vero ex dolore ⁊ deſperatione quantumcūq; peccata cōmiſſa ſint grauia confortare ⁊ animare expedit in ducēda exempla Dauid· Magdalene· Petri· Pauli· Latronis· ⁊ hmōi induratos ⁊ ſe excuſantes aggrauare peccata eorū oſtendendo eoꝝ pericula exemplo Ade· Saulis Jude ⁊ hmōi qui ſeipos deſperauerūt· ¶ Nota ſm· M· Uber· li· de off· ordi· q illorum confeſſiones prius ſunt audiende libentius qui magis indigere putātur· vel quia raro venire ſolent vel quia ſunt extranei vel quia ſunt ī maiori ſtatu vel de quorum confeſſione ſperatur vtilitas futura·

¶ Quomodo ſe habere debeat confeſſor audiendo mulieres·

Idem dicit de audientib⁹ mulieres· Caueant ne niſi in publico audiant ⁊ niſi in aliquo videantur nec multum imorentur: niſi quantum neceſſitas cōfeſſionis requirit et eis que nimis frequenter confiteri volunt aſſignent certum tempus extra quod ipſas non audient nec aliis colloquijs ſe eis exponant ⁊ ſemper duris verbis ⁊ rigidis vtantur circa illas potius q̄ꝫ mollibus· Hec ille· Et hoc contra illos qui quotidie audiūt mulierculas ⁊ faciunt eis longas predicationes· vnde amittunt multū temporis ⁊ ſcandalum ſequitur cōmuniter in ipſis ⁊ in populis·

¶ Qualis ⁊ quāta debeat iniungi ſatiſfactio ſeu penitentia a cōfeſſore penitentib⁹ ⁊ qualiter ſe habere debeat penitentias iniungendo·

Nota q pro quolibet peccato mortali erat regularit̄ ſeptēnis penitentia iniungenda ſeu imponenda· vt habet· xxij· q· i· c· predicandum· in glo· ⁊ xxxiij· q· ij· c· hoc ipſum· ⁊· §· ſe· Quod ſeruabatur antiquitus· Et iſta ſeptēnis penitentia magis vel minus aſpera ſm varietatem criminum maiorū vel minorum ⁊ circumſtantiarum ⁊ compunctionis erat· Quia vt dicit Hieronymus: Apud deum nō tantum valet temporis menſura q̄ꝫ doloris nec tantum abſtinētia ciborum q̄ꝫ mortificatio criminuꝫ· de peni· di· i· c· menſura· Sed hodie penitentie omnes ſunt arbitrio cōfeſſoris taxande conſideratis circumſtantijs criminum ⁊ perſonarum et hmōi· ex· de pe· ⁊ re· c· deus qui· Dicit autem Leo papa· xxvj· q· vij· c· Tempora plenitudinis tue moderantis

arbitrio ſunt cõſtituenda prout cõ
uerſorum animos proſpexeris eſſe
deuotos. Ray. Guil. et Spe. in ſuo
repertorio hoc tenent et generalis
conſuetudo ſic ſe habet. nec eſt con
tra hoc quod dicit Greg. de peni.
di. v. c. falſas penitentias dicimus
que non ſm auctoritatem ſanctorũ
patrũ pro qualitate criminum po-
nuntur. Hoc enim ſm Ray. cum ſi-
ne neceſſitate rationabili dimitte-
rentur penitentie antiquitus taxa
te. Nam vltra illam cõmunez peni-
tentiã ſeptennem pro quolibet mor
tali peccato in genere ponunt alie
penitentie maiores vel minores ꝑ
certis peccatis: ꝓut habetur in di-
uerſis capitulis decretalium et de-
cretorum. que quia cõmuniter non
dantur hic non pono que meliꝰ ha
bentur in ſumma cõfeſſorum li. iij.
ti. xxxiiij. q. cxxv. ti. de peni. ⁊ re. vbi
ponuntur caſus. xlvj. de hmõi. Eſt
autem ſatis rationabilis cauſa nõ
dandi hmõi penitentias indiſpoſi
tio penitentium ⁊ etiam aliquãdo
non ſufficeret tempus vite. nam vt
Ray. ⁊ Hoſtieñ. dicunt debet con-
feſſor talem dare penitentiam quã
veriſimiliter credat illum implere.
ne ipſam violando deterius ſibi cõ
tingat. ꝙ ſi magna peccata cõmiſit
⁊ dicit ſe penitere ſed non poſſe ali
quam duram penitentiam facere:
animet eum ad hoc confeſſor oſten
dendo ei grauitatem peccatorum
⁊ hoc per conſequens penitentiam
penarum ſibi propter hoc debitarũ
⁊ ſic tandem iniungat ei penitenti
am quã libenter ſuſcipiat. ⁊ ſi ſacer
dos non poteſt gaudere de omni-
moda purgatione eius ſaltem gau
deat ꝙ liberatum a gehenna tranſ
mittit ad purgatorium. Itaqȝ vt di
cit Hoſtieñ. confeſſor nullo modo
debet permittere peccatorez deſpe-
ratum a ſe recedere. ar. xxvj. q. vj. c.
preſbyter. Sed potius imponat ei
vnum pater noſter vel aliud leue ⁊
alia bona que fecerit vel mala que
tolerauit ſint ei in penitentiã. Con
cordat Tho. in hoc. Hoc tamen ſa-
ne ĩtellige: videlicet ſi ipſum alias
penitet et dicit ſe paratum facere
quod debet: ſed hoc onus peniten-
tie ſufficere non poſſe tunc propter
hoc quantumcunqȝ deliquerit nõ
debet dimitti ſine abſolutione: ne
ſe deſperet. Sed ſi dicit ſe nõ poſſe
dimittere odium. vel caſte viuere.
vel alienum nõ velle reſtituere vel
artem dimittere quam ſine peccato
mortali exercere non poteſt vel ali-
ud huiuſmodi cũ poſſit nullo mo-
do debet abſolui ſm Tho. Pet. de
palu. Alb. quia vt dicit Gre. ij. q. iij
c. Tunc vera eſt abſolutio ſacerdo-
tis cum interim ſequitur arbitriũ

iudicis·ij.q.i·c. deus omnipotens qui nunq̄ȝ abſoluit·de·pe·di·i·c·ne minem·Sacerdos autem nullā de/ bet cōmittere falſitatē in ſacramen tis veritatis·Unde ⁊ de peni·di·v· c·fratres noſtros ammouemus vt falſis penitentijs animas laycoꝝ decipi non patiantur·Falſas peni/ tentias dicit cum ſic agitur de vno et non recedat ab altero· Uerum ſi tale peccatum pure vult confiteri: debet audiri eius confeſſio: vt di/ citur extra de peni.⁊ remiſ·c·ꝙ qui dam· ⁊ ſibi aliquid debet iniungi: non tamen abſoluendo eum ſed ei declarando ꝙ propter hoc non eſt abſolut⁹:ſed tamen ſatiſfaciat pre/ cepto eccleſie annualis confeſſio/ nis fiende ⁊ hortetur eum ꝙ faciat omne bonum quod poteſt:vt deus cor eius illuſtret ad penitentiam: dicitur de peni·di·v·c·falſas· et ſic non eſt dimittendus ſine confeſſi/ one ne deſperet·Quod ſi inſtet pro abſolutione oſtendendo ſcandalū ⁊ deſperationem ſi non abſoluatur nullo modo debet ei aſſentire·licet tamen ei declaratur ꝙ fieri non po teſt nec iuuaret eū. Et ſi permanet in ſcandalum non eſt curandum: quia eſt ſcādalum phariſeorum·ij· q·iij·c·inter verba·

¶Qualiter ſe habere debet confeſſor penitentias iniungendo peni/ tentibus·

A imponendo penitētias ne vileſcat auctoritas eccl'ie ar/ bitretur confeſſor·⁊ ne ptās clauiū cōtemnatur·de pe·di·i·c. ſunt qui ar bitrantur·l·di·c·abſit·⁊·c· ſi qs pre poſtera·nimis malum eſt ſi pure cō tingat errare ꝙ erret dando nimis paruam q̄ȝ nimis magnam vt dicit Chriſo·xxvj·q·viij·c· aligant· quia vt ibi dicitur: Melius eſt deo red/ dere rationem de nimia miſericor/ dia q̄ȝ de nimia ſeueritate· ſi enim benign⁹ eſt deus vt quid ſacerdos bult eſſe auſterus· Exemplū babe/ mus a xp̄o vt dicit Ray. qui nulli vnq̄ȝ impoſuit grauem penitentiā ſed dixit:vade ⁊ amplius noli pec/ care·Et ad hoc maxime debȝ atten dere cōfeſſor excidere ab eo cauſas ⁊ occaſiones peccatoꝝ: puta ſi con/ uerſatio eius cum aliquo vl' aliqua eſt occaſio ei alicuius ruine debet imponere ſibi ꝙ dimittat ſi poteſt ⁊ hmōi·de pe·di·iij·c·ſatiſfactio. ali/ quādo imponere poteſt ei loci mu/ tationem qui ei eſt ad ſcandalum ſi fieri poteſt·di.lxxxj valet· aliquan do tamen res ſic ſe habent ꝙ fieri non poteſt·

¶Contraria penitentia debet im/ poni delicto·

Item imponēda eſt peniten/

tia cõtraria ad malum quod cõmiſit ſm Ray. videlicet ſuperbo opera humilia. guloſo ieiuniū. auaro elemoſyne ⁊ hmõi: quia contraria cõtrarijs curantur. de pen. di. ij. c. ij. Quod intellige ſi creditur illū velle ⁊ poſſe perficere. Hoc eniȝ eſt ad bene eſſe imponere magis iſtam ꝙ̄ illam. ¶ Item ſi eſt negligens ad audiendum verbum dei ſibi poteſt iniungere ſm Jo. ꝙ audiat certum numerum pꝛedicationū. Debet tamen cauere confeſſoꝛ ⁊ ne det taleȝ penitentiam per quam fiat alteri pꝛeiudicium: puta ſi ſeruo iniungatur longa peregrinatio vel ieiunium pꝛolixum: ita ꝙ eius dominus reciperet detrimentum de ſeruitio ſuo. Si etiam imponeret vxoꝛi vt daret multas elemoſynas dabit de bonis viri ſi parafrenalia non habet.

¶ Pꝛo peccato occulto non debet dari manifeſta penitentia.

Item pꝛo peccato occulto nõ eſt manifeſta penitentia iniungenda. ſ. talis vt poſſit inde oꝛiri aliqua ſuſpitio peccati cõmiſſi. ¶ Et nota ſm Jo. ſuper cle. dudū. de ſepul. ſuper verbo audire: ꝙ pꝛius ſacerdos debet imponere penitentiam ꝙ̄ facere abſolutionem a peccatis. quod pꝛobat ex ipſo textu cle. que pꝛius loquitur de penitentia iniungẽda: poſtea de abſolutione. Tamen etiam ex ratione: quia cum abſolutio ſit complementum ⁊ foꝛma in penitentia pꝛius debet eſſe ſatiſfactio que eſt pars materialis penitentie ſaltem in pꝛopoſito actuali vt expꝛeſſa ſatiſfactiõe que debet imponi per ſacerdotem acceptat eam penitens ſicut confeſſus eſt ⁊ doluit ⁊ inde ſequitur abſolutio. Sed contrarium dicitur eſſe de cenſi. c. ſi. vbi dicitur ꝙ archiepiſcopi poſſunt in viſitatione abſoluere ⁊ penitentias imponere. ergo hoc de neceſſitate non pꝛocedit: quia tamen cõmuniter fit contrarium: vt ſcilicet pꝛius abſoluat̃ et poſtea iniungatur penitentia quomodocunqȝ fiat vel ante vel poſt ſufficit Pꝛeſupponit enim confeſſoꝛ illum habere pꝛopoſitū eam faciendi quã ſibi iniungit cum ipſum peniteat. Scdm Jo. Si penitentem abſoluis cuius generalem confeſſionem audiuiſti abſoluas eum ⁊ a penitentiis oblitis iniunctis ab alijs ſacerdotibus ⁊ ſi aliquarum penitentiarum iniunctarum memoꝛ ſit ꝙ nõ impleuerit eas ſi iudicauerit expediens. cõmittas eas. niſi eſſet in caſu a quo non poſſes abſoluere. De permutatione penitentie habes ſupꝛa ti. pꝛecedenti. c. fina. vbi etiam

emulta de ſatiſfactione.

Memoriale dicendum peniten‑ti circa penitentiam fiendam.

Autum eſt etiam ſibi declarare ⁊ pmittere ꝙ ſi aliqua die ex obliuione vel negligentia dimitteret penitentiam ſibi impoſitã: puta ieiunium vel orationes ⁊ hmõi ꝙ poſſit alia die cõmutare. Et ſm Pe. de palu. conſulendum eſt diuitibus ⁊ nobilibus ꝙ querant participationem bonorum que fiunt in religionibus in quibus ſunt ⁊ plures penalitates ꝙ̃ alibi ⁊ mag deo accepte: ⁊ quod in penitentiam imponatur eis ꝙ non ſolum que facient per ſeipõs ſed etiam que procurabunt ab aliis ⁊ omnia quorũ ſpecialiter ſunt participes. Dicit etiã Pe. de palu. in. iiij. ꝙ debet confeſſor cum minorem penitentiam debito imponit innoteſcere ei ꝙ illa penitentia ſibi impoſita non eſt digna: ne decipiatur putans ſufficere ſed ꝙ deberet pro quolibet mortali ſeptennem agere penitentiam quam ſi hic non perficiet in purgatorio luet. Si tamen per illã declaratõnem crederet eum incidere in deſperationem non debet ſibi hoc dicere.

Quid fiendum qñ penitens nõ confitetur peccatum aliquod mortale quod cõfeſſor ſcit eſſe in eo.

E confitente autem qui non confitetur aliquod mortale quod nouit de eo ꝯfeſſor ex eo ꝙ nõ reputet illud peccatuꝫ. Dicit Goſ. in quodlibet. ix. ꝙ ſi eſt certuꝫ illud eſſe mortale tunc quicũꝗ confeſſor debet ei facere conſcientiam de eo cum confeſſor ordinetur ad vtilitatem ei?. Sed vtilitas eius eſt ꝙ ſciat ſtatum ſuum: nec debet eum abſoluere ſed reputare eum indignũ ⁊ indiſpoſitum ad recipiẽdum abſolutionem dum manet in tali ſtatu. Sed ſi dubium eſt vtrũ ſit mortale ⁊ opiniones doctorum diuerſe videlicet vtrum ſit licitum emere redditus ad vitam: tunc autem cõfeſſor eſt ordinarius eius: ita ꝙ tenetur confeſſionem eius audire et tunc ſi ſit opinionis illius ꝙ illud non ſit peccatum debꝫ eum abſoluere ſimpliciter. Si auteꝫ credit ꝙ ſit peccatum debet ei facere conſcientiam ꝙ cõfitens ſe diligenter informet de illo facto vtrum ſit peccatũ Sed dato ꝙ ille non valet recognoſcere illud eſſe peccatum: nihilominus ex quo eſt ordinarius tenetur eum abſoluere. nec debet eum reputare inhabilem ad abſolutiõem: qa hoc ex errore ⁊ non proteruia opinione procedit. Ordinarius aũt abſoluendo debet ſequi cõmune iudi

cium eccleſie nõ ſuum. Si autem ſit confeſſor delegatus qui in nullo te netur confitenti niſi velit ſi credit illud eſſe mortale nõ debet eum ab ſoluere: quia ex mera voluntate de pendet vt abſoluatur vel dimittat. debet enim ſequi proprium iudici/ um in abſoluendo ⁊ peccaret ſi ab/ ſolueret. Hec Goſ.

¶Sacerdos dicitur ſoluere vel li/ gare tripliciter. ⁊ de modo ⁊ forma abſoluendi. §. vj.

Ota tandem ſm Ray ꝙ ſacer dos dicitur ſoluere vel liga/ re tripliciter. ¶Uno mõ per oſten/ ſionem. i. oſtendendo ſolutũ vel li/ gatum. dico cum abſoluitur. lz eniz ſit peccator per cõtritionẽ a deo ab ſolutus: tñ in facie eccleſie adhuc manet ligatus. ⁊ ſic intelligitur. c. quantumlibet. de peni. di. i. ¶Alio modo ligat ſacerdos dando peni/ tentiam ad quã obligat peccatorez ⁊ ſoluit cum penam ſibi debitaz di/ mittit vel ad ſacramenta dimittit. de peni. di. i. c. multiplex. ¶Tertio modo per excõmunicationem ⁊ ab/ ſolutõem ab ea. ij. q. iij. c. nemo ſit. Tamen fit ſm Petrum abſolutio a peccatis realiter per miſterium ſa/ cerdotis: nõ quidem principaliter ⁊ auctoritatiue: quia hoc eſt propri um dei. de pe. di. i. c. verbũ. Nec ſo/ lum oſtenſiue: quia ⁊ hoc faciebant ſacramenta veteris legis ſiue teſta menti. Nec ſolum deprecatiue: qa ſic magis abſolueret bonus laicus ꝙ malus clericus. Nec ſolũ per con tritõnem ꝯfitentis: qa tunc nunꝙ quis efficitur ibi de attrito contri/ tus. Sed operatur inſtrumentali/ ter abſolutio ad remiſſionez diſpo nendo ad gratiam. Et niſi oppona tur obſtaculum fit de attrito cõtri tum ⁊ iam contritio adauget gra/ tiam. Hec Pet. de palu. cui concor. Tho. ⁊ fit hoc virtute clauium que dicuntur plures in effectu: qa vna eſt poteſtas diſcernendi. alia diffi/ niendi. vna tñ eſt eſſentialiter: ſcz poteſtas iudicandi in foro anime collata a deo ⁊ ĩ anima impreſſa de lebiliter per ſuſceptionem ſacerdo/ tij. Hec Pet. ¶Scdm Io Ray. nota ꝙ triplex eſt iudicium: ſcz dei. Pe/ tri ⁊ celi. In primo abſoluitur pec/ cator per contritionem. In ſecun do: ſcz iudicio Petri. i. confeſſionis per abſolutõnem. ſi tamen prius ſit abſolutus a deo ſaltem ordine: alio quin non. vnde dicitur. xxiiij. q. i. c manet Petri priuilegiũ quando ex equitate fert᷑ iudiciũ. In tertio. i. iudicio celi. i. curie celeſtis abſolui tur per approbationem. de pe. di. i. Alio modo ⁊ alijs verbis dicit᷑ tri/ plex iudiciuz. Primũ dei. Secundũ

Petri in eccleſia militanti. ¶ Tertium ſurſum in eccleſia triumphanti. Primum eſt quo deus mundat animam in contritione. ꝛ hoc precedit reliqua duo: ſcꝫ tempore dignitate ꝛ effectu. eſt enim ille qui claudit ꝛ nemo aperit. apit ꝛ nemo claudit. Scđm quod ſequitur poſt illud eſt iudiciū ſacerdotis: q aucte clauiū ligat vel ſoluit eo mō quo paulo ante dictum eſt. Tertium qđ ſequitur eſt iudiciū approbationis: ſcꝫ celeſtis curie ꝛ angeloꝝ.

¶ Forma verborum abſoluendi penitentem.

Dicit Pe. de pal. ꝙ homo qui ignorat vtꝝ vnq̄ fecerit vnā perfectā cōfeſſionem expedit ꝙ in omni ꝯfeſſione ſacramentali poſt oīa peccata ſua ſpecialiter enumerata ſequitur generalis clauſula. ſ. omnibus alijs mortalibꝰ ꝛ venialibus confeſſis ꝛ nō confeſſis ac oblitis dico meam culpā. ꝛ ſic ſequitur abſolutio. ꝛ ſic valebit ad remiſſionem culpe ꝛ pene: etiam mortalis ꝛ ſcite ac etiam oblite ad quā tñ non tenebatur al's in ſpeciali confiteri iteꝝ: qꝛ. ſ. ſufficienter cōfeſſus eſt.

¶ De forma ꝛ vi verboꝝ que requiruntur in abſolutione.

Forma autē abſolutionis ſm Tho. in tractatu de forma abſolutionis: eſt hec quantum ad ſubſtantiam: Abſoluo te. ꝛ conſueuit addi ego. ꝛ a peccatis tuis. ꝛ ſi non diceretur ſubintelligeretur: quia enim in ſacramentis verba habēt efficaciam ꝛ inſtitutōnem tenenda ſunt determinata verba conſonantia inſtitutōni diuine dicenti. Quecūqꝫ ſolueritis. ꝛ iſta verba conueniunt Ego te abſoluo. Idem Inno. ꝛ Hoſtieñ. De iſta ꝛ alijs formis diuerſis abſolutionis ab excōmunicatione ꝛ peccatis dicetur infra in fine interrogatorij. Solet autem papa aliquando tantam facere gratiam quibuſdam vt ab omnibus cenſuris ꝛ penis ſimplicit' iuris ꝛ ab homine latis poſſit abſolui ī foro ſalutem conſcientie ꝛ tunc confeſſor poteſt iſta forma vti quam a curia romana habui ꝛ vſus ſum.

¶ Forma abſolutionis ab omnibꝰ cenſuris ꝛ penis tā a iure q̄ꝫ ab homine latis.

Ex plenitudine poteſtatꝭ apoſtolice cuius auctoritatē pro preſenti gero: abſoluo te ab oībus cenſuris eccleſiaſticis ſententijs et vinculis excōicationum ſuſpenſionum ꝛ interdicti tam ab hoīe q̄ꝫ a iure latis: necnō ab oībꝰ negligentijs ꝛ defectibꝰ cōmiſſis in ſacramē

toꝝ adminiſtratione offici:s acti/ bus tuis vel noīe tuo factᶜ ſupplen do de ſolits apl'ice ſedis clementia oēs defectus eorundem. Aboleo et omnem maculā infamie ⁊ inhabili tatis vndecunq; cōtractis: diſpen/ ſoq; tecū ſuper omni irregularita te ſymonia in ordine ⁊ bñficio acti ue vel paſſiue quacūq; occaſione vl' cauſa etiam circa te in collatiōe or/ dinum ⁊ alioꝝ ſacramentoꝝ cōtra/ ctis ſiue cōmiſſis reſtituo ⁊ habili to te ad ſtatum formā honorē ⁊ exe cutiōem officioꝝ eccleſiaſticoꝝ quo rumcūq; ac ad oēs gradus digni/ tatum ⁊ honoꝝ ad beneficia eccle/ ſiaſtica habita habēda et tibi ⁊ his que habes de nouo prouideo ⁊ rela/ xando tibi fructus quos male per/ cepiſti i ſeu leſa conſcientia ex eiſdē: ac alia que in ludo ex ſuc ceſſiōe ac al's ad te peruenerunt que ſubiacēt reſtitutioni vage in forma pleniſſi ma in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiri/ tuſſancti amen. ¶ Si autem aliqs dubitat an pro iſtis ſpecialis exiga tur forma abſoluendi neceſſaria q a ſede apoſtolica habent priuilegiū q in articulo mortis dumtaxat ſe/ mel poſſunt abſolui ⁊ habere plenā remiſſionem omniū ſuoꝝ peccami num. i. a culpa ⁊ a pena vt aliqui ex primunt requiritur ſm q a magi/ giſtris tam in cōcilio Conſtantieñ q; Baſilieñ dictum fuit q non: ſed ſufficit q ea omnia ⁊ ſingula faciat pro quibus prefata indulgētia da/ tur put in bullis vel priuilegiis ta lium exprimitur. nec putet aliquis q quando in articulo mortis fuit ſemel abſolutus plenarie ⁊ vſus eſt ſemel illo priuilegio q poſtea in alio articulo mortis vti illo iterum va/ leat niſi papa latiorem auctoritatē daret q; quando ponit q in articu lo mortiſ dumtaxat ſemel. Et ita re ſponſum eſt in cōcilio Coſtantieñ. alio a clariſſimis viris pluribuſ de hoc requiſitiſ. Nec mirum quia pri uilegium de indulgentijs tantū va let vel dat quantum ſonat: non au tem extendi debet vltra.

¶ Quid fiendū qñ confeſſor abſol uit penitentem de quo nō debuit.

Ed quid de cōfeſſore qui ab ſoluit confitentē de quo nō debuit aut ex ignorantia vel vere/ cundia vel feſtinatione vel hmōi. ⁊ cōfeſſor poſtea experitur ſe erraſſe nunquid teneť confitenti hoc dice re. Rñdetur ſm omneſ q confeſſus excuſatus eſt ⁊ coram deo abſolut⁹ interim q neſcit. lȝ confeſſor nō di cat quid ergo faciat. Collatio facta fuit de hoc cum multis notabilib⁹ doctoribus theologie in cōcilio Ba ſilieñ. Nam quidam dixerunt q cō

feſſor debet auctoritatem a ſuperi-
ore impetrare abſoluendi eum. Et
ſi ſine magno ſcandalo fieri poteſt
v[illegible]re non abſolutum et ſibi dice-
re a[illegible]m abſoluere poſt auditam
confeſſionem. Vel ſi magnum ſcan
dalum timeretur abſoluat eum ab
ſentem ſi ab vltima confeſſione ſpe
ratur adhuc eſſe in gratia. Aut vt
alijs placuit ſi notabile ſcandalum
timeretur ſummo ſacerdoti deo cō
mittat ⁊ ſolam cōdignam peniten-
tiam pro eius negligentia peragat
confeſſor: preſertim quando multi-
tudo ſic eſt neglecta vel multi eoꝝ
diſtant a loco vbi eſt confeſſor.

¶ Quid de confeſſore qui non in-
telligit penitentem.

Vid etiam ſentiēdum eſt de
eo qui confitetur ⁊ confeſſor
non intelligit eum. aut ex dormiti-
one. aut ex imperitia vel diſtratio-
ne nimia vel ſimili cauſa. Reſpon-
det Jo. de bar. theologus antiquꝰ
doctor in quodlibet. ſuis. Sacramē
talis abſolutio ideo exigit confeſſi
onem. omnis vero cōfeſſio importat
reuelationem que non poteſt eſſe ſi
ne relatione vnius ⁊ perceptiōe al-
terius. Cum ergo alteꝝ iſtoꝝ defici
at. ſ. perceptio ſacerdotis in prefa-
to caſu de illo peccato nō credo eſ-
ſe confeſſionem ⁊ per ꝯſequens nec
impendi abſolutionē. Hec ille. Sed
iſtud videt̄ debere intelligi vbi ob
audita ſunt peccata grauia q̄ ſunt
de neceſſitate ſalutis confitenda:
nō de alijs q̄ cadūt ſub ꝯſilio. ⁊ vbi
talia modica obaudiuntur raro ab
eo qui alˀs noſcit perſonam.

¶ An penitens teneat̄ iterare peni
tentiā ei iniunctā in peccato mor-
tali factā in toto vel in parte. ⁊ an
dicta penitētia taliter facta ei vale
at in forma militantis eccl̄ie. §. vij.

Vtrum vero penitētiam ſeu ſa-
tiſfactionem impoſitam per
abſolutiōem debitā in peccato mor
tali factā vel in toto vel in parte te
neatur homo iterare. Sup hoc ſunt
varie opiniones: in hoc tamen om
nes concordant ꝙ ſatiſfactio facta
in mortali ita non valet ſicut nec
alia opera facta in mortali valēt in
foro dei ⁊ tollendū vel diminuen-
dum debituꝫ pene pro peccatis ad
quod ordinatur omnis ſatiſfactio:
quia cū nō ſit in amicitia cum deo
non poteſt eſſe acceptum tale opus
ipſi deo ſic factum. Sed vtrum vale
at in foro eccleſie militantis: ita ꝙ
non teneat̄ eam iterare. In hoc eſt
varietas opinionum. ⁊ aliqui dicūt
ꝙ tenetur iterare: quia cum nō po-
tuerit ſatiſfacere deo: nec etiam po

tuit ſatiſfacere ſacerdoti qui in per
ſona dei illud ſibi iniūxit. Sed Pe.
tarā. ⁊ Jo. pari. videnť ſimpliciter
dicere ſine diſtinctione ꝙ talis nō
tenetur iterare tales ſatiſfactiōes:
quia ſatiſfecit in foro eccleſie mlitā
tis in quo date ſunt ⁊ vbi nō iudi-
catur de diſpſitione interiori. Ideꝫ
videntur ſentire Vincen. in ſpecu-
lo hiſtoriali. li. ix. ⁊. d. Anibal. ī. iiij
Et pro iſta opinione videtur ſatiſ-
facere impoſitio ſeptennis peniten
tie que regulariter fiebat pro quoli
bet mortali antiquitus. vt. xxij. q. i.
c. predicandum. Et veriſimile eſt ꝙ
in tanto interuallo aliquod morta
le cōmittebant. vnde ſi oportuiſſet
iterari fuiſſet laqueū imponere ani
mabus. Tho. ꝯo cum Alber. in. iiij
diſtinguit de ſatiſfactiōe. Dicit. n.
ꝙ ſunt quedam ſatiſfactiones in
quibus remanet aliquis effectus in
ſatiſfacientibus etiam poſtq̄ act⁹
ſatiſfactionis tranſit vt in ieiunio
remanet corporis maceratio vel de
bilitatio. ⁊ ex elemoſyna ſubſtantie
diminutio. et tales ſatiſfactiones
in peccato nō oportet iterare: quia
quantum ad illud quod ex eis re-
manet per penitētiam ſequentē ac
cepte ſunt. Alie vero ſatiſfactiones
ſunt que nō relinquūt effectum in
ſatiſfactōne poſtq̄ tranſit actus: ſi
cut in oratione ⁊ hmōi. Actus eniꝫ
interior qui totaliter tranſit nullo
modo viuificabitur. vnde oportet
ꝙ tales ſatiſfactiōes iterētur. Ean
dem opinioneꝫ tenet Petrus de pa
lu. magis declarans. Dicit enim ꝙ
in ſatiſfactionibus habentibus ef-
fectum derelictū poſt opus: vt ele-
moſyna priuationem eris. ieiuniū
corporis debilitatiōem ⁊ huiuſmo
di ſi poſtea peniteat et perſeueret.
Sicut baptiſmalis caracter habet
effectum recedēte fictiōe. ſic ⁊ iſtud
derelictū ex ſacramēto quod opera
tur ex opere operato incipit valere
ex ſequenti eius approbatione ⁊ ſa
cerdotis ratihabitione cum illū ve
re penitet ⁊ non ex ſimplici viuifica
tione: qa opus operans mortuum
nunq̄ viuificatur. ⁊ ſic nulla peni-
tentia ſatiſfacit: non ſolum in foro
eccleſie: ſed etiā ī foro dei quantū
ad illud derelictum vt nō oporteat
iterare ſicut ieiunium elemoſyna ⁊
hmōi. Sed ſi nō habent effectū de-
relictum: vt oratio. talis penitētia
facta in mortali nullo modo ſatiſfa
cit quin hic vel alibi oporteat ſatiſ
facere. quod videtur intelligendū
in foro dei: quia nec ratione ipſius
operiſ cū facit. nec rōne derelicti cū
poſtea penitet eum cū non habeat
effectū derelictū. ſed ī foro eccleſie
ſatiſfacit: qa nō eſt neceſſe eā itera
re ſi vult eē ī ſtatu ſalut⁹ poſtea pe-

nitēdo ſicut neceſſe habebat ipſam
implere cū fuit ſibi impoſita· vnde
idem Pet·dicit paulo ſuperi⁹ ꝙ qn̄
homo eſt de omnibus contritus et
confeſſus ⁊ accipit penitentiam cū
abſolutione ſi recidiuās perageret
eam in mortali:ipſe quidem ſe libe
rat ab iniunctione ſacerdotis· nec
incurrit peccatum inobediētie qđ
incurreret ſi eam nō perfeciſſet: qa
non eſt fortius vinculum confeſſi
onis ꝙ̄ dei vel eccleſie· Sed in mor
tali exiſtēs implendo prece ptū dei
ſcilicet de honore parētum vel pre/
ceptum eccleſie:vt de ieiunio ⁊ ele/
moſyna ab illo abſolute ſe liberat·
ergo ⁊c̄· Hec Pet· Cum ergo peni/
tentia iniuncta ordinet̄ ad tollen/
dum vel diminuendū debitum pe
ne temporalis talis qui penitentiā
ſibi impoſitā non habētem effectū
derelictū vt orōnes perfecit in mor
tali·ſi reuertit̄ ad penitentiā ⁊ tan
dem morit̄ in ſtatu gratie·exquo il
lam nō iterauit cū per ipſam nil ſit
ſolutū de debito tpalis ſoluat eam
In purgatorio niſi ꝑ alia bona hic
ſatiſfaciat·ꝙ ſi non reuertat̄ ad pe
nitentiā qui penitentiā perfecit in
mortali quācunqꝫ ſiue habentē effe
ctum ſiue non habentem derelictū
ſoluet illud debitū in inferno ſem/
per ſicut ille qui morit̄ cum morta/
libus ⁊ venialibus de vtriſqꝫ ſoluet
penam in inferno· quāuis enim ꝓ
veniali debeatur pena tp̄alis que
finem habet: tn̄ peraccidens eſt ꝙ
veniale puniatur in inferno pena
eterna:ſcꝫ ratiōe ſtatus:quia in in/
ferno nulla eſt redemptio· Non enī
eſt ille ſtatus expiandi culpam ad
quā ſequit̄ pena· ⁊ ideo ſemper re/
manēte culpa veniali durat ⁊ pena
Ita tenet Tho· in·iiij.di xxij· Sed
de pena temporali debita pro mor/
tali poſt contritionem Pe. de pa·ſic
declarat in·iiij·Peccator poſtꝙ̄ eſt
deo reconciliatus eſt debitor pene
finite non qualitercunqꝫ ſoluende
ſed in ſtatu gratie in quo ſolum eſt
deo accepta · Alioquin eſt debitor
pene tante quātam meretur culpa
et illa eſt infinita· Unde peccatori
per ſe debebatur quedam pena in/
finita ſi erat ī mortali : ſed mutata
fuit in temporalez ſuppoſito ꝙ per/
ſeueraret in amicicia . Acceptauit
enim deus abſolutionē a pena eter
na ⁊ impoſitionem pene finite ſub
ꝯditōe ſi in gratia fieret· Et ſi que/
ratur quare deus magiſ acceptauit
abſolutiōem a culpa ſine conditiōe
ꝙ̄ bſolutionez a pena· Dicendū eſt
ꝙ culpa tranſit ⁊ macula tranſit et
gratia in momēto aduenit: ſed ſa/
tiſfactio futura eſt. futur⁹ aūt ſolet
ꝯditio apponi nō aūt p̄ntibus nec
p̄teritis·vel ſi apponat̄ certa eſt:qa

ſi eſt in gratia pro tunc non poteſt eſſe ſine gratia. Ideo remiſſio cul/pe fit ſine conditione vel fit ſimpli citer: quia conditio exiſtit. Unde ſi cut per ſacramentum nõ remittere tur culpa niſi adeſſet gratia: ſic nec poſtea per ſatiſfactionem remittit̃ pena niſi adſit gratia. Talis ergo dimiſſa culpa punietur in inferno pena infinita: nõ propter cõmutati onez finite in infinitã: ſed quia de bitor eſt pene infinite. ex quo nõ ſol uit penam finitam ſub conditione qua debuit: ſicut perdens priuile/giuz cleri incidit de foro meriti ad forũ ſanguinis: ſic qui declinat fo/rum eccleſie incidẽs in mortale ad forum iuſticie exterminantis inue/nit penam eternam. Hoc quod di/cit Pe. videtur intelligẽdum de eo qui penitentiam iniunctam nõ ha bentem effectum derelictum factã in mortali ſcito ab eo vl' de quo du bitabat ꝯtemnit iterare. vel etiam credit vel dubitat ſe debere iterare ex negligentia dimittit ꝛ ex labore recuſans hic ꝛ in purgatorio face/re emendaz deo. Sed ſi quis dimit tit iterationem talis penitentie ex impoſſibilitate: quia ei deficit tem pus vel credit ſe eam feciſſe in ſta/tu gratie. vel ſi fuerit in mortali co gnitio ab eo vel etiam ſi ſcit ſe eam feciſſe ĩ mortali iterate facit per ali um quem credit bonum vel etiam ſi nec per ſe nec per aliuz iterat cre/dit ſibi ſufficere ad ſalutẽ ꝙ imple uit ſibi iniunctã ĩtendẽs quod hic minus fecit ſatiſfacere in purgato rio ꝛ ſic deo facere emendã. per hu iuſmodi obmiſſionẽ talis nõ dam/nat̃. Unde ꝛ ipſe Petrus dicit di. xlv. q. ij. ꝙ qui facit penitẽtiam in/iunctam in mortali pro ſe pro tan/to nõ tenet̃ iterare: quia poteſt in purgatorio ſatiſfacere. Et ſi dicat̃ ꝙ videtur inconueniens ꝙ tantuz quis puniatur pro peccato dimiſſo ſicut pro non dimiſſo qa pena eter na. ꝛ ſic non videtur in aliquo pro/fuiſſe contritio ꝛ confeſſio. Reſpõ/det Petrus ꝙ licet ante puniat̃ ex/tenſiue non tamen intenſiue ſicut pro vno peccato ita diu q̃z pro mil/le ſed non tam acerbe. Si etiã par/tem penitentie fecit. ſ. in ſtatu gra/tie. ꝛ vnꝰ dies remanſit pro illa die eternam luet penam ſi non penitet tamen non tam acerbe ac ſi nunq̃z contritus nec cõfeſſus eſſet nec in aliquo ſatiſfeciſſet al's peccatum re diret. Hec Pe. de palu.

¶ Remediũ tutius ſiue cõſiliũ dan dum penitenti qualiter ꝑficere de beat penientiã ſibi iniunctã ꝛ que penitẽtia debeat ſibi dari ſecurior.

Ota tamen ꝙ dũ quis facit

penitentiam ſibi iniunctam ſi laba
tur in mortale : quãuis bonũ ſit ꝙꝫ
citius confiteri: tñ cũ per ſolã con/
tritiõem peccatũ dimittatur ⁊ gra/
tia reſtituat̃ ꝙꝫ cito ipſe ꝯterit̃ etiã
anteꝙꝫ confiteat̃ proſequẽdo dictã
penitentiã: etiam ſi ſit talis peni/
tentia que non relinquat effectum
poſt ſe in foro dei realiter ſatiſfacit
qa in ſtatu gr̃e eſt. vñ in nullo tene
tur iterare. Ad tollendũ aũt omne
dubiũ tutius videt̃ ꝙ confeſſor ⁊ ſi
dat penitentias diutinas det peni
tentias vt ieiunioꝝ elemoſynaꝝ pe
grinationũ ⁊ hmõi ꝓut reqrũt pec
cata nõ tñ iniungat diuturnas pe/
nitentias orõnum ⁊ p̃cipue his de
quib⁹ põt dubitari de recidiuo.

¶ De celatione confeſſionis et de
penitentia ſacerdotis confeſſionez
reuelantis. §. viij.

Dicit Tho. i. iiij. di. xxj. ꝙ au
diens cõfeſſionẽ tenet̃ celare
audita in ipſa: qa in ſacramẽtis id
quod gerit exteri⁹ eſt ſignũ eius qd̃
gerit interius. vñ ſicut de⁹ homini
ꝯfitenti tegit peccatũ interius: ita
ſacerdos debet celare exterius. vñ
tanꝙꝫ violator ſacramenti eſt reue/
lator ꝯfeſſionis. Eſt ⁊ alia ratio: qa
ſcꝫ per hõies magis trahunt̃ ad cõ
feſſionem ⁊ ſimplicius cõfitentur.
vñ ⁊ ſi ex hoc aliquod periculũ futu
rum imineret et hoc ſolũ ſciret per
confeſſionem: vt de heretico q cor/
rumpit fideles vel de mr̃imonio il
licito qñ aliqui volunt contrahere
vel de ꝓditione ciuitatis fiẽda nõ
propter hoc debet reuelari cõfeſſio
ad impediendũ malũ vt quidã di/
xerunt ſed falſum eſt. debet aũt mo
nere eos qui confitent̃ vt obuient
vel deſiſtãt ⁊ prelato dicere ꝙ vigi/
let ſup gregem ſuũ ⁊ hmõi ſine vlla
reuelatiõe. Hec Tho. ꝙ ſi iudex in
quireret ab aliquo an ſciat aliquid
de illa materia per ꝯfeſſionem vel
per aliũ modũ. Dicit Guil. ꝙ ſi nõ
poteſt alio modo declinare iniquũ
iudicem põt rñdere nihil inde ſcio
qd̃ ſubintelligit̃ vt homo. vel etiaz
nihil ſcio per ꝯfeſſionem: quia ſub
intelligit̃ tibi reuelãdũ. ſic exponi/
tur illud Math. xxiiij. c. de die illo
⁊ hora nemo ſcit. nec filius hominis
⁊ ſubintelligitur reuelandũ vobis.
Poteſt ⁊ hoc variare homo cũ non
adducit̃ teſtimoniũ niſi vt homo.
⁊ ideo abſqꝫ leſione ꝯſciẽtie põt ite/
rare ſe neſcire id qd̃ ſcit tm̃ vt de⁹.
Sed neqꝫ etiã ſm̃ Pe. de pal. in. iiij.
di. xxj. per licentiã vel preceptũ cu/
iuſcunqꝫ ſuperioris factum etiã pa
pe ſub pena excõis non licet reuela
re ꝯfeſſionez: quia ſigillũ confeſſio/
nis eſt de iure diuino ⁊ de neceſſi/
tate ſacramenti. Papa aũt lꝫ aliqñ

diſpenſat in pꝛrceptis diuinis: vt
in votis quoꝝ red ditio eſt de iure
diuino: non tñ poteſt diſpēſare in
ſacramentis·ſ. vt quis nō baptizetᷣ
vel confirmetᷣ vel nō confiteatᷣ· Et
quia dictū eſt celationē ꝯfeſſionis
eſſe de neceſſitate ſacramenti: non
ſic intelligitur ꝙ ſit verū ſacramen
tum· etiā ſi ipſa confeſſio non cela
retᷣ: quia vtiqꝫ eſſet ſacramentum·
etiam ſi ſaterdos reuelaret: qa nec
ſic eſt de neceſſitate ꝙ deus tegat
ꝙ ſi non ſatiſfaciat deus non tegit
ſed reuelat ad penā · aut ſi accedat
fictus deus non tegit. ⁊ nihilomi/
nus ſacerdos tenetur celare· ſed di
citur celatio confeſſionis de neceſ/
ſitate ſacramenti: qa natura ſacra/
menti neceſſitat eum ad celādum·
natura dico quantū ad id qꝺ eſt ſa
cramentū qꝺ fit in occulto ſolus cū
ſolo· ⁊ quantū ad id qꝺ eſt ſacramē
tum ⁊ res. ſ· penitētia interioꝛ que
etiam eſt occulta· ⁊ quantū ad rem
tm̄ que eſt remiſſio peccatoꝝ ꝑ quā
tecta ſunt peccata. ¶ Nota ſm Pe.
de pa· quia quod dicit Tho· ꝙ oc/
cultatio cōfeſſionis eſt de de eſſen
tia ſacramenti nō ſic eſt intelligen
dum ꝙ ſit eius materia vel foꝛma
eius· ſed ꝙ eſt de natura eius obli/
gatio ad occultationem ſicut ſi dice
remuſ de eſſentia leuiſ eſt ferri ſur
ſum · vel de neceſſitate matrimonij
eſt reddere debitū. i. obligatio ad
ipſum· Eſt autem peccatum moꝛta
le reuelare confeſſionem: qa eſt cō/
tra ius diuinum ⁊ poſitiuum· vnde
⁊ grauiter punitur ab eccleſia·

¶ Penitentia confeſſoꝛis confeſſio
nem reuelantis.

Sacerdos reuelans confeſſio
nem de iure antiquo debꝫ de
poni ⁊ toto tempoꝛe vite ſue igno/
minioſus peregrinari· de· pe· di· vj·
c· ſacerdos· Sed ſm· c· om̄is· de pe·
⁊ remiſ· debet deponi ⁊ ad agendā
perpetuam penitentiam in mona/
ſterio arto intrudi. Sed ſm Hoſti·
faciat penitentiam certo tempoꝛe
⁊ exinde aliam· Sed hec penitentia
imponenda eſt quando quis in iu/
dicio conuincitur de hoc vel fate/
tur de iure. nam alias in foꝛo peni
tentie videtur eſſe arbitraria ſicut
pꝛo alijs peccatis. Quamuis auteꝫ
poſſit confeſſoꝛ de licentia peniten
tis manifeſtare eius peccatū alteri
ſm· Tho. ⁊ Pe· nō tamen debet vti
licentia tali: niſi ad euitandum ali
quod malum· tenetᷣ tamen ille cui
aliquid reuelatur de licentia peni/
tentis illud celare: niſi foꝛte pecca/
toꝛ velit ꝙ ille abſolute ⁊ libere ſci/
at· Licentia tamen quam dat peni
tens confeſſoꝛi de reuelatione pec/
cati quantumcūqꝫ generalis nō in

telligitur niſi ad bonū confitentis
ſm pe·de pal· ¶ Sed nota ſm eun
dem ꝙ ſi iudex diceret alicui capto
pro maleficio: da licentiam confeſ/
ſori ꝙ dicat ſi tu es cōfeſſus de hoc
vel de illo: non tenetur dare: nec ex
hoc contra eum debet haberi ſuſpi
tio de delicto: quia forte facit pro/
pter vitandum ſcandalum· ſed ⁊ ſi
daret licentiam ſic licentiatus de/
bet dicere peccatum illud ſi eſſet cō
miſſum· ¶ Item ſi preciperet prela
tus alicui confeſſori ꝙ diceret ſibi
peccatum alicuius quod eſt omni/
no occultum: etiam ſi confeſſus de
diſſet licentiā illi ꝙ diceret non te
netur dicere neqꝫ obedire vt reue/
let illud: quia prelatus non eſt iu/
dex occultorum: imo etiam confeſ/
ſus eſſet diffamatus de illo pecca/
to ⁊ per infamiam perueniret illud
ad cognitionē iudicis. quāuis ipſe
confeſſus interrogatus a iudice ſi/
ue prelato tenere ſe manifeſtare ta
men confeſſor eius etiam habita li
centia ab eo dicendi non teneť di/
cere iudici ſibi precipienti vt dicat
etiam ſi ſcit nec debet: quia fori nō
ſunt cōmiſcendi· ſ. penitentialis et
contentioſus. Sed ſi confeſſor ſcit
peccatum alicuius non ſolū per cō
feſſionem ſed etiam per alium mo/
dum: puta qa vidit vł audiuit per
talem ⁊ talem modum poteſt dice/
re ꝙ illud vidit vel audiuit: dūmo/
do non dicat ſe ſcire illud per con/
feſſionem· nec refert vtrū prius per
confeſſionem audiuerit ⁊ poſtea p
alium modum ſciuerit ⁊ econuerſo
In quo caſu· ſ· ſi prius ſciuit pecca/
tum ante confeſſionem nō oportet
ꝙ proteſtetur ſe non recipere illud
in cōfeſſione: quia ſine proteſtatio/
ne poteſt dicere quātum ſcit extra
confeſſionem· nec tamen debet hoc
dicere ſine magna cauſa ⁊ rationa/
bili· Item ſm eundem Pet· cū con/
feſſio non auferat confeſſori ius ſu
um nec cōferat ei ius nouū in alio
foro quicquid videtur cōfeſſori fa/
ciendum vel omittendū pro bono
ipſius confitentis vel pro bono cō/
muni poteſt facere vł omittere· dū/
modo propter hoc nō reueletur cō/
feſſio ad quod ſolum obligatur· ꝗ
al's illud non eſſet facturus. Unde
ſi per confeſſionem prioris vel alte
rius ſcit abbas ꝙ non expedit prio
ri tenere monaſterium ⁊ ſit talis q
al's poteſt ad libitum amoueri· ex/
pectat quouſqꝫ ſine nota reuelatio
nis poſſit eum ammouere· ⁊ tūc ſta
tim ammoueat· cum enim ex audi/
entia confeſſionis non obligeť ad
aliquid niſi ad celandum· ⁊ ſi obli/
garetur ad aliquid hoc eſſet ad me
dendum anime penitētis ſicut me
dicus abſqꝫ tamen reuelatiōe con/

feſſionis.ex quo aliquez in curia ſuſcipit tenetur ſibi dare remediū cōtra recidiuum. & ſic in propoſito quã cito poteſt ammouere ammoueat quem etiaz ſine hoc ammouere poterat. Si autem talis erat qui nō ſine iuſta cauſa ammoueri poterat cum audientia confeſſionis nullū ius ſibi prebeat in alio foro in quo non conſtet ſibi vt iudici ammoueri non poteſt. Idem Tho. ¶ Item quia prelatus licentiā intrandi ciuitatem ſiue villā ſubdito dare poteſt ad libitum vel negare. lz al's nō eſſet negaturus propter periculum quod ex ſola confeſſione nouit negare poteſt. dum tamen ex hoc ſuſpicio non oriať. In occulto tamen ſemper mouere poteſt illum qui cōfeſſus eſt: quia hoc nō eſt reuelare confeſſionez. Similiter curat⁹ propter confeſſionem poteſt negare cōmunionez quando eam dare al's teneť vt paſchate al's ſic dicens: Tibi non teneor nunc dare. non obijciens de crimine confeſſo non propter hoc dicitur reuelare confeſſionem. Sed ſi alicui conquerenti cōtra ſuum parrochialem ſacerdotez: quia non vult ſibi dare euchariſtiam ipſe ſacerdos coram alijs diceret ꝙ hoc facit: quia habet peccatū a quo nō poteſt abſoluere & ipſe nō vult ire ad epiſcopum. hoc eſſet reuelare confeſſionem quamuis ipſe non intenderet hoc: quia grauitatem peccati expreſſit. Hec Pet. Et idem eſt cū dicit ſe audiuiſſe quendam nominando eum & non abſoluiſſe. Similiter de epiſcopo q per confeſſionem nouit corruptionem monialis que petit benedictionem quia aut eſt caſus in quo tenetur. & tunc negare nō debet: quia ſi per confeſſionem eiuſdem ſibi conſtat non tamen ſibi conſtat vt iudici in illo foro in quo ſicut ab ordinario monaſterij petit monialis benedictionez & quelibet pro ſeipſa. Si autem hoc ſcit per confeſſionem eius qui vidit vel qui eam corrupit: nō ſufficienter conſtat. etiā ſi extra cōfeſſionem dicat. vnde negare non debet. Si aūt aliter ſcit nō teneť benedictionem impartiri & poteſt ſine reuelatione cōfeſſionis negare ita confitenti ſicut non confitenti. Et quod dictum eſt de benedictione monialium ſcz virginum.

¶ Idem eſt de benedictione abbatiſſarum vbi virgines cōmuniter benedicuntur ſm quoſdam qui dicunt ꝙ licet aliqua poſſit eſſe abbatiſſa vidua: ſicut Paula mať Euſtachij: tamen abſurdum eis videtur ꝙ monialibus benedictis poſſit abbatiſſa preeſſe carens illa benedictione: ſicut etiam ſm iura pro

feſſis nõ debet nouicia proferri in abbatiſſam: imo nec profeſſam taci te nec expreſſe· de elec·c·indemnita tib⁹·in prin· li·vj· Quia tamen qđ non eſt prohibitum conceſſum eſt: ideo videtur ꝙ benedictio abbatiſſarum quarumcunqȝ non requirat virginitatem magis q̃ȝ abbatum: cum nõ ſit iure cautum: ſicut de benedictione virginũ· Petrus de palu. ſimiliter: quia homo habet liberam electionem per ſolam confeſſionem· licet per ſolam confeſſionem ſciat aliquem indignum ad prelationem ad quam eligitur quem al's putabat dignum non eligere ex cõſcientia ſibi ſic dictãte: quia eligendo ſcienter dignum vel indignum negocium gerit inter ipſum ⁊ deuȝ Unde poteſt etiaȝ ex his que ſcit vt deus iudicare· Ita et in propoſito: ſed bene putarem ꝙ pateretur penas iuris: puta ꝙ eſſet priuatus iure eligendi ⁊ a fructibus per trienium ſuſpenſus qui eligeret illum quem ſcit vt deus indignũ ſed neſcit vt homo: q͡a de his que ſcit homo vt deus: ſolum deum habet vltorem ⁊ non hominem ⁊ huiuſmodi· Pet. Quamuis autẽ dimidiando confeſſionem non ſit ſibi ſacramẽtum: tenetur tamen ſacerdos celare: q͡a pars eſt ſacramenti· Pe.

¶ Qui teneantur ad ſigillum confeſſionis: § viij·

Dicit Pe· de palu· vbi ſupra ꝙ ad celandum confeſſioneȝ tenetur is qui confitetur licite vel illicite· mediate vel immediate· Unde ⁊ non ſacerdos qui in caſu neceſſitatis audit de mortalibus ⁊ venialib⁹· Item interpres quem pro ſe penitens adhibet· Item qui caſu audit· Item cui de licentia cõfitentis reuelatur· Item qui ſe confeſſorem fingit· Item qui latenter abſconditus cõfeſſiones audit. quod eſt ſacrilegium ⁊ iniuriam facit ſacramento· Item cõfeſſor anteq̃ȝ abſoluat ⁊ etiam quando non abſoluit tenetur celare·

¶ Iteȝ nota ꝙ cum quis recipit aliquid ſub ſigillo confeſſionis q̃uis ei non fuerit cõfeſſus dicens illud tamen debet ita ſecretum tenere ac ſi haberet in confeſſione non quidem rõne ſacramenti quod ibi nõ eſt· ſed ratione promiſſi ſi promiſit illud ſic celare. Hec ſm̄ Tho ⁊ Pe· de palu. Dicunt tamen Tho· ⁊ Pe· ꝙ homo non debet aliquid de facili recipere in ꝯfeſſiõe· Addit quoqȝ Petrus de palu· ꝙ qui tradidit vel accepit in cõfeſſione aliquid quod non eſt confeſſio videtur facere irreuerentiam ſacramẽto cum nil ſit eque celandum eo ꝙ ſcitur in con/

feſſione. Similiter cum quis acce/pit ab aliquo conſilium recommendans vt illud teneat ſecretum tenetur ad celandum. ⁊ frangens quod libet iſtorum ſigillorum ſiue ſecreti ſiue cõfeſſionis peccat mortaliter. Et tñ que qs recipit ſub ſigillo cõ/feſſionis ⁊ non in confeſſione non plus obligatur q̃ʒ ſi quis iuraret tenere ſecretũ aliquid. vnde cum ali/quis qñ iurat celare aliquod malũ quod manifeſtãdo cum alijs poſſit impediri: illud malum aufertur vt proditio aliqua ⁊ hmõi tenetur manifeſtare non obſtante iuramento. xxij. q. iiij. c. intˀ cetera. Ita ⁊ quod accepit ſub ſigillo cõfeſſionis ⁊ nõ in confeſſione.

¶Ad que ſe extendat ſigillum confeſſionis. §. fi.

Dicit Tho. i. iiij. ꝙ directe nõ niſi ad illa que cadunt ſub ſacramẽtali cõfeſſione. indirecte aũt non ſolum ſe extendit ad ea que audiunt ſub confeſſione vt peccata: ſed omnia alia p que poſſit pecca/tor vel peccatũ deprehendi: vt ſi diceret ꝙ non abſoluit eum vel taleʒ cuius impedimentũ cognouit per confeſſionem ſolũ nõ eſt talis vxor nihilominus alia etiam que in confeſſione dicunꝰ nõ pertinentia ad cõfeſſionem ſummopere ſunt celanda. Tum propter ſcãdalum. Tum propter pronitatem que ex conſue/tudine ſequiꝰ ad dicẽdum audita in confeſſione. Tho. Pe. de pa. me/lius proſequitur iſtam materiã di/cens ꝙ directe ⁊ principaliter pec/cata confeſſa ⁊ circũſtantie inquantum hmõi et perſona tertia cũ qua quis confitetur ſe peccaſſe cadunt ſub ſigillo confeſſionis. Licet qui/dam hoc negẽt de perſona cũ qua quis confitetur ſe peccaſſe quod tamen ipſe reprobat. ⁊ quando per locutionem de peccatis confeſſus poteſt deueniri per ſe vel per accidẽs directe vel indirecte vel per quem/cunq; alium modum in aliquaʒ co/gnitionem vel dubitationẽ. vel opinationemm vel ſuſpitionem de cõ/feſſione. vel inquantũ poteſt ei euenire detrimẽtum in anima ſiue in corpore ſiue ĩ fama poſſeſſionibꝰ vł amicis. vel poteſt propter hoc ſcandalum in populo grauari vel cõfeſ/ſio magis odioſa vel nimis dilata vel magis oneroſa. vł nimis precioſa reputari debet cõfeſſor ab hmõi locutionibus abſtinere. Et qa raro vł nunq̃ʒ poteſt ꝯtingere quin ex reuelatione peccatoꝝ in confeſſione ſcitorũ ⁊ non per aliam viam poſſit ſequi aliquod de predictis incõue/nientibus. q̃ʒuis forte nullum ꝯtingat: debet multum cauere ꝙ nõ di

cat peccata audita in ꝯfeſſione quã
tumcunqꝫ generaliter loquatur· vel
quomodo dicat. Hec Pe· Et magi/
ſter Umbertus dicit ꝙ cauendum
eſt ne vnqꝫ dicat qs in ſermone vel
alia locutõne: Ego audiui hunc ca
ſum in confeſſione· nec vnqꝫ etiam
debꝫ dicere ꝙ in illa abbatia vel ca
ſtro vel villa vel ci uitate in quibuſ
audiui ꝯfeſſiones fiunt multa pec/
cata. ⁊ hmõi: qꝛ ꝓpter hoc credunt
ſimplices ꝙ hoc ſit reuelare cõfeſſi/
onem· quã uis nõ reuelet̃ per talia
verba· ne ex hmõi locutione poſſet
peccatum alicuius deprehendi· Di
cendo autem: Iſte eſt mihi confeſ/
ſus ſua peccata: nõ eſt reuelare: qꝛ
nil ponit in palaꝫ: quia ſi dixerim⁹
ꝙ peccatum non habemus ⁊c· Sed
dicendo ſibi cõfeſſum fuiſſe de ma/
gnis ⁊ multis peccatis. hoc eſt re/
uelare confeſſionem ſm Pet· Bona
aũt alicuius opera que quis ſcit ex
confeſſione: puta quia eſt virgo vel
quia nunqꝫ peccauit mortaliter et
huiuſmodi: licet dicere. niſi quia ex
hoc ꝙ vnus laudatur de hmõi qua
ſi alterius peccatum reuelatur cum
non laudat̃ de eodem: qꝛ quod de
vno dicitur de alio negatur· di· xxv
c· qualis· Unde ſi de duobus confi/
tentibus dicit cõfeſſor ꝙ eſt virgo
eſſet ſuſpitio contra aliũ ſi ideꝫ nõ
diceret· Un de Petr⁹ de palu· iſta di
cit· ⁊ magiſter Umber· dicit ſimpli/
citer abſtinendũ ab hmõi locutio/
nib⁹ addens etiã ꝙ cõfeſſor debet
cauere ne vnqꝫ per aliquod genus
peccati oſtendat ꝯfitenti minorẽ fa
miliaritatem vel ſignũ minoris di/
lectõis· alia que dicunt̃ in ꝯfeſſiõe
nec peccata nec valentia ducere in
manifeſtatione cõfitentis: puta ꝙ
in tali terra ſunt bona vina nõ ca/
dunt ſub ſigillo confeſſionis·

¶ Quid fiendum qñ confeſſor in/
diget conſilio ſuper vno caſu·

Nota etiam ꝙ quando confeſ
ſor indiget conſilio alterius:
niſi habeat licentiã a confitente de
perſona manifeſtanda debet loqui
ita obſcure et caute ⁊ a remotis vt
nullo modo conſulens vnqꝫ poſſit
imaginari de perſona. Unde debet
conſiderare perſonam ⁊ temp⁹ ido
neum· nam quis audierit vnũ cle/
ricũ aduenientem ſi cõfeſſor vadat
ſubito ad interrogandũ de aliqua
ſymonia ⁊ hmõi· Nõne ſatis proba/
biliter ⁊ quaſi violenter habebit il/
le ſuſpicari de illo clerico· ⁊ ideo in
hmõi magna cautela eſt adhibẽda
ꝙ ſi confeſſor neſciret vel nõ poſſet
caſum exprimere ſuper quo idiget
conſilio quin ille conſultor intelli/
geret perſonam ⁊ illa nõ vult ſciri
debet ire ad alium pro cõſilio· ꝙ ſi

aliũ ſufficientem habere non po/
teſt nõ ſe intromittat·Unde Pe·de
palu·dicit:Si non poſſet confiteri
peccatum propꝛium niſi dicẽdo ali
quod peccatũ per quod manifeſta/
tur confeſſio alterius non debet il
lud confiteri:etiam ſi eſſet moꝛtale
quia ſufficit tunc contritio cũ pꝛo/
poſito confitendi quando ipſe ha/
bebit copiam talis ſacerdotis cui il
lud peccatũ ſuum confitendo non
manifeſtetur alterius cõfeſſio· Ra
tio eſt : qa foꝛtioꝛ eſt obligatio ad
celandum ꝙ̃ ad confitendũ·Si qs
aũt reuelat in ꝯfeſſione debita ſua
ꝛ credita ſua ꝛ hmõi·ꝛ quãdo· ꝛ an
ſacerdos poſſit al's reuelare · vide
de hac materia plene in tertia par
te ſumme·

¶Explicit tractatus de cõfeſſoꝛe·

¶Incipiunt vndecim excõmuni/
cationes reſeruate ſedi apoſtolice
tam a iure ꝙ̃ per pꝛoceſſuȝ ſiue per
extrauagãtes ꝛ bꝛeuiter recollecte·
Deinde ſequuntur excommunica/
tiones reſeruate epiſcopis vniuſcu
iuſqȝ dioceſis·

E inijcientib⁹ manus vio/
lẽtas vel temerarias in cle/
ricũ vel religioſum vel mo
nialem vel alterã religioſam perſo
nã papalis eſt abſolutio ſi iniuria
eſt enoꝛmis·Huius tñ declaratiõeȝ
vide in·iiij·parte in titulo de excõi
cationib⁹·ꝛ·xvij.q.iiij·c·ſi quis ſua
dente diabolo·in decretis·

¶De incendiarijs eccleſiarum vel
alioꝝ locoꝝ ſacroꝛũ vel religioſoꝝ
vel cimiterioꝛum eſt papalis excom
municatio poſtꝙ̃ ſunt denunciati·
ſed per epiſcopum poſſunt abſolui
ante denunciatõnem· De hoc vide
in c·cõqueſti· ꝛ in·c· tua nos·extra
de ſen.excom.

¶De effractoꝛibus pꝛedictoꝛum lo
coꝛum ſacroꝛum qui etiã poſtꝙ̃ fu/
erint denũciati eſt abſolutio papa/
lis ſed ante denuntiatõnem eſt epi
ſcopalis aſolutio : extra de ſenten·
excom·c·conqueſti·

¶De incendiarijs alioꝛum locoꝛuȝ
non ſacroꝛum·de conſulentib⁹ aut
fautoꝛibus qui tales non ſunt excõ
municati a iure communi:ſed ſunt
excõmunicandi· Si tamen fuerint
excõmunicati aliquo iure particu/
lari:puta excõmunicatione ſynoda
li·vel ab homine· ꝛ fuerint denun/
tiati eſt papalis abſolutio · Unde
de hoc in·c·tua·de ſen·ex·

¶De falſantibus litteras papales
vel falſis ſcienter vtentibus· extra
de crim·falſi·c·dura·

¶De apponentibus manũ ad coꝛ/
rigendum etiam minimã litteram

vel punctuꝫ minimū in his litteris exceptis his quibus eſt cōmiſſum eſt papalis abſolutio ſm Hoſti. per ſententiam curie latam.

¶ De fingentibus nouam hereſiꝫ vel iam damnatā ſequentibus. iiij q. i. c. i. ꝛ. ij. ex̄. de here. c. ad abolendam. ꝛ nūc eſt caſus papalis per extrauagantem Martini. v. vt patet in proceſſu ipſius annuali.

¶ De ſciſmaticis ꝛ precipue de ſequentibus ſciſma Pe. de luna ꝛ ſucceſſorum eius ꝛ fautorum ipſius ſciſmatis eſt papalis abſolutio per ꝓceſſum curie.

¶ De credentibus receptatoribus defenſoribus ꝛ fautoribus heteticorum eſt papalis abſolutio ꝛ quomodo iutelligantur iſta nomina vide in ſumma ti. de excōicationibus in iiij. parte ſumme.

¶ De cōmittentibus ſymoniam ſiue pro ordinib⁹ ſiue pro beneficijs vel officijs vl̄ prelaturis eccleſiaſticis vel pro ingreſſu in religionem vel pro alijs ſpiritualibus eſt abſolutio papaliſ ꝑ extrauagantē Mar. v. Vide de hoc in. ij. parte ſumme. ti. de ſymonia.

¶ De facientibus pactum vel promiſſionem vel recipientibus ex pacto vel promiſſione occulta vel manifeſta aliquid etiā paruū pro aliqua iuſticia vel gratia vel pro alio vel pro ſe in cauſis iudicialib⁹. ſeu pro litteris obtinendis ab apoſtolica ſede eſt papalis abſolutio per extrauagantem Bonifacij. viij.

¶ De ſcienter vtētibus talib⁹ gratijs vel litteris ſic obtentis eſt abſolutio papalis per extrauaganteꝫ Bonifacij.

¶ De piratis ꝛ quibuſcūq alijs in mari depredantibus eſt papalis abſolutio per proceſſum curie.

¶ De impedientibus depredantibus vel inuadentibus adducentes victualia ſeu alia ad vſum Romane curie neceſſaria vel ne talia deferantur aut adducantur ad curiā ꝛ de defendentibus talia facientes eſt abſolutio papalis per ꝓceſſuꝫ curie.

¶ De capientibus detinētibus depredantibus Romipetas ꝛ peregrinos ad vrbem Romā accedentes: tam cauſa deuotioniſ q̄ꝫ peregrinationis ꝛ ſimiliter in ea morantes et recedentes ab ipſa eſt abſolutio papalis per proceſſum annualem qui fit in curia. Et ſimiliter de dātib⁹ conſilium ꝛ fauorem ad talia ſupradicta faciēdum eſt papalis abſolutio per proceſſum.

¶ De portantibus arma equos et alia neceſſaria ad impugnandum xpianos vel tranſmittentibus ſeu galeas ꝛ naues vendentibus vel in

piraticis ſarracenoꝛum guberna/
tionem exercentibus vel dantibus
auxilium conſilium vel fauoꝛem in
diſpendium terre ſancte·ex̄· de iu/
deis·c·ad liberādam. ⁊ eſt papalis
per extrauagantem Clementis ⁊ ꝑ
pꝛoceſſum curie·

¶De poꝛtantibus etiam victualia
⁊alia quecūqꝫ mercimonia in Ale/
xandriam vel in alia loca ſarrace/
noꝛum·terre egypti.vel mittentib⁹
ipſa vel de ſuis poꝛtubus vt eis de
ferantur extrahētibus vel extrahi
permittentibus aut dantibus auxi
lium vel fauoꝛē· ⁊ eſt papalis ꝑ pro
ceſſum curie·

¶De poꝛtantibus pꝛedicta vel ali/
quo modo pꝛedictoꝝ ⁊ ad hoc ope/
rantib⁹ ad omnes terras Soldano
ſubiectas eſt papalis abſolutio per
extrauagantem Clementis·

¶De euntibus ad terram ſanctaꝫ
etiam cauſa deuotionis ſeu voti ſi
ne licentia ſedis apoſtolice.⁊ eſt ab
ſolutio papalis pꝛout reperi in li/
bꝛo penitentiarie ſummi peniten/
tiarij qui ⁊ ipſe hoc poteſt·

¶De inſecutoꝛibus Cardinalium
hoſtiliter·⁊ eſt excommunicatio pa
palis per capit· felicis· de penis li·
ſerto·

¶De bannientibus epiſcopos vel
capiētibus ⁊ inſecutoꝛibus vel hoc
fieri mandantibus aut facta ab ali
is rata habentibus vel in his dan/
tibus conſilium et fauoꝛem · vel ſci
enter tales defendētibus eſt papa/
lis abſolutio per·c·ſi quis·de peniſ
in clemen·

¶De exanterantib⁹ vel fruſtra cō/
cidentibus ſeu decoquere vel inci/
dere aut oſſa de carnibus euellere
pꝛeſumentibus cuiuſcunqꝫ defun/
cti vt eius oſſa ad partes alias de/
ferant̄ eſt papalis abſolutio per ex/
trauagantem Bonifacij·

¶De occupantibus vel detinenti/
bus vel hoſtiliter diſcurrētib⁹ per
ſe vel per alium directe vel indire/
cte ſub quocūqꝫ titulo vel coloꝛe ci/
uitates terras loca vel iura ad Ro
manam eccleſiam pertinentia ⁊ ad
herentibus fautoꝛibus ac defenſo/
ribus eoꝛum eſt abſolutio papalis
per pꝛoceſſum curie·

¶De his qui occaſione ſentētie ex
cōmunicatiōis ſuſpenſionis vel in
terdicti lati dant licētiam eos gra/
uandi qui eam tulerūt vel ſuos in
perſonis rebus vel bonis illoꝝ quo
rum occaſione late ſunt vel qui eaſ
obſeruant vel qui taliter excommu
nicatiſ cōmunicare volūt niſi licen
tiam ipſam integre reuocent·Simi
liter qui dicta licētia vſi fuerint vł
etiam ſine licentia hoc fecerint ſuo
motu excōmunicationem incurrūt
in qua ſi permāſerint ꝑ duos men/

ſes eſt papalis abſolutio. Uide de hac in.c.de dominis.in.ij.parte.

¶De his qui cogunt aliquem celebrare in loco interdicto vel ad au/diendũ ꝓuocãt excõicatos vel interdictos vel prohibẽt interdictos vel prohibent eis ne moniti exeant. et de his qui moniti non exeunt.cle. grauis.de ſen.excom.

¶De his qui imponũt in terris ſuis noua pedagia. ⁊ eſt excõmunicatio papalis per proceſſum curie.

¶De laicis recipientib⁹ in Romana curia litteraſ dñi pape de manu alicuiuſ niſi de manu domini pape vel bullatorum vel nuncij recipientis de manu predictorum.

¶Excõicationes papales concer/nentes religioſos religioſaſqꝫ.

E clericis ⁊ religioſis ĩducẽ/tibus ad vouendũ iurandum vel promittendũ de eligẽdo apud eos ſepulturam vel vt eam vlteriuſ non mutent iam electam excõmu/nicatio eſt papalis per clemen. cu/pientes.de pe.

¶De religioſis qui abſqꝫ ſpeciali licentia proprij ſacerdotis ſolennizarent matrimonia aut miniſtrarent ſacramentum euchariſtie vel extreme vnctionis.cle.i.de priui. eſt ex/cõicatio papalis.

¶De religioſis q excõmunicatos a canone abſoluunt a caſibus non conceſſis aut qui abſoluunt a ſen/tentijs per ſtatuta ſynodalia vel ꝓuincialia ꝓmulgata.aut abſoluunt a pena ⁊ a culpa eſt excõicatio pa/palis per cle.i.de priuile.

¶De inquiſitoribus hereticorum qui odio gratia vł lucro ⁊ amore cõtra iuſticiam ⁊ conſcientiam omiſerint cõtra quempiã procedere. vel ipſam hereſim alienis imponerent aut imponerent ꝙ impedirent officium ſuum:eſt excõicatio papalis ꝑ cle.multorum.de here.

¶De mendicantib⁹ profeſſis qui tranſeunt ad aliquã religionẽ mo/nachalem.excepto ordine cartuſien/ſiũ.⁊ recipientib⁹ tales ſciẽter eſt excõicatio papalis per conſtitutio/nem Martini factã Conſtantie.

¶De clericis ſcienter ⁊ ſponte cõ/municantibus excõmunicatis a papa in diuiniſ eſt excõmunicatio papalis ſm Hoſtieñ. Iſta excõicatio tamen habet dubium.extra de ſen. ex.c.ſignificauit.

¶De participantibus in crimine propter quod aliquis eſt excõicat⁹ aliqua predictarum excõmunicati/onum eſt excõicatio papalis.per.c. ſi concubine.ex̃.de ſen.ex.

¶De his qui abſoluunt̃ ab aliqua predictarum excõmunicationũ ci/tra ſedem apoſtolicã preterqꝫ in ar

ticulo mortis qui taliter abſoluti ſi
non ſe repreſentēt q̄citius poſſint
ei a quo poſſunt abſolui vel mittāt
pro abſolutione reincidunt in ean/
dem ſcʒ papalem excōicatōnem per
c·eos·de ſen.ex·li·vj·

Excōmunicationes epiſcopis ex
iure reſeruate·

E verberantibus clericos re
ligioſos vel moniales ſeu ta/
libus man⁹ violentas iniicientib⁹
ſeu temerarias eſt ep̄alis excōmu/
nicatio·ſi fiat leuis iniuria talibus
per·c·peruenit·ex̄·de ſen·ex·

De his qui innitūtur ordinatio
nibus ſeu alienationibus a ſciſma
ticis factis. eſt epiſcopalis per·c·i·
extra de ſciſma·

De his qui vſurpant de nouo va
cantium eccleſiarum monaſterioꝝ
vel alioꝝ prioꝝ locorum cuſtodiam
ſeu guardiam· titulū aduocatiōis
ſeu defenſionis q̄ ꝓprie ſūt noīa pa
tronatus vel ipſorum locoꝝ vacan
tium bona occupant·vel regalia.i·
collectā que fit rōne regis vel im/
peratorum ſeu tributū regi debitū
vt.c·generali·de elec·li·vj·

De clericis vel monachis ipſorū
locoꝝ vacantium qui hoc fieri pro
curant· Et hec excōicatio cū priori
habetur·excōicatio eſt ep̄alis per·c
generali de elec.li·vj·

De his qui ab eccleſijs vel perſo
nis eccleſiaſticis per ſe vel p̄ alium
ſuo noīe vel alieno pro perſonis vl'
rebus quas nō cauſa negatōnis de
ferunt vel deferri faciunt ſeu trāſ/
mittunt exigunt aliqđ pedagiū vel
guidagiū eſt excōicatio ep̄alis per
c·quanq̄ʒ·de cenſi·li·vj·

De his qui fecerint ſtatuta con/
tra libertatem eccleſie·ꝛ qui ſcripſe
rint ea·ꝛ qui ſunt poteſtates cōſu/
les rectores ꝛ conſiliarij locorū vbi
dicta ſtatuta ſeu etiam conſuetudi
nes edite ſunt vel ſeruate·ꝛ qui ſer
uare ea fecerint et ſm̄ ea iudicaue/
rint vel qui in publicam formā re/
degerint iudicata·eſt excōmunica/
tio epiſcopalis·p̄·c·nouerit·de ſen·
excom·

De rectoribus ciuitatum facien/
tibus exactōnes indebitas clericis
religioſis vel eccleſijs eorūʒ· ſi poſt
q̄ʒ fuerint moniti non deſiſtāt eſt
epiſcopalis excōmunicatio per· c·
non minus·extra de imu·ec·ꝛ·c·ad
uerſus conſules·

De his qui abſolutionem ab ali
qua excōmunicatione vel reuocati
onem eius ſuſpenſionis vel inter/
dicti extorquēt per vim vel per me/
tum·neqʒ valet abſolutio ſed incur
runt nouam excōicationem eſt epi
ſcopalis excōicatio per.c·i· de his
que vi metuſue cauſa fiunt li·vj·

¶De h'is qui per aſſaſſinos·i·quoſ
dam infideles qui ex falſis ſuis opi
nionibuſ de facili mittebanẽ ad oc
cidendum xpianos et qui interfici
fecerint vel mandauerint aliquem
xpianum etiam ſi mors non fuerit
ſubſecuta ꝛ de receptatoribus ꝛ de/
fenſoribus ꝛ occultatoribus eorum
eſt excõmunicatio epiſcopalis per
c·pro humani·de homi.li·vj·

¶De poteſtatibus capitaneis re/
ctoribus conſulibus iudicibus con
ſiliarijs ꝛ alijs officialibus qui ſta
tuta faciunt ſcribũt vel dictãt per
que quis compellatur ſoluere vſu/
ras vel ſolutas non repetere eſt epi
ſcopalis excõmunicatio·cle· ex gra
ui·de vſu·

¶De his qui occaſione ſentẽtie ex
cõmunicationis vel interdicti late
dant licentiam grauandi illos qui
tulerunt eas vel ſuos in pſonis vel
rebus· Hic tamen caſus eſt epalis
vſqꝫ ad duos menſes ab incurſione
ſententie:abinde vo eſt papalis ex
cõmunicatio per·c.quicunqꝫ de ſen
ten·excom.li·vj·

¶De his qui iudicant ſtatuta edi
ta in fauorem vſurariorum ꝛ q ha
bent ſuper hoc poteſtatem niſi ſta/
tuta ipſa deleuerint aut ſi ea permi
ſerint obſeruari· Unde illi qui faci
unt capitula cum iudeis:vt domi/
ni ꝛ cõmunitates et continentia ꝙ
poſſint fenerari ꝛ ꝙ non poſſint re
peti in iudicio vſure extorte ab eis
ꝛ hmõi videntur incidere in hanc
excõicationem ꝛ domini qui ea fa/
ciunt et ciues qui conſulunt cle· ex
graui·de vſu·

¶De his qui concedunt repreſali/
as contra pſonas eccleſiaſticas ſpe/
cialiter aut generaliter eſt epalis
excõicatio per·c· ſi pignorationes·
de iureiu·ꝛ dã·da·li·vj·

¶De rectoribus ſecularibus vel q
buſcunqꝫ officialibus eorum qui co
gnoſcerent de crimine hereſis aut
captos liberarent vel dioceſanorũ
vel inquiſitorum officium impedi/
rent eſt epiſcopalis per·c·vt inqui/
ſitionis·de here·li·vj·

¶De his qui ſcienter contra hun
matrimonia in caſibus non conceſ
ſis ꝛ prohibitiſ conſanguinitatis ꝛ
affinitatis ꝛ de cõtrahentib⁹ cum
monialib⁹ eſt epalis·vt cle·eos· de
conſan·ꝛ affi·

¶De dominis temporalibus qui
ſubditis interdicunt ne prelatis vl
perſonis eccleſiaſticis quicqꝫ ven/
dant vel emant ab eis bladum mo/
lant panem coquant ꝛ hmõi obſe/
quia exhibere preſumant eſt epiſco
palis excõmunicatio per·c·eos· de
imu·ec·li·vj·

¶De his qui impediũt quin corã
iudicibus eccleſiaſticis vel legatis

vel ordinarijs in caſib⁹ qui ad eos pertinent illi qui conqueruntur iuſticiam poſſint cbtinere excõmunicatio eſt epiſcopalis per·c·quoniã. de imu·eccle·li·vj·

¶De his qui compellunt imperatores lraꝝ apoſtolicaꝝ vel alios recurrentes ad forum eccleſiaſticũ in cauſis que de iure vel antiqua conſuetudine ad ipſum ptinent vel ad deſiſtendũ vel litigandũ de eis in foro ſuo ſeculari grauando iudices eccleſiaſticos vel imperãtes ſeu litigantes ſeu volentes corã eis litigare vel grauando propinquos eorū vel capientes res vel eccl'ias taliũ vel quocũqꝫ alio mõ dicto·c·qm̃·eſt epãlis ⁊ ſimiliter de dantib⁹ conſiliũ ⁊ fauorem ⁊ auxiliũ ad oĩa predicta de duobus·§·precedẽtibus·

¶De his qui prelatos capitula ſeu alias perſonas eccleſiaſticas compellunt ad ſubmittendum laicis vł ad alienandum bona imobilia ſeu iura eccleſiarum. et ſimiliter laici qui vſurpant ſibi illicite huiuſmodi. ⁊ ſi nõ deſtiterint poſtq̃ꝫ fuerit admoniti eſt epiſcopalis excõmunicatio.per·c·hoc cõſultiſſimo·de rebus ec·non alie·li·vj·

¶De his qui fingunt frauduleẽter aliquem caſum quez aliquis iudex mittat ad aliquã mulierem pro teſtimonio eſt excõicatio epiſcopalis per· c.mulieres·de iudi·li·vj·

¶De his qui vocantur ad dirigendas moniales in electionibus niſi abſtineãt ab his per que poſſit diſcordia nutriri eſt excõicatio epiſcopalis per·c·indemnitatibus·de electi·li·vj·

¶De his qui grauant clericos vel alias pſonas eccleſiaſticas ad quaſ ſpectat aliqua electio pro eo ꝙ rogati ſeu al's inducti eum ꝑ quo rogabant ſeu inducebant noluerunt eligere vel conſanguineos eorum· aut ipſas eccleſias ſeu loca beneficij ſeu alijs bonis ſpoliãdo ſeu al's iniuſte perſequendo·c·ſciãt cuncti de elec·et eſt epiſcopalis excommunicatio·

¶De his qui loquuntur ſecrete vł mittũt ſcripturas vel nuncium alicui cardinali quãdo ſunt recluſi occaſione electionis pape eſt epiſcopalis excõmunicatio per·c· vbi periculum.de electi·li·vj·et de dominis ⁊ rectoribus ⁊ officialibus qui imminente dicta electione non ſeruant ipſam conſtitutionem per·c· vbi periculum·

¶De his qui procurant ꝙ conſeruatores dati ſe intromittãt de his que non licent.i.de alijs q̃ꝫ de manifeſtis iniurijs ⁊ violentis eſt excõicatio epãlis per·c·ſtatuimus.de offi.dele.li.vj·

¶De dominis rectoribus ad regi/
men vrbis Rome ⁊ elect⁹ et fautori
bus qui fecerint contra conſtitutio
nem ſuper hoc factam eſt epiſcopa
lis excõmunicatio.p.c. fundamen/
ta de electione.
¶De electis magiſtris rectoribus
vel ſcholaribus tractantibus cum
aliquo ſiue Bononienſi de condu/
cẽdo hoſpitium irrequiſitis inqui/
linis:niſi tempus ꝓductionis fue/
rit elapſum eſt ep̃alis excõicatio p
c.ex reſcripto.ex̃.de loca.
¶De doctorib⁹ ſeu mgr̃is q̃ ſcien/
ter illos religioſos qui dimiſerunt
habitũ docẽt lr̃as.ſ.leges vel phyſi
cã eſt excõicatio ep̃alis p.c.vt peri/
culoſa.ne cle.vel mona.li.vj.
¶De dñis vel rectoribus tempora
libus qui nõ fecerint obſeruari ea
que ſtatuunt᷑ cõtra inſecutores car
dinaliũ ſeu alicuius de familia eo/
rum vl' pape eſt excõmunicatio epi
ſcopalis per.c.felicis.de pe.li.vj.
¶De his qui impediunt viſitato/
res monialium vel canonicarum ſi
moniti non deſiſtant eſt epiſcopa/
lis excõmunicatio per.c.attenden
tes.de ſta.mo.
¶De impugnantibus litteras pa/
pe ante coronationem eius. Et eſt
Benedicti pape.ij.
¶De quibuſdam mulieribus que
beghine dicuntur ⁊ de religioſis fa
uentibus eas in illo ſtatu. Et erãt
iſte certum habitũ aſſumentes nul
li obedientiam ꝓmittẽtes nec re/
nuntiantes proprijs nec regulã ha
bentes. licet quibuſdam religioſis
ſpecialiter inhereant.de here.c.ad
noſtram. Nec intelliguntur ſub no
mine ille que etiam beghine vel ve
ſtite dicuntur de penitentia beati
dominici:vt patet in declaratione
Jo.xxij. Et idem dicit᷑ de tertio or/
dine beati Franciſci.imo ex illa cle.
videntur dici beghine ille excõica/
te.que habent illos errores ibi poſi
tos:qui cum ſapiãt hereſim eſt ho/
die forte caſus papalis ⁊ eſt contra
tales beghinas.
¶De his qui abſoluti ab excõmu/
nicatione in articulo mortis vel ꝓ
pter aliud impedimentum non nõ
repreſentant ſe q̃citius commode
poſſunt ei a quo debebant abſolui
quia reincidunt in eandem de ſen.
excom.c.eos.
¶De participãtibus cum excõica/
to in crimine ꝓpter qd̃ eſt excõica/
tus dando ei conſilium et fauorem
c.ſi concubine.de ſen.ex.
¶De his q̃ abſoluũtur a ſede apo/
ſtolica vel legatis ⁊ iniungit᷑ eis q̃
ſe repreſentẽt ordinarijs vel al's ſu
ſcepturi penitentiam ⁊ paſſis iniu
riam:ſeu al's obligati eis quib⁹ ſci/
enter ſatiſfaciãt ſi hoc nõ faciũt cũ

primū cōmode poterunt: q̄a reinci dunt in eandez ſententiā·d·c· eos·

¶De his qui cōtumaciter aſſerūt Ro·eccle·non eſſe caput oīum eccle ſiarum:nec ei tanq̄ȝ capiti eſſe obe/ diendum di·xix·c·nulli fas·

¶De his qui ſepeliunt corpora in cimiterijs tempore interdicti in ca ſibus non conceſſis a iure clemen· eos·de ſepul·

¶De his qui excōicatos publice aut nominatim interdictoſ vel vſu rarios manifeſtos ſcienter ſepeli/ unt in cimiterijs·d·cle·eos·

¶De clericis qui manifeſtiſ vſura rijs ad exercendū fenus domos lo cant vel alio titulo cōcedunt eſt ex cōmunicatio epiſcopalis per·c· vſu rarum·de vſuris·

¶De eo qui non eſt electus a dua/ bus partibus cardinalium ꝛ ſe ge/ rit pro papa.c·licet·de elec·

¶De monachis ꝛ canonicis regu/ laribus archidiaconis decanis pre poſitis plebanis cantorib⁹ et alijs clericis perſonatū habentibus aut etiam quibuſcunq̄ȝ presbyteris qui audiunt leges vel phiſicam eſt epi/ ſcopalis excōicatio per·c· non ma/ gnopere·ne cle·vel mo·

¶De religioſis qui temerarie vbi/ cūq̄ȝ habitū ſue religiōis dimittūt excōicatio eſt epiſcopalis per·c· vt periculoſa·ne cle·vel mona·li·vj·

¶De religioſis qui accedūt ad ſtu dia:niſi a ſuo prelato cum conſilio maioris partis conuentus licentia ſibi ſit conceſſa·d·ca· vt periculoſa li·vj·

¶De religioſis qui decimas debi/ tas eccleſijs ſibi appropriāt vł vſur pant:ſiue qui nō permittunt ſolui eccleſijs decimas de animalib⁹ fa/ miliarum ꝛ paſtorum ſuoꝝ vel ali/ orum īmiſcentium ipſa aīalia gre/ gibus eorum·tales ſi non habēt ad miniſtrationes ꝛ beneficia ſunt ex cōicati·ſi habent ſunt ſuſpenſi:niſi requiſiti deſtiterint infra menſem cle·religioſi·de deci. Et eſt epiſco/ palis excōmunicatio·

¶De monachis ꝛ canonicis regu/ laribus nō habentib⁹ aliquam ad/ miniſtrationem qui ſe cōferunt ad curias principum ſine licentia ſuo rum prelatoruȝ:vt damnū aliquod inferant ſuis prelatis aut monaſte rijs ꝛ qui ſine licentia arma tenēt infra ſepta monaſterij eſt epiſcopa lis excōmunicatio p cle·ne in agro· de ſta·mo·

¶De religioſis vel monialib⁹ pro/ feſſis ꝛ clericis in ſacris ordinibus conſtitutis qui contrahunt matri/ moniū de facto eſt excōicatio epa/ lis·cle·eo·de conſan·ꝛ affini·

¶De inquiſitoribus hereticoꝝ qui pretextu officij inquiſitiōis quibuſ

uis modis illicite pecuniam extor/
quent vel ſcienter bona eccleſiarũ
ob delicta clericoꝝ fiſco eccleſie ap
plicant nec poſſunt abſolui niſi qui
bus extorſerint plene ſatiſfecerint
de pecunia eſt epãlis excõmunica/
tio. cle. volentes. de here.

¶ De religioſis qui non ſeruant in
terdictum quod ſeruat ſancta ma/
ter eccl'ia Romana. vt cle. ex frequẽ
tibus. de ſen. excom.

¶ De religioſis qui ꝯfitentib⁹ ſibi
non faciunt conſcientiam ſcienter
de decimis ſoluendis. tales ab offi
cio predicationis ſunt ſuſpenſi do/
nec cõmode poſſint faciant eis cõ/
ſcientiã ⁊ ſi interim ṗdicant ſunt
excõicati epãli excõicatione ⁊ ſimi/
liter de religioſis q̄ dicunt aliqua
verba vt retrahant audientes a ſo/
lutione decimaꝝ eſt epãlis excõica
tio per cle. cupientes. de pe.

¶ De religioſis mendicãtibus qui
domos ad habitandum vel loca de
nouo reciperent aut de nouo rece/
pta mutarent vel alienarent. c. i. de
exceſ. prela. in cle.

¶ De fratribus minorib⁹ qui tem/
pore interdicti recipiũt ad diuina
fratres vel ſorores de tertio ordi/
ne ſancti Franciſci eſt epãlis excõ/
municatio. c. cum ex eo. de ſenten.
excom. in cle.

¶ Ingrediẽtes monaſteria monia
lium ordinis predicatorũ extra ca/
ſus neceſſarios qui declarantur in
conſtitutionib⁹ ſuis: puta ad dan/
dũ ſacramenta infirmis ad meden
dum eis. ad reparãdum edificia et
hmõi nõ habita licentia a papa vel
a magiſtro ordinis ſunt excõicati
nec poſſunt abſolui niſi a papa vel
a magiſtro ordinis. vel ab alio cui
fuerit cõceſſa talis abſolutio: vt pa
tet ĩ bulla ipſius ordiniſ. cuius bul
le tranſumptũ vidi ego.

¶ Ingrediẽtes monaſteria monia
lium ordinis minoꝝ extra caſus ne
ceſſarios conceſſos in cõſtitutioni
bus ſuis ſine licẽtia pape vel mini/
ſtri ordinis excõicationem dioceſa
nis reſeruatã incurrunt prout au/
diui a quibuſdam fidedignis.

¶ Nota q̄ ab excõmunicationibus
que ſunt ab hoĩe ſiue a iudice re/
gulariter non poteſt quis abſolui
niſi a ſuo excõmunicatore vl' ab ha/
bente plenariam iuriſdictionem ſu
per eum vel a ſuperiore ſuo: niſi in
articulo mortis.

¶ Item nota q̄ fratres predicato/
res ⁊ volentes ingredi eorũ religio
nem poſſunt abſolui a prelatis ipſi
us ordinis a ſententijs excõicatio/
nis ſuſpenſionis ⁊ interdicti latis
ab hoĩe vel a iure ſaltẽ ab illis quo/
rum abſolutio reſeruatur epõ.

¶ De materia oĩm predictaꝝ excõi

cationum tam ſummo pontifici q̄ꝫ epis cuiuſcunqꝫ diocefis tam a iure q̄ꝫ per extrauagātes ꝛ proceſſus curie vide plenius ꝛ clarius ac diffuſius ſi vis videre in ti. de cen. eccle. in. iiij. parte mee ſumme ſiue cōpilate per me fratrem Antonium archiepm Florentinum. Et ſic eſt finis omnium caſuum tam ſummo pontifici q̄ꝫ epiſcopis reſeruatoꝝ.

Primo notandum eſt ꝙ ſunt due ſpecies excōmunicationis: ſcilicet maioris ꝛ minoris. Excōmunicatio maior ſemper eſt peccatum mortale. Et taliſ primo ſeparatus eſt a deo ꝛ non poteſt cōmunicare pro aliqua vtilitate anime ſue. Secundo eſt ſeparatuſ a ſancta eccleſia: id eſt a cōmunione ꝛ participatione fidelium: exceptis his caſibus qui ſupra ſpecificati ſunt. Et ſunt quinqꝫ in quibus ipſe excommunicatus non poteſt participare qui continentur in hoc verſu: Si ꝑ delictis anathema quis efficiatur. Os ora vale communio menſa negatur. Qui ſic intelligitur: Os. i. locutio. Orare: id eſt oratio cū aliis in eccleſia. Communio: id eſt cōmunicatio ſacramentorum. Uale. i. ſalutatio. Menſa. i. cibus ꝛ potus. ¶ Excommunicatio vero minor aliquando eſt mortale peccatum aliquando veniale. Sed anteq̄ꝫ dicatᷣ quando ſit mortale vel veniale. Nota prius ꝙ nouem modis homo poteſt incurrere excommunicatōnem minorem. ¶ Primo quando quis participat cum excōicato excōmunicatione maiori in aliquo illoꝝ modorum ſuperius dictoꝝ. ¶ Secūdo qñ quiſ cōmittit ſacrilegium: ſicut qui furatur in eccleſia vel in ea illicituꝫ quid facit. ¶ Tertio qñ quis eſt publicus concubinarius vel fornicator. ¶ Quarto quādo quis acceptat aliquam eccleſiam a laico et illam ſic tenet vt. xxvj. q. ij. c. ſi quis ¶ Quinto quādo quiſ eſt ſymoniacus: qui eſt etiā excōicatus excōicatione maiori. ¶ Sexto ſm quoſdam quando in bello iniuſto cōtra chriſtianos exercet quis artem baliſtarum aut ſagittarum. ¶ Septimo oppreſſores inopum et pauperum. publici predones. publici vſurarij. meretrices. qui omnes largo modo loquendo poſſunt dici excōmunicati pro quanto talium oblationes nō debent admitti ad altare ſanctum domini. ¶ Octauo illarum quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura: ſicut ſunt illi qui moriuntur in tormentis. qui dato ꝙ penitentes moriantur nō ponunᷣ in cimiterio. Similiter etiam dicitur de illis qui non cōmunicant ſe

130

mel in anno ſine neceſſitate et cau/
ſa·vt·c·omnis·de pe. ꝛ re· ¶Nono
omnes publici peccatores·Omnes
autem caſus ſupradictos ponit In
no·Ray·ꝛ Hoſtieñ· Et in quolibet
predictorum caſuuꝫ poteſt abſolue/
re ſimplex ſacerdos ꝛ epiſcop⁹ pre/
terꝙ forte in ſymonia ꝛ excōicatio
ne maio.i· In primo ergo caſu ſcilꝫ
in participatione cū excōicatis ma
iori excōicatione poteſt homo pec/
care mortaliter ꝛ venialiter· Mor/
taliter tripliciter· ¶Primo quādo
participat in eodem crimine ꝑpter
quod ipſe eſt excōicatus dando cō
ſilium auxilium ꝛ fauorem rōne cu
ius peccatum cōmittitur.

¶Secundo quando participat cū
excōmunicato in aliquo alio crimi
ne mortali ab illo propter quod ipſe
eſt excōmunica⁹· Sed in primo ca/
ſu nota ꝙ participās cum excōmu/
nicato in eodem crimine vt dictū
eſt incurrit excōmunicationem ma
iorem·Sed in ſecundo modo cadit
tantum in minori excōmunicatio/
ne etiam ſi mortaliter peccat·

¶Tertio qui cōmunicaret cum ex
cōmunicato maiori excōmunicatio
ne in ſacramētis:puta accipere cor/
pus xpi cum eo vel ſacros ordines
incurrit excōmunicationem mino/
rem peccat tñ mortaliter · In alijs
aūt caſibus ſupradictis non peccat
quis participando cum excōmuni/
catis niſi pro quanto aliquis in cō/
temptum precepti ꝛ ꝓhibitionis ſa
cte audacter cū excōicato ꝛ ad libi/
tum ꝯuerſaretur· aut in ſalutando
aut in loquēdo ſine neceſſitate· aut
in morando vel cōmunicādo·

¶Sed nota ꝙ ſacerdos recipiens
aliquem excōmunicatum maiori ex
cōicatione ad officium eccleſie aut
ad ſacramenta aut eccleſiaſticā ſe/
pulturam:non ſolū mortaliter pec
cat:ſed ſubito eſt ſuſpenſus ab ad/
miniſtratione ꝛ ſibi eſt interdictus
introitus eccleſie quouſꝙ ſit abſo/
lutus ꝛ efficitur quaſi irregularis
ꝛ ſi taliter interdict⁹ moriatur nō
debet poni in cimiterio nec debet
propter timoreꝫ ſacerdos deſiſtere
quin talem excōicatum expellat de
eccleſia : quia non excuſatur ratio/
ne timoris : niſi talis eſſet timor q
poſſet cadere in conſtantem viruꝫ·
tunc enim ſm quoſdam excuſatur
ab interdicto· Hoſtieñ autem dicit
ꝙ beat⁹ erit talis ſacerdos ſi ſe pre/
pararet ad martyrium.

¶Nota igitur quomodo habuiſti
ꝙ in nouem caſibuſ homo cadit in
excōmunicationem minorem:ratio
ne cuius ſeparat⁹ eſt ab effectu ſa/
cramentoruꝫ ꝛ quantum ad deum·
Nam peccatum mortale animā ſe/
parat a deo. ꝛ excōicatuſ quomodo

cuncq̃ eſt in peccato mortali p̄terq̃ participando cū excōmunicato maiori excōmunicatione in loquendo salutando orando cōmunicando et comedendo· in quibus caſibus ſm̄ Tho. homo non peccat mortaliter niſi propter contemptum: dato q̃ excōicationem incurrat· Et ideo q eſt ī peccato mortali quomodocūq̃ aliter eſt excōmunicatus etiā quantum ad eccleſiam eſt ſeparatus ab effectu. i· a gratia ꝛ ſacramētis: qa nullus qui eſt in peccato mortali cum ſit indiſpoſitus poteſt conſeq gratiā ſpiritusſancti· poteſt tamen intrare in eccleſiam ſtare in officio diuino ꝛ etiam poteſt cum alijs in alijs participare: ſed non poteſt pacem ī eccleſia recipere: cum pax ipſa ſit loco cōmunionis. Sed hec omnia plenius habentur in decretis ꝛ decretalibus et in ſummis· ideo cum expedit videre quere diligentius in ipſis·

¶ Poſtq̃ ille qui vult confiteri dixit ex ſe ea q̄ voluit de peccatis ſuis ſi non dixit ſufficienter quod quaſi ſemper accidit interrogādus eſt plene de his que nō dixit prout videbitur fore expedieens· Si vero modicum vel minus dixit potes interrogare ſm̄ ordinem infra poſitum videlicet primo de decem preceptiſ poſtea de vitijs capitalibus· nō autem omnis de omnibus: ſed de illis que ſolent in talibus reperiri· ꝛ non ſolum de iſtis peccatis interrogandi ſunt: ſed de omnibus circumſtantijs peccatoꝝ prout ſupra ſatis oſtenſum eſt· Non tamen eſt neceſſe de quolibet peccato mortali omnes circumſtantias predictas cōfiteri ſed ſolum illas que trahūt peccatum in aliam ſpeciem: que ſcꝫ habēt ſpecialē deformitatem oppoſitam alicui preceptoꝝ· Sed ꝛ de numero peccatorum mortalium: ſcilꝫ quotiens mortale peccatum cōmiſſum eſt in qualibet peccatoꝝ ſpecie diligenter interrogandum eſt·

¶ Incipit prima pars de modo interrogandi penitentes a confeſſore ſm̄ decē precepta legis· Primū preceptum continet tria capitula· (Nota)

¶ Capitulum primum·

Num cole deū. Circa hoc primum preceptum ſic potes interrogare ꝛ primo de voto·

¶ De Uotis·

Ota ſm̄ magiſtrum ſententiarum di· xviij· q̃ votum eſt teſtificatio quedam p̄miſſionis ſpontanee que fit deo de his q̄ dei ſunt ꝛ fieri debet· Uel breuius ſm̄ Tho· Uotum eſt promiſſio deo facta de aliquo quod ſit deo acceptum· Ad quod requirūtur tria: ſcꝫ delibera

tio voluntatis ꝛ propoſitum ꝛ pro/
miſſio. vltimū oritur ex ſecundo. ſe
cundum ex primo. Si tranſgreſſus
eſt ſeu omiſit implere aliquod votū
licitum et ſi aduertenter cū poſſit
eſt ſemper mortale ꝛ totiens quoti
ens frangit. Secus ſi ex obliuione:
vel quia non poterat vt infirm⁹ ie/
iunare ꝛ huiuſmōi. Si vouit ſe ali/
quid mali facturum: vt vindictam
vel maioris boni impedimentum:
vt non ingredi religionem hoc eſt
mortale ꝛ ſine aliqua diſpenſatiōe
debet illud infringere

¶ Si nimis tardauit implere pro/
pter quod a memoria excidit omni
no vel venit ad ſtatum non valen/
di implere cum prius potuiſſet mor
tale videt̄. ¶ Idem qn̄ dimiſit pro
poſitum implēdi cum tn̄ poſſet. alˢ
mora implendi votum qn̄ ſibi non
prefuit tempus nō videtur morta/
le niſi mora eſſet valde nimia. ꝛ niſi
ex hoc ei īmineret periculū non va
lendi implere: vt de voto ingredi/
endi religionē: cum tn̄ nō haberet
cauſam legitimā cogētem dilatio/
nis tunc etiam eſt mortale.

¶ Si fecit votum de re licita: vt de
elemoſyna ieiunio ꝛ huiuſmōi: ſed
ob malum finem: puta vt poſſit fa/
cere vindictam adulterium ꝛ hmōi
mortale peccatum eſt: nec tenet̄ il/
lud implere.

¶ Si fecit votum abſtinentie ꝛ hu/
iuſmodi ꝛ dubitat vtrum poſſit im
plere vel non et ſine diſpenſatione
vel cōmutatione ſuperioris cū poſ/
ſit faciliter recurrere ad eum vl̄ ad
confeſſorem ſuum pro conſilio fran
git mortale videtur.

¶ Nota tamen q̄ viri poſſunt irri/
tare vota vxorum: ſcilicet abſtinen
tie. peregrinationis. elemoſyne. et
acceſſus ad talem locum. ꝛ maxime
votum elemoſynarum ſi non habēt
niſi dotem abſq̧ alia ſuperiorū diſ
penſatione. et ſi fiat talis irritatio
etiam ſine cauſa rationabili a viro
ammodo nō tenetur vxor implere
talia vota. Dubium eſt de voto hie
roſolimitano: quia hic in fauorem
fidei emittitur. De irritatione vo/
torum impubeꝝ ꝛ filiorumfamilias
ꝛ religioſoꝝ vide in ſecunda parte
ſumme. tit. vlti.

¶ Si habet votū caſtitatis. vel re/
ligionem intrandi ꝛ matrimoniū
contraxit mortale eſt et non poteſt
conſumare illud abſq̧ mortali pec/
cato: qa adhuc poteſt illud imple/
re ꝛ debet ante conſumationem ma
trimonij. poſt conſumationem ṽo
reddere tenetur debitum: etiam in
terpretatiue petenti: ſed exigendo
ſemper peccat mortaliter. Unde cō
ſulendum eſſet ei petere ſuper hoc
diſpenſationem a papa ſm Guil.

poſſet etiam epiſcopus diſpenſare niſi eſſet talis continens et obſeruans ipſum.

¶Si fecit votum ſtultū ꝛ irrationabile: vt ieiunare dñica die. vel non pectinare caput. vel lauare in ſabbato ꝛ hmōi mortale nō eſt: ſed probibendum eſt illud implere.

¶De voti tranſgreſſione.

Et nota q a trāſgreſſione votorum poteſt de iure cōmuni ꝛ conſuetudine confeſſor abſoluere quia non eſt de caſibus reſeruatis ſed de diſpenſatione ꝛ cōmutatione votorum non poteſt ſe intromittere ſine ſpeciali cōmiſſione dioceſanorum vel alterius qui poſſit illam dare. Epiſcopi autem in omnibus poſſunt cōmutare vel diſpenſare: niſi in voto caſtitatis vel religionis ꝛ tribus votis peregrinatiōis ſcʒ hieroſolymi. ad ſanctum Jacobum ꝛ ad limina apoſtolorū. i. Romam. Jn quib⁹ votis papa vel ſummus penitētiarius ſoli diſpenſant vel cōmutāt. De votis habes in. ij. parte ſumme.

¶De Superſtitionib⁹ Cap. ij.

Si fecit ipſe vel fieri fecit aliquod maleficiū ſeu iuxta vulgare malias in quibus ſemper fiunt incantationes occulte vel maniſeſte demonum inuocatōnes qđ ſemper eſt mortale ꝛ dignum morte corporali.

¶De incantationibus.

Si fecit vel fieri fecit vel procurauit aliquam incantationem cum ſacramentalibus eccleſie vt aqua baptiſmali vel oleo ſancto ꝛ hmōi ob ſanitatem vel aliam cauſam eſt mortale ꝛ grauiſſimū.

¶De adoratione creaturarū.

Si adorauit aliquā creaturaʒ faciendo oratōem ad eam vt ad lunam ſoleʒ ꝛ ſtellas cum primo apparent ꝛ hmōi eſt mortale peccatum.

¶De diuinationibus.

Si fecit vel fieri fecit aliquam diuinationem ad inueniendum furta vel ad ſciendum occulta vel futurum quod ſibi contingere poteſt mortale eſt.

¶De arte notoria.

Si didicit artem notoriā vel vſus eſt ea ad ſciendū aliqua vel ſi vſus eſt arte nigromātia mortale eſt. ꝛ ſi habet librū inducēdus eſt vt eum comburat. al's nō eſt abſoluendus: ſicut eſt liber Almadel Seriphoras ꝛ alij libri comburēdi ſunt: quia mortale eſt vti eis.

¶De conſtellationibus.

Si ex conſtellationib⁹ vel planetis ſub quib⁹ natus eſt ali

quid iudicauit determinate de cõ-
uerſatiõe eius. Idem ſi ex phiſono
mia. Credere enim hominem ex fa
to vel conſtellatione vel complexio
ne cogi ad bonum vel ad maluȝ eſt
hereticum.

¶De ſortibus.

I vſus eſt ſortibus diuinato
rijs quod eſt mortale. ex leui
tate autem veniale.

¶Si dedit aliquod turpe vxor vi-
ro ad cõmedendũ vel alteri vt ama
ret eã vel fecit vel dixit aliquid tur
pe ad hmõi eſt mortale. interrogã-
dum eſt quid fuid illud.

¶De incantationibus.

I fecit vel fieri fecit aliquaȝ
incantatõnem ob ſanitatem
conſequendã ⁊ quando hoc fit ſci-
endo eſſe prohibituȝ eſt mortale cõ
muniter. quando vᵒ ex ſimplicita-
te fieret putando eſſe bonas oratio
nes videtur veniale. Sed ſi nollet
in futurum abſtinere neganda eſt
ei abſolutio: quia ex obſtinatione ⁊
malicia videt̃ eſſe mortale. ⁊ inter-
rogandũ eſt de verbis quib⁹ vtun-
tur ⁊ de obſeruantijs quas addũt.

¶De breuibus.

I fecit vel fieri fecit vel vſus
eſt breuibus que cõmuniter
ſunt ſuperſticioſa ex verbis vel car
ta in qua fiunt vel modo imponen
di vel portandi vel tempore ſcriben
di. ⁊ inuenta ſuperſtitione earũ im
ponẽdum eſt ꝙ comburant. ⁊ ſi nol
lent non ſunt abſoluendi: quia tũc
eſt mortale. Si vero putabant talia
eſſe licita tanꝙ orationes veniale
videtur.

¶De obſeruationibus temporum

I obſeruauit vnam diem ma
gis ꝙ aliam in non incipien
do aliquid tanꝙ malũ: vt dies egy
ptiaticos vel diem in quo incurrit
decapitatio ſancti Io. bap. vel dieȝ
aſcenſionis in colligendis herbis
⁊ hmõi veniale videtur quando ex
ſimplicitate hoc fit. ſiue ſcribendo
aliqua vel portando ad ſuſpendiũ
in aliquo loco ſi ſimpliciter credit
veniale eſt. Si vᵒ hec crederet ani-
mo obſtinato tunc mortale eſſet ta
lia obſeruare.

¶De ſomnijs.

I obſeruauit ſomnia faciens
aliquas orationes ⁊ obſerua
tiones ⁊ poſtea ex his que ſomniat
volendo de futuris ⁊ occultis iudi
care ⁊ pronunciare mortale eſt. aliis
autem ſine obſeruatione adiuncta
adhibere fideȝ nimijs ſomniis pec-
catum eſt et ſi ex ſe non ſit morta-
le tñ periculoſum eſt: quia ſic diai
bolus multos decipit.

¶Si ex ĩfuſione olei de lucerna vl
cracitatione aliquarum animũ vel
vlulatu canum vel magnitudine ⁊

cõtinuitate ventoꝝ ⁊ hmõi eſtima uit aliquid mali euenturum· quod fatuum eſt·

¶Si exiſtimauit mulieres conuerti in guttas vel alia animalia ⁊ ire de nocte ⁊ ſuggere ſanguinem pueroꝝ ⁊ hmõi· qd eſt impoſſibile niſi deo· ⁊ ideo fatuũ eſt credeꝛ· De hac materia diuinationum incantationum ⁊ oĩm ſuperſtitionũ vide luce clarius in decre. xxvj· c· per to·

¶De blaſphemia multiplici dei et ſanctorum· c· iij·

Si blaſphemauit deũ: videlicet dicendo eũ nõ eſſe iuſtũ ⁊ oĩa iniuſte diſponere ⁊ eſſe acceptorem perſonaꝝ· vel nõ videre q̃ fiunt. vel non curare de actib⁹ hoĩm vel proditorem vel ſine merito punire ⁊ flagellare eum vel nõ poſſe iſtud vel illud facere ⁊ hmõi· quodlibet hoꝝ eſt peccatũ mortale cum aduertit qd dicit ⁊ intelligit·

¶Si blaſphemauit deũ vel aliquẽ ſanctũ que ꝓprie dicit̃ maledictio: vt maledict⁹ ſit ⁊c̃· vt fit ex ira ſemper eſt mortale ſi aduertit ipa ꝟba·

¶Secundũ preceptuz de iuramentis ⁊ periurijs ⁊ habet· c· duo·

¶Capitulũ primũ·

Nec iures vana per ipſuz· Primum de periurio· Si iurauit in aliqua curia coram iudice mendacioſe mortale eſt: quantumcunq̧ al's haberet iuſtam cauſam ⁊ qui inducit ad hoc aduertenter vt iudex aduocatus procurator ⁊ hmõi mortaliter peccat.

¶Si iurauit etiaz extra iudiciũ in cõmuni ſermone quacunq̧ ex cauſa: leuitate· vel vtilitate· vel iocoſitate vel qualicunq̧ mõ· nec ſolũ ad ſancta dei euangelia et per corpus xp̄i ⁊ ſanctoꝝ: ſed etiam per fidem· per deum· ſic me deus adiuuet· per virginem Mariã · per crucem· per animã ſuaz ⁊ hmõi · hoc ſemper eſt mortale quando aduertit ſe iurare ⁊ falſum dicere ⁊ totiens quotiens ſic iurando aduertit·

¶Si iurauit aliquid pro certo de quo dubitabat vtruz ſic ſit mortale eſt ⁊ precipue iurando in iudicio.

¶Si iurauit ꝑpetrare aliquid qd eſt mortale: vt facere vindictã· non dimittere cõcubinam. ſeruare iniuſta ſtatuta· tenere ſecretã iniquam coniuratõnem mortaliter peccauit nec debet illud ſeruare·

¶Si iurauit tenere ſecretum aliqd quod eſt tractatũ in cõſilio vel aliud quod nulli eſt nociuũ: ſi aduertẽter manifeſtat peccat mortaliter ipſe, ⁊ q ſtimulat eũ ad manifeſtandum ſciens illud eſſe ſecretum·

¶Si iurauit ſeruare ſtatuta alicu

ſus ciuitatis vel vniuerſitatis ali/
quod ſcienter ex illis tranſgredien
do ſtatutis peccat mortaliter·
¶Si tamen aliquod ſtatutum eſt
abrogatū per contrariam conſuetu
dinem que quotidie per omnes fit
contrarium ꝛ diu nō videtur periu
rus ſi nō ſeruat illud: eo ꝙ non ha/
bet vim ſtatuti·di.ij·§·leges.
¶Si iurauit per aliquem modū op
probrioſum· per dei mēbra vel ſan/
ctoꝝ vt faciūt ribaldi mortalit̄ pec
cauit: qa blaſphemia reputat̄·xxij·
q·i·c·ſi quis per capillum·
¶Si promiſit ſe aliquid facturum
licitum in honorem dei vel aliorū
ſanctorum ſi non intendebat obſer
uare mortaliter peccauit·Si autem
intendebat obſeruare ſed veniente
termino quo debet implere non ſer
uat promiſſum cum tamen poſſet:
licet cum incōmoditate ſua pecca/
uit mortaliter· niſi ille cui promiſit
ante terminum relaxet iuramentū
quod facere poteſt ſi promiſſum in
illius vtilitatē tantum cedat·nam
ſi in vtilitatem aliorum vel in ho/
norem dei ꝛ ſanctoꝝ non poteſt il/
le relaxare ſed ad epiſcopū vel pa/
pam pertinet relaxatio vel cōmuta
tio·Si aūt non poteſt implere excu
ſatur a peccato pro tunc cum nō po
teſt·Si quis etiam promittat cū iu
ramento ſe aliquod facturū quod
non eſt alicuius importationis bo
ni vel mali: vt mater de verberādo
filiū vel de bibendo vel nō ꝛ hmōi
videtur veniale iuratio ꝛ periura/
tio·¶Si iurauit ſine cauſa ratōna
bili pro quibuſcūqȝ minimis dicen/
do etiam veritatem veniale eſt. ni/
ſi faceret in contemptū et inducen/
dus eſt vt abſtineat ꝓpter periculū
periurij. ¶Si induxit aliquem ad
iurandum quem omnino credebat
falſum iuraturum mortaliter pecca
uit·niſi eſſet iudex hoc faciēs ex of
ficio ſuo ſm iuris ordinem·

¶De adiuratione Cap·ij·

E adiuratione que eſt indu
cere aliquem ad aliquid faci/
endū ob inuocatōnem alicuius rei
ſacre·ꝛ ſi eſt per modū coactiōis in
tendens eum obligare per modum
iuramenti ad aliquid faciendū vt
ad ſuperiores ꝛ alios in quibus nō
habet poteſtatem eſt mortale: ſicut
adiuratio Cayphe contra dominū
Ad ſibi ſubditos ꝟo eſt licita eo ca/
ſu quo liceret eis precipere al's nō·
ꝛ tunc adiuratus tenetur illud fa/
cere vel dicere al's eſſet mortale ſi/
cut tranſgreſſio precepti·
¶Si adiurauit prelatos vel ſocios
vel inferiores per modum depreca
tionis intendens reducere ad iura
mentum ad aliquid boni faciendū

non eſt malum vel veniale.
¶Si leuiter, ꝛ ſine cā eſt adiurat⁹ nō faciens illud nō peccat. Tho.
¶Si adiurauit demones per modum precis vel ad fiēdum aliquid ab eis vel aliquid obtinendum auxilium eſt mortale. niſi quis faceret ex familiari conſilio ſpiritusſancti. vel niſi ex quadā ſimplicitate querens ab obſeſſis a diabolo ſed per modum coactionis licet eos adiurare ne nobis noceant.
¶Si adiurauit creaturas irrationabiles ne diabolus eis vtatur in noſtrum nocumentum licet. ſi autē vt demon operet̄ in eis mortale eſt vt incantatores ſerpentum.
¶Si in cantilenis ꝛ turpibus fabulis miſcuit deuꝫ ꝛ ſanctos ꝛ in narrationibus turpib⁹ ꝛ amatorijs eſt mortale al's veniale. niſi faceret in contemptum dei.

¶Tertiū preceptū de obſeruatiōe feſtorum continet duo capitula.

¶Primum.

Sabbata ſanctifices. ¶Quia quantum ad determinationem dierum iſtud preceptuꝫ eſt de iure poſitiuo. ideo hic annectere potes de ieiunijs eccleſie ꝛ de auditione miſſe.
¶Primo ergo ſi fecit aliquod manuale opus diebus dominicis ꝛ feſtiuis. vel al's p̄ preceptis ab eccleſia extra neceſſitatem: quia mortaliter peccauit ſi per notabile ſpacium. ſecus ſi fuerunt aliqua puncta. Si vero ex neceſſitate: videlicet quia hoſtes expectantur vel veniunt inundationes aquarum ꝛ hmōi: tunc liceret remouere blada ꝛ ſuppellectilia ꝛ huiuſmodi. ꝛ debēt obſeruari de veſpera in veſperaꝫ. i. de ſero ad ſero. de con. di. iij. c. pronunciandū Et hic requiritur magna prudētia in conſulendo.
¶Si vendidit vel emit dieb⁹ feſtiuis nō comeſtibilia de die in diem vt panem. vinum. caſeum. carnes ꝛ hmōi mortaliter peccauit.
¶Si per modum negatōnis nō in caſu magne neceſſitatis. In nundinis tn̄ exquo prelati eccleſiarū tolerant. ſi non dimittunt audire miſſam ſm Pe. de. palu. videntur excuſari qui mercantur in diebus feſtiuis. ſ. a peccato mortali.
¶Si fieri fecit aliquod predictoꝝ a ſuis filijs. diſcipulis. ſeruis. laboratorib⁹ ſine neceſſitate peccat mortaliter mandans ꝛ exequens. Si tamen mandās ſeu magiſter vel patron⁹ nō habet neceſſitatē ſed diſcipulus ei⁹ vel ſeruus vel ruſtic⁹ habet neceſſitateꝫ ita ꝙ aliter nō poſſet viuere: vel quia diſcipulus non obedit aliquando magiſtro in his

134

diebus vendendo vel faciendo ali/
quod exercitium eius artiſ pro quo
tempore: ꝛ nec iſte nec alius de illa
arte vult conducere eum ſecum et
aliud exercitium neſcit facere vide
tur ipſe excuſari. Nam ſi in obſequi
um eccleſiarum paupercularum ali
quando licet aliquid laborare die/
bus feſtiuis ſm doctores: quanto
magis licet pro ſuſtentatõe vite eiꝰ
in neceſſitate. Tutius tñ eſſet eli/
gere aliquã artem ſi poſſit. Simili/
ter de ſcriptoribus pro precio ꝛ cõ/
ficientibꝰ inſtrumenta ꝛ iudicanti
bus ꝛ faciẽtibus longas dietas nõ
cauſa cupiditatis ſed neceſſitatis:
qa non bene aliter poteſt fieri. De
barbitõſoribꝰ ꝛ hmõi. medicinalia
autem ſemper licet facere ꝛ medica
ri ꝛ talia vendere.

❡Si per totum diem feſtiuum va
cauit ludis. venatõnibus. aucupijs
coreis. ꝛ alijs vanitatibus mundi.
Frequenter enim in his occurrunt
mortalia peccata. ꝛ ſi de ſe iſta non
ſint mortalia. ꝙ etiam mortale pec/
catum diebꝰ feſtiuis cõmiſſum ſit
grauius patet. ꝛ ideo de hmõi con/
fitendum eſt.

❡De auditione miſſe diebus do/
minicis ꝛ feſtiuis.

I nõ audiuit totam miſſam
diebus illis ſed omiſit vel ex
cõtemptu vel ex cupiditate lucran/
di vel cauſa eundi ad ſolatium vel
ad conuiuia ſeu ex negligentia vel
ignorantia craſſa mortaliter pecca
uit ꝛ totiens quotiens dimiſit.

❡Idem ſi audiuit ſed non totã di
mittendo notabilẽ partem. de cõ.
di. i. c. miſſas. Secus ꝟo eſt ſi modi
cam partem miſſe dimiſit.

❡Qꝫ autem quis audiat in parro/
chia ſua vel alibi miſſam propriam
de die vel aliam audiendo vel non
intelligendo verba vel nõ audien/
do quia ſubmiſſe dicitur. vel audi/
at alibi. ſeu a concubinario vel ſy/
moniaco ꝛ huiuſmodi. vel non ſy/
moniaco ꝛ cõcubinario: ex quo pre/
lati non prouident ſuper huiuſmo
di non videntur ſimplices ſollicitã
di ſed dimittendum cõſcientijs eo
rum vbi talia abundant ſm Pe. de
palu. ꝛ Guil. duran.

❡Dimittens ꝟo auditõnem miſſe
ex infirmitate vel ex tali occupatio
ne quam non poteſt dimittere: vt
ſeruire infirmo vel alia iuſta cauſa
puta quia manet in caſtris excuſa/
tur. Excuſantur etiam puelle que
dimittuntur a parentibꝰ domi: nõ
tamen euntes ad choreas. Vidue
etiam que manent in domo clauſe
per menſem non excuſantur. ſecus
ſi per dies. xv. vel per menſem.

¶De obſeruatione ieiunioꝝ.c.ij.

Si quis dimittit ieiunia eccle ſie. vel q̄dragesime. quatuoꝛ tempoꝝ. ꝛ vigilias feſtoꝛum xp̄i ac apoſtoloꝝ et ſanctoꝝ poſt.xxij. an/num peccat moꝛtaliter: niſi habeat cauſam legitime eum excuſantem: vel ſaltem exiſtimet ſe habere: puta cum eſt ſatis debilis vel videt̄ ſibi eſſe propter quod credit nō poſſe ie iunare ſine notabili coꝛpoꝛis detri mento. lʒ ſm varietatem poſſit. ta/lis nō videtur de facili cōdemnan dus de moꝛtali: ex quo erat parat⁹ obedire p̄cepto ſi credidiſſet ſe poſ ſe. aliter eſt moꝛtale ꝛ totiens quo/tiens dimiſit aliqueʒ diem ieiunij. Quilibet enim dies eſt ſub vno pec cato. ꝛ inde poſt.xxj. annū ſunt in/ducendi iuuenes ad ieiunandum. ſed etiam interrogandū eſt de nu/mero dieruʒ quos dimiſit ꝛ qua de cauſa. Si v̄o notabiliter anticipa/uit hoꝛam comedēdi: puta circa ho ram tertiaʒ ſine cauſa legitima nō eſt ieiunium vnde ꝛ moꝛtale. Hoꝛa autem congrua eſt circa nonā. tar/dare auteʒ poſt nonam nō eſt vitiū niſi fiat ex ſuperſtitione.

¶Si cū ieiunauit ex ſtatuto eccle/ſie vel ex voto vel ex iniunctōne cō feſſoꝛis comedit de ſero fruſtuʒ pa nis vel de pluribus fructibus aut confectionibus vel de vno genere tantum ſed in magna quātitate ie iunium fregit.

¶Si v̄o aliquid confectionum ſu/mit in parua quantitate nō ſoluit ieiunium: niſi fieret in fraudem ad nutriendum: ſed ſumendo aliquid fructuuʒ per modum medicine: ne ſcʒ vinum lauet ſtomachum non vi detur eſſe malum. Poteſt aūt quis in die pluries bibere ſumpto pran/dio ꝛ non frangit ieiunium: niſi fi at in fraudem vt dictum eſt. Debi les ꝛ multum laboꝛantes. itineran tes. peregrinantes. pꝛegnantes ac nutrientes paruulos et hm̄oi quo/modo ꝛ qn̄ a ieiunio excuſentur vi de plenius in ſumma.

¶Quartum preceptum de honoꝛe parentum ꝛ habet duo capitula.

¶Pꝛimum.

Habeas in honoꝛe parentes.

Quere pꝛimo ſi dixit v̄ba cō/tumelioſa vel oppꝛobꝛioſa parenti b⁹ moꝛtaliter peccauit. ꝛ multoma/gis ſi verberauit etiaʒ leuiter. Idē ſi parentes irriſit.

¶Si blaſphemauit vel maledixit ipſis defunctis ꝛ viuis.

¶Si nō obediuit eis i licitis ex cō temptu peccauit moꝛtaliter: etiā in paruis reb⁹. ſecus ſi ex negligentia in reb⁹ non multū ponderis.

¶Si non pꝛouidit neceſſitatib⁹ co

rum cum poſſet mortale eſt.
¶Si non impleuit legata facta ab eis ad pias cauſas: ſed multum diſtulit propter incõmoditatem cum tñ poſſet mortaliter peccauit.
¶Si non reuerenter ſe habuit: ſed contempſit vel dure locutus eſt vel prouocauit ad iram vel non ſupportauit eos vel diligenter non prouidit veniale eſt.

¶De gubernatione familie Cap. ij.

In nõ ꝓuidit magnis neceſſitatibus vict⁹ ꝛ veſtitus filiorum vxoris ſeruoꝝ cũ poſſet ex auaritia vel crudelitate mortale eſt.
¶Item ſi propter hoc illegitimos filios miſit ad hoſpitale vel ſeruos qui ſibi bene ſeruierunt.
¶Si non adhibuit diligentiaꝫ ad hoc vt boni eſſent ꝛ mandata dei ꝛ eccleſie obſeruarent: vt de confeſſione cõmunione. auditione miſſe. ꝓ honeſtate ꝛ hmõi. ꝛ ſi notabilem in hoc cõmiſit negligentiam non curando vel non corrigendo mortale eſt vel veniale graue.
¶Si dixit vxori verba contumelioſa vocando ſcortum et huiuſmodi. vel verberauit aſpere ſine cauſa rationabili ſed ex iniuria mortale eſt ſecus ſi al's ei dura ꝛ aſpera ỽba loquitur.
¶Si vxor contendit cum viro in licitis rebus nolens obedire et hoc prouocans eum ad blaſphemandũ deum vel ſanctos vel aliud grande inconueniens mortale eſt ſi eſt occaſio data ad hoc.
¶Si vir permittit vxoreꝫ facere vanitates aut ornatus vel tripudiatus ꝛ huiuſmodi ꝛ alia multum prouocantia ad laſciuiam mortale videtur. ſi ỽo non videtur multũ exceſſus veniale.
¶Mater que mittit filias ad choreas ꝛ alia mundi vanitates. ꝛ non ducit ad miſſam cõfeſſionem communionem peccat mortaliter ꝛ nõ videtur poſſe excuſari a mortali.
¶Si dominus vel domina nõ prouidit neceſſitatibus corporalibus ſeruorum ꝛ ancillarum. ꝛ infirmos mittit ad hoſpitale et non curat de neceſſitate eorum. vel non dat eis habilitatem ad confitendum communicandum. audiendum miſſaꝫ cum poſſit. vel facit in feſtis laborare mortale eſt in quolibet horum.
¶Si nimis dure vel nimis remiſſe al's ſe habuit in gubernatione familie in quo oẽs delinquũt. etiam perfecti cõmuniter veniale eſt di. xxv. c. qualis.

¶Quintum preceptum de homici

al homicidio ortifex puerperum formatum ... [handwritten]

dio. capitulum vnum.

On occiſor eris. ¶ Et primo querere ſi occidit extra ordinē iuris aliquem volūtarie vel preter intentionem caſu dando operā rei illicite: vt in ludo norio vt ad ſaxa vel etiam rei licite ſed nō adhiben do debitam diligentiam: vt proijci endo tegulas de tecto mortale eſt ⁊ caſus epiſcopis reſeruatus.

¶ Item ſi ex neceſſitate euitabili ⁊ etiam ineuitabili ad quam perue nit ex culpa: puta quia adulter eſt inuentus a viro mulieris adultere qui vt mortem euaderet eum occi dit interrogādum eſt de cauſa ho micidij.

¶ Si iudex occidit aliquem inno centem ſm iura vel aliquem nocen tem ſed preter ordinē iuris vel ſm proceſſum ordinarium ſed non ha bens legitimum dominium. vel ha bens poteſtatem ſed non ex iuſti cia ſed ex vindicta vel auaricia vel crudelitate. ⁊ eſt caſus epiſcopalis niſi in vltimo puncto.

¶ Si mulier grauida queſiuit ab ortū per medicinas vel labores vel per alium modum etiam ſi non ſe quatur effectus eſt mortale in ea et in quocunqꝫ cōſulente et operante ad hoc: non tamen eſt caſus epalis Si vero ſequitur effectus ⁊ puerperi um erat formatum in vtero homi cidium eſt in ea ⁊ in cooperante et cōſulēte. vnde caſus epiſcopalis eſt In aliquibus etiam locis ſi non ſe quitur effectus per ſynodales con ſtitutiones eſt epiſcopalis ⁊ alicui eſt excōmunicatio.

¶ Si occidit mater filium vel filiā ſponte ad occultandū crimen ſuuꝫ grauiſſimum eſt ⁊ multo plus ſi nō baptizatum.

¶ Si pater filiam vel frater ſoro rem fornicantem. ſi vir vxoreꝫ ſi vx or virum propter odium vel amorē ad aliquem alium. ſi filius patrem vel matrem ex ira vel auaritia. vel fratreꝫ frater grauiſſima ſunt ⁊ di gna magna penitentia et epiſcopo reſeruata.

¶ Et nota ꝙ epiſcopi ſolent cōmu niter eos mittere qui ire poſſunt ꝑ caſu homicidij ad penitēti arios cu rie ad terrorem incutiēdum. Si ta men volunt poſſunt abſoluere ta les per ſe vł per alios. ideo pape nō reſeruatus.

¶ Si mater vel nutrix ſuffocat fili um vel filiam quem tenet iuxta ſe inaduertēter opprimens eum mor tale eſt propter negligentiam et eſt epiſcopalis.

¶ Si mulier grauida preter inten tionem abortitur: ſi commiſiſſet ibi notabilem negligentiam: puta qa nimis ſaltauit vel quia nimis inor

Suffocatio [handwritten margin note]

dinate laborauit· vel propter inor/
dinatas laſciuias non eſſet abſque
mortali peccato·

¶ Idem in viro vel in aliquo per/
cutiente eam vnde hoc ſequitur·ſe
cus ꝯo ſi non eſſet in cauſa·

¶ Si quis etiã non occidit:tñ mu/
tilauit aliquod membrum vel red/
dit inutile·aliter extra ordinem iu
ris vel vulnerat vel al's percutit ali
quem ex iniuria peccat mortaliter·

¶ Itẽ ſi iniuſte incarcerat vel tenet
per violentiã ne liber abire poſſit:
niſi faceret per punctũ tpis ad im/
pediendum malũ eius·

¶ Si clericum hebentem tantum
primam tonſuram eſt excommuni/
catus·

¶ Si quis verbo vel mandato ſcilʒ
mandando perſuadendo ꝯſulendo
ratificando vel incitando coopera
tur aliquod predictoꝝ vel mortem
vel corporalem leſioneʒ peccat mor
taliter et ſi non ſequatur effectus·
Sed ſi ſequit̃ effectus grauius eſt.
⁊ ſi percuſſit vel hmõi incarceratus
eſſet clericus vel religioſus in quo
libet predictorum caſuum percuti/
ens vel includens eſt excõmunica/
tus.niſi eſſet prelatus eius qui hec
faceret cauſa correctiõis·Et vbi in
predictis:ſcʒ mandando·cõſilio·co
operatiõe vel facto ſi eſſet enormis
iniuria facta clerico vel religioſo
non poteſt abſolui citra ſedem apo
ſtolicã vel legatũ vel ſummũ peni/
tentiariũ· ſecus ꝯo ſi nõ eſſet enor/
mis iniuria·De hac materia habes
diffuſe in·iiij par·ſum·

¶ Enormis iniuria dicitur quan/
do ad mutilationem membri ſeu ef
fuſionem ſanguinis magnam : ſci/
licet per vulnus illatum proceſſum
fuerit·Aut ſi in epiſcopũ vel in ab
batem proprium manus violẽta in
iecta ſit· vt·c· cum illoꝝ ·de ſen·ex·
Aut enim dicitur enormiſ arbitrio
boni viri ex circumſtantijs locorũ·
temporum· perſonaruʒ· vt inſti·de
iure naturali·§·atrox· Vel ſi eſt fa
cta religioſo : quia non abſoluitur
talis citra ſedem apoſtolicam vel
legatum eius vel eius ſummum pe
nitentiarium. Secus ꝯo eſſet ſi nõ
eſſet enormis.

¶ Si quis interfecerit vel manda/
uerit vel fecerit ĩterfici aliquẽ xp̄ia
num per aſſaſſinos·etiam ſi non ſe
quatur effectus eſt excõmunicatuſ
⁊ depoſitus omni gradu ⁊ ordine ⁊
dignitate ſeculari vel eccleſiaſtica·
⁊ ſimiliter receptor et defenſor hu/
iuſmodi aſſaſſinorum·c.pro huma
ni·de homici·li.vj·Dicuntur aſſaſ/
ſini quidam heretici· Vide de hoc
in·iiij·parte ſumme tit·i.

¶ Si quis deſiderat mortem alteri
us deliberata ratiõe in malum alte

rius·ſiue ex odio·ſiue inuidia·ſiue ex auaricia vt habeat eius bona vel ex luxuria vt aliam accipiat· vel ex ſuperbia vt in prelatione ſuccedat· vel ex accidia ne habeat cauſam gubernãdi eum vel vt ſit magis liber ⁊ non habeat corripientem· in quolibet horum eſt peccatum mortale· Secus aũt ſi hoc deſiderat ne ipſemet vel ille deum amplius offenderet· vel ne peiorꝫ efficeretur· aut ne bonis perſonis vel eccleſie dei noceat ſicut tyrãni·Si vo quis ex impatientia ⁊ ira percutit ſeipſum iniurioſe peccat mortaliter· ⁊ ſi clericus ſit eſt excõicatus·Secus ſi ex zelo deuotionis ad reprimẽdam carnem vel tentationes·Non tamen licet abſcindere aliquod membrum alś peccaret mortaliter et efficeret irregularis· Et ſi eſt clericus eſſet excõmunicatus·

❡Si occidiſſet vel vulneraſſet aliquem in loco ſacro eſſet ſacrilegiũ ⁊ eccleſia violata·

❡Si per violentiam etiam ſi ſit officialis eduxerit malefactorem vel debitorem de loco ſacro vel fecerit capi eum peccauit mortaliter·

❡Si fecit vel fieri fecit tormentuꝫ vel aliud ſpectaculuꝫ vbi ſit periculum vite mortale peccatum eſt·

❡Sextum preceptum de luxuria actuali ⁊ ſpeciebus eius·c·vnũ.

Non mechaberis·❡Luxuria actualis que cõmittit̃ extra matrimonium ſemper eſt mortale peccatum in omnibus ſpeciebus ſuis que omnes hic ponuntur : quia diſtincte oportet eas confiteri vel interrogare confitentes ſi a ſeipſis non dicunt·nullo modo tamen neceſſe eſt interrogare de his omnibus:niſi neceſſitas cogat: ne quis addiſcat quod neſcit:ſed prout cõuenit perſonis que confitentur· et cum habetur vltima ſpecies nõ eſt vltra deſcendendum ad alias particulares circumſtantias nõ neceſſarias ⁊ cauto et honeſto modo interrogandum eſt·

❡Si cognouit ſolutus ſolutã: que dicitur fornicatio·⁊ eſt meretrix vł ſerua ſua vel alterius vel vidua et etiam ſi tales induxit ad peccatum

❡Si tenuit concubinam ⁊ quanto tempore:quia vltra fornicationem eſt ibi ſcandalum proximũ:quia publicum lꝫ ſit fornicatio·

❡Si virgineꝫ deflorauit extra matrimonium quod dicitur ſtuprum ⁊ ſi ſeduxit eam promittendo ducere in vxorem cogendus eſt in foro conſcientie vel ducere eam in vxorem ſibi·vel eam dotare ſi poteſt et iniuriatus eſt parentibus eiuſdem ſi hoc neſcierunt·

❡Si ipſe ſolutus cognouit vxorem

alterius vel ipe vxoratus cognouit ſolutam quod dicitur adulterium ꝛ eſt duplex quando vterqꝫ eſt coniugatus.

¶Si intulit violētiam alicui quod dicitur raptus ꝛ ſi contra voluntatem parentum grauius eſt.

¶Si nupte vel virgini vel moniali grauiſſimum eſt.

¶Si cognouit conſanguineam ſuam vel conſanguineam vxoris ſue vſqꝫ ad quartum gradum conſanguinitatis vel affinitatiſ ꝛ dicitur inceſtus.

¶Idem de muliere que permittit ſe cognoſci a ꝯſanguineo viri ſui.

¶Si cum moniali ſcelus eſt operatus vel cum habente profeſſionem caſtitatis. ꝛ dicit̃ ſacrilegiū. Idem ſi mulier cum clerico religioſo prelato ordinario ꝛ hm̄oi.

¶Si cognouit cōmatrem vl' quam tenuit ad baptiſmum filiam ſpiritualem vel chriſma vel quam audiuit in cōfeſſione ꝛ dicitur inceſtus vel ſacrilegium.

¶Idem de muliere que cum compatre ſe miſcuit voluntarie.

¶Si per ſemetipſum vigilās ꝛ voluntarius ſe polluit ꝛ dicitur mollicies ſiue manibus proprijs vel aliis modis. De modis non eſt interrogandum.

¶Si cum maſculis operat⁹ eſt turpitudinem. vel femina cū femina. vel vir cum muliere extra vas debitum ꝛ dicit̃ vitiū ſodomiticum.

¶Si cum brutis operatus eſt nephas ꝛ cum quibus ꝛ dicitur vitiū beſtialitatis.

¶Si diebus feſtiuis aliquod hoꝝ operatus eſt: quia grauius eſt. ſm aliquos ꝟo neceſſe eſt confiteri huiuſmodi circumſtantiam: quia mutat ſpeciem peccati.

¶Si in eccleſia vel loco ſacro aliquod predictorum cōmiſit: quia dicitur ſacrilegium et per hoc violat̃ eccleſia. ꝛ ſi iſtud eſſet manifeſtum eſſet reconcilianda eccleſia. ¶De peccatis ꝟo que cōmittuntur in cōiugio. ſ. tactibus ꝛ actibus inhoneſtis ac oſculis ꝛ verbis ꝛ hm̄oi dicetur in. c. de luxuria.

¶Nota tñ ꝙ de iure cōmuni peccata luxurie non ſunt reſeruata epiſ. nec pro aliquo illoꝝ eſt lata ſententia excōicationis a iure ſed cōiter ꝑ ſynodales conſtitutiones epoꝝ aliquos ex dictis caſibus ſibi magis reſeruant: vt inceſtum ſacrilegium ſcꝫ cum monialibus. Alij ꝟo epiſcopi vitium beſtialitatis. Alij etiā vitium ſodomiticū ꝛ quedam alia in quibus eſt lata ſententia excōicationis per ſynodales conſtitutiones Et ideo quere in dioceſibus in quibus audis confeſſiones.

¶ Nonũ preceptuȝ de luxuria mentali ⁊ eius ſpecieb⁹·Ca·i·

Et nota ꝙ cogitationes committendi aliquod peccatũ luxurie que ſunt in conſenſu ratõnis ſemper ſunt mortalia et contra hoc preceptum: Non deſiderabis vxorẽ proximi tui· ⁊ ſunt diuerſarum ſpecierum: ſicut ſunt opera carnalia. licet non ita grauia mortalia ſicut opus exteriuſ cõmiſſum·Et cum dicit penitens ſe habuiſſe cogitationes quibus ex ratione cõſenſit· Interroget confeſſor erga quas perſonas ⁊ cum quibuſ habuerit: quia ſi erga coniugatam adulterium·ſi ad ſolutam ⁊ ipſe ſit ſolutus eſt fornicatio·ſi cum conſanguinea eſt inceſtus·ſi cum maſculo eſt ſodomiticum·ſi cum virgine extra matrimonium eſt ſtuprum·ſi cum religioſa eſt ſacrilegium· ſi per violentiã eſt raptus· Interrogandum eſt etiam quotiens habuit hmõi cogitatiões ad aliquam: quia totiens peccauit mortaliter· Si per interualla temporum hoc fecit:videlicet ex ratione deſiderat fornicari cum aliqua· poſtea vo ſe occupat in aliquo negocio vel cogitat de gubernatione· domus ⁊ hmõi· ⁊ exinde iterum deliberat fornicari peccat denuo mortaliter·⁊ ſic deinceps·Sed ſi continue verſatur in tali cogitatõne per horas vnum tm̃ peccatum eſt : ſed tanto grauius quanto diutius perſeuerat cogitando. ¶ Item ſi mutat cogitatões de vna perſona ad aliam vel ad diuerſam ſpeciem cũ eadem perſona deliberãs per ſe de qualibet ſemꝑ de nouo peccat mortaliter . Unde ſi centum mulieres videret vnam poſt aliam ⁊ ad quãlibet ſpecialiter animũ determinat centum mortalia cõmittit·Secus ſi vna cogitatione hoc appetit : quia vna eſt habens deformitatem tot peccatorum·Interrogandum eſt ſi diebus feſtiuis diſcurrit per eccleſias procãdo mulieres ⁊ ſi philo captus ex aliqua ſecutus eſt eam· et quanto tempore· Quod dicitur de viro idem dicendum eſt de muliere erga virum·De declaratione moroſa in cogitatiõe ſupra dictum eſt in·c·de luxuria.

¶ Si mulier cum tentatur habere amatores ⁊ cum perpendit aliqueȝ vel aliquos procari vel eum amare carnaliter ponit ſe ad feneſtrã vel vadit per aliquem locum vt videatur ab eo vel ponit ſe in eccleſia vel alio loco publico vbi diſcurrunt iuuenes ad procandum mortale eſt: etiam ſi non appetat peccare cũ talibus:quia occaſionẽ ruine preſtat ex·de iniur·⁊ dam·da·c·fi·

138

¶ Septimū preceptum de furto nō faciendo ⁊ de vſura q̄ diuerſis modis fit. ⁊ habet. viij. c.

Urtum non facies de vſurpatiōe rei aliene que in hoc precepto prohibetur. Nota ꝙ in omnibus infraſcriptis ſpecieb⁹ eſt mortale peccatum ⁊ tenetur ad reſtitutionem ei a quo res capta eſt ꝙ ſi ille ignoratur vel nō inuenitur pauperibus eroganda eſt. ⁊ non ſolum qui accipit ſed etiam heres eius ſi tamen de bonis eius ad eum perueniret. c. michael. ex̄. de vſu.

¶ Circa vſuram quere primo.

Ji mutuauit pecuniam numeratam vl' aliquid eorum que vſu conſumuntur: vt frumentū. vinum. oleum ⁊ hmōi intentione aliquid recipiendi vltra ſuum capitale ⁊ illud pluſ quod accipit tenetur reſtituere.

¶ Si mutuauit ſuper pign⁹ rei mobilis: puta veſtis. equi. ⁊ hmōi. vel īmobilis: vt domus agri ⁊ hmōi ⁊ interim accipit vſumfructū pignoris dum alius tenuit pecuniam ſuam vſura eſt. Excipit̄ tamen caſus quando gener accipit poſſeſſionē in pignus a ſocero ſuo quouſq; dat ſibi dotem ⁊ ſuſtinet onera matrimonij nutriendo vxorem ſuam ex̄. de vſur. c. ſalubriter.

¶ Si poſuit peccuniam penes mercatorem vel artificem cum intentione aliquid percipiendi vtilitatis. licet nō fiat pactum de hoc: ſed ponit in diſcretione eius volēs in omni caſu capitale ſuum ſaluuʒ vſura eſt. Sed ſi vult ita pticipare de dāno ſicut de lucro tunc licet etiā cū pacto. ⁊ in hoc etiam ſolēt offendere mulieres de dotib⁹ ſuis. ⁊ dicūtur vulgariter depoſita: ſed eſt vſura. c. pleriq;. xiiij. q. iij. ī textu ⁊ glo.

¶ De ſuccedis animalium.

Ji in ſuccedi animalium pecoruʒ boum ita hmōi ⁊ paciſcitur vt capitale ſit ſaluum eſt vſura ſed ſi nō eſt ſaluū ſed nimis grauatur vna pars nō eſt vſura ſed iniuſtitia.

¶ Si in emptione fructuum terre vel aliarum rerum ex eo ꝙ ante per aliquos menſes q̄ȝ reciperet fruct⁹ vel al's res ſoluit precium et ꝓpter hoc emit minus iuſto precio vel ſi valebat decem emit pro noueʒ vſura eſt: ſecus ſi faceret hoc: quia veriſimiliter poteſt etiā minuſ valere q̄ȝ illud quod ſoluit videlicet octo.

¶ De venditione ad terminū.

Ji vendidit ad credentiā ſeu terminum pannos laneos lineos de ſericeo vl' alia quecūq; maiori precio q̄ȝ ad cantatos: qa ſi vendidit ſic plus iuſto precio ratiōe dilationis vſura eſt. Si vō non ven/

didit plus iuſto precio ſed nõ vult facere ita bonum forum ei ſicut illi qui dat pecuniã numeratã ſibi nõ eſt vſura. Tho. ⁊ extra de vſu. c. naviganti. ⁊ c. in ciuitate tua.

¶De cambijs.

Si fecit cambia minuta: puta de vno floreno aureo ad monetam vel econuerſo: accipiẽdo aliquid ſm cõmunem curſum non eſt illicitum.

¶Si fecit cambia realia per litteras de loco ad locum et nõ ficta eſt licitum moderatum lucrum.

¶Si fecit cãbia que vulgariter dicuntur ſicca: vt per venetos a libre di groſſi: vſura eſt: qa realiter eſt ſibi mutuum. ſed ſub ſpe lucri hec frequentantur Florentie.

¶Si tutor vel curator pupillorum vel procurator ⁊ factor cuiuſcunq; pecuniam pupillorum vel patronorum dedit ad vſuram in vtilitatez illorum vltra peccatum mortale cõmiſſum in caſu quo illi nolint vel nequeant reſtituere: qa illi qui habuerũt vtilitatem principaliter tenentur: ſed non reſtituentibus illis tenetur procurator tutor ⁊ curator ⁊ hmõi.

¶Si quis emit agrum vel domuz multo maiori precio q̃3 valeat intẽdens q; venditor reemat ab eo deducens hoc in pactũ. ⁊ ipſe interim fructus recipiat vſura paliata eſt.

¶De mutuantibus ſub ſpe.

Si quis propter pecuniã mutuatam aliquando petit vel ſperat p̃ncipaliter habere ab eo aliquod obſequium vel vtilitatem q̃ precio poſſit eſtimari: vt opera laboratorum vel boum ad colendum terras vel mutuationem iumentorum vel aliquod donum vel vt procuret ei officium vel beneficium eccleſiaſticũ vel ſeculare vel q; det ſibi propter hoc plus de fructib⁹ terre eius q̃3 colit vſura eſt. Et quãdo propter hoc nõ ab eo cui mutuauit ſed ab alio vt a dño vel a cõmunitate recipit vtilitatem exinde: debet illud pauperibus erogare.

¶De accipientibus ad vſuram.

Si quis accipit mutuo ad vſuram non ad prouidendũ ſue neceſſitati: ſed vt det ipſe ad vſurã vel ludat. vel al's male vtatur peccat mortaliter. Idem ſi eum inducit qui al's non erat feneratus. Petrus de palu.

¶De facientibus ſtatuta in fauorem vſurariorum.

Si fieret ſtatutũ in aliqua ciuitate vl' caſtro vl' loco q vſure ſoluantur vel q; ſolute non poſſint repeti aut repetite non debeãt reſtitui excõmunicati ſunt qui faciunt hmõi ſtatuta ⁊ qui iudicãt ſm

Si quis emit agrum

ipſa. Unde illi qui faciũt capitula cum iudeis: vt domini ⁊ cõmunitates continentia ꝙ poſſint fenerari vel ꝙ non poſſint repeti in iudicio vſure extorte ab eis ⁊ hmõi videntur incidere in hanc excõmunicationem. Dñi ꝟo qui hoc faciunt ⁊ ciues qui hoc conſulunt. ex. de vſur. in cle. ne ex graui.

¶ Capitulum. ij.

De emptione ꝟo denariorum montis ac Florentie. vel impreſtitoꝝ vt Uenetijs vel locorum vt Janue: quia aliqui ponunt contractum eſſe vſurarium. alij ꝟo nõ ſcilicet contrarium tenentes. Ideo nemini conſulas vt faciat contractum. Factũ ꝟo ſi potes inducere vt poſt mortem ipſius vel vnius alterius finiat vel ſatiſfaciat cõitati vel det pauperibus bonũ erit. ſi ꝟo non vult adherens opinioni cõtrarie non facile condemnes: quia in hmõi ſm doctores non eſt precipitanda ſententia. De his ⁊ alijs ſupradictis habes in ſecunda parte ſumme ti. ij. de vſu.

¶ De fraudulentia que multis modis cõmittitur. c. iij.

De fraudulẽtia que fit vel in rei ſubſtantia vẽdendo vnã rem pro alia: vt vinum limphatum pro puro. carnes pecudinas pro caſtratis. cera et aromata cum alijs mixturis. vel ĩ quãtitate dãdo mẽſuras ⁊ põdera diminuta: puta vncias nouez pro libra. vel in qualitate vt rem prauam pro bona: vt pannum. ferrum. corium. aromata. animalia defectuoſa. fructus et hmõi: ⁊ in his ſi notabilit̃ damnificauit proximum peccauit mortaliter. tenetur ad reſtitutionem. Si parum nec plus intendẽs venialiter ⁊ pauperibus erogetur.

¶ Si vendidit rẽ aliquã multo maiori precio ꝙ̃ valebat ſm cõmunem eſtimationem illius temporis aduertenter peccauit mortaliter ⁊ tenetur ad reſtitutionem ſi proximus notabiliter leditur. ſecus ſi parum. Idem ſi emit minori precio ꝙ̃ valeat ex ignorantia venditoris.

¶ Si fraudauit iuſtas gabellas et pedagia tenetur cõitati reſtituere ſi multum vel etiam parũ: ſed tñ intendens multũ mortale eſt.

¶ De falſificatione. c. iiij.

Si quis falſificauit aliqđ inſtrumentum vel falſo ſciẽter vtitur vltra mortale tenetur ad oẽ damnum quod inde ſequitur.

¶ Si quis falſificauit litteraſ papales vel falſificatis ſciẽter vtitur eſt excõicatus cuius abſolutio pape reſeruatur.

¶Si quis ex falſa cauſa ſuggeſta: qua expreſſa non obtinuiſſet beneficium quod recipit: lȝ nõ ſit excõicatus tamen tenetur ad reſtitutionem eius quod ſic recipit ſeu ad renunciationem beneficij vel reſignationem ⁊ hmõi.

¶Si quis falſificauit monetas vltra peccatũ tenetur ad reſtitutionẽ Idem ſi falſis ſcienter vtitur ⁊ etiã ipſe qui in hmõi fuit deceptus.

¶Si quis falſat menſuras vel põdera ciuitatis vel cõitatis· vel falſis ſcienter vtitur vltra mortale tenetur ad reſtitutionem ⁊ omnium damnoꝝ inde ſequentium.

¶Si quis falſat litteras prelatorũ vel ſigilla vel aliorũ vltra mortale tenetur ad ſatiſfactõnem omnium damnoꝝ inde ſequentium· Idem de falſificante libros vel alias ſcripturas in damnum alioꝝ.

¶Et nota ꝙ contra falſificãtes inſtrumenta vel conſtitutiones per ſynodales litteras vel alia in aliq̃bus locis lata eſt ſententia excõmunicationis.

¶Excõmunicatio papalis.

Si quis in bullis papalib⁹ apponit vel remouet vnam litteram vel punctuȝ ſm Hoſtieñ· eſt excõmunicatus excommunicatõne papali que fit in curia· Nam de iure cõmuni nõ habet̃ et hoc ſi bulle habent vigorem . nam ſi expiraſſet earum valor: puta quia erat gratia ad tempus ⁊ expiraſſet ſi totũ raderetur non incurreret quis excõmunicationem nec aliquam penaȝ Ricardus.

¶Capitulum quintum de iniuſtitia que fit in iudicio.

De iniuſticia vero que fit a iudicibus· aſſeſſoribus· aduocatis procuratoribus ⁊ notarijs et de quibus debent interrogari dicetur infra.

¶Si officialis quicunq; dat iniuſtam cauſam ſententiã ſcienter vel ex ignorantia craſſa ⁊ ſupina tenet̃ parti leſe ad ſatiſfactionem omnis damni· niſi ſatiſfaciat ille pro quo eſt lata ſentẽtia ⁊ ſimiliter aſſeſſor vel alius qui ad hoc cooperatur et peccant omnes mortaliter.

¶Aduocatus ⁊ procurator qui ſcienter defendunt iuſtam cauſam ſi obtineant ſimiliter tenentur parti leſe ad ſatiſfactionem in ſolidum ſi non ſatiſfaciat clientulus.

¶Idem ſi perdidit iuſtã cauſaȝ ex ignorantia craſſa vel negligentia.

¶Accuſator ⁊ teſtis ſcienter procedentes contra aliquem falſo tenentur de omni damno ipſi accuſato ⁊ peccant mortaliter.

¶Domini q̃ grauant ſubditos col

lectis iniuſtis tenentur ad reſtitu/tõnem. De vitijs eorum de quibus ſunt interrogãdi habes in. iij. parte. c. ij.

¶ De furto. c. vj.

Si quis rem aliquam occulte inuito domino nõ ſolum abſtulit ab extraneo: ſed etiam filius parentibus. vxor viro. ſeruuſ domino. diſcipulus magiſtro. ſocius ſocio. conſanguineus conſanguineo. furtum eſt ſi eſt aliquod notabile damnum. vnde ꝛ mortale ꝛ tenenẽ ad reſtitutionem. ſecus ſiquid minimũ vt aliquos fructus ꝛ quatrinum ꝛ hmõi.

¶ Si rem ſibi mutuatã retinuit vel aliam rem alterius venientem ad manus eius non reſtituit furtũ fecit niſi ille tantundem haberet de ſuo certitudinaliter quod non vult reſtituere.

¶ Si inuenta que non habenẽ pro derelicto non reſtituit ſed ſibi retinuit. Et ſi poſt inquiſitionem non reperitur cuius ſunt inuenta debꝫ pauperibus erogare alѕ eſſet mortale: niſi ipſi vt indigenti darẽtur. De theſauris inuentis multum ſtatur conſuetudini.

¶ Si vſus eſt pignore ad ſui vtilitatem contra dñi rei voluntatem.

¶ Si vſus eſt re cõmodata ad aliũ vſum ꝙ fuerat cõmodata vel re depoſita ſine licentia deponentis: niſi preſumat dominum rei eſſe contentum tenetur hmõi de illa vtilitate.

¶ Si religioſus dedit de bonis monaſterij ſine licẽtia ſuperiorum habita vel preſumpta. Idem ſi aliqd occulte recepit vel retinet quod eſt mortale.

¶ Si prelatus expendit bona eccleſie in turpes vſus deputata reparationi eccleſie vel pauperibuſ vel bona monaſterioꝝ peccat mortaliter.

¶ Si aliqs recipit a religioſis aliquid ſine cauſa rationabili vel pro turpitudine vel lucri acquiſitione vł cauſa amicicie ꝛ parẽtele ſine aliqua indigentia.

¶ De ſacrilegio quod cõmittiẽ circa res ſacras. c. vij.

De ſacrilegio qđ eſt circa res ſacras. Si impoſuit vel dedit ſuper hoc conſilium vt imponerentur collecte clericis ſiue eccleſiaſticis perſonis non habita licentia a Romano pontifice ꝛ ſi ſecutꝰ eſt effectus vltra mortale tenetur ad reſtitutionem. ꝛ niſi poſt admonitionem deſiſtat eſt excõicatus.

¶ Si fecit vel fieri fecit ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticã vel conſuluit fieri vltra mortale teneẽ de

damnis factis eſtq̄ʒ excōmunicat⁹ ipſe necnon ſcriptores ꝛ iudicātes ſm ea.

¶Si vſurpauit patronatum de nouo alicuius eccleſie vacātis vel monaſterij vel locoꝝ pioꝝ vl' bona ipſorm locorum vacantium eſt excōmunicatus.

¶Si abſtulit res ſacras: vt calices ꝛ paramenta de loco ſacro aut rem ſacram de loco non ſacro ꝛ furans in eccleſia res non ſacras.

¶Si effregit locum ſacrum: vt portas eccleſie vel locum religioſum. vel portas conuentus vltra peccatum ꝛ obligationem ad reſtitutionez tenetur de iniuria ꝛ de damno ꝛ eſt excōmunicatus ꝛ ante denunciationem poteſt abſolui a dioceſano. poſt denunciationem ꝯo ſolum a papa vel penitentiario. c. conqueſti. extra de ſen. excom.

¶Si fecit incendiū ſtudioſe in loco ſacro vel religioſo idem iudiciū eſt de effractore. vt. d. c. puenit. Jncendiarij autem aliorum locoꝝ de iure cōmuni nō ſunt excōicati. Jn aliquibus autem locis ſic per ſynodales conſtitutiones.

¶Si legata facta eccleſijs vel alijs pijs locis aut pauperibus non ſoluit integre. ꝛ ſi nimiſ differt peccat mortaliter niſi impoſſibilitas eum excuſet ꝛ alicubi eſt excommunicatio ſynodalis.

¶Si clericus recipit beneficium ſymoniace vltra vitium ſymonie omnes fructus illius beneficij furtiue accipit ꝛ tenetur ad reſtitutionem.

¶Si prelatus eccleſie ex dolo vel lata culpa amittit bona eccleſie tenetur ad reſtitutionem.

¶Si non dedit laicis decimas vbi conſuetum eſt dare tenetur ad reſtitutionem.

¶De rapina violenta. Capitulum. viij.

Rapina eſt qn̄ res iniuſte aufertur per violentiam.

¶Si rem alteri⁹ rapuit vltra mortale ꝛ reſtitutionem ad quam tenetur debet etiam petere veniam ſi cō mode poteſt de iniuria violenter illata

¶Si quis eſt pirata predās in mari quoſcūqʒ indifferēter vltra mortale ꝛ reſtitutionem ad quam tenetur eſt excōmunicatus papali excōicatione: vt patet per proceſſum qui fit annuatim in curia contra hmōi ſecus ꝯo eſt de illis qui faciūt hoc preciſe contra illos cum quibus habent bellum.

¶Si quis eſt depredatus Romipetas vel euntes vel redeuntes ab vrbe Rome vel depredat⁹ eſt portantes neceſſaria ad vſum curie eſt ex

communicatus a papa.
¶Si in bello iniuſto depredat⁹ eſt etiam inimicos vltra mortale ꝛ reſtitutionem non debet abſolui. niſi diſponat in illo ꝛ in omni alio iniuſto nunq̃ ſe reperire.
¶Si in bello iuſto abſtulit ab amicis ſicut faciũt ſtipendiarij. vel ab eccleſijs inimicoꝝ tenet̃ reſtituere.
¶Si inuaſit hoſtiliter vel diſcurrit per terras eccleſie vltra peccatũ ꝛ reſtitutionem eſt excõmunicatus excõmunicatione papali per ꝓceſſum curie annualem.
¶Nota q̄ omnes dantes conſiliũ ad aggrediendum ſiue ſumendum aliquod bellum iniuſtum ſine quorum conſilio nõ fuiſſet factum vel fieri non poterat tenẽtur inſolidũ de omnibus damnis inde ſecutis. Hec Ray. ꝛ alij.
¶Si participauit in crimine rapine vel furti vel alterius iniuſte dãnificationis in aliquo infraſcriptorum modoꝝ qui cõtinentur in his verſibus: Juſſio. conſiliũ. cõſenſus. palpo recurſus. Participans. mut⁹ non obſtans non manifeſtans. tenetur inſolidũ. i. in totũ de omni damno ſecuto quouſq; iſti qui paſſus eſt ſatiſfactum ſit. Intellige tamen hoc cum diſtinctione: videlicet ad primum verſuȝ de tali iuſſione vel conſilio vel conſenſu cooperationis. vel palpo. i. adulatione. vel recurſu. i. receptione latronum vel rerum ablatarum tali dico adulatõe ꝛ recurſu q̄ ſine hmõi nõ fuiſſet facta rapina vel damnum. al's nõ tenetur niſi inquantum perueniſſet ad eum de re rapta. vel de quanto damno feciſſet cũ ſuis. vel quanto plus fuiſſet factum propter aliqđ predictoꝝ ab eo factoꝝ.
¶Quantum ad ſecunduȝ verſum nota q̄ obſtans non manifeſtans ꝛ etiam mutus tenentur qñ ſunt officiales ꝛ poſſunt impedire damnũ ꝛ non faciunt: al's non tenentur ad reſtitutionem. lȝ peccent ſi poſſint impedire damnum ꝛ non faciunt. Tho. in. iiij. di. xv. Pe. ꝛ Alb.
¶Item etiam plura dicit vel plura de his referuntur ſuper. c. ſicut dignum. de homici.
¶Quãtum ad participationẽ iſtud fieri poteſt multipliciter. ¶Uno modo cooperando cum alijs ad rapiendum. et tunc ad illud tenetur quod recepit vel damnificat ſi non fuit in cauſa principali vel quaſi.
¶Secundo mõ recipiendo ꝑ viam doni de rapina ꝛ ad illud tenet̃ qđ recepit. ¶Tertio mõ ꝑ conſummationem rapine: vt victus. veſtitus ꝛ hmõi ſicut famuli raptoꝝ ꝛ famuli vſurarioꝝ vel ipſoꝝ vſurarioꝝ qui habẽt oĩa de rapina vel vſura ꝛ te-

nentur ad illud quod conſumunt. ¶Quarto mō per dotationem vt marit⁹ qui ſciebat ſoceꝝ nō habere niſi bona rapta ꝛ vſuraria non poteſt recipere dotē. ꝛ ſi recipit. teneť reſtituere. Si aūt filia remanet vidua teneť reſtituere dotē: qa de alieno eſt: ſed ſi neſciebat eſſe tunc diuerſa eſt opinio inter doctores vtꝝ teneať maritus eius vel filia: ſed filia videtur teneri. ¶Quinto ꝑ emptionem rei rapte vľ furtiue ꝛ ſcienter fecit ob ſui vtilitatē vltra mortale tenetur ad reſtitutionem ſi inuenit dn̄m rei. ſi ꝟo nō reperit pauperibus erogare teneť vel precium eius etiam ſi iam ꝯſumpſiſſet. ſi ꝟo ignorãter ſiue ignorantia iuris ſiue facti a peccato pōt excuſari. ſed qn̄ ſcit teneť ad reſtitutōnem ſi nōdum diſtraxit etiam ſine precio petito a dn̄o rei: ſed repetat a venditore ſi poteſt. Jdē de oı̄bus qui ſucceſſiue emerent rem hãc niſi prius diſtraxerint illam rem: qa bona fide diſtraxerūt vendendo nō tenentur ipſi ſed emens eã. De hac materia vide in. ij. parte ſum. ¶Qui impedit aliū iniuſte a ꝓſecutiōe alicuius officij vel bn̄ficij vel officij eccleſiaſtici vel ſecularis vbi ſibi erat iã ius acquiſitū teneť ad ſatiſfactionem talis damni. Si autē nondum erat ſibi ius acquiſitū ſed erat ī via acquirendi teneť ad arbitrium boni viri quantū poteſt illud damnū in ipſo dubio eſtimari. Similiter ꝛ qui deijcit iniuſte aliquem ab obtēto iuſte vel aliter ꝓcurat eijci ſicut cum iuſte procedit. Tho. in. iiij. ¶Qui infert damnū quod in ſpecie reſtitui nō poteſt: vt mutilatio membri cū quo ille lucrabať: videlicet manū in ſcribendo. virginitatē alteri auferendo. precipue per violentiã ꝛ ſeductionem. mortem inferendo alicui qui ſolo labore nutriebat familiã ſcienter dando ad vecturam vel vendendo equū claudicantē vel aliter nociuū et nō illi indicando. vnde emptori ſequiť nocumentū tenetur ſatiſfacere de huiuſmodi ad arbitrium boni viri. ¶Si mulier ſupponit ſibi alienum partum vel cōcepit de adultero neſciente viro tenetur viro de omnibus expenſis factis filio putatiuo ꝛ cōſanguineis ꝛ filijs vel alijs heredibus de his que peruenerunt ad eam bonis: nō tn̄ tenetur mulier illa manifeſtare factū cū periculo vite ſue. Ray. ſed quomodo agenduꝫ ſit vide in. ij. parte ſum. ti. de reſtitutionib⁹. ¶Si exiſtens camerari⁹ ſiue theſaurarius cōmunitatis qui vulgariter diciť camerling⁹ ſeu notarius ſeu aliquod habēs officium pro quo eſt ſufficienter ſalariat⁹ et

142

nihilominus ab his perſonis cum
quibus exequitur officiũ ſuum: pu
ta faciẽdo cedulas ⁊ hmõi aliquid
exigit̃ vſurpatio eſt nec puto ꝙ ex/
cuſet eum cõſuetudo: ſicut nec a ra
pina. ꝓpter hoc enim ſtatuuntur
ſalaria ne petat ab illis vñ ⁊ peccat
⁊ debet pauperibꝰ erogare. Hoc di
co quia difficile eſſʒ dare tale quid
proprius perſonis cum quid modi
cum ſit. ar. xiiij. q. v. non ſane.

¶Si cũ pecunijs cõitatis quas ha
bet in depoſito negociatur ⁊ ſi q̇d
cum eis lucratur per contractꝰ vſu
rarios tenet̃ reſtituere vſuras eis
a quo accipit. Si ṽo contractum li
citũ videtur teneri cõmunitati ſal/
tem pro parte vel partem pauperi/
bus erogare tenetur.

¶Si quis ingreſſum in religionez
educit vel per violentiam vel ꝑ per
ſuaſiones vltra peccatum mortale
cõmiſſum eſt excõmunicatus cum
violẽtiam infert perſone ⁊ tenetur
illum vel alium inducere ad religi
onem in ſatiſfactionem vel tenetur
ipſe ingredi ſi nõ habet impedimẽ
tum ſm Pe. ⁊ Jo.

¶De eo ṽo qui omnino intẽdit in
gredi religionez ſed nondũ ingreſ/
ſus reuocatur per aliquem ab illo
propoſito. Idem dicunt quidã: quã
do ſcilicet non ex cauſa iuſta: puta
quia in illa religione male viuitur
ſed ex cauſa rationabili.

¶Decimũ preceptum de deſiderio
habendi res alienas. c. vnum.

Ultra pecccatũ operis iniuſte
vſurpationis diuerſaꝝ ſpeci
erũ de quibus dictũ eſt etiaʒ inter
rogãdũ eſt de deſiderio habito cir/
ca res alienas habendas ſeu acqui
rendas iniuſto modo. quod deſide
rium ſiue cogitatio ſi eſt cum cõſen
ſu rõnis ⁊ alicuiꝰ rei notabilis ſem
per eſt peccatũ mortale eiuſdeʒ ſpe
ciei cuius eſt opus illius iniuſte ac
quiſitionis: ſicut verbi gratia. deſi
derans habere ꝑ vſuras eſt ſpecies
vſure. ſi per rapinas eſt rapina. ſi ꝑ
viam occultam eſt furtum. ſi rem ſa
cram eſt ſacrilegium. ⁊ ſic de alijs.
Ideo interrogandoʒ eſt quomodo
deſiderauit rem alienam vt habet̃
ſpecies peccati q̃ neceſſaria eſt con
fiteri. In his tamẽ peccatis cordis
non tenetur ad reſtitutionẽ. ¶No
ta etiam cum quis aliquem damni
ficat proximum in minimo ſi habet
propoſitum damnificandi in mul/
to ſi poſſet peccat mortalit̃. Unde
ementes ⁊ vendentes quandocũqꝫ
parati ſunt decipere proximum in
multo ſi poſſunt commode mortali
ter peccant. licet actu in modico de
cipiant.

¶Octauum preceptum: Non eris teſtis iniquus.

¶De mendacio.c.i.

E mendacio ſi dixit mēdaciū perniciosum:id eſt quod ſit cōtra honorem dei:vt in his que ſunt fidei vel damnum notabile ꝓximi ſpirituale vł temporale mortale eſt ſm Tho.ij.ij. verbi gratia.ſi dixit fornicationem vel vſurā non eſſe peccatū mortale. ſi negat ꝙ ipſe vel alius debet dare ꝓximo ſuo qđ ipſe vouit ꝛ hmōi.Si dixit mendacium in iudicio interrogatus a iudice periurus eſt ꝛ mortaliter peccauit ſm Tho.

¶Si dixit mendaciū in cōfeſſione de neceſſario confitendis mortale eſt.Idem ſi in predicatiōe ſtudioſe mortale eſt. niſi ex ſurreptione vel ſubita locutione impremeditate.

¶Si perſona que dicit mēdacium etiaꝫ officioſum eſt perſona auctoritatis ꝛ magne reputationis ſeu ꝑfectionis : poſſet per accidens tale mendacium eſſe mortale ſi inde ſequeretur graue ſcandalum in mentibus hominum.

¶Si dixit mendacium iocoſum.i. cauſa ſolacij vel officioſuꝫ.i. ad vtilitatem aliquam conſequendā ſpiritualem vel temporalem ſine nocumento alterius ſemper eſt veniale peccatum.Tho.ij.ij.q.iij.

¶Si dixit falſum teſtimonium contra aliquem in iudicio vł accuſauit iniuſte vltra mortale tamen peccatum tenetur de omni damno leſo ꝛ etiam ad reſtitntionem fame:vt ſcilicet dicat ſe falſū dixiſſe.Sed poſtꝙ ille eſt punitus non tenetur propter periculū qđ ei imineret.

¶De detractione.c.ij.

Etractio eſt ꝑ quaꝫ aufertur fama alteri⁹ ꝛ multipliciter.

¶Si quis imponit alteri aliqđ falſum quod ſit notabile mortale eſt ꝛ tenetur ad reſtitutōnem fame. niſi ex hoc immineret ei magnū periculum Tho.ij.ij.

¶Si ad peccatū alteri⁹ quod narrat addit aliqd notabile vltra peccatum tenetur ad reſtitutionem fame niſi ex hoc imineret ei magnuꝫ periculum.Tho.ij.ij.

¶ Si ad peccatum alterius quod narrat addidit aliquid notabile vltra mortale tenetur ad reſtitutionem fame ſi illud dictum importat infamiam.

¶Si peccatum alterius mortale cū eſſet occultum ad diffamandū manifeſtauit alijs peccauit mortaliter ꝛ tenetur ad reſtitutōnem fame in quantū poteſt niſi illud crimen poſtea per aliam viam eſſet publicatum.

143

¶Si peccatum alterius occultum manifeſtauit non intendens diffamare vel al's nocere: ſed ex quadam loquacitate non videt̃ mortale. niſi per accidens: videlicet ſi ex hoc ſequeret̃ diffamatio illius: puta q̃a audientes publicant.

¶Si accuſauit in iudicio vel denũciauit prelato crimen alterius: non zelo iuſticie ſed ex maliuolẽtia peccauit mortaliter: ſed ad reſtitutionem fame nõ tenetur ſeruato ordine iuris.

¶Si fecit libellos famoſos. i. cedulas ſiue ſcripturas in detractionez alterius ponens in loco publico vt legant̃ aut cantilenas ꝛ hm̃oi mortaliter peccauit ꝛ tenetur ad reſtitutionem fame.

¶Si peccatum alterius etiam manifeſtum narrat ex odio ꝛ intentione nocendi peccauit mortaliter ſed ad reſtitutionem fame nõ tenetur. Si autẽ ex loquacitate narrat peccat venialiter. ſed ſi defectus aliorum qui ſunt peccata venialia communiter recitauit ex loquacitate vł' aliqua indignatione non eſt mortale peccatum niſi ex hoc intenderet etiam diffamare.

¶Si ſignificauit peccatum alteri⁹ mortale ꝛ occultum prelato vel parentibus confeſſori vel alijs ꝗ ſunt perſone mature vt poſſit melius ꝓuideri quod precipue habet locum cum timetur de recidiuo nõ eſt peccatum ſed caritas.

¶Nota tamen ꝙ cum quis tenetur ad reſtitutionem fame ſi falſum dixit debet dicere his quibus dixit ſe falſum dixiſſe. nec excuſatur q̃a ſit ei verecundia magna. ſi autem dixit verum non debet dicere illis ſe falſum dixiſſe: quia eſſet mendaciũ ſed iniuſte ꝛ male dixiſſe.

¶Si quis narrat crimen alterius prout audiuit dicẽs ſe audiuiſſe ſic ab eo dici. lꝫ occultum ex loquacitate vel leuitate nõ videtur mortale nec tenetur ad reſtitutionem fame vel ſi eſt dubium.

¶Si quis bona facta ab alio dixit mala intentione eſſe facta: videlicet propter ypocriſim ꝛ ſuperbiam ꝛ hm̃oi intendẽs eum infamare peccat mortaliter.

¶Idem ſi negat bona facta ab aliquo.

¶Si etiaꝫ tacet bona que ſcit cum eſt neceſſarium ad liberandum proximum.

¶Si audiuit infamationes ꝛ diffamatõnes aliorum. Nam ſi hoc facit quia delectatur de infamia eorum peccat mortaliter. Si autem hoc facit quia delectatur de loquacitate: ſed diſplicet ei infamatio aliorum non videtur mortale. In prelatis

autem qui poſſunt huiuſmodi pro/hibere ꝛ non faciunt mortale vide tur·di·xxv·§· als autez ea demum· in gloſa·

¶De Auaricia que eſt ſecundū vi/tium capitale·

¶Incipit ſecunda pars in qua tra ctatur de modo interrogandi peni tentes a cōfeſſore de ſeptem vitijs capitalibus et eorum ſpeciebus. et primo de Auaricia ꝛ habet·c·ix·

¶Titulus primus·

Uaricia tripliciter ppetra/tur:ſcilicet iniuſte acquirē do·tenaciter retinendo· et inordinate amando· habetqꝫ mul/tas ſpecies·

¶Primus modus·ſ· iniuſte acqui/rendi de quo ſupra dictum eſt in·c Non furtum facies. Reſtant tamen relique de quibus dicetur·

¶Secundus modus retinendi te/naciter ꝛ tercius·ſ.amandi inordi/nate poſtea inferius ponentur·

¶De Symonia·c·i·

Imonia eſt circa ſpūalia ꝛ eſt ſemp peccatū mortale in om/ni caſu·¶Nota ꝙ pecunia que reci pitur ſymoniace non debet reſtitui ei qui dedit: ſed de neceſſitate de/bet pauperibus erogari vel illi ec/cleſie in cuius iniuriam data eſt.

¶Si dedit pecuniā vel aliquid ali ud quod precio poſſit eſtimari pro habendo aliquo ſacramēto vel ba/ptiſmo·euchariſtia· benedictōe nu ptiarum· penitentia· ordinatione· chriſmate·ꝛ extrema vnctione qua ſi precium hui⁹ ſacramenti·cuius ſi gnum quando datur vt precium et ſit pactio cum dante· Idem preſu/mitur quando negat̄ ſacramentuꝫ ſi nō dat̄ pecunia ſymonia eſt nec excuſat conſuetudo·Secus ꝟo eſt ſi dat vt elemoſynam ꝛ gratis nō co/actus ſed ſponte ad ſeruandum cō ſuetudinem non exactus·

¶Si clericus exiſtens accepit ali/quid temporale pro aliquo ſacra/mento dato vel dando vt precium eius·vel quia aliter nō dediſſet ſy/monia eſt.

¶Si dedit aliquid quod p̄cio poſ ſit eſtimari pro aliquo beneficio ec cleſiaſtico ſimplici vel curato obti/nendo ſymoniam cōmiſit : ſed ſol/uendo taxam curie ꝛ bullas non re putatur ſymonia·

¶Si pro aliquo beneficio eccleſia/ſtico vel dignitate habēdo aliquod temporale dedit ſimoniam cōmiſit Et idem de conferentibus benefi/cia ꝛ officia huiuſmodi pro tempo/ralibus·

144

¶Si emit vel vendidit aliquã capellam eccleſie ſymonia eſt.
¶Si emit vel vendidit ſepulturaꝫ eccleſiaſticã ſiue ſepulchrum vbi ponitur cadauer ſiue officium eccleſiaſticum ſymoniam cõmiſit.
¶Si patronus exiſtens pro pecunia elegit vel preſentauit inſtituendum ſymoniam cõmiſit.
¶Si emit vel vẽdidit aliquod ius patronatus alicuius capelle vel eccleſie ſymonia eſt.
¶Si porrexit preces carnales pro aliquo indigno ordinando vel beneficiando ſymonia eſt ſi intendit vt prelatus ratione precum principaliter aſſentire.
¶Si fuit mediator ad procurandũ alteri aliquod ſpũale beneficiũ ordinem ⁊ hmõi pro aliquo tpali.
¶Si cõduxit aliquem ad predicandum pactiõe pecunie ⁊ hmõi ſymoniam cõmiſit ⁊ ſimiliter predicator qui hoc modo acceptauit ſymoniã cõmiſit.
¶Si filiam vel conſanguineam vl' ſeruam miſit ad monaſterium pactione facta de certa quãtitate pro ingreſſu monaſterij ſymoniã commiſit necnõ moniales. niſi forte monaſterium eſſet adeo tenue ꝗ non ſufficeret illis prouidere. De ſymonijs clericorũ vide in tertia parte c. de clericis. De hac vo materia ſymonie habes pleni9 in. ij. parte tit. i. de ſymonia per totum.

¶De proditione. c. ij.

Roditio frequenter ex auaricia fit.
¶Si prodidit ciuitatem vel caſtrũ vel perſonã inimicis vltra mortale tenetur de omni dãno inde ſecuto
¶Si prodidit res alterius iniuſte auferentibus idem.
¶Si prodidit ſecreta alterius iniuſte vltra mortale tenetur de damnis inde ſecutis. ſecus ſi ſecreta iniqua vt coniurationes et tractatus contra ciuitatem vel nocumẽta perſonarum manifeſtat: quia tunc bene facit ⁊ facere tenetur.
¶Si recepit aliquid ſub ſigillo cõfeſſionis: ſed non in confeſſione ſi reuelat peccat mortaliter niſi illud eſſet quid iniquuꝫ cui poſſit obuiare manifeſtando. ⁊ ſi de hoc perpẽdit quando promiſit peccauit mortaliter ſed nec debet tenere ſecretũ quia etiam tunc peccaret.
¶Si legit litteras alterius clauſas videtur mortale. niſi poneret ſpem in ratihabitione mittentis vel ei9 cui mittitur.

¶De acceptione perſonarũ. c. iij.

J accipit perſonã in iudicio videlicꝫ qꝛ magis audit vnã

perſonã q̄ȝ aliam vel credit vni magis q̄ȝ alteri non ſeruato ordine iuris. vel magis declinat ad vnã partem q̄ȝ ad alteram ratõne amicicie ꝛ hm̃oi poſſet eſſe mortale.

¶Si in diſtribuẽdis beneficijs vel officijs eccleſiaſticis vel ſecularibꝰ admittit indignos peccat mortaliter ꝛ tenetur de damnis inde ſecutis perſonis.

¶Si in faciendis cedulis que vulgariter dicuntur ſcrutinia ſcienter admittit indignum. vel qui prohiberet admitti vel excludit dignum peccat mortaliter.

¶Si in diſtribuendis oneribus vł imponendis collectis ciuitatis ſcienter grauat aliquem contra vel vltra debitum vł alleuiat peccat mortaliter. ꝛ ſi ſolum ex eius determinatione fieret talis diſtributio tenetur damnificatis de damno. Secus vo eſt ſi ponuntur in eo plures alij. Et ſi cum haberet diſtribuere elemoſynas alicuius ſocietatis vel teſtamenti ꝛ huiuſmõi nõ fideliter diſtribuit. ꝛ ſi dediſſet nõ indigẽtibus vltra mortale tenetur ad reſtitutionem.

¶De turpi lucro. Cap. iiij.

Iudex accepit pecuniam vt iudicaret aut bene iudicaret aut non iudicaret aut iniuſte iudicaret peccat mortaliter ꝛ tenetur illa reſtituere danti. niſi dediſſet vt male iudicaret: quia tunc teneṫ dare pauperibus.

¶Idem de teſte pro teſtimonio falſo ferendo: quia peccat mortaliter ꝛ tenetur reſtituere.

¶Si fecit inſtrumentũ in fraudeȝ vſurarũ: vt notarius: peccauit mortaliter ꝛ mercedem quã accepit debet pauperibus erogare.

¶Si ſeruiuit vſurario in arte vſuraria peccauit mortaliter. ꝛ ſi bona vſurarij eſſent obligata reſtitutõni non poſſet retinere ſalariũ: ſed debet reſtituere creditoribus vſurarij alˀs autem poſſet: ſed illud dare debet pauperibus. de honeſtate tamen non de neceſſitate: niſi ipſe eſſet pauper.

¶Si recipit pecuniam pro turpitudine: vt meretrix vel mala mulier debet illam pauperibꝰ erogare: nõ tamen de neceſſitate ſed de cõſilio honeſto.

¶Si quis facit aliquam artem vel artificium cuius vſus vt plurimũ eſt ad mortale: vt facere taxillos vł cartas et hm̃oi peccat mortaliter. nec debet abſolui niſi diſponat illud dimittere. Lucrũ vo ex hoc factum debt pauperibus dare ex conſilio non precepto.

¶Si diebus feſtiuis emit vel ven-

didit negociando. niſi forte in nundinis vel fecit ꝯtractus al's nõ neceſſarios tunc vel fecit aliquid manuale pro lucro vltra peccatum ſm aliquos debet illum lucrum pauperibus dare. ⁊ potius videtur de honeſtate ꝙ̄ de neceſſitate.

¶Si tpe meſſium vel vindemiarũ emit bladum vel vinum vel fruct⁹ vt alio tempore vendat carius non exiſtens talis rei negociator neque propter aliquem finez honeſtũ ſed propter cupiditatem turpe lucrum eſt non tamen tenetur in aliquo.

¶Si accepit aliquid vt aliquẽ eligeret ad dignitatem aliquam temporalez vel officiũ ſeculare vel vendidit hmõi officia ſecularia turpe lucrum eſt nõ tamen tenetur ad reſtitutionem aliquam.

¶Si mercator vel ali⁹ portauit vel portari fecit ferrum. ligna. et quecunqꝫ mercimonia ad terras infidelium non habens licentiam apoſtolicam eſt excõmunicatus excõmunicatiõe papali. incurritqꝫ alias penas vt habes in. iiij. par. ti. per totum. Idem de dantibus in hoc cõſilium ⁊ auxilium.

¶Si negociator exercet negociatiationes non ad aliquem finem honeſtum: videlicet gubernare familiam ⁊ vtilitatem patrie et hmõi ſed principaliter ob immenſam cupiditatem cõmittit turpe lucrum nõ tamen de neceſſitate tenetur dare lucrum pauperibus ſed vnam partem de conſil io ⁊ honeſtate.

¶De ludo multiplici. c. v.

Si luſit ad taxillos vel cartas vel ad aliũ ludum fortune.

¶Si vicit per fraudem vel per falſos taxillos vel mendacioſe tenet̃ illud quod ſic vicit reſtituere amittenti vltra mortale cõmiſſum. niſi ſit quid paruum.

¶Si vicit ab eo qui alienare nõ potuit: vt ſeruo. religioſo. vxore. filio familias. ⁊ hmõi tenetur reſtituere his qui habent curam illorum ⁊ eſt mortale ſi eſt quid notabile. ⁊ ſi ex cupipitate acquirendi ludit.

¶Si per multã importuninitatem traxit aliũ qui nõ intẽdebat ludere vel retinuit volentẽ recedere vltra mortale tenet̃ illi ſi eſt q̇d notabile

¶Si acquiſiuit ſeu vicit per ludūz hmõi in locis vbi ꝓhibetur ludus ⁊ mãdatur fieri reſtitutio ſiue legibus imperialibus ſiue municipalibus ⁊ ſeruatur quantũ ad vtrunqꝫ debet tunc fieri reſtitutio illi qui amiſit. ſec⁹ ſi leges ille ſunt abrogate per contrariã conſuetudinem.

¶Si vicit per ludũ in alijs caſibus exceptis p̄dictis. nõ tenet̃ illi reſtituere qui amiſit ꝙ̄uis poſſit elemo

ſpualiter ſi ſit pauper elargiri: ſed debet pauperib⁹ erogare de honeſtate ⁊ conſilio. Scdm aliquos tenetur de neceſſitate quod tutius eſt. Non opoꝛtet tamen tales ſtringere ita ad certam reſtitutionē: ſicut in furtis. vſura. ⁊ hmōi. Scdm vo Ray. ſunt quedā perſone quib⁹ indiſtincte tenet̃ quis reſtituere qcquid ab eis lucratus fuerit in alee ⁊ taxilloꝝ ludo: videlicet furioſi. ꝓdigi. minoꝛes. xxv. annoꝛuʒ ⁊ maxime pupilli. Item mente capti. ſurdi. muti. ceci. et qui ꝑpetuo moꝛbo laboꝛant: quia tales rebus ſuis intereſſe id eſt pꝛouidere nō poſſunt propter quod dandi ſunt eis tutores ⁊ curaroꝛes.

¶ Idem videtur dicendum de ſeruis. monachis. ⁊ ceteris clauſtralibus ⁊ filijſfamilias qui non habēt peculium caſtrenſe, vel quaſi et de vxoꝛe que non habet bona parafrenalia ⁊ etiā de adminiſtratoꝛibus rerum eccleſiaſticarū que ſunt pauperum ⁊ de ſimilib⁹ perſonis: tn̄ tales pecunie nō ſunt reſtituēde eas ꝑdētibus ſed tutoꝛi. curatoꝛi. patri monaſterio. domino. marito. eccleſie ⁊ hmōi. De reſtitutione taliū vide plenius in ſum. in. ij. parte de reſtitutione ludi. De alijs vo que cōtingunt in ludis: vt fraudes blaſphemie amiſſiones tp̄is ⁊ hmōi habes diffuſe in alijs capitulis.

¶ De inquietudine.

Aquietudo circa tp̄alia acquirenda ⁊ conſeruanda.

¶ Si habuit īmenſam ſollicitudinem crca hmōi ⁊ pꝛopter hoc dimiſit aliquid neceſſarium ad ſalutem vt miſſam et hmōi eſt moꝛtale. Si vo nō dimiſit neceſſaria ſed remiſſioꝛ fuit quo ad ſpiritualia veniale eſt. Si habuit nimiam ſollicitudinem circa hmōi ex parua confidentia auxilij dei in ſe non eſt moꝛtale ſed videtur veniale. eſt tamen multum impedimentum deuotionis ⁊ alioꝝ bonoꝝ ſpiritualium.

¶ De inhumanitate retinendi tenaciter. c. vij.

Varitia in retinēdo tenacit̃ ſeu inhumanitaſ nō faciendi elemoſynas coꝛpales indigentib⁹ qn̄ pōt hoc vſu ꝯtinet̃. ſ. Viſito. poto. cibo. redimo. tego. colligo. cōdo

¶ Si habens ſupfl̄ua quo ad naturam ⁊ quo ad decentiam ſtatus ſui pꝛo ſe ⁊ famlia ſua nō ſubueuit neceſſitatib⁹ alioꝝ etiā nō extremis: ſed magniſ quas nouit moꝛtale eſt

¶ Si habens de ſupfl̄uo quo ad naturā ⁊ ſi nō quo ad decentiā ſtatus ꝓ ſe ⁊ familia ſua nō ſubuenit pauperib⁹ in extrema neceſſitate quos nouit moꝛtale cōmuniter iudicat̃.

146

Sed hic oportet multa conſiderare ad bene intelligendū. Uide de hoc in ſecunda parte tit. i.

¶ Si nō ſubuenit indigentibus de induſtria ⁊ arte ſua cum potuit vt medicus medendo et viſitando infirmoſ pauperes ſine ſalario. aduocatus in aduocando. procurator in procurādo ⁊ huiuſmodi videt̄ mortale.

¶ Si quis non ſubuenit pauperib⁹ neceſſitates extremas patientibus cum poſſet. vel tardauit dare ⁊ exaſperauit pauperes veniale eſt.

¶ Si parauit paupib⁹ nimis ſumptuoſa vel nimia queſtuantib⁹ ſine cauſa non indigentibus vel vtentibus male elemoſynis peccatum eſt potius q̄ȝ meritum.

¶ Si laborantib⁹ pro eo in quocūqȝ miniſterio nimis diſtulit dare eis mercedem vltra conuentiones factas cum tamen poſſit ſoluere poſſet eſſe mortale ſi incurrerent graue damnum vel ſcandalum. Idem ſi aliquid defraudauit.

¶ De Auaricia amandi res inordinate. Cap. viij.

Ota q̄ ſi quis res etiaȝ iuſte acqſitaſ ita inordinate amat vt inhereat eis vt fini cuius ſignū eſt quando propter eas non amittendas eſſet paratus facere contra aliquod preceptorū dei peccat mortaliter: quia plus diligit creaturaȝ q̄ȝ deum. Si autem nullo modo vellet facere contra ſalutem ſuam propter hmōi temporalia quāuis inordinate efficiatur ſeu amet ea veniale eſt.

¶ De prodigalitate contraria auaricia. Cap. ix.

I ſuperflue expendit ſuā ſubſtantiam vel in edificijs ſumptuoſis vel in equis vel in conuiuiis delicioſis vel frequentib⁹ vel paleſtris vel ludis vel ornamentis vl' turpitudinibus ⁊ precipue mulierū vel in enſenijs vel hyſtrionibus et hmōi peccatum eſt. ⁊ quādo eſt notabilis exceſſus ſi eſt ſine conſenſu eſt veniale vel nullum: etiam de re notabili ſm proportionem ſui ſtat⁹ eſt mortale vel in modico eſt veniale. Deſcendere autem ad particularia: puta determinare quando eſt mortale vel veniale nō de facili poteſt dari iudicium certū a quo cognoſcatur.

¶ De inuidia que eſt quartum vitium capitale. Titulus. ij. de inuidia ⁊ eius ſpeciebus. iiij. ⁊ habet capitula quattuor.

¶ Primum.

Nuidia eſt triſtitia de alieno bono inquantum deſiderat̃ vt diminutiuum proprie excellẽtie: et ſi ſit ex conſenſu rationis mortale eſt. niſi eſſet de aliqua re parua: ſicut puer qui ĩuidet alteri puero ꝙ habet plures fructus et hmõi. ſed ſi ſit ſm motum ſenſualitatis et cũ diſplicentia ratiõis eſt veniale vel nullum etiam de re notabili. Interrogandum eſt ſm ſtatum de hmõi inuidia: ſcʒ ſi prelat⁹ alteri prelato inuidet de maiori prelatione vel dignitate. Si eſt officialis de maiori et digniori officio. ſi doctor de maiori ſcientia et cõcurſu. ſi ſcholaris de acutiori ingenio alterius ſcholaris ſi ciuis de maiori honore et reputatione alterius. ſi ſpiritualis de maiori fama alterius. ſi mulier de alterius marito. filijs. ornamentis. pulchritudine et huiuſmodi. ſi artifex de artificijs artis ſue et lucro et ſic de alijs. Si quis cum dolet de bono proximi ſui non ex eo ꝙ ille habeat ſed de defectu ſuo: quia ipſe illo caret contentus tamen ꝙ proximus habeat nõ pertinet ad inuidiam. et ſimiliter ſi doleat de bono inimici ex hoc ſolum qui timet inde ſibi nocumentum non proprie pertinet ad inuidiam.

¶ De odio et alijs filiabus inuidie et primo de odio. c. ij.

I habuit odium ad deũ quia flagellauit eum vel impediuit mala deſideria eius vel alia de cauſa mortale eſt.

¶ Si habuit odium ad proximũ deſiderãs malum eius vt malũ et ſi eſt malũ notabile quod illi appetit ratiõe deliberata mortale eſt ſiue malum ſit in perſona vel fama vel ſubſtantia vel alio modo. ſecus autem ſi non conſenſit ratione vel ſit quid nõ multum damnoſum. Si vo deſiderauit malum alteriuſ videlicʒ infirmitatem in bonum eius: vt ſcilʒ bonus efficiatur vel ne peior vel ne alijs noceat nõ eſt odium. Interrogandũ et inueſtigandũ eſt hoc caute. Nam laici omnem diſplicentiã ſolent appellari odium que tamen non eſt niſi modo dicto. Item odiũ contra vnum reputant tñ vnũ peccatum.

¶ Sed nota ꝙ ſicut ĩ alijſ ſic in iſto quotiens reuocando iniuriã menti de nouo habuit odium ad illum cum conſenſu rationis totiens peccauit mortaliter. Interrogãdũ eſt etiam de tempore ſcilicet quantum perſeuerauit et quomodo frequenter odiuit.

¶ Item ꝙ dimittet omne odiũ: ſed non oportet: ĩmo non debet illi pe

142

tere veniam quez odiuit ſi peccatū
eſt occultum niſi cum verbis vel ali
is modis offendiſſet.

¶De ſuſurratione que eſt ponere
diſſenſiones inter amicos propter
malam intentionem.c.iij.

J queſiuit ponere diſcordiaz
inter amicos vel cōſanguine
os dicens vni malum de altero vel
ecōtra.vel referens ſtudioſe q̄ poſ
ſunt cauſare hmōi: qa mortale eſt.
Et nurus erga ſocrum. ꝛ ſocrus er
ga nurum ſolent his vacare.

¶Si dixit aliqua verba vnde orta
eſt diſcordia inter amicos vel con
ſanguineos:ſed nec hoc intendenſ
ſed icaute. de ſe nō eſt mortale ſed
poſſet eſſe ratione ſcandali.

¶Si quis intendit diſſoluere ma
las amicicias vel conuerſationem
alicuius cum alijs ne decipiat̄ con
gruis remedijs non eſt malum.

¶De exltatione in aduerſis.c.iiij.

J vidēs damna euenire ꝛ ma
la his quib⁹ inuidet vel odi
um habet letatur deliberato aīo de
malo illoꝝ mortale eſt. ſecus autez
ſi non deliberato animo. Letari au
tem de malo inimici nō inquantuz
malum eius:ſed inquantū non po
terit nocere vel al's iniuſte eum op
primere poteſt eſſe ſine peccato.

¶De triſticia in proſperis.

E triſticia in proſperis q̄ hoc
modo differt ab inuidia: qa
triſtatur de bono proximi et ꝓpter
hoc cogitat quomodo male habeat
ꝛ deſiderat. Sed contingit ſepe ꝙ
nō patitur illa damna que ꝛ appe
tit.ſed magis proſperatur ꝛ de hoc
triſtatur ꝛ eſt mortale vbi eſt cōſen
ſus rationis.

¶De ira que eſt quintum vitiū ca
pitale.ti.iij.ꝛ habet.ij.capitula.

¶Primum.

Ra eſt appetitus vindicte et
vitium capitale ꝛ frequenter
miſcetur cum odio.

¶Si propter aliquem defectū in ſe
vel in altero cōmiſſum deſiderauit
vindictā ſeu punitiōem quōcunq
vel per ſe vel a deo vel ab alio intē
dens ſolū ſatiſfacere animo ſuo ira
to.ꝛ eſt mortale qn̄.ſ.ſolum intēdit
punitionem preter ordinem rōnis.
ſi notabile malum eſt ꝛ cum conſen
ſu rationis.al's veniale:vt ira quo
tidiana in gubernatiōe familie.

¶Si iratus in ſeipſum propter ali
quem defectum turbatur contra ſe
veniale eſt cōmuniter.

¶Si iratus contra deum propter
aliquod flagellū murmurat in cor
de vel ore impatienter ferens ꝛ po
teſt eſſe mortale et veniale ſm mo

dum impatientie.

¶De indignatione et alijs filiab⁹ ire.c.ij.

Si indignatus cõtra aliquem non valẽs audire eum vel videre reputãs eum indignum eo ꝙ sibi diſplicuerit cum debuit ſeruire potius eſt veniale cõiter. ⁊ ſi ꝓpter hoc retinet ſibi loquelam vel aliud ſignum oſtendit diſplicẽtie: q̄s auferenda ſunt propter ſcandala proximoꝝ ⁊ opinionem odij.

¶De tumore mentis.

Si excogitauit diuerſas vias ⁊ modos ad vindicãdũ ſe de iniuria ⁊ his multiplicauit mentez cogitationib⁹ altercatiuis ſm proceſſum põt eſſe mortale ⁊ veniale.

¶De clamore.

Si ex ira clamauit contra aliquẽ inordinate ⁊ confuſe ⁊ furioſe loquendo eſt veniale cõiter.

¶De contumelia.

Si dixerit alteri verba contumelioſa vel iniurioſa vel importãtia vitia vel opprobria aĩo iniuriandi notabiliter: vt vocãdo eũ proditorem vel inhoneſtam perſonam ⁊ dicendo mala de parentib⁹ ⁊ hmõi mortale eſt.

¶Si dixit verba opprobrioſa familie ſue vel diſcipulis vel ſibi ſubditis cauſa correctiõis ſi ſit modo debito ⁊ honeſto eſt ſine peccato vel cõmuniter eſt veniale niſi infamatoria diceret ⁊ ſequeretur ſcandalũ magnum.

¶De blaſphemia et maledictione creaturarum.

Si blaſphemauit animo deliberato aliquem vt percuteretur tali maledictione in malũ eſſet mortale: niſi hoc effectaret in emendationem eius. Si v͛o hoc non deſiderauit ſm rationem ſed ſm ſubitum motum ire eius cuius ſignum eſt: quia ſi hoc ꝯtingeret valde doleret: ſicut fit a parentibus cõmuniter veniale eſt.

¶Si maledixit creaturas irrationabiles: quia ſi fecit in deteſtationem creatoris vel in damnum domini eius eſt mortale al's veniale ⁊ ocioſum.

¶Si blaſphemauit animas defunctorum ſuorum parentũ vel aliorũ hominum videtur mortale: quia videtur intendere notabile malum. Idem cum ſeipſum maledixerit ex impatientia.

¶Si blaſphemauit diabolum malum eſt: quia ocioſum ſaltem.

¶De maledictione dei ⁊ ſanctoruz dictum eſt ſupra primo precepto.

¶De rixa.

De rixa per quã ex ira in ſeinuicem hoĩes percutiunt. i. cũ

ſit animo nocendi vel iniuriãdi vt in adultis eſt mortale in incipiēte. Idem in proſequente animo vindicatiuo. ſecus ſi animo defendendi ſe tantum vel etiam ad exercitiū vt pueri.

¶De ſeditione.

E ſeditione que eſt quando vna pars ciuitatis inſurgit contra aliā: ex parte eius que mouet eſt mortale cum omnibꝰ ſequacibus eius ꝛ tenetur de omnibꝰ dānis inde ſecutis alteri parti.

¶Ex parte autem eius que reſiſtit ſeditioni iniuste mote contra ſe vł bonum ciuitatis non eſt ſm ſe peccatum: niſi miſceantur odia et vindicatiōes prout cōmuniter accidit Quando ex reſiſtentia alteri parti inſequerentur multa pericula ꝛ mala cedendum eſſet. alˀs nō euaderet multa peccata que in conflictu partium ſequerentur.

¶Si quis etiam ita partialiſ eſt vt Guelphus ꝛ Gibellinus ſeu aliter ꝑtialis: ita obſtinato animo ꝙ appetit exterminium alterius partis ſeu exilium per fas ꝛ nephas. paratus etiam in alijs ſequi partez ſuā non eſt ſine mortali ꝛ in malo ſtatu perditionis.

¶De bello.

I quiſ mouet bellum iniuſtū mortaliter peccat ꝛ omnis q dat auxilium conſiliū ꝛ fauorem ſimiliter peccat mortaliter. De damnis autem que ibi fiunt ꝛ de reſtitutionibus ꝛ quid ſit iuſtum vel iniuſtum vi de in. iij. parte. De homicidio dictum eſt ſupra. c. v.

¶De Accidia que eſt tertium capitale vitium. tit. iiij. ꝛ habet. c. quinqꝫ

¶Primū. c. de eadem.

Ccidia importat tedium bene operandi. ¶Si ita contriſtatus ꝛ tediatꝰ eſt ꝙ habuit in horrorem bona diuina ꝛ in abominationem ſpiritualia et opera bona ad que tenetur: vt precepta dei ꝛ eccleſie ꝛ hmōi. quando adeſt conſenſus rationis eſt mortale. ſed ſi habet talem motum tm̄ ſm cenſualitatez cū diſplicentia rationis eſt veniale.

¶Si autem eſt cōtriſtatus de morte conſanguinei vel alio caſu ꝙ penitet eum benefeciſſe vel proponit amplius nō benefacere mortale eſt

¶Si ita cōtriſtatur ꝙ vellet nunꝗ fuiſſe creatus a deo. ſeu nō eſſet natus in mundo. vel eſſet ſicut brutuz animal vł mori quomodocūqꝫ ſiue bene ſiue male diſpoſitus. dūmodo hinc exiret talis triſticia cum ꝯſenſu rationis eſt mortale.

¶Si etiam ita contriſtatur de aliquo caſu aduerſo ꝙ īcurrit grandē

infirmitatem propter nimiã triſti/ tiam perdens ſomnũ. dimittens ci bum. ⁊ hmõi videt̃ mortale qñ po/ teſt ſe iuuare contra hmõi.

¶Si cõtriſtatur ex conſideratio ne bonoꝝ que habẽt alij quibꝰ ipſe eſt priuatus vilipendens oĩa ſibi data a deo ⁊ inde ſumẽs tediũ bene ope/ randi ſm conſenſum rõnis: illa ac cidia eſt cõmuniter veniale. ⁊ in ꝑ/ ſonis ſpũalibus reperitur.

¶Si cõtriſtatur ex hoc ꝙ bona pro poſita que fecit ſepe frangit. ex hoc incurrit tedium bene operãdi qua ſi ſibi videatur non poſſe perficere accidia eſt in ſpiritualibus incipiẽ tibus deo ſeruire.

¶Si ex frequentia tentationum at tediatur in laborando ⁊ reſiſtendo veniale eſt. ſi tamen reſiſtat in inci/ pientibus contingit ſepe.

¶Si attediatur in bonis operibus vel bene operando. orando. audiẽ/ do predicationes. legendo lectiões aut dicendo officium ⁊ hmõi: non tñ dimittit de neceſſitate fienda cõ muniter eſt veniale ⁊ ſatis etiaʒ in ſpũalibus reperitur.

¶Si triſtat̃ de aliquo defectu ma/ gis ex eo ꝙ apparet defectuoſus co ram hominibus ꝙ̃ coram deo acci dia eſt ⁊ frequenter veniale proce/ dens ex ſuperbia.

¶De filiabus accidie. c. ij.

De filiabus accidie in quibus eſt difficile cognoſcer̃ qñ ibi ſit peccatũ mortale: niſi cũ miſcet̃ cũ aliquo peccato: vt cum omittit̃ ali/ qđ preceptũ: niſi deprimat ita men tem ꝙ tollat caritatẽ dei ⁊ ꝓximi.

¶De deſperatione.

Si deſperauit de miſericordia dei exiſtimans non poſſe vel non velle ei parcere: etiã reuertẽti ad penitentiam. vel nõ poſſe abſti/ nere a peccatis cum adiutorio dei eſt mortale ſm deliberationem ⁊ cõ ſenſum. Secus ſi ſm aliqueʒ impul ſum tentationis.

¶Si deſperauit ſe non poſſe eua/ dere aliquas miſerias mundi. vel pericula propter que decreuit ſe oc cidere eſt mortale. ⁊ ſi aliquid fecit ad hoc multomagis.

¶De malicia.

Si contempſit diuina ⁊ ſpũa/ lia bona ex triſtitia aggrauã te mentem mixta cum accidia mor tale eſt. Si aũt contemneret ⁊ refu/ geret ea per que poſſet vitare pecca tum: qa tunc ꝑtinet ad blaſphemiã in ſpũmſanctum vt infra dicet̃.

¶De puſillanimitate.

Si ſubtraxit ſe ab illis bonis ad que erat raptuſ timore de ficiendi: vt a ieiunijs. ab ingreſſu religionis. a prelatione iniũcta. ab

149

officio predicatiõis ꝛ audientia cõ feſſionis iniunc:e ꝛ hmõi eſt cõmu niter veniale· niſi eſſet preceptũ in re quod dimit:itur·

¶De rancore·

Ji habuit indiſplicẽtiam ꝛ te⸗dium corrigentes eum ꝓpter correctionem eſt veniale· niſi illos odiret ꝛ tunc odium eſt mixtum·

¶De ocioſitate que procedit ex tedio·

Ji ſtetit ocioſus nihil boni o⸗perans corpale vel ſpũale vn de amittit temp? irrecuperabile vi⸗detur veniale·niſi ex ocio addatur aliquod vitium quod frequẽter ac⸗cidit ꝛ quanto tpe ſtetit ocioſus·

¶De torpore ſeu pigricia be ne operandi·

Ji fuit tardus ad bene operã dum lʒ iſtud fecerit· tardus ad eccleſiã·ad orandum·ad elemo⸗ſynas dandum ꝛ hmõi cõmuniter eſt veniale·niſi ex tarditate omitte retur preceptũ:vt qa cito nõ ſubue nit patienti extremã neceſſitatẽ cũ teneť: vt infirmo vnde ſequiť mors ꝛ hmõi tunc eſt mortale.

¶De euagatione mentis.

Ji habuit diſtractionem men tis in oratione ꝛ fuit in ea·vľ cum voluntate euagať vel audien⸗do predicationem ꝛ diuina mente cogitauit vana ꝛ inutilia eſt cõmu⸗niter veniale·niſi addatur aliquod ſpeciale peccatum· vel per totũ offi cium ad quod obligať ex precepto vel audit noua vel ſi loqtur inuti⸗lia vľ ex tedio mutat loca hincinde vel diſtrahit ſenſus ꝛ mẽbra diuer⸗ſimode eſt veniale cõmuniter·

¶De negligentia ſeu tepiditate·c tertium·

Ue eſt remiſſio voluntati cir ca ea q̄ debet facere ĩ hac quo tidie oẽs offendunt ſed venialiter niſi omittatur aliqđ neceſſarium·

¶Si fuit negligẽs circa opera mi⸗ſericordie ſpiritualia que hoc ver⸗ſu continẽtur:Conſule·caſtiga·di⸗mitte·ſolare·fer·ora· ¶ Nota ꝙ ſub conſule comprehenditur doctrina ꝛ docere ignorãtem·precipue ad ſa lutem vtilia·

¶Si fuit negligens ad addiſcen⸗dum neceſſaria ad ſalutem:vt pre⸗cepta dei ꝛ eccleſie generalia: quia hmõi ignorantia nõ excuſat·vel ad eundum ad predicationem. ꝛ vtile eſt iniungere ideotis vt predicatio nes aliquas audiant·

¶Si fuit negligens ad procuran⸗dum ſibi ſacramenta et ſue familie et ſi ex negligentia ꝛ dilatione mor tua eſt proles ſine baptiſmo eſt mor tale·

¶Si infirmus mortuus eſt ſine cõ

feſſione ꝛ cõmunione vel extrema vnctione: cum ex negligẽtia craſſa procedit videtur mortale vl' graue veniale ſm ꝙ plus indigebat.

¶Si fuit negligẽs ad procurandũ ſacramentum confirmationis.

¶Si iteꝝ feciſſet dare ſacramenta baptiſmi confirmationis vel ordinem ſacrum ſcienter mortale eſt ꝛ contrahitur irregularitas in ſuſcipiente.

¶Si fuit negligens ad fraternam correctionem cum tenetur: videlicꝫ de occulto peccato ꝛ mortali ꝛ inde ſperabat emendationem illius tũc eſſet mortale dimittẽdo omnino illam. veniale ꝯo retardando. vel de his que non ſunt mortalia.

¶Si non ſeruauit ordinem debitũ in fraterna correctõe vl' nimis aſpere vel tempore vel loco ĩdebito peccatum eſt.

¶De negligentia confeſſionis. c. iiij.

Ji omiſit ad minus ſemel in anno cõfiteri vel ex negligentia vel ignorãtia mortaliter peccauit. ſecus ſi ex impotentia: videlicꝫ quia non habet copiam cõfeſſoris: ſed ſi poſtea cum habet copiam cõfeſſoris non ſuppleuit defectũ mortale eſt.

¶Si fecit confeſſionem fictam ſcienter dimittens aliquod mortale vel quod dubitabat vel credebat eſſe mortale: etiam ſi non eſſet mortale mortaliter peccat ꝛ tenetur iterare confeſſionem.

¶Si dicit ſe eſſe contritũ de oĩbus peccatis ꝛ diſpoſitum ad abſtinendum ꝛ ſatiſfaciendum cum hoc nõ intenderet mortaliter peccauit ꝛ tenetur iterare confeſſionem.

¶Si penitentiam ſibi iniunctam pro mortalibus ex negligẽtia omiſit facere peccauit mortaliter et tenetur iterare confeſſionem ſi eſt illius oblitus penitentie.

¶Si ſcienter confeſſus eſt ei quem ſciuit excõicatum vel ſuſpenſum vl' non habentem auctem: puta quia ſymoniace acceptauit bñficium vel ꝗa intruſus eſt per laicam poteſtatem peccauit mortaliter ꝛ tenet' iterare confeſſionem.

¶Si confeſſus eſt in excõicatione maiori exiſtens quam neſciuit ipſe nec confeſſor eius: abſolutus tñ fuit a peccatis oportet iterum cõfiteri: quia non fuit capax abſolutiõis tunc propter excõicationem.

¶Si cõfeſſus eſt ei qui non habet ſufficientem ſcientiam peccat. et ſi fuit adeo ignorans ꝙ neſciuit diſcernere peccata eius precipue cõmunia tenetur iterare confeſſionem.

¶ De negligentia circa cōmu/
nionem.c.v.

I omiſit cōicare ſemel in an/
no:ſcʒ in paſcha reſurrectio/
nis poſt annos diſcretionis pecca
uit mortaliter:niſi fuiſſet legitime
impeditus:vt qa alteratus ſtoma/
cho vel excōicatus: querens tñ ab/
ſolutionem. vel de licentia proprij
confeſſoris per aliquot dies differ/
ret.ꝛ in hmōi caſibus debet ſupple
re defectum quando poteſt.

¶ Si non cōicauit ieiunus:ita.ſ.ꝙ
poſt mediam noctem aliquid ſum/
pſit per modū cibi vel potus pecca
uit mortaliter:niſi eſſet grauiter in
firmus:quia tunc licet.

¶ Si cōionem ſumpſit cū ſtaret cū
propoſito alicuius peccati mortaliſ
vel cum eſſet excōmunicatꝰ hoc ſci
ens vel ignorans ignorātia craſſa
peccauit mortaliter.

¶ Si nō cōfeſſus de aliquo mor/
tali peccato cōmiſſo vel aduertēter
ex verecundia vel inaduertenter ꝑ
pter indiſcuſſionē cōſcientie vel ex
ignorantia craſſa ꝛ ſupina ſumpſit
cōionem peccauit mortaliter.

¶ Et nota ꝙ ſi quis omittit cōfeſſi
onem vel cōionem in tpe ſtatuto co
nari debet ꝯfeſſor vt inducat eū ad
ſupplendū defectū: niſi ſit oīno nō
bene diſpoſitus. ¶ Item cum repe/
rit aliquem deditum vitijs turpi/
bus ꝛ alijs vſqꝫ ad finem quadra/
geſime:cautum videtur ne admit/
tat ſubito ad cōionem: ſed prolon/
get ſibi tempus per aliquas ebdo/
madas. De alijs ꝟo defectibuſ qui
cōmittunť circa cōionem ꝛ miſſam
vide in.iij.parte de clericis.

¶ Si exiſtens excōicatus maiori ſci
enter participauit audiendo diui/
na in eccleſijs aut ſacramēta perci/
piendo peccauit mortaliter.

¶ Si participauit in crimine cū ali
quo propter quod ille cum quo par
ticipauit erat excōicatus: videlicet
quia verberauit clericū:vt.c. ſi con
cubine.de ſen.ex. Vel ſi aliquis cle/
ricus ſubijcit ſe alicui laico verbe/
randum ad placandum eum de in
iuria ſibi illata:clericus ille efficiť
excōicatus:qa participat in crimi/
ne cum verberāte propter quod eſt
excōicatus ꝛ mortale eſt:vt.c.cōtin
git.de ſen.excom.

¶ Si exiſtens excōmunicatus ma/
iori ſcienter participauit cum alijs
fidelibus etiam extra diuina:preci
pue in his que continentur in hoc
verſu: Os orare vale cōmunio men
ſa negatur. Et ſi fecit ex cōtemptu
contra prohibitionem ſuorum ſu/
periorū peccauit mortaliter alſ ve/
nialiter ꝛ efficitur excōmunicatus
minori a qua poteſt abſoluere om/
nis qui habet eum audire in con/

feſſione. Excipũitur tamen quinqꝫ caſus in quibuſ licet participare cũ excõmunicatis qui continentur in hoc vſu: Utile lex humile res igno rata neceſſe. Hec anathema quidez faciunt ne poſſit obeſſe. quos vide in. iij. parte ſumme.

¶ Quint⁹ titulus de inani gloria ⁊ habet tria capitula.

¶ Primum.

De inani gloria que eſt quin/tum vitiũ capitale importãs inordinatum appetitũ laudis hu/mane ſeu inordinatã complacentiã eius cui offertur. ⁊ cum ſit aliquod opus principaliter propter laudem propriam amittitur eius merces et peccatum incurritur. ⁊ interrogan dum eſt ſm ſtatum hominũ de di/uerſis materijs in quibuſ homines querũt ſibi laudem: videlicet a do/ctore de ſcientia ⁊ doctrina a ſcho/lari de ingenio ⁊ diſputatione a re ctore de regimine. a mulieribus de ornatu ⁊ hmõi.

¶ Si queſiuit laudem ⁊ gloriam de opere peccati mortalis mortaliter peccauit ſi ſm ratõnem deliberatã hoc egit. ſecus ſi ſm modum ſenſu/alitatis vel etiam ſi de aliquo veni ali gloriatur.

¶ Si opera ſua de genere bonoruz vt ieiunia elemoſyne ⁊ huiuſmodi quaſi omnia ad laudem humanam fecit mortale videtur cum ibi con/ſtituit finem. ſecus ſi aliquid ho/rum aliquando.

¶ Si ita inordinate accepit laudez de aliquo opere ꝙ propter eam con ſequendam paratus erat facere cõ tra aliquod preceptorum peccauit mortaliter. In alijs autem caſibus videtur veniale.

¶ De ĩmodeſtia ornatus. c. i.

De ĩmodeſtia ornatus que p/cedit frequẽter ex inani glo/ria. lz etiam ex alijs cauſis poſſit p cedere: ⁊ precipue mulieres iuuenes de hoc interrogande ſunt: ſcꝫ de or natu capillorum fucorum gemma/rum veſtium precioſarum ⁊ fodera turis ⁊ caudis earuz ⁊ planellis ni mis altis ⁊ coronis capitis ⁊ hmõi in quibus aliquãdo eſt mortale ali quando veniale.

¶ Si vſus vel vſa eſt fucis vel alijs ornamentis ad oſtentationẽ ⁊ ina/nem gloriaz ſi de hmõi ſuperbiuit vel gloriata eſt mortale eſt ſi tantã delectationem habuit ad laudem ⁊ gloriam illã ꝙ non curauit tranſ/gredi mandata dei ⁊ eccleſie.

¶ Si vſus vel vſa eſt fucis vel alijſ ornamẽtis ad inducendum homi/nes ad ſui concupiſcentiã extra ma

151

trimonium mortale eſt indubitatū·
Si ita inordinate delectatur in hu
iuſmodi: ita ꝗ etiam ſi ſciret homi
nes ex ſui ornatu ſcandalizari·i·tra
hi ad ſui concupiſcentiã nõ curãs
de ruina proximi mortale eſt·

¶Si ad complacendū viro ſuo vel
ad inueniendū virū ſi eſt innupta·
vel ne deſpiciatur ab aliis vl' ex ali/
qua leuitate vſa eſt fucis vel aliis
ornamentis ſuperfluis de ſe nõ eſt
peccatū mortale ſed potius veniale
niſi hic ſit notabilis exceſſus in hu
iuſmodi vt poſſit iudicari de occaſi
one alioꝝ data ruine ꝛ nõ tm̃ acce/
pta quod eſt difficile iudicare·

¶Si habuit nimiã diligentiam et
ſtudium ꝛ tp̃s ad ornandum ſe vel
fecit exceſſum in portatura veſtiũ
vltra ſtatum ſuũ vel conditionem
vel nõ ſm morem patrie vel veſti/
bus nimis delicatis peccatum eſt·

¶Capitulum.iii·de filiab⁹ inanis
glorie ꝛ primo de ypocriſi·

J ſimulauit ſanctitatē habe
re per ieiuniũ orõnē ꝛ hmõi
cũ malus eſſet: ſi hoc egit ad conſe/
quendã laudem humanã conſtitu/
ens ſibi finem mortale eſt. al's veni
ale niſi aliud vitiũ adiungatur.

¶Si ſimulauit ſanctitatē per ypo
criſim intendens aliquid quod ſit
contra honorem dei vel vtilitatem
proximi: vt ſeminare errores· adi/
piſci indign⁹ eccleſiaſticã dignita
tem. decipere enim proximũ tpali/
ter vel ſpũaliter mortale eſt·

¶Si ſimulauit ſanctitatem exiſtẽs
malus vt dentur ei elemoſyne ſicut
ſancto viro vel procuratõnes eccle
ſiarum vt cerretani ꝛ ſimilia morta
liter peccauit·

¶Si ſimulauit maiorem ſanctita/
tem ſuam habuit vel occultauit ſu
um defectum ad edificatiõem pro/
ximoꝝ nõ eſt peccatũ vel leui veni/
ale eſt·aut ſi hoc facit ob aliquã va
nitatem vel inanem gloriam eſt ve
niale·

¶De iactantia·

J laudauit ſeipſum de aliquo
opere peccati mortalis mor/
taliter peccauit·Si autem de opere
venialis venialiter peccauit quan/
tum eſt de ſe·

¶Si laudauit ſe de aliquo ope bo
no: videlicet de virtute·de ſcientia
de induſtria vel diuitiis vel poten
tiis ꝛ hmõi ex ſuperbia ꝛ inani glo/
ria mortale eſt vel veniale ſm radi
cem ipſius ſuperbie vel inanis glo/
rie vnde procedit·

¶Si laudauit ſe ꝯtemnendo alios
vt phariſeus publicanum mortale
eſt·Si autem ex aliqua leuitate vel
vtilitate cõſequẽda veniale vel nul
lum eſt·

¶De ironia.

Si vilificauit ſe verbis vel factis plus ꝙ̄ ſentiat in ſe ipſo in mente dicens aliqua male de ſe que in ſe non cognoſcit veniale eſt ⁊ dicitur ironia.

¶De contentione.

Si quis contendit aduerſus alium contra veritatē ſcienter in rebus alicuius importantie mortale eſt. ſecus in rebus paruis ⁊ inaduertenter.

¶Si contendit pro veritate ſed nimis inordinate cōmuniter eſt veniale. ſed poſſet ibi eſſe tanta inordinatio ꝙ ratōne ſcandali ſequentis eſſet ibi mortale.

¶De diſcordia.

Si habens tractare aliquā cū alijs in cōmuni nolit concordari cum alijs de hiſ que ordinanť ad honorem dei vel primoꝝ vtilitatem ex eo ꝙ male afficiť ad eos vel vt oſtendat ſe plus ſcire ꝙ̄ alij mortale eſt. ſecus aūt ſi non concordat videlicet quia ſibi videť eſſe magis ſm deum ⁊ rationem quod ipſe intendit: q̄a tunc vel nō eſt peccatū vel leue. niſi ſit nimis pertinax.

¶De pertinacia.

Si fuit pertinax in ſententijs ſuis diſcrepans a cōmuni ceterorum conſilio vel iudicio cōmuniter eſt veniale periculoſum ⁊ inductiuum erroris.

¶De ſingularitate nouitatū.

Si fecit ſingularitates vel nouitates in conuerſatōne vite vel veſtibus vel ceremonijſ vł aliis adinuentionibus peccatum eſt. et ſi adinuenit aliquā malā conſuetudinem omnia ei imputantur.

¶De inobedientia.

Si non obediuit ſuperioribus ſuis ſpūalibꝫ vel tpalibus legibus canonicis vel ciuilibus rationabilibus. ⁊ ſiquidem tranſgreditur ſuperioꝝ ordinationes habentes vim precepti: vt q̄n mandatur ſeruari verbo vel ſcripto in virtute ſancte obedientie. vel ſub pena excōicationis vel carceris vel alijſ penis grauibus ⁊ hmōi equipollentis peccauit mortaliter. In alijs vero ordinationibus ſimpliciter factis tranſgrediendo eſt veniale. niſi fiat ex contemptu: quia tunc mortale quantumcunq̄ leuibus.

¶De gula. tit. vj. ⁊ habet. c. iij.

¶Primum.

Gula eſt ſextū capitale vitium ⁊ importat inordinatum appetitum ſeu delectationem circa cibum ⁊ potum. ¶Nota quinq̄ ſpecies ſeu modos qui ꝯtinentur in hoc verſu: Pre. propere. laute. nimis ardenter. ſtudioſe.

152

¶Si comedit vel bibit extra horã debitam ſine rationabili cauſa ⁊ vrgente.

¶Si eſt vſus cibis vel potibus lautis nimis ⁊ delicatis vltra conditionem ſui ſtatus. aliter enim decet comedere infirmum ꝙ ſanuꝫ. ciuẽ ꝙ ruſticum.

¶Si bibit vl' comedit ĩ nimia quãtitate ſm exigentiã ſue cõplexioniſ quod enim vni parum eſt nimium eſt alteri. Et plus comedere in die ieiunii ꝙ altera die nõ eſt de ſe malum pro vna comeſtione.

¶Si comedit vl' bibit cũ nimio ardore gule ſeu cũ nimia complacẽtia contẽtus magis ſatiſfacere delectationi gule ꝙ neceſſitati prouidere.

¶Si adhibuit ſeu adhiberi fecit nimium ſtudium et diligentiam circa cibaria delicata preparanda: vt cum varijs ſaporib⁹ ⁊ diuerſis modis ⁊ huiuſmodi. In his omnibus ſpeciebus vel modis gule tunc eſt mortale quãdo delectatio gule queritur vt finis: paratus facere contra precepta vt ſatiſfaciat delectationi gule. vel cũ comedit vſq; ad crapulam vel vomitum aduertenter: ſicut fit a pleriſq; ĩ carniſpriuio. vel vtitur aliquo cibo ex quo veriſimiliter credit incurrere magnam leſionem perſone. In alijs vero caſibus cõmuniter eſt veniale.

¶Si comedit carnes in quadrageſima vel in alijs ieiunijs eccleſie vl' in ſexta feria aut in ſabbato per totum annum niſi vrgente cauſa neceſſitatis vel infirmitatis peccauit mortaliter ſi ſine conſilio medici

¶Si vſus eſt lacticinijs tempore quadrageſime ſine cauſa infirmitatis ⁊ de ꝯſilio medici peccauit mortaliter. In aliis vero ieiunijs eccleſie ſeruari poteſt mos patrie quantum ad vſum lacticiniorum: qui mos ſi non appareat tutius eſt abſtinere.

¶De ebrietate.

Si bibit vſq; ad ebrietateꝫ aduertens ſe nimis bibere vel potentiã vini ſufficiẽtem ad inebriandũ vel de hoc dubitans probabiliter peccauit mortaliter. Secus ſi ignorauit potentiam vini vt Noe.

¶Si fuit cauſa inebriationis alterius aduertenter inducendo ad nimium potũ vel ponẽdo ſal in hmõi mortalit' peccauit. ſecus ſi fecit cauſa medicine.

¶Si induxit aliquem ad frangendum ieiunium eccleſie ſine cauſa legitima ſuis perſuaſionibus peccauit mortaliter.

¶Si induxit pueros ⁊ iuuenes ad lãbacitates ⁊ tabernas ⁊ huiuſmõi vt peruertat ad turpia.

¶Si frequentauit taberuam ſine

cauſa rationabili vel cuiõuia diſſoluta peccatum eſt.

¶De inſenſibilitate.

J abſtinuit ſe nimis a cibo ꝛ potu ꝛ alijs neceſſarijs vite propter quod incurrit infirmitatē cõiter eſt veniale: niſi fiat notabiliſ exceſſus ꝛ addatur obſtinatio contra admonitiones ex hmõi defectu quia tunc videtur mortale ratione periculi inde ſequentis.

¶De filiabus gule ꝛ primo de ebritudine. c. iij.

J ex fumoſitatibus inordinate cõmeſtionis ꝛ potus incurrit ſcurrilitatem vel groſſiciem intellectus. ꝛ ex hoc ineptitudinē intellectus vel ineptitudinem legendi orandiq; eſt veniale cõiter.

¶De loquacitate.

J nimis locutus eſt ſeu dixit verba ocioſa ꝛ ſine neceſſitate et rationabilitate cõmuniter eſt veniale.

¶De ſcurrilitate.

J fecit actus ſeu geſtus inordinatos ꝛ ſi ſint prouocanteſ ad libidinē extra matrimoniū eſt mortale. ſi vero ad diſſolutionem vel leuitatem vt ventoſitatem et hmõi veniale eſt.

¶De inepta leticia.

J habuit ineptam leticiam ꝛ vanam in ludis ꝛ iocis cõmuniter veniale eſt niſi addatur aliquod vitium.

¶De choreis.

Horee que fiunt cū inordinata leticia ſunt mortalia qnq; modis. Primo cum fiunt ex libidine. Secundo cum fiunt in eccleſiis: quia ſacrilegiū eſt. Tertio cum fiunt a clericis ꝛ religioſis cum mulieribus ratione ſcandali. Quarto cum fiunt ex inani gloria vel vana leticia tam inordinata ꝙ ibi conſtituat̃ finis. Quinto cum tales choreizantes non curant de ſcandalo proximi eſt mortale. in alijs autem caſibus cõmuniter eſt veniale. Poſſet tamen quandoq; eſſe mortale: nec de facili de hmõi poteſt dari iudicium.

¶De imundicia.

E immundicia que poteſt intelligi cum quis imunde cõmedit ꝛ eſt veniale: ꝑcipue ſi ex hoc cõturbat alios: vel quia vomitum facit. ꝛ ſi hoc facit quia nimium cõmedit. vel quia auidiꝰ comedit peccatum eſt. Secus ſi cauſa medicine Vel poteſt intelligi de immūdicia pollutiõis: que cum accidit in ſomnijs non imputatur ad peccatū ſed peccatum poteſt eſſe in cauſa eius: ſcz ſi ꝓceſſit ex crapula vel turpi cogitatione precedēti vel ex negligen

tia·vel etiam poſt vigiliam recolẽs de ipſa immundicia habita in ſomnis turpibus delectatur· ⁊ ſi eſt cōſenſus rationis de huiuſmodi turpi delectione mortale eſt vel veniale vel nullum ſi ex alienatione nature·

¶De ĩmunditia ſeu pollutõne procurata nota ꝙ ſi quis qd agit hac intentione principaliter vt pollutionem habeat ſiue vigilãdo ſiue dormiendo mortaliter peccat· etiam ſi facit cauſa ſanitatis· Si autē ipſa pollutio etiam cōtingat in vigilia preter voluntatem ⁊ ſine procuratione non eſt mortale·

¶De luxuria tit·vij·⁊ habet·c.ij·

¶Primum·

Luxuria eſt ſeptimum capitale vitiū· Sed qꝛ ſupra in preceptis dictū eſt ſatis de ſpeciebus eius in opere ac etiam in cogitatõe omni꞉illis omiſſis vidẽdum eſt de quibuſdam aliis pertinentibus ad ipſam luxuriam ⁊ delectatiõem moroſam· Et primo ſi tetigit aliquem vel aliquam vel oſculatuſ eſt libidinoſe extra coniugiū mortaliter peccauit·etiam ſi non ſequitur turpis actus· Nam talia exercitia in opere ipſo pro vno peccato habent̄ cum opere ipſo·ſed tanto grauiuſ quanto in hmōi concurrūt plura· Si autem fiant diuerſis temporibus diuerſa ſunt peccata·

¶ Si ſcripſit litteras vel portauit vel miſit vel recepit ꝑtinentes amatoria ⁊ prouocantia ad laſciuiã aduertenter mortaliter peccauit·

¶Si fecit cantiões vel cantauit vl' legit vel audiuit verba laſciuia vel turpia delectabiliter ad prouocandum ſe vel alios ad laſciuiam mortale eſt·

¶Si aſſociauit aliquem quem ſciuit ire ad procandum vel turpiter agendū vel ad faciendū ſerenatas vel matutinas peccauit mortaliter

¶Si fuit mediator ĩter aliquos ad hmōi turpia vel poſuit aliquos mediatores ĩter ſe ⁊ ĩter alios ⁊ hmōi peccauit mortaliter·

¶ Item ſi recepit enxenium vel donum quodcunqꝫ vel miſit ex amore libidinis.

¶De delectatione moroſa·

De delectatiõe moroſa qđ vitium reperitur in tepidis et multum negligentibus·nam feruidi ſubito cogitationes expellūt noxias.⁊ frigidi deſiderijs operis acquieſcunt·

¶Si habuit cogitationes immundas ⁊ carnales in quibuſ trahit moram poſtq̃ ratione perpendit propter delectationem ipſam cogitandi ⁊ huiuſmōi peccauit mortaliter·

Non ſolum quãdo quis cogitatio/nib⁹ luxurie ratione conſenſit deliberans facere malũ ſi adeſſet cõmoditas: ſed etiã nolẽdo opus ꝑpetrare ſed nõ curando ipſas cogitationes libidinoſas expellere poſtꝙ ꝑpendit: ſed in eis volũtarie ĩmorãdo peccauit mortaliter.

¶De filiabus luxurie.

E filiabus luxurie de quibuſ non oportet multum interrogare: qa difficile eſt intelligere niſi cum mixtura alioꝝ vitioꝝ ꝛ prima eſt cecitas mentis.

¶De cecitate mentis.

E cecitate mentiſ. Si fuit ita mente occupatus circa mundana et carnalia ꝙ neſciuit de deo cogitare vel de rebus ſpũalibus.

¶De precipitatione.

E precipitatione. Si fuit preceps ꝛ ſubitus in operib⁹ ſuis ſine conſilio ꝛ examinatiõe mentis debita agens.

¶De inconſideratione.

E inconſideratione. Si fuit incautus in factis ſuis non bene iudicans circa occurrentia.

¶De inconſtantia.

E incõſtãtia. Si in eo qđ deliberauit boni agere fuit inconſtans ꝛ mutabilis ex paſſione.

¶De amore ſui.

E amore ſui. Si nimis ſeipm dilexit querendo corporis delectationes ꝛ cõmoditatem ꝛ hmõi.

¶De odio dei.

E odio dei. Si habuit deũ vł legez eius in diſplicentia: qa prohibet concupiſcentiam ꝛ hmõi.

¶De amore vite preſentis.

E amore vite preſentiſ. Si nimis amauit vitã pñtem propter voluptates carnis quibus eſt deditus ita amare vitam preſentez ꝙ aliquis vellet hic perpetuari ſm Pe. eſt mortale.

¶De horrore futuri ſeculi.

E horrore futuri ſeculi. Si horrorez habuit ad vitam futuram. De aliiſ Xo que pertinẽt ad vitium luxurie circa coniugium vide infra de coniugatis.

¶De Superbia tit. viij. ꝛ habz. c. ij

¶Primum.

Uperbia ſm Gregorium eſt regina omnium capitalium vitiorum ꝛ eſt vitium multum ſubtile ꝛ difficile ad cognoſcendum et cõſiſtit in appetitu inordinato proprie excellẽtie. ꝛ habet quattuor ſpecies ſiue modos de quib⁹ poteſt interrogare prout videbis expedire. ſi tamen penitus intelligat.

¶Si bona naturalia ſpũalia vel tẽporalia que habuit ſibi attribuit et a deo non recognouit.

¶Si bona ipſa a deo recognoſcēs meritis ſuis principaliter ſe accepiſſe exiſtimauit videlicet propter ſua ieiunia orationes ⁊ hmōi.

¶Si ea bona que non habuit ſibi attribuit vel plus ꝙ̄ habuit cū exiſtimat ſe habere multum humilitatis caritatis patientie ⁊ hmōi cum non habet.

¶Si reputauit ſe meliorem eſſe ceteris alios contemnens. In quolibet horuʒ modoꝝ poteſt eſſe mortale vel veniale ſm ꝙ ratione conſentitur vel non.

¶De filiabus ſuperbie.c.iij. ⁊ primo de deriſione.

De deriſione que aliquando procedit ex ſuperbia. Si irriſit ſacramēta ⁊ alia diuina vilipendens ea aut ſanctos viros ⁊ prelatos aut deo ſeruire volentes vt ſic retrahat eos peccauit mortaliter.

¶Si irriſit intendens ex hoc iniuriam ⁊ vilificationem vel notabileʒ perturbationē eius mortaliter peccauit. Sed ſi ex leuitate vl' cauſa ioci ſecus.

¶De ambitione.

De ambitōne que procedit ex ſuperbia ⁊ importat iordinatum appetitum honoris ⁊ multum reperitur in prelatis ⁊ dn̄is.

¶Si deſiderauit aliquā dignitatē vel beneficiū curatum ratione deliberata principaliter propter honorem vel dignitatem vel vtilitatem temporalem peccauit mortaliter.

¶Si deſiderauit dignitatem vl' beneficium eccleſiaſticum vel ſeculare ad qđ eſt indignus vel ineptus videlicet quia criminoſus ⁊ hmiō peccauit mortaliter.

¶Si deſiderauit vl' queſiuit ad huiuſmodi peruenire etiam faciendo contra precepta mortale eſt.

¶Si queſiuit honorem de quacūq; re ita inordinate ꝙ ibi cōſtituat finem mortale eſt. In alijs ꝟo caſibꝰ videtur veniale.

¶De preſumptione.

Reſumptio que pcedit ex ſuperbia conſiſtit in hoc ꝙ homo ponit ſe ad ea q̄ ſunt ſupra vires ſuas vel non pertinent ad conditionem ſuam: vt ſecularis ad iudicandum clericos vel eos qui non ſunt ſibi ſubiecti vel de his de quibus non habet poteſtateʒ peccauit mortaliter.

¶Si poſuit ſe ad faciēdum ea exercitia ad que non erat aptus vnde poteſt ſequi ſpirituale vel temporale damnū alteri: vt medicus ignarus medicine vel aduocatus ignarus ad aduocandum. iudex ad iudicandum. confeſſor ad audiendū

confeſſiones ꝛ hmōi peccauit mor/
taliter. Secus autem ſi competēter
in arte illa peritus erat.
¶Si preſumens de virtute ſua ex/
poſuit ſe periculis peccatoꝝ: vt va/
dens ad loca inhoneſta vel frequē/
tans conuerſatōnem mulieꝝ leuiū
ꝛ hmōi. vbi de facili poteſt labi in
mortali peccato mortale videt̄.
¶Si nimis de ſe p̄ſumens nō pro/
uidet neceſſitatib⁹ vel periculis oc
currentibus ſpūalibuſ vel tempora
libus expectans effectum miraculo
ſum a deo. ſ. vt eum ſanet infirmū
ſine medico ꝛ medicinis vel admi/
niſtret ei cibum ſine labore eſt mor
tale ꝛ dicitur tentare deum.

¶De temeraria iudicatione.
Si facta alterius q̄ dubia ſunt
quo animo fiant in malā par
tem interpretatus eſt ſeu iudicauit
ꝛ ſine ſignis ſufficientibus iudican
tibus maliciam alterius delibera/
te iudicauit aliquē de peccato mor/
tali: mortaliter peccauit. Si vo iu/
dicauit de veniali venialiter pecca
uit. Idem ſi iudicauit de mortali:
ſed non deliberato animo.

¶De curioſitate.
Si fuit curioſus circa cogniti
onem intellectiuā: vt queren
do ſcire que ſunt ſupra capacitatē
ſuam: videlicet de trinitate. de pre/
deſtinatōe. vel querendo ſcire a q/
bus non debet: vt a demoniis vel p
ſortes vel querendo ſcire parū vti/
lia ꝛ dimittendo magis neceſſaria
vel querēdo ſcire ſolum ad ſciendū
ꝛ non ad deum cognoſcendum vel
ad aliquam vtilitatem peccatū eſt:
quandoqꝫ mortale qn̄qꝫ veniale.
¶Si fuit curioſus circa vſus ſenſu
um. ſ. oculis aſpiciendo. aurib⁹ au/
diendo. naribus ad odorandū. gu/
ſtu ad guſtādum. tactu ad tangen/
dum ſine neceſſitate vel vtilitate:
ſed ſolum ad delectationem ſenſua
li peccatū eſt cōmuniter veniale: ꝛ
qn̄qꝫ poteſt eſſe mortale.
¶Si reperit ſe in ſpectaculis ad vi
dendum: vt torneamenta. paleſtra
currere ad brauiū ꝛ hmōi. nam ſi in
hoc ſit periculū mortis ſpūalis vel
temporalis: vt qn̄ ſunt ſpectacula
repreſentatiua turpitudinū vel cū
reciperet notabilem leſionem cor/
poris eſt mortale. ꝛ multomagis in
exercente ꝛ prebente occaſionem in
hmōi ſpectaculis alr̄s eſt veniale: ni
ſi propter hoc aliquis ita delectat̄
ꝙ mēs eius auerteretur a deo: ita
videlicet ꝙ paratus eſſet tranſgre/
di mādata dei ꝛ eccleſie vt illa aſpi
ceret vel faceret. Et hoc idem intel
ligo de quocunqꝫ peccato quod de
ſe eſt veniale: quia per hunc modū
poteſt effici mortale.

¶De ingratitudine.

Ngratitudo reperitur in omni peccato moꝛtali: ſed vt circumſtantia aggrauãs ipm̄: q̄a vbi homo debꝫ ſemper ſpernere deo eũ offendit. Eſt etiaꝫ vnũ ſpeciale peccatum: inquantum ſcꝫ recipiẽs beneficia a deo vel ab hoīe ea nõ recognoſcit recogitat ꝛ regratiat̃ ꝛ recõpenſant. vel qđ peius eſt vilipẽdit beneficia recepta vel murmurat de eis vel iniuriat̃ benefactoꝛi. cõiter aũt reperit̃ mixtũ cũ aliquo genere peccati: qñqꝫ moꝛtale quandoqꝫ veniale eſt.

¶De ſcandalo.

E ſcãdalo qđ qñqꝫ nõ eſt peccatum ſpeciale: ſed circũſtantia aggrauãs peccatũ: inquantũ videlicet ex dicto vel facto alteriꝰ nõ recto dat̃ alteri occaſio ruine ſpũalis. ꝛ hoc eſt ſcandalum. ꝛ ſi hoc intendat eſt circumſtãtia aggrauãs peccatũ ꝛ mutans ſpeciẽ. vnde eſt neceſſaria cõfiteri qñ eſt tale quid veriſimiliter trahens ad ruinã peccati moꝛtalis: ꝛ precipue cũ hoc ſequitur. Si aũt hoc intendat .ſ. ducere aliquem ex dicto vl̄ facto ſuo ad aliquã ruinã eſt moꝛtale ꝛ ſpeciale peccatum ſi intendat inducere ad moꝛtale. al's eſt veniale.

¶De adulatione.

Dulatio q̄ cõmuniter eſt ſcãdalizatiua et cõſiſtit in hoc ꝙ quis verbis vl̄ factis ſuis īoꝛdinate querit placere alijs ad beniuolentiam captandam. ꝛ ſi in malo adulatꝰ eſt criminaliter: puta laudans aliquẽ de vindicta facta vel turpitudine ꝛ hmõi eſt moꝛtale.

¶Si adulat̃ vel laudat aliquem intendẽs eũ decipere notabiliter in tpalibus vel ſpũalibus eſt moꝛtale ſecus ſi aliquid iuſtũ intẽdit ab eo habere vel quid paruum recipere ꝑ modum doni vt hiſtriones.

¶Si nimis laudauit aliquẽ ex quo ille ſumpſit occaſionem ſuperbie vl̄ inanis gloꝛie cõmuniter eſt veniale. ꝛ poteſt etiã aliquando eſſe moꝛtale. Si ꝟo loudauit aliquem ad eũ excitandum magis ad virtutem vl̄ ad confoꝛtandũ eũ in tribulationibus ꝛ tentationibꝰ ꝛ obſeruatis debitis circumſtantijs eſt virtuoſum ꝛ meritoꝛium. al's veniale.

¶De blaſphemia in ſpũmſanctum

E blaſphemia in ſpũmſanctum que ꝓcedit ex malicia: videlicet inquantum quis contemnit vel refugit ea cogitare mẽti occurrentia per que poſſet retrahi a peccato. ꝛ habet ſex ſpecies: ſcꝫ preſumptio. deſperatio. inuidia fraterne gratie. īpugnatio veritatiſ agnite. obſtinatio. impenitẽtia. De his ꝟo interrogandum eſt pꝛout videt̃

et cõmuniter non reperitur niſi in
multum ſceleratis. Preſumptio aũt
dici ur hic cũ quis p̄ſumit de dei
miſericordia eriſtimãs ꝙ parcat ſi/
bi ad beneplacitum ſuũ vl' ꝙ ſaluet
eum pſeuerantez in peccato. Deſpe/
ratio aũt cum credit deuz nõ poſſe
nec velle ſibi parcere etiam peniten
ti vel volenti ſaluari. Impugnatio
veritatis agnite dicitur cum quis
contradicit veritati fidei quam no
uit. Inuidentia fraterne gratie eſt
cum quis dolet de gratia dei ⁊ glo
ria creſcente in hominibus. Obſti/
natio confirmat voluntatem ſuam
in peccatis cõmiſſis. Impenitẽtia
aũt dicit̃ cum quis proponit firmi
ter etiã in futurũ non penitere.

¶ De ſciſmate.

De ſciſmate. Hoc peccatũ cõ/
mittit̃ cum quis recedit ab
obedientia Ro. ec. ſumẽs ſibi aliud
caput vel ſequens aliquẽ canonice
nõ electum. ⁊ ſemper eſt mortale et
excõicatio cõtra tales. niſi forte cũ
eſſent duo quoꝝ qlibet haberet̃ ꝓ
ſummo pon. a ſuis ſequacibus ⁊ ne
ſcitur clare quis ſit canonice elect⁹
In hoc. n. vident̃ populi excuſari ſi
nõ ſunt ptinaces ſed parati adhere
re illi quẽ ſciũt vere eẽ electũ cano/
nice. ¶ Si initit̃ ordinationib⁹ vel
alienatiõib⁹ factis a ſciſmaticis ex
cõicatus eſt. ex. de ſciſma. c. i.

¶ De infidelitate paganorũ
hereticorum.

De infidelitate paganoꝝ he/
reticoꝝ vel iudeorũ quorum
quodlibet eſt grauiſſimũ peccatuz
ducens ad damnationẽ nõ oportet
hoc dicere inter hos. Soli enim he
retici ſunt excõicati: ſed ⁊ cum aliis
precipue iudeis non debet haberi
domeſtica ↄuerſatio ⁊ precipue idio
te. Potes circa hmõi interrogare
ꝓut tibi videt̃. ſ. ſi habuit aliquod
dubium in his que ſunt fidei: vide
licet de ſacramento altaris ⁊ hmõi.
⁊ ſi de hoc habet diſplicentiam nõ
eſt curandum. ſi aũt voluntarie et
ſponte dubitat eſſet mortale. Here
ticus quidem eſt excõicatus ⁊ non
poteſt abſolui citra ſedem apoſtoli
cam: vt patet in proceſſu curie. Itẽ
receptor credens vel fautor hereti/
corum eſt excõmunicatus. extra de
here. c. quecunqꝫ. li. vj.

¶ Incipit tertia et vltima pars in
qua tractat̃ de mõ interrogãdi ſta
tus diuerſos perſonaꝝ. ⁊ primo ad
coniugatos. c. i. ⁊ habet. §.

Unc vero formãde ſunt in
terrogationes pertinẽtes
non ad omnes ſed ſolũ ad
quoſdaz ſtatus hominum. ⁊ primo
ad cõiugatos. interrogãdi ſunt nõ

omnes ſed prout videt̄ ſi de facto
contraxerunt in aliquo caſu prohi/
bito mortale eſt: quia contra prohi
bitionem: niſi ignorantia facta pro
babilis eos excuſaret. Sed ſciendũ
ꝙ ſunt quedam impedimenta que
impediunt matrimoniũ contrahen
dum et dirimunt iam contractum
quia multum eſt quod intelligen/
dum eſt qñ dicta impedimenta pri
us inter eos inueniuntur ꝙ̃ ſit cõ/
tractum matrimonium. ⁊ ea conti/
nentur in iſtis verſibus: Error con
ditio. votũ. cognatio. crimen. Cul/
tus diſparitas. vis ordo. ligamen.
honeſtas. Si ſis affinis. ſi forte coi/
re nequibis. Hec aſſociando vetãt
connubia facta retractant.

¶ Pro horũ aliquali breuiſſima de
claratõne nota ꝙ error intelligitur
de perſona nõ de fortuna vel de bo
nitate: cum ſ. quis cõtrahit cũ Ber
ta credenſ eſſe Catherinã cum qua
ſcȝ intendebat contrahere.

¶ Conditio: intelligitur de cõditi/
one ſeruili: ſcȝ cum quis contrahit
cum ſerua credens eam eſſe liberã.
Nam ſi liber contrahit ſcienter cuȝ
ſerua tenet matrimonium. ⁊ ſimi/
liter ſi contrahit ſeruus cum libera
credẽs eſſe ſeruam. Idem videtur
ſi ſeruuſ cum ſerua licet crederetur
eſſe libera.

¶ Uotum: ſcȝ ſolenne per profeſſio
nem tacitã vel expreſſam alicui reli
gioni approbate. talis etiã eſſet ex/
cõmunicatus.

¶ Cognatio: que eſt triplex. ſ. natu
ralis. ſpiritualis. ⁊ legalis. ¶ Natu
ralis dicitur conſanguinitas. ⁊ hec
habet tres lineas. ſ. aſcendentium:
vt pater ⁊ auus ⁊ hmõi. Deſcenden
tium: vt filius nepos ⁊ hmõi. Col/
lateraliũ: vt fratres ſorores ⁊ hmõi
Et habet quelibet linea quattuor
gradus excluſiue: precipue collate/
rales. nam inter aſcendentes ⁊ de/
ſcendentes videtur eſſe perpetua ꝓ
hibitio. Hic eſt etiam excõmunica/
tio. ¶ Cognatio ſpũalis etiam ha/
bet tres gradus ⁊ cõtrahitur in ba
ptiſmo ⁊ confirmatiõe. Primus eſt
inter tenentem ad baptiſmũ vel cõ
firmationem ⁊ eam que tenet̄: que
dicitur paternitas vel filiatio. Se/
cundus eſt inter patrem ⁊ matrem
carnalem eius qui tenetur ⁊ eum ꝗ
tenet cum vxore eius. et dicitur cõ/
paternitas. Tertius eſt inter filioſ
naturales eius qui tenet ⁊ illam ꝗ̃
tenetur. ⁊ dicitur fraternitaſ. ¶ Co
gnatio tertia. ſ. legalis que fit ꝑ ad
optionem habet tres lineaſ vel gra
dus. Primuſ eſt inter ipm adoptan
tem ⁊ filiam quã adoptauit ac etiã
filiam ipſius adoptati. Secundus
eſt inter vxorem adoptantis ⁊ ipm
adoptatum ac etiã vxorem adptati

et ipſum adoptantem. Tertius eſt inter filios naturales et legitimos adoptantis ⁊ ipſum adoptatum. et hoc tantum cum ipſi filij ſunt in poteſtate patris.

Crimen: iſtud quod habet dirimere contractum ⁊ impedire cõtrahendũ intelligitur tm̃ de duobus criminibus in duobus caſibus. Primus eſt cum mulier machinatur cũ effectu in mortẽ alterius vxoris vt habeat illum in virũ vel ecõtra vir in mortem alteri⁹ viri vt habeat illã in vxorẽ ⁊c. Secundus cũ qs dat fidem alicui ↄiugate ducere eaꝫ in vxorem poſt viri ſui mortem ⁊ cum iſta promiſſione ſequit̃ adulteriũ.

Cult⁹ diſparitas: vt ſi fidelis cõtrahat cum iudea vel pagana permanente in infidelitate. ſecus ſi cõtraheret cum heretica. nam tunc tenet ſed cohabitare non debent ſi eſſet ei periculum incurrendi in hereſim ⁊ peccauit mortaliter contrahẽdo cum tali.

Uis ⁊ violentia. ſ. abſoluta impedit ⁊ dirimit. ⁊ ſimiliter violẽtia ꝑ metum qui poteſt cadere in cõſtantem virum ⁊ continetur in hoc verſu. Stupri atqꝫ ſtatus verberis atqꝫ necis. Niſi poſtea de inuito efficiatur voluntarius.

Ordo: intelligit̃ de ordine ſacro id eſt ſubdiaconatu ⁊ ſupra. ⁊ talis contrahẽs eſt excõicatus. Greci in ſacris vti poſſunt cõtracto ſed nõ poſſunt contrahere.

Ligamen: id eſt ſi ſit alteri ligatus per cõiugium etiam per verba de preſenti nondum conſumatum. nam talis nullo modo poteſt alteri matrimonialiter copulari niſi ille cum quo cõtraxerat profiteatur in aliquam religionez. Et ſi recederet vnus coniugũ ita ꝙ per multos annos alter nihil audiret de eo nõ liceret alteri contrahere niſi ſciret de morte eius.

Honeſtas. i. publice honeſtatis iuſtitia que oritur ex ſponſalib⁹ cõtractis cum aliqua cum qua poſtea non ſequitur matrimoniũ propter mortem vel aliam cauſam. nam cũ nulla ↄſanguinea illi⁹ vſqꝫ ad quartum gradum contrahere poteſt.

Affinitas eſt proximitas que cõtrahitur per eum qui duxit vxorez ⁊ oẽs cõſanguineos vxoris vſqꝫ ad quartũ gradum. ⁊ vxorem ipſam et omnes ↄſanguineos viri eius vſqꝫ ad quartum gradũ. nec illa mulier poteſt contrahere cum aliquo. Et nota ꝙ affinitas contrahitur etiaꝫ per fornicarium coitum: ita ꝙ ille qui fornicatur cum aliqua non poteſt cõtrahere matrimonium cum aliqua conſanguinea eius vſqꝫ ad quartũ gradũ. neqꝫ illa mulier põt

157

contrahere cum aliquo conſangui neo fornicãtis cũ ipſa vſqꝫ ad quartum gradum. Et ſcienter cõtrahẽs in hmõi gradibus affinitatis eſt excõmunicatus.

¶ Si forte coire nequibis: impotẽtia exercendi actum coniugalem q̃ poteſt prouenire vel ex frigiditate naturali vel ex maleficio vel indiſpoſitione membri genitalis viri vł mulieris. De his omnibus impedimentis habes plene in quarta parte ſumme.

¶ Sed nota ꝙ non oportet nec expedit interrogare omnes coniugatos ſigillatim de his impedimẽtis ſed de his tm̃ de quibus poſſit preſumptio haberi. ꝛ precipue de ĩpedimentis criminis vel cognatiõis vel publice honeſtatis: ſed multo magis de affinitate. Si tamẽ quis cognoſceret conſanguineam eius cum qua iam cõtraxit per verba de preſenti. ꝛ multomagis ſi iam conſummauit matrimonium. Matrimonium quidem tale non dirimitur ſed amittit ius petendi debitũ ita ꝙ petere non poteſt abſqꝫ mortali peccato. tenetur tamen reddere exactus. Idem de muliere que permittit ſe cognoſci a conſanguineo viri ſui. Si ꝟo anteqꝫ contraxit per verba de preſenti cũ aliqua cognouit ↄſanguineam eius: ita ꝙ ſemen admiſit intra clauſtra pudoris nõ poteſt iam habere illam. ꝛ ſi iam cõſummaſſet cum illa non tenet matrimoniũ. nec in hoc poteſt diſpenſari cum illa per papam. Unde ante diſpenſationẽ ſemper peccat mortaliter exigens ꝛ reddens debitum ſciens dictum impedimentum. Aliter ꝟo coniugum neſciens excuſatur de peccato ex ignorantia facti ꝓbabilis. De his et omnibus alijs quando caſus occurrit vide plenius in ſum.

¶ Si contraxit matrimonium clãdeſtine: quia mortale eſt propter ꝓhibitionem eccleſie.

¶ Si habens votum ſimplex continentie cõtraxitqꝫ matrimoniũ peccauit mortaliter: niſi ſit diſpenſat⁹ a papa prius ꝛ tenetꝰ adimplere votum vſqꝫ ad conſummationem matrimonij. nam ipſo cõſummato impotens fit ad implendum ꝛ exact⁹ omnino tenetꝰ reddere expreſſe vel interpretatiue petenti: ſed exigere non poteſt ſine diſpenſatione al's peccat mortaliter.

¶ Si contraxit cum aliqua vel mulier cum aliquo ꝑ verba de futuro ꝛ poſt matrimonium cum aliqua cõtraxit vel de futuro vel de preſenti mortaliter peccauit propter fractaꝫ fidem: niſi de cõmuni conſenſu mutuo ſe abſoluerint. quod fieri debet

per iudicium eccleſie·vel niſi aliqs ſeptem caſuum ſuperuenerit quib⁹ ſolui poſſunt ſpõſalia quos habes in ſummis·

¶Si poſt matrimonium ꝯtractum per verba de preſenti cõtraxit cum aliqua mortaliter peccauit nec tenet matrimonium:etiam ſi eſſet cõſummatum ⁊ filios genuiſſet . ſed oportet redire ad primum: niſi ille cum quo prius contractum eſt ingreſſus eſſet religionem ibidez profeſſus·vel niſi cum eo papa diſpenſaſſet in ſecundo.in quo tamen ſm theologos diſpenſare non põt· ſed quia difficile eſt diſputare de poteſtate pape ſi ſine ſurreptione obtenta eſt forſitan tranſire poteſt·

¶Si contraxit matrimonium vel filios vel filias iunxit matrimonio ante etatem legitimam:quia prohibitum eſt· Etas autez legitima ſm iura eſt ĩ duodecimo anno ſi eſt femina.in quartodecimo ſi eſt maſculus:ſcilicz ad cotrahendum per verba de preſenti ⁊ ad cõſumandũ matrimonium·

¶Si conſummauit matrimonium ante benedictõnem nuptiarum eſt mortale: vbi ſcilicet conſuetum eſt benedici nuptias: quia contra prohibitionem eccleſie · Et hic aduertendum eſt quãuis ſponſi non conſumment matrimonium cum ſponſis ante benedictiõem in multis tamen locis multas turpitudines et corruptelas faciãt cum eis illas viſitando·vnde interrogandũ eſt vbi iſta reperiuntur·

¶Si celebrauit nuptias tempore ꝓhibito ab eccleſia : quia mortale eſt Tempora autez prohibita ſunt iſta ſcz ab aduentu vſqꝫ ad Epiphaniã ⁊ a ſeptuageſima vſqꝫ ad octauam paſche·⁊ a tribus dieb⁹ ante aſcenſionem vſqꝫ ad octauam penthecoſtes excluſiue.

¶De actu ⁊ peccatis cõmiſſis in eodem·

Sciendũ eſt ꝙ in actu hoc coniugali aliqua fiũt vbi eſt dubium vtrum ſint mortalia aut venialia· Aliqua ꝟo ſunt que ſunt manifeſte mortalia·Aliqua in quibus eſt veniale· Aliqua in quibus nullum peccatum·

¶Primo quidem mortale eſt ſi exerceatur talis actus extra vas debitum·vel etiam intra vas debitum tamen non ſuſcipit ſemen ad euitãdum generationem·

¶Si ex tactibus impudicis extra actum matrimonij ſequit̃ pollutio in altero ipſorum·

¶Si exercens actũ ꝯiugalez habet appetitum deliberatum ad aliam·

¶Si ſe habet ad eam ita inordinato affectu in actu coniugali ac ſi nõ

eſſet vxoꝛ eius ꝙ etiā opus carnale ageret cum illa vel alia. difficile tñ eſt hoc diſcernere ꝛ cognoſcere.

¶Si alter alteri omnino exigenti denegat debitum ſine cauſa legitima propter quod exigens incurrit incontinentiam vel graue ſcandalum. Eſſet autem cauſa legitima ſi notabiliter timeret notabile nocumentum pſone vel coniugiſ vel prolis in vtero. vl' quia ex adulterio cōmiſſo perdidit ius petendi debituʒ vel etiaʒ ſi in loco ſacro peteret: qꝛ ſic locus violaretur. vel etiaʒ in publico: quia cōtra debitam honeſtatem. Non eſt autem legitima cauſa omnino denegādi debitum petenti in die ieiunioꝛum vl' feſtoꝛum ſolennium vel ira quam habent adinuicem per parum tempoꝛis. Dubiū de moꝛtali quando quidem ſeruat vas debitū ſed modus indebitus: puta ſi lateraliter vel a parte poſteriori accedat ad vas debitū vel mulier ſupergrediatur virū: in quibꝰ modis ꝛ precipue in vltimo aliqui dicūt eſſe moꝛtale. Alij vo vt Thomas ꝛ Aber. dicunt ꝙ non eſt moꝛtale de ſe ſed poteſt eſſe ſignū moꝛtalis concupiſcentie nec per hoc impeditur generatio ꝛ ſi non ita apte procreētur. Unde in hmōi noli precipitare ſententiam nec denegare abſolutionem perſeuerāti in hmōi. ſed deteſteris ꝛ prohibeas quantū potes. Quando vo hoc etiam fieret ꝛ primo ꝛ ſecundo modo ꝑpter periculum aboꝛſus foꝛte tunc eſſet ſine peccato.

¶Dubium etiā de moꝛtali eſt tempoꝛe menſtruoꝛuʒ. ꝛ precipue in exigente ſciente talem defectum: queʒ quidam ponunt eſſe moꝛtale. precipue quando non eſt quaſi continuus ſed cōſuetus: vt menſatim. Alij dicunt cōtrarium: vt Pe. de palu. ꝛ hec opinio eſt cōmunioꝛ. vnde nec propter hoc deneges abſolutioneʒ: ſed prohibeas quantum potes de exactionem exigenti. ꝛ exactum admoneas vt non aſſentiat exigenti. niſi ex hoc timeatur de eius incontinentia.

¶Dubiū eſt etiam de exigente debitum a cōiuge permanente in adulterio ſiue occulto ſiue manifeſto quod ipe nouit. Hoc quidā dicunt eſſe moꝛtale in exigente: quia facit contra conſtitutionem eccleſie: vt notatur. xxiij. q. i. c. ſi quis vxoꝛem. et hoc firmatur in ſumma pyſana. Sed in ſumma cōfeſſoꝛum ꝛ Archidia. in. ij. ſo. mitigant hunc rigoꝛeʒ excipientes caſum: vt hoc cum faceret exigens ad prouidendum incōtinentie ſue. Sed Pe. de palu. multomagis mitigat hunc rigoꝛem: vt cum nō ſperatur emendatio ex hoc

permanente in adulterio ſed poti⁹ deterioratio nō peccat exigens ſaltem mortaliter. veniale autē eſt cū exigitur actus coniugalis. ⁊ ſi debito ſeruato vaſe ⁊ modo: tamen principaliter intentione delectationis conſequende. ita tñ ꝙ ſtet intentio infra limites matrimonij.

¶Si exerceatur actus coniugalis propter ſanitatem corporalem peccatum eſt: quia non ad hunc finem ordinatus eſt: veniale tamen puto eſſe peccatum.

¶In ſolennitatibus ⁊ ieiunijs exigere debitū aliqua infirmitate. ſ. concupiſcentie ductus ſine contemptu tamen ſacri temporis vel eccleſiaſtice exhortatiōis veniale eſt ſm Tho. ⁊ Ray. ſed reddens non peccat: cum timet de incontinentia vl' ſcandalo coniugis. peccaret autem ſi negaret omnino.

¶In tempore ꝟo peregrinationis exigere veniale eſt. ſi tñ nō eſt periculum aborſus. reddere ꝟo nullum peccatum eſt. Ante purificationem poſt partum exigere ſeruatis debitis alijs circumſtantijs non videt̃ mortale ſm Guil. reddere ꝟo non voluntarie nullum.

¶Exigere etiam vel reddere debitū ante ingreſſum eccleſie poſt partum de ſe non videtur peccatum. ⁊ poſſunt mulieres intrare eccleſiam ante quadrageſimū diem abſqꝫ peccato. in quo tamen eſt ſeruanda cōſuetudo patrie.

¶Actus impudici qui ibi exercentur non pertinētes ad opus ſed ad exercitium delectatiōis: vt tactus ⁊ oſcula ⁊ hmōi inordinate cōmuniter ſunt venialia. quāuis ibi poſſet eſſe tanta actuū inordinatio ꝙ poſſet eſſe peccatum mortale. Sine peccato autem exercetur actus coniugalis cum fit cauſa prolis ſuſcipiendi vel etiam cum fit cauſa reddēdi debitum. ſeruatis tamen alijs debitis circumſtantijs. Debet tamen ex actu ſ omnino reddere. precipue vir vxori: non ſolum expreſſe ſed etiam per ſigna petenti. nec vir debet vxorem auertere ne petat propter periculum. Fit in tertio modo ſm aliquos ſine peccato: ſcilicet cum fit cauſa vitande fornicationis in ſe vel in coniuge ſua.

¶Interrogationes fiende circa ſtatum matrimonij.

Irca predicta ſic poſſunt fieri interrogatōnes. Et primo

¶Si vſus ē matrimonio extra vas debitum.

¶Si aliquid fecit ad euitandū prolem modo indebito: licꝫ in vaſe debito ⁊ quomodo.

¶Si vtēdo matrimonio habuit intentionem ad alia.

¶Si tempore menſtruorum exegit vel reddidit.

¶Si in diebus feſtorum vel ieiuniorum.

¶Si tempore pregnationis. precipue prope partum vl' ante purificationem poſt partum.

¶Si exegit vel reddidit a permanente in adulterio.

¶Si principaliter cauſa delectatōis aut alia ꝛ qua cauſa. ꝛ circa huiuſmodi iudicādū eſt de peccato mortali vel veniali iuxta predicta. patet in ſummis.

¶Si omnino negauit debitum petenti.

¶Si extra actus coniugij per tact⁹ ſecuta eſt pollutio in altero ipſorum.

¶Si excōicatus aliquo ſ vinculo cōtraxit matrimonium. ſ. excōicatiōe maiori peccauit mortaliter. ꝛ precicipue qn̄ ſciuit. ꝛ hoc qa participauit in diuinis. ſ. ſacramento matrimonij. Idem videt̃ de minori excōicatione ſi eā nouit: qa ſeparat a ſuſceptione ſacramentoꝝ ꝛ matrimoniū eſt vnū ex ſacramentis eccl'ie.

¶Si exiſtēs in peccato mortali cōtraxit matrimoniū videt̃ mortale: qa ſacramentū ſuſcipit in mortali ſcienter. precipue ꝟo videt̃ mortale contrahendo per verba de preſenti qa ibi eſt eſſentia ſacramenti.

¶Si cōtraxit cum aliqua perſona per verba de p̄nti vel de futuro nō intendēs habere illū vel illā in cōiugem ſed tm̄ copulā carnalē extorquere mortaliter peccauit. ꝛ quāuiſ nō ſibi realiter mr̄imoniū cogēdus tm̄ eſt in foro cōſcientie illā ducere vel aliter illi ſatiſfacere: maxime ſi ſecuta eſt copula. in quo tm̄ caſu eccleſia iudicaret matrimoniū ꝛ cogeret illum cui obedire tenetur.

¶Si vir nō prouidet vxori ꝛ familie de neceſſarijs non tm̄ ſuperfluis.

¶Si nimis eam exaſperauit nimis verbis vel factis.

¶Si zelotipus ꝛ ex hoc nimis ſuſpicioſus cōtra eam fuit. vel nimis remiſſus in cura eius.

¶Si vxor inobediens ꝛ contentioſa ꝛ ſui ſenſus fuit erga virum.

¶Si nimis inculta ꝛ negligenſ circa gubernationem domus.

¶Si irreuerens ꝛ diſcola ad ſoceros ꝛ cognatos.

¶Si nimis dedit de rebus viri parentibus ſuis vel pauperibus plus ꝙ̄ debuit.

¶Si dedit licentiam viro coeundi cum alijs mulieribus cū peregrinaretur eſt mortale.

¶Si mulier non vult ſequi virum transferētem domicilium ad quod tenetur: niſi eam retraheret ad peccatum. aut dubitaret de morte ſua.

aut eſſet vagabundus.

¶Si vterq; filioſ educauit in timore dei ⁊ in obedientia mandatorum eius.

¶De principibus rectoribꝰ ⁊ baronibus.c.ij.

Circa principes rectores et barones ſeculares ſic poſſunt fieri interrogationes et prout fuerit expediens ſm̄ conditionem perſonarum. Et primo.

¶Si per vſurpationem et iniuſto titulo obtinuit dignitatē regimen vel dominium ciuitatis vel caſtri: quia mortaliter peccauit et ſemper in ipſo manet dum tenet huiuſmōi vſurpationem: niſi poſtmodum titulum ſibi iuſtificaſſet. nec ibi ante iuſtum titulum poteſt exercere iudicia ſine mortali.

¶Si ambitioſus fuit ad dignitates ⁊ regimen nimis aſpirans. et ſi intendit negligere iuſticiam ad requirendū amicoſ vt ſic in dominio permaneat mortaliter peccat.

¶Si p̄latis eccleſiaſticis ſiue alijs ſuperioribꝰ ſuis nō fuit obediens ⁊ admonitiones ⁊ correctiones ab eis factas non ſuſtinuit patienter ⁊ ſi contempſit mortaliter peccauit.

¶Si ſentētias excōicatiōis vel interdicti non curauit aut ſic ligatuſ diuinis ſe ingeſſit qđ eſt mortale.

¶Si propter crimen eius ciuitas eſt interdicta quod eſt ſibi ad maiꝰ iudicum.

¶Si propter excōmunicatōnem latam in ſe iudices vł actores vel miniſtros grauauit: quia vltra mortale eſt excōicatus.

¶Si de factis vel defectibus eccleſiaſticarum perſonarū ad eum non pertinentibus ſe intromiſit vel trahendo ad ſuum iudicium ⁊ huiuſmodi peccauit mortaliter. ⁊ ſi cepit vel capere fecit vel percutere vel incarcerare clericos vł religioſos etiā delinquentes eſt excōmunicatus ſi non habuit prius licentiam a prelato ſuo.

¶Si electiōem alicuius malicioſe impediuit vel ꝑ violentiā aliquē intromiſit vł ſi grauauit aliqđ monaſteriū vel collegium eo ꝙ nolebat eum eligere pro quo rogabat eſt excōicatus vltra mortale.

¶Si prohibuit ſubditis ne venderent clericis neceſſaria. vel eis panem coquerēt exquo nō habuit ab eis quod voluit.

¶Si patronatꝰ eccleſiarum de nouo ſibi vſurpauit. vel bona vacantium eccleſiarum aut monaſteriorum vltra mortale eſt excōicatus.

¶ Si poſuit taleas vel collectas vel alia grauamina clericis vel alijs pſonis eccleſiaſticis ſine licentia

pape ſi non deſiſtat poſt admoniti
onem eſt excõmunicatus.
¶Si fecit ſtatuta vel leges contra
libertatem eccleſiaſticã vel iudica/
uit ſm ea vel dedit ꝯſiliũ ad hmõi
vel nõ remouit ſi potuit vltra mor/
tale peccatum eſt excõicatus.
¶Si noua pedagia inſtituit nõ ha
bens auctoritatez a principe ſuper
hoc. vel antiqua ſeu noua pedagia
augmẽtauit excõmunicatus eſt. ſe/
cus ſi fecit hoc cum licentia princi/
pis ꝛ cauſa rationabili. ꝛ nõ tenuit
ſtratam publicam ſecuram vt debu
it peccauit mortaliter ꝛ tenetur ad
reſtitutionem.
¶Si a clericis ꝛ religioſis theolo/
niũ. pedagium. ſeu gabellũ accepit
pro his que deferunt vel deferri fa
ciunt nõ cauſa negotiatõnis graui
ter peccat ꝛ eſt excõicatus. quãuis
aliqui vt Jo. cal. hanc nõ admittãt
quia nõ eſt recepta ꝛ papa ſcit ꝛ to/
lerat. ĩmo ipſe facit in terris ſuis.
ſed tutius eſt vt obſeruetur.
¶Si publicos vſurarios alienige/
nas ꝛ nõ inde oriundos ad fenꝰ ex
ercendũ in ciuitatibus ſuis admit/
tit vel admiſſos inde infra certum
tp̃s non expellit eſt excõicatus. Et
idem ſi ciuis exiſtẽs dedit conſiliuȝ
ad hoc vel fauorem. hoc verum eſt
ſi talis eſt pſona eccleſiaſtica habẽs
ſcȝ dominiũ tp̃ale. nam dominꝰ ſe/
cularis nõ eſt excõicatus ſed eſt ex
cõmunicãdus. c. vſurarum. de vſu.
li. vj. non tamen epiſcopi ꝛ ſupra in
currunt ſed alij.
¶ Jtem ſi ciuis exiſtens dedit ad
hoc conſilium vel fauorem.
¶Si nauigãtes indiſtincte depre/
datus eſt vel depredari fecit vł hoc
factum nomine ſuo ratum habuit:
vt pirata excõmunicatus eſt excom
municatione papali.
¶Si nauigãtes expoliauit vel res
eorum ad portus terrarum ſuarum
a mari delataſ ſibi appropriauit. qđ
eſt rapina ꝛ excõmunicatus eſt ſm
aliquos.
¶Si incẽdia fecit vel fieri fecit. di
ruit vel fregit eccleſias vel loca reli
gioſa eſt excõicatus ꝛ ſi eſſet denũ/
ciatus eſſet caſus papalis.
¶Si emunitatem eccleſiarum vio/
lauit: videlicet faciendo capere ho/
mines in eiſ propter debita vel ma
leficia in eccleſia vel locis priuilegi
atis ſacrilegium cõmittit et poteſt
excõicari ꝛ eſt mortale. ſecus eſſet ſi
combuſtores eccleſiarum illuc fugi
entes vel violatores eccleſiaruȝ: q̃a
tunc propter hoc non gaudet ĩmu/
nitate eccleſiarum.
¶Si eccleſias vel perſonas eccleſia
ſticas ſiue priuilegia earum viola/
lauit vt multi tyranni faciunt.
¶Si fecit repreſalias vel permiſit

fieri aut ab antiquo conſuetas fieri fecit contra perſonas eccleſiaſticas eſt excõmunicatus. niſi illũ reuocauerit ĩfra menſẽ. ¶ Et ſi pignorationes. de iniur. ⁊ dam. da. Utrũ autem liceat facere repreſalias contra laicos vide in. iij. par. ſum. ti. xj

¶ Si ad eccleſias in quibus patronus fuit nõ poſuit idoneos vel nõ repreſentauit ſed ĩeptos ⁊ ideotas vel cõcubinarios ⁊ alios malos preſentauit vel ſubditos ſuos eccleſiarum patronos tales eligere aut ſuos preſentare perſuaſit ſic mortaliter peccauit.

¶ Si recepit pecuniam vt aliquem preſentet cum eſſet patron⁹ vl' ſupplicaret pape vel epiſcopo pro beneficio alicui conferendo ſymoniam cõmiſit. vel etiam abſq; pecunia ſi porrexit preces ꝓ indigno eſt mortale ⁊ ſymoniacus.

¶ Si fuit fautor vel defenſor hereticoꝝ ⁊ etiam ſciſmaticoꝝ peccauit mortaliter ⁊ eſt excõicatus.

¶ Si impediuit volentes recurrere ad forum eccleſiaſticum ſuper cauſas que ad ipſum forum pertinent: ne ſcilicet corã eccleſiaſtico iudice ⁊ hmõi cauſe agitenẽ vel ad hoc dãs conſilium auxilium vel fauorem eſt excõmunicatus.

¶ Si bellũ aſſumpſit iniuſte vel fuit adiutor iniuſte bellãtis: quia oĩa mala que inde ſequuntur ei reputatur ad culpam ⁊ tenetur ad reſtitutionem omnium damnoꝝ inde ſequentium. ⁊ hoc niſi ad iuuandum eum teneretur ⁊ ſeruiendum: videlicet quia miles aut eius vaſallus. talis enim adiuuans cum eſt dubium an bellũ ſit iuſtũ excuſatẽ. xxiij. q. i. c. quid culpatur. non aũt excuſaretur ſi ſciret bellũ eſſe iniuſtũ.

¶ Si conſuluit exiſtens in officio cõmunicatis: ꝙ ſcȝ aſſumatur iniuſtum bellum tenetur ad omnia mala ⁊ damna niſi proponeretur in cõſilio materia modo falſo tanꝗ̃ eſſȝ iuſtum. tunc enim ignorãtes videntur excuſari.

¶ De materia belli ⁊ quando iuſtũ dicatẽ vide in ſum. iij. par. tit. ij.

¶ Si indiſcretos ⁊ tyrannos officiales fecit ſeu prepoſuit terris ſuis tenetur de damnis et malis eoꝝ ſi ſciebat eos eſſe tales. ſecus ſi ignorabat niſi cum audiſſet non remouerit eos ſi potuit.

¶ Si iniuſtas exactiones ſeu collectas impoſuit rapinam cõmiſit. et que dicantur iniuſta talia ſeu collecta ⁊ quomõ ſatiſfacere debeat vide in. iij. parte ti ij.

¶ Si poſuit iudeos in officijs publicis. quod prohibetur. xxvij. q. iiij c. conſtituit.

¶ Si ea que ſunt cõitatis appropri

161

auit ſibi: videliʒ ſiluas· ſ· ⁊ campos ⁊ hmõi mortaliter peccauit ⁊ tenet̃ ad reſtitutionem·

¶Si liberos homines in ſeruos ſibi ſubiecit xpiani enim nõ poſſunt redigi in ſeruitutem ratione belli vel etiã capti nõ poſſunt licite emi in ſeruos· vel empti vendi ⁊ emi ab alijs non poſſunt: ſed infideles bene rediguntur in ſeruitutem: ⁊ emi et vẽdi poſſunt capti in iuſto bello qui ſi poſtea efficiantur xpiani non tamen ex hoc liberant̃ a ſeruitute· q̃uis ſit pium hoc facere·

¶Si a decedentibus ſine filijs accepit bona ipſorum nõ permittens eos teſtari ⁊ legari ad placitum: niſi talis patria haberet talem ſubiectionem a tempore cuius nõ eſt memoria in contrarium·

¶Si nimis vindicatiuus fuit·

¶Si homicidia· mutilatiões· incarcerationes· vulnera· ⁊ huiuſmõi ſeua ſine iuſticia vel cum iuſticia: ſed ex odio ⁊ vindicta fecit procurauit vel pmiſit ⁊ hmõi grauia ſunt mortalia·

¶Si torneamenta vel duella fieri fecit vel permiſit· vel ludos vel ſpectacula periculoſa anime vel corpori: vt proijcere lapides ad inuicem vel repreſentationes turpitudinuʒ fieri fecit vel permiſit ⁊ non prohibuit: ſi ſine graui ſcãdalo potuit remouere mortalit̃ peccauit· di· lxxxiij c· error·

¶Si leges ſtatuit quas nõ debuit ſeu potuit: quia ſcʒ iniquas: mortaliter peccauit·

¶Si nimis durus fuit ad diſpenſandũ vel parcendũ in quibus potuit vel ecõtra nimis faciliſ ad parcendũ delinquentib⁹ in preiudiciũ iuſticie ⁊ vtilitatis cõmunis·

¶Si feuda vaſallis abſq; iuſticia denegauit vel ſeruitiũ indebitũ ab eis exegit· aut fidem nõ ſeruauit·

¶Si ipſe exiſtens vaſallus alteri⁹ non fuit fidelis domino ſuo vt debuit ſm ꝙ iuramẽto fidelitatis exprimitur vel obſequium debitum non preſtitit vel aliquam iniuriam fecit domino: ſcilicet alienãdo feudum · aut dimittendo vel aliquod huiuſmõi mortale eſt ⁊ tenetur de damnis·

¶Si tutelã alicuius ſibi cõmiſſam non fideliter egit ſed bona illi⁹ cõſumpſit ⁊ diſſipauit mortale eſt et tenetur de damnis·

¶Si in terra ſue iuriſdictionis ſuſtinuit iniuſtas menſuras aut iniuſta pondera aut iniuſta precia rerũ venalium ſcienter mortale eſt· ⁊ teneri videtur ſi cõmode poteſt obuiare· ſimiliter peccat ſi ĩducit vel ſuſtinet malas cõſuetudines aut corruptelas·

¶Si tolerauit aut ſuſtinuit publi/ cos vſurarios inde propter hoc re/ cipiens certam quotã vel ſnmmaꝫ annuatim mortale eſt ꝛ teneť illud ſic acceptuꝫ reſtituere: nõ vſurario ſed creditoribus eius a quibꝰ vſu/ re ſunt extorte ꝭm Tho·

¶Si pignus aliqđ habuit cuiꝰ fru ctus nõ computauit in ſortẽ vſura eſt ꝛ de alijs ſpeciebꝰ vſure ſi in ali qua offendit vel fuit particeps de quibꝰ ſupra in·ij·par·ti·de vſuris·

¶Si penas vel emẽdas in pecuni/ am propter cupiditatẽ vel odiũ nõ propter correctionẽ delinquentiuꝫ accepit vel vltra debitũ extorſit vel penas corporales aut mortis in pe/ cuniariã propter auariciam contra iuſticiã cõmutauit mortale eſt·

¶Si pmiſit in terris ſuis latrones inualeſcere vel malicioſe eis fauẽs vel ex auaricia nolẽs expendere ad ſecurandum patriam mortale eſt ꝛ teneť de damnis ꝛ rapinis factis ſi cõmode poterat obuiare·

¶Si iuſticiã vendidit vel munera inique accepit·ſ· ꝓ adminiſtratiõe iuſticie vel alś iniuſticiã fecit ĩ iu/ dicando vel fieri fecit mortale eſt·

¶Si fidem promiſſam violauit eti am inimico:niſi priuſ ille violaſſet mortale eſt.

¶Si obſides ſuoſ nõ liberauit mor tale eſt·

¶Si viduas ꝛ pupillos contra op preſſores non defendit cũ potuit·

¶Si treugas non ſeruauit·

¶Si nimis ſumptuoſus fuit ꝛ curi oſus in veſtitu ꝛ apparatu equoruꝫ ꝛ familie cum canibus ꝛ auibꝰ edi/ ficijs ꝛ cõuiuijs·nam vt poſſint fa cere hmõi pompas emungunt po/ pulos vſqꝫ ad ſanguinem faciẽtes multa iniuſta·

¶Si fecit edificari domos ſuas vł laborare in agris ſuis vel vineis vł ligna portari per ruſticos vel colo/ nos ꝛ non ſoluit eis plene de labo/ re ſuo nihil ad hoc ex debito tene/ rentur·vel ſi diebus feſtiuis fecit ꝓ ſe laborare mortale eſt ſicut in pri/ mo caſu·quod tamen multi faciũt ꝛ male nec ſubditi debent obedire·

¶Si nimis ſe occupauit in venati onibus ꝛ aucupijs vel quod peius eſt ſubditos in his grauaudo indu cens ad hmõi·ꝛ quod eſt peſſimuꝫ in diebus feſtiuis ꝛ nõ auditis di/ uinis vt miſſa·propter quod domi nus peccat mortaliter ꝛ oẽs ꝛ ipe reus eſt omnium·

¶Si propter diſcurſus ĩ huiuſmõi deſtruxit ſegetes aliorum tenetur eis de damno· vel permiſit accipe/ re vel fecit de blado ꝛ feno alioruꝫ a ſuis propter equos ſuos tenetur de damno·Idem et de alijs fructi/ bus·

¶Si hiſtrionibus ſuperflue dedit
vel nimis turpia repꝛeſentantes in
curia nutriuit. vel concubinam vel
ludentes ad aleas ⁊ hmōi que om/
nia ſunt damnabilia.

¶Si de caſtitate familie ſue nō cu/
rauit ſed inhoneſte ſe habentes cū
feminis ⁊ maſculis retinuit nec coꝛ
rexit eos cū poſſet moꝛtaliter pec/
cauit.

¶Si vero ſit coniugatus interroga
de his que habent̃ in.c.pꝛecedenti
pꝛout videbitur foꝛe expediens.

¶De iudicibus.c.iij.

Jrca iudices ſeu quēcūq̧ ha/
bentem poteſtatē oꝛdinariaȝ
vel delegatā inquirendū eſt pꝛimo

¶Si iuriſdictionem aut poteſtatē
recepit ſymoniace: vt ſi iudex eccle/
ſiaſticus. aut vſurpatiue: quia vſur
pata poteſtas non dat auctem. vn/
de iudicando peccauit moꝛtaliter.

¶Si exceſſit fines mandati ſiue po
teſtatis ſue peccat moꝛtaliter ſi ſci/
enter vel ignoꝛantia craſſa.

¶Si officialis vel iudex ali⁹ timo/
re odio cupiditate vel amoꝛe vel ali
qua cauſa iniquam tulit ſententiā
aduertenter moꝛtale eſt ⁊ tenet̃ ad
omne intereſſe parti leſe. ⁊ ſi ille ꝓ
quo dedit ſententiā nō vult ſatiſfa
cere vel non poteſt: quoniā pꝛinci/
paliter ipſe tenetur. Ray.

¶ Si per ignoꝛantiam craſſam ipſe
tulit iniquā ſententiam in iudicio
anime tenet̃ ⁊ peccat vt pꝛi⁹. Ray.
quia debuit ſe ſcire inſufficientem
⁊ non iudicare.

¶Si per negligentiam quia ſuffici
ens erat ⁊ ſi laboꝛaſſet ad inquiren
dum ⁊ legendum veritatē inueniſ/
ſet. ſed neglexit hoc agere tenet̃ vt
pꝛius. Mitius tamen agitur cū eo
qui ex ignoꝛantia craſſa q̄ȝ cum eo
qui ex malicia. ⁊ hoc habet locū in
iudice oꝛdinario non delegato.

¶Si delegatus iudex iudicauit bo
na fide ⁊ de conſilio peritoꝛum tu/
lit iniquam ſententiam non videt̃
peccare aut teneri ad reſtitutiōem
leſo. Tum quia neceſſitate obediē/
tie iudicauit. Tum qa ſepe ex cer/
ta ſcientia delegātis aſſumitur: qa
eſt ignarus iuris quia bonus vir
quod eſt verum niſi inquirendo cō
ſilium fuiſſet negligens aut culpa/
bilis. tunc eniȝ peccat ⁊ tenetur ad
reſtitutionem. Hul.

¶Si aſſeſſoꝛ induxit iudiceȝ ad fe
rendam iniquam ſententiam excu
ſatur quidem iudex ſi ſimplex eſt et
habet bonam conſcientiā. ſ. credēs
ſententiam eſſe iuſtam. ⁊ ſi non fu/
it in culpa eligendo aſſeſſoꝛem: qa
bonus ⁊ ſufficiens cōiter celebꝛat̃.
ſed aſſeſſoꝛ peccat moꝛtalit̃ ⁊ tene/
tur ad ſatiſfactionē leſo. ſiue doloſe

ſiue ignorāter inducat iudicem ad iudicandum iniuſte. Ray.

¶ Si iudex ignarus iuris ſecū ducit aſſeſſorem qui cōmuniter nō reputatur ſufficiēs vel iniquus ſi de conſilio eius fert iniquam ſententiam. lꝫ credat iuſtam vterqꝫ mortaliter peccat ꝛ tenetur ad reſtitutionē inſolidum. Si accepit pecuniam in iudicio quod poteſt eſſe quinqꝫ modis ꝛ ſemper videtur mortale. Primo ſi accepit vt male iudicaret contra iuſticiam ꝛ contra conſcientiaꝫ ꝛ tunc illa peccunia debet dari ei in cuius iniuriam data eſt. i. q. i. c. iubemus. Secundo ſi accepit vt bene iudicaret vel vt iudicaret et daret ſententiam. vel ſi accepit vt non iudicaret cum deberet iudicare. vl' vt non male iudicaret. In his quinqꝫ caſibus debet reſtitui ei qui dedit. xj. q. iij. c. non licet. Ray. ꝛ ſm Uul. in foro penitentie poteſt pauperibus erogari ſicut ꝛ alia turpia lucra de conſilio tamen.

¶ Si iudex nullo modo voluit ferre ſententiam cum deberet ꝛ ꝑpter hoc aliquis amittit ius ſuum mortale eſt ꝛ tenetur illi reſtituere litis eſtimationem. Ray. xxiiij. q. v. c. ad miniſtrationes.

¶ Si iudex accepit aliquid a partibus. Unde nota ꝙ ordinari⁹ nihil poteſt accipere etiam expenſas niſi moderata enſenia ſpōte oblata: vt eſculentum ꝛ potulentum. di. xviij. c. eulogijs. Delegatus poteſt accipere moderatas expēſas: qn̄. ſ. eſt pauper. vel qn̄ oportet eum exire ꝛ equitare pro examinatione cauſe vel ꝑ aſſeſſore ſm glo. Si autē papa alicui cauſam delegauit non videtur ꝙ aliquid poſſit petere: nec etiā expenſas ſi ſua ſibi ſufficiūt niſi oporteat eum exire vel plus ꝙ̄ꝫ domi expendere. Ray. ꝛ Uul.

¶ Si iudex eccleſiaſticus ordinarius vel delegatus cōtra conſcientiā et contra iuſticiam ꝛ in grauamen alterius partis in iudicio quicꝙ̄ꝫ facit per gratiam vel per pecuniā incurrit ſuſpenſionem ab executione officij per annum condemnandus ad eſtimationem litis. de qua vide in. iiij. parte. ti.

¶ Si iudex eccleſiaſticus excōmunicationis ſentētia ſuſpenſionis vl' interdicti nimis de facili fulminat aut ſine premiſſa admonitione vel ſine ſcriptis vel al's contra ordineꝫ iuris grauiter peccauit. De his in iiij. parte.

¶ Si iudex quicūqꝫ dilationes aliquas contra ius fecit. ꝛ ſi ordinem iudiciarium non ſeruauit.

¶ Si partem alteram contra iuſticiam grauauit.

¶ Si reo fecit queſtiōes vel poſitio

Z BIBLIOTEKI SEMINARIUM ...

nes ſeu inquiſitiones ad quas re‑
ſpondere non tenebatur.
¶Si appellationes legitimas non admiſit.
¶Si doloſe locū appellandi dedit
¶Si poſt appellationem legitimā nihilominus in cauſa proceſſit.
¶Si in dubijs magnis peritos nō conſuluit.
¶Si allegatiões friuolas admiſit.
¶Si pauperibus viduiſ orphanis nō ſubuenit ꝛ in aduocatõe nō pro uidit. in quolibet iſtoꝝ videt̃ eſſe mortale cum ſcienter delinquit.
¶Si iudex illicite relaxauit penaꝫ debitam reo. quod fit tripliciter. Uno modo qa nō erat ſupremuſ iu dex.ſ.princeps.nec ei publica poteſtas eſt plenarie cõmiſſa ſed vt iudicet ſm leges ꝛ ſtatuta ciuitatis. Secundo mō qa ꝛ ſi habet plenariam ptãtem:is tñ qui paſſus eſt iniuriam nō aſſentit ſibi remitti ſed vult reum puniri. Tertio mō qñ et ſi iudex habet plenariam ptãtem et leſus vult remittere tñ nō eſt cauſa iuſta reip. vtilis ſed nociua.ſ.prebens incentiuū delinquẽdi. Tho. in quodlibet.ij.peccat mortaliter. Nota ꝙ qui fingit fraudulẽter cauſam aliquā per quā aliquis iudex vadat vel mittat ad aliquā mulierẽ pro teſtimonio ferendo eſt excõicatus.c.mulieres.de iudi.li.vj.

¶Si debitam penam auxit vel minuit cū non poſſit vel deberet. qñ poſſit vl̓ nō vide in.iij.par.ſū.ti.iij
¶Si etiā mutari poſſit vide ibi.
¶Si iudicauit ſm allegata ꝛ ꝓbata ꝯdemnanſ quẽ nouit innocentẽ. qui tñ vtrū peccet vel nō vel excuſetur vide in.iij.par.ſum.ti.iij.
¶Si miniſter iudicis exiſtens executus eſt iniquam ſententiā ꝛ iniuſtam ſi pro certo ſcit innocentẽ nō excuſat̃ a peccato. Ray. ſecus ſi dubitat:qa tūc excuſatur propter obedientiam. De pertinẽtib? ꝯo ad iudicium habes in.iij.par.ti.iij.c.

¶De aduocatis. procuratoribus.ꝛ notarijs.c.iiij.

Irca aduocatos. procuratores.ꝛ notarios ĩterrogandū eſt primo.
¶Si poſuit ſe ad aduocandū cum prohiberet̃ in iure ſcienter hoc faciens videt̃ peccare. Prohibetur aūt infidelis. excõicatus excõicatione maiori.necnō religioſus niſi ꝓ monaſterio ꝛ de mandato ſui prelati. ſed ꝛ clerici in ſacris vel eſſet in minoribus.ſed ꝛ beneficiati prohibentur aduocare in iudicio ſeculari niſi in cauſa ꝓpria vel pro eccleſia ſua vel pro coniunctis ꝛ miſerabilibus perſonis. Sūt ꝛ alie pſone prohibite.de quib? habet̃.iij.q.vij.§.tria.ꝛ

inter alios prohibet̃ ſodomita·pre
cipue notorius de iure vel de facto
Iudex vel aſſeſſor etiam nõ poteſt
eſſe aduocatus in cauſa in qua eſt
iudex.nec clericuſ pro extraneis cõ
tra eccleſiam ſuam·Ray·

¶Si aduocatus vel procurator ſci
enter defendit cauſam iniuſtã pec/
cat mortaliter et tenet̃ alteri parti
de omni dãno inde habito· Tho·
niſi ſatiſfaciat clientulus qui prin/
cipaliter tenetur ſi ſcit iniuſticiam
quãdo ſcȝ obtinet omnem victoriã
cauſe·ſi ꝟo ignoranter iniuſtã cau/
ſam defendit:ſcȝ putans iuſtam ex
cuſatur ſ̄m modum et conſuetudi/
nem regionis:que ignorantia excu
ſari poteſt.Tho·Et ſi ex ignorãtia
craſſa peccat mortaliter·Si in prin
cipio credebat iuſtã ſed in proceſſu
cauſe videlicet iniuſtam debet de/
eſſe ꝛ deſerere eam ꝛ non vlteriꝰ ꝓ
ſequi eam al's peccaret ꝛ ſi obtinet
victoriam cauſe tenetur leſo ad ſa/
tiſfactionem· nõ t̃n debet eam pro/
dere aduerſario vel ſecreta ſue cau
ſe reuelare ſed inducere clientuluȝ
ſuum ad cedendum vel componen
dum cum aduerſario ſuo ſine dam
no aduerſarij·Tho·Dum aũt ei eſt
dubia vſqȝ ad finem licet proſequi
ſemper illam ſine peccato·Vul.

¶Si aduocando vſus eſt indebito
modo ſ̄m Ray·

¶Si produxit falſos teſtes vl' pro/
duci fecit vel corruptos·

¶Si induxit leges falſas ſeu alias
prohibitiones falſas iuris vl' facti·

¶Si mentitur vel mẽtiri fecerit vl'
docet clientulum ſuũ in iudicio·

¶Si dilatiões nõ neceſſarias que
rat in grauamen partium·

¶Si appellat ſciẽter contra iuſtã
ſententiam·in quolibet horum vi/
detur mortale·

¶Si non fideliter cauſam foueat
quãtum iuſticia ſuadet omittendo
de contingentibus ex negligentia
vel notabili ignorantia in quo poſ
ſet eſſe mortale·

¶Si procaciter aut dicendo conui
cia vel vociferando·

¶Si ꝑdidit ſecreta aduerſario ſuo
ꝛ ſi per predictum modum vicit in/
iuſtam cauſam tenetur leſo de om/
ni damno inde ſecuto·

¶Si amittit iuſtam cauſam ꝓpter
ſuam infidelitatem vel negligenti
am vel ignorantiam tenetur clien/
tulo ſuo de omni damno·

¶Si aduocatus non reſtitit patro
cinium iniuſta cauſa pauperꝝ ꝛ mi/
ſerabiliũ perſonaꝝ·nam ſi nouit ta
lem cauſam ꝛ ſcit illum per ſe non
poſſe iuuari qui nõ habet ad ſoluẽ/
dum·nec alium videt qui velit euȝ
iuuare ꝓpter quod amittit cauſam
tenet̃ gratis iuuare ſi poteſt·al's vi

detur mortale. Tho. ꝛ Ray.
Si imoderatum ſalariū accipit de ſua aduocatione. nam moderatum petere poteſt ꝛ aduocatus ꝛ iuriſconſultus: vt dicit Aug. xxiiij. q. v. c. non ſane. Quod moderatū ſumitur ex quatuor: ſcꝫ ex quantitate cauſe. ex labore aduocandi. ex ſcientia ꝛ facundia aduocandi. ex cōſuetudine regionis. ꝛ ſm hoc magis ꝛ minus poteſt accipere ſm Ray. vel ab initio cum facit pactum. vel ex poſt facto completo. ſed exquo cauſa eſt incepta nec dum finita nullū debꝫ facere pactum cum litigatore quem accepit in propriam fidē: qa poſſet eſſe occaſio magni periculi. iij. q. vij. §. preterea.
Item non licet paciſci de quota cum aduocato: videlicet decima vl' centeſima: ſed de quanta licet moderata tn̄ ſm iura. De hac materia vide plene in. iij parte ſum. ti.
Si iuriſperitus exiſtēs in cauſa quam nouit iniuſtā conſuluit quo modo obtineretur mortale eſt. et ſi vincitur ex conſilio eius tenetur leſo de damno.
Si ex ignorantia craſſa male cōſuluit.
Si nō conſuluit pauperibus nō habentibus ad ſoluendum.
Si nimis petit. idem eſt dicendū ſicut de aduocato.
Si procurator exiſtens defendit ſcienter iniuſtam cauſam.
Si non fideliter ꝛ ſollicite fouet iuſtam.
Si pauperibus non preſtitit patrocinium.
Si nimium petijt ſalarium idē dicendum quod de aduocato.
Si notarius exiſtens aduertent̄ falſauit inſtrumenta peccauit mortaliter ꝛ tenet̄ de oī dāno ſecuto.
Si malicioſe occultauit iura aliorum ſeu inſtrumenta ꝛ nō aſſignauit aut deſtruxit vel alijs dedit vltra mortale tenet̄ de oī damno.
Si ex ignorantia notabili vel negligentia male dictauit inſtrumenta vel teſtamenta cum defectib⁹ vnde oriuntur litigia vel perdunt̄ bona alioꝝ peccat mortaliter ꝛ tenet̄ de omni damno leſo exinde.
Si fuit rogatus in teſtamētis eorum qui nō erant ſui ſenſus ſcienter tanꝗ̄ vſum rationis liberū habentiū mortale eſt ꝛ tenetur de omni damno leſis.
Si inſtrumentis ſuis nō eſt vſus ſolēnitatibus legalibus vnde validātur contractus: quia mortale eſt ꝛ tenetur de omni damno.
Si fecit inſtrumenta in fraudem vſurarum ſcienter mortale eſt ꝛ eſt periurus.
Si notarius in officio eſt ſalaria

Cura doctoris et prelati

tus ſufficienter a cõmunitate ꝛ ac/cipit etiam ab his pro quibus ſcri/bit litteras gratias et hmõi vel nõ ſalariatus a cõmunitate accipit de conſuetudine pro labore ſuo vltra debitum ꝛ equitatem peccauit ꝛ te/netur ad reſtitutionem·

¶Si dieb? feſtiuis ſine neceſſitate ſed ex cupiditate fecit inſtrumẽta vel copiauit vel extendit ſcripturaſ cũ poſſet differre mortale videtur.

¶Si fuit rogatus vel dictauit vel redegit in ſcriptis ſtatuta cõtra li/bertatem eccleſiaſticam mortaliter peccauit eſtq̃ excõicatus·

¶Si notarius exiſtẽs epiſcopi pro ſcribendis nominib? ordinandorũ vel litteris ordinationũ accepit pe/cuniaꝫ ſi ſalariatus eſt ab epiſcopo ſymoniam cõmittit·

¶Si vo non ſalariatus ſatis acce/pit:vt de lucro acciperet ordinator ſymonia eſt. de qua vide pleni? in ij·par·ti·i·c·i·

¶De doctorib? ꝛ ſcholarib?.c·v·

Irca doctores ꝛ ſcholares in quirendum eſt primo·Si do/cens publice leges vel phyſicã ad/miſit ad lectionẽ ſuam ſcienter reli gioſos vel ſacerdotes ſeculares vel alios clericos non ſacerdotes: ſed in dignitate conſtitutos: qa excõi/catus eſt qñ aliquem predictoꝝ ad uertenter admittit ſimul cũ illis·c· ſuper ſpe·extra·ne cle.vel mo·

¶Si docẽs vel legens in quacũq̃ facultate etiã in ſacra theologia ad mittat religioſum exeuntem de mo naſterio cum habitu ad audiendũ ſine licentia prelati ſui ſcienter eſt excõmunicatus cum eo:qa partici/pat in crimine· Idem ſi cum licen/tia prelati ſui ſed ſine habitu ad le/ctionem recipit ſm Lapum·

¶Si magiſter vel ſcholaris Bono/nie exiſtẽſ tractat cũ aliquo ciue bo noniẽſi de cõductione hoſpitij irre quiſitus inquilinis niſi tempus cõ ductionis fuerit elapſum excõmu/nicatus eſt.extra de loca·c·ex reſcri pto·Et hec excõmunicatio non ha/bet locum niſi Bononie·

¶Si quiſ ex eo pacto recept? eſt in canonicũ vt ſcholas teneat ſymoniꝰ acus eſt·vñ ꝛ mortale : ſed vacante p̃benda poteſt ei annecti hoc onus docendi licite·Hoſt.ꝛ Ber·

¶Si aliquid exigatur vel promit/tatur pro licentia docendi.quãuis ſm Hoſt· nõ ſit ſymonia eſt tamen cõtra iura vnde ꝛ mortale·qđ patet ex pena propter hoc impoſita:qa ex actum reſtituitur·ꝛ debent exacto/res officijs et beneficijs expoliari· extra·eo·c·i·Ray·

¶Si magiſtet habet beneficium vł ſalarium ſufficiens pro docendo ſi

165

exigit a ſcholaribus ſymoniam cō/
mittit. p̄cipue a clericiſ ⁊ pauperib⁹
exigendo: q̄a vendit doctrinā ⁊ te/
netur ad reſtitutōem. Hoſt. ⁊ Rap.
Si autem nō ſufficit ſalariū ei pōt
exigere ſi tñ ſit idoneus in docēdo
al's nō. a pauperibus autem nō de/
bet exigere. Oblata xᵒ gratis ſem/
per poteſt accipere et multomagis
ſi nullū habet ſalariū poteſt recipe
re collectam pro labore.
⸿ Si magiſter feſtū colendū de iu/
re vel de conſuetudine non vult cō
cedere niſi pro pecunia. vel econtra
nō colendū cōcedit colendū pro pe
cunia ſymoniā cōmittit. Rap.
⸿ Si magiſterium inde querit in/
eptus ⁊ valde ignorās vl' recipit vi
detur eſſe mortale ꝓpter periculuꝫ
qđ ſequitur: q̄a rōne magiſterij da
tur fides in quib⁹ requiritur vnde
nocumentū proximo ſequitur ex cō
ſilio malo. ⁊ hoc precipue in theolo
gica facultate. ⁊ admittēs tales ſci/
enter ad magiſterium etiam vide/
tur mortaliter peccare.
⸿ Si querit gradus vel magiſteri
um non ad vtilitatem animarum ⁊
honorem dei ſed ad ſui ſuſtentatio
nem ⁊ honorem pertinet ad ambiti
onem. ideo vide de ambitiōe quan
do mortale eſt vel veniale. ſi inde
querit exemptionē vel diuitias vel
libertatem tutū eſt damnabile. pre
ſertim in religioſis.
⸿ Si docuit publice in theologia
exiſtēs in mortali notorio peccauit
mortaliter. Pe.
⸿ Si ſcientias prohibitas legit vel
didicit vt nigromantiam vel arteꝫ
notoriam ⁊ huiuſmodi mortale eſt
vel ſi notabiliter ignorās ſe ad do/
cendum poſuit ⁊ erroreꝫ notabiles
docuit eſt mortale.
⸿ Si non adhibuit diligentiaꝫ ad
profectum ſcholarium in ſcientia ⁊
moribus quam debuit faciēs nimi/
as vacationes vel non vtilia ſed cu
rioſa docens vel de moribus eoꝝ
non curans nec compeſcenſ in quo
potuit ⁊ hmōi negligentia notabi
liter cōmittens mortale eſt.
⸿ Si vniuerſitatis iuramenta non
impleuit eſt peccatum mortale.
⸿ Si ſe iactauit de doctrina vel ali
is detraxit ſe preferendo vel eis in
uidit vel ſectas nutriuit inter ſcho
lares. vel ſcolares alteriuſ doctoris
ad ſe traxit iniuſte vel pompoſe in/
dutus eſt. de quibus vide ſupra de
hmōi grauitate.
⸿ Si ſcolares nō fuerint obedien/
tes doctori in his in quib⁹ tenent̃.
⸿ Si rixas inter ſe fecerunt.
⸿ Si minus aptum elegerūt ad le/
gendum ex cauſa iniuſta.
⸿ Si dimiſerūt ieiunia eccleſiaſti/
ca cū ieiunare poſſent. vel miſſe au

ditionē in feſtis vł alia ſacramēta.
¶Si contendunt in diſputatione contra veritatem ne videantur ſuc cumbere.
¶Si superbiuit ex ſcientia.
¶Si aliquem malum finem inten dunt ex ſcientia ſua vel lucra iniu/ ſta.curioſitates. ambitões ⁊ hmõi.
¶Si ſunt negligentes in ſtudio.
¶Si prodigi in exponēdo.⁊ de ali/ is inquirēdi ſunt prout videbitur expedire de dictis ſupra in prima parte ⁊ in ſecunda.
¶Si nimis ardenter ſtuduit in li/ bris gentilium propter ornatū.mi/ nus vacans ſtudio vtiliori vel ne/ ceſſario vł ſacre ſcripture. precipue quo ad religioſos. Vel in poeticis propter materiaȝ turpem: qa iſtud eſt mortale.xxvij.q.di.c.ideo probi betur.

¶De medicis ⁊ aromatarijs.c.vj.

J poſuit ſe ad practicā in me dicina ſine ſufficiēti peritia: quia ſi parū vel nihil ſtuduit vide/ tur mortale:qa expoſuit ſe pericu/ lo occidendi homines.
¶Si perit⁹ ⁊ ſufficiēs exiſtēs omi/ ſit aliquid de cōtingentib⁹ circa in firmos quos habet in curia ex ne/ gligentia:qa ex negligentia nota/ bili vnde ſecutū eſt magnum nocu mentū in infirmū vel ſequi pōt ma le potuit excuſari a mortali. Si vo parua negligentia eſt veniale: vt ſi nō viſitat īfirmos ſollicite et hmōi vbi tn̄ non eſt periculum.
¶Si dedit medicinā vel conſiliuȝ pro ſalute corporis in periculum tn̄ aīe propter q̄ veniat quis ad pecca tum.i.contra precepta:puta vt for/ nicetˀ quis vt euitet certas infirmi tates vel medicinā dat pregnanti ad occidendum puerum pro cōſer/ uatione matris vel potū inebrian/ tem ⁊ hmōi mortaliter peccat.⁊ hoc prohibetur in.c.cum infirmitas.ex̄ de peni.⁊ remiſ.
¶Si ſeruauit preceptū factū medi/ cis.ſ.ꝙ inducant infirmos qn̄ pri/ mo vocanˀ ad viſitandū eos ad cō feſſionē faciendā: qa omittēdo fm hoc doctores peccat mortaliter: vt d.c.cum infirmitas de pe.⁊ re.
¶Si pauperes infirmos quos no/ uit non valentes ſoluere nō viſita/ uit gratis:qa ad hoc tenetur ⁊ etiā ſoluere pro eis medicinas ſi poteſt alˀs mortale eſt. di.lxxxiij.c.i. et in glo.ſuper verbo inferas.
¶Si nimis largus fuit ad inducē/ dum debiles ad frāgendū ieiunia eccleſie ſine rōnabili cauſa. qđ fre/ quenter faciūt:nō eſt ſine peccato.
¶Si vero etiam ſanis diſſuadet ie iunia eccleſie dicens nociua eſſe et ſic inducunt ad frangendū ieiuniū

ſine cauſa moꝛtale eſt·de peni·di·i·
c·noli·

¶Si dedit medicinam dubiam ſa
nationis vel moꝛtificationis vide/
tur moꝛtale· ꝛ vt dicit·c· cum infir/
mitas·extra·de pe·ꝛ re·potius debꝫ
dimitti in manibus dei ꝙ exponi
periculo medicine·

¶De emulatione ꝟo ꝛ detractione
quam faciunt medici interrogan/
dum eſt pꝛout habes ſupꝛa·

¶De Aromatarijs.

Si in componēdis medicinis
nō ponunt q̄ oꝛdinat medicꝰ
cū non habet vel ita bona vt eſt ne
ceſſe·in quo offendūt medici nō fa
cientes ante ſe cōponi· nā ſi ex hoc
ſequit̄ graue periculū infirmo vel
nō operat̄ ſanitatem quā feciſſet ſi
bene feciſſet illaꝫ moꝛtale eſt ꝛ etiā
in medico ſi hoc diſſimulauit·

¶Si docent vel vendunt ea que ꝓ
curant aboꝛſum ad illud faciendūꝫ
vl' vendūt venena his quos credūt
abuſuros moꝛtale peccatum eſt.

¶ Si ſophiſticant aromata·qđ fre
quenter faciunt ponētes in eiſ vnū
pꝛo alio· vel in electuarijs· ſirupis·
ſpeciebus ꝛ confectionibus in cere
is facientes malas mixturas ꝛ ven
dentes pꝛo puris:qa vltra peccatū
tenet̄ ad reſtitutionē illis ad quos
tales res vendit ſeu erogare paupe
ribus cum incerti ſunt·

¶De nimijs pꝛecijs.piurijſ· ꝛ men
dacijs ꝛ de minutis ponderibꝰ que
faciunt interrogandū eſt pꝛout ſu/
pꝛa in·c· de fraudulentia ꝛ alijs vi/
tijs in pꝛima parte.c·i·

¶De mercatoꝛibus. campſoꝛibus ꝛ pꝛoſonetis·c·vij·

Mercatoꝛibus campſoꝛibꝰ et
pꝛoſonetis querendum eſt·

¶Si miſit nō ſolum arma ꝛ ligna/
mina ſed etiā quecūqꝫ mercimonia
ad Alexandriam vel partes Egy/
pti vel terras Sarracenoꝝ Solda/
no ſubiectas excōicatus eſt excōica
tione papali ſi nō habuit licentiam
a papa·dicitur ꝙ veneti habent·

¶Si negociant̄ nō pꝛopter aliquē
finem honeſtū : puta ſuſtentationē
familie ſue ex lucro moderato vel
pꝛopter ſuſtentationē paupeꝝ vl' ꝓ
uiſionem eoꝝ pꝛo ciuitate neceſſari
oꝛum ꝛ hmōi negociantur pꝛopter
auariciam ꝛ ad theſaurizandū eſt
moꝛtale peccatū ſi in lucro conſtitu
unt finem vel ſi intendunt lucrum
per fas ꝛ nefas ſi poſſunt.

¶Si compoſuit ſe cū alijs merca/
toꝛibꝰ ꝙ nō vendant de aliquo mi/
noꝛi pꝛecio ꝙ ꝯuentū fuit inter eos
qđ eſt exceſſiuum vt ſic cogant̄ per
ſone emere caro pꝛecio peccatū eſt ꝛ
legibꝰ pꝛohibitum·Hoſtieñ·

¶Si vendūt merces ꝓ maioꝛi pꝛe/

cio q̄ȝ valeant ⁊ ex eo ꝙ non ſoluit fecit ei terminum ſed etiam mutuat ei pecuniam aliquam vſuram cō mittit.

¶Si vendēdo mercātias ſuas: puta lanā vel pannos recipiēdo ꝑ p̄cio alia mercimonia: puta ſericū ꝑ aromatib⁹ vel alia quod vulgarit̄ dicit̄ barato. multo maiori precio vendit ſic q̄ȝ ſi reciperet pecuniam peccatū eſt iniuſticie ⁊ mortael. niſi ille cui vendit etiam longe maiori precio tradat res ſuas tūc poteſt vnus exceſſus compenſari cū alio ſi ſint quaſi equales.

¶Si vēdendo ad terminū plus iuſto precio vēdit rōne dilationis tm̄ ⁊ diuerſis ſpeciebus cambioꝝ ⁊ varijs modis cambioꝝ vſuraꝝ ⁊ fraudulentius in quantitate ⁊ qualitate ⁊ ſubſtantia rerum interrogandum eſt prout ſupra habes in. c. de vſurpatione rei aliene.

¶Si fraudauit vel fraudari fecit vel ali⁹ pro eo iuſta pedagia ſeu gabellas mortale eſt ⁊ tenet̄ ad reſtitutiōem. ſecus ſi de iniuſtis. vel cū nō tenentur loca illa tuta a latronibus. propter quod hec ſoluunt̄ propter defectum dominoꝝ.

¶Si dedit falſas monetas vel diminutas ſcienter pro bonis vel eas diminuit eſt peccatum ⁊ tenetur ſecus ſi accepit monetas valentes in loco pro eo quod valent ibi et mittens ad alium locū vbi plus valent plus petit.

¶Si faciens ſocietatem cum alijs non fideliter ſe habuit aliqua occulta lucra ſibi ſoli retinens tūc ad ſatiſfactionem tenetur. niſi cert⁹ eſſet ꝙ ſocij tantundem occulte ſubtraxiſſent.

¶Si fecit pro alijs ſecuritatem cū fraudibus. nam ſine fraude aſſecurare merces per mare vel per terrā ⁊ inde querere emolumētum plus vel minus ſm quantitatem periculi nō videtur illicitum. cum ſubſit periculo magno. Aſſecuratio vo pecunie per modū ſatiſfactionis que vulgariter dicitur ſcripta vbi nullum eſt periculum et damnū nō eſt tutum quantum ad conſcientiam. ſecus ſi ſibi eſt periculum ibi.

¶Si accepit pecuniam aliquā ſub noīe depoſiti reſpondēs ſex vł octo pro cētenario ⁊ cū illis pecunijs lucrat̄ ipſe mutuando vel alijs illicitis contractib⁹ ad rōnem. x. pro cētenario ⁊ hm̄ōi cōmiſit duo mortalia. vnum eſt accipiendo aliud mutuando ⁊ tenetur de vſura.

¶Si ſe intromiſit in barocolis ritrācolis achaſmis. q̄ vocabula non declaro ob breuitatē. ſed de his vide in ſum. li. ij. ti. quid malitie ſit in eis. Achaſmum dicitur quando

quis gerit negocia ſtipendariorũ. Idem ſi dominorum laborans pro eis ⁊ cum mutuat eis pecunias cũ expendit: recipiens inde certum lucrum vel ſalarium ⁊ quantum meretur labor pro iuſtis cauſis poteſt accipere. vnde pro bellantib⁹ iniuſte nõ poteſt accipere rationem mutui nihil plus al's vſura eſt.

¶ Si vſus eſt periurijs ⁊ mẽdacijs emendo ⁊ vendendo que ſolent eſſe his cib⁹ ⁊ potuſ. Et de his dic vt ſupra in prima parte in locis ſuis ⁊ cũ ſtat in tali p̄poſito vtendo mẽdacijs ⁊ periurijs ⁊ dolis qñ occurrent ſemper eſt ĩ mortali. Unde nõ eſt abſoluendus: niſi diſponat abſtinere ab illis vbi eſt mortale.

¶ Item ſi emit res raptas vel furatas per mare vel per terram dit vt ſupra in prima parte. c. ij.

¶ Si emit vel vendidit diebus feſtiuis abſq̧ neceſſitate ſed ꝑ cupiditate vel fecit ratiocinia librorum vel fieri fecit ſuis diſcipulis dic vt habet̃. ẽ. de obſeruatione feſtoꝝ.

¶ Si fuit proſoneta ſeu mediator qui dicit̃ ſenſale contractuũ fraudulentorum ſcienter mortale eſt. et tenetur leſo ſatiſfacere.

¶ Si fuit mediator cõtractus vſurarij intendens vtilitatem vſurarij ⁊ ſuam magis q̃ӡ accipiẽtis ſub vſura mortale eſt. et ſi ipſe induceret ad mutuãdum alios ad vſuras qui hoc non cogitabant videtur tenere ad reſtitutionem.

¶ Si mediator extat in alijs contractibus: vt vẽdendo domos. equos. ⁊ alia animalia ⁊ male cõſuluit emptori in eius damnũ vel in ſui vtilitatem ⁊ venditoris peccat mortaliter ⁊ tenetur leſo ad oẽm ſatiſfactiõem ⁊ econuerſo tenet̃ ſi in damnum venditoris conſuluit.

¶ Si in fiendis matrimonijs vtit̃ mẽdacijs ⁊ hmõi in notabile damnum ꝯtrahentiũ peccat mortaliter.

¶ De artificib⁹ ⁊ mechanicíſ. c. viij

Si fecit artẽ cuius opuſ eſt cũ peccato vel ad peccatũ mortale vt plurimũ: ſicut facere taxillos ſeruire vſurarijs in illa arte. militi in bello iniuſto. nauigio piratorũ lenocinio in tenendo baratariam ⁊ hmõi: oportet ꝙ dimittat ex toto artem al's nõ eſt abſoluendus.

¶ Si artem fecerit cuius artificiuӡ poteſt eſſe ad bonum ⁊ malũ finem ⁊ vſum: vt gladios. baliſtas. lanceas. venena ⁊ hmõi ſi veriſimilit̃ poteſt eſtimari ꝙ emptor velit ad malum vſum non poteſt facere vel vẽdere facta: vtputa in iniuſto bello. ſecus eſt ſi dubitat.

¶ Si qua etiã facit q̃e ſũt ad malum vſum quaſi ſemper: vt faceret

fucos ⁊ ſerta ⁊ huiuſmodi debet dimittere.

¶Si mendacijs vtič. piurijs. doliſ malis menſuris vel ponderib?.

¶Si feſtiuis diebus laborauit.

¶Si nõ ieiunauit cũ poſſet moderando laborez. de quibus dic vt. ŝ. in prima parte. c. xxiij. ⁊. ix.

¶De lanificibus.

I vendidit pãnum lane lanifex min? precioſe pro pãno lane magis p̃cioſe ⁊ ſub iſto precio vł vnius tincture pro alia vel cum aliquem defectũ habente ac ſi nõ haberet nil minuens de precio. vel ſi in feſtis facit lanã tendere ſine neceſſitate. vel cũ non plane ſoluit laborantib? ⁊ hmõi. in his eniz mai? ⁊ minus peccatum ſm materiam.

¶De ſetariolo.

I textoribus ſerici preciũ ſui laboriſ dat nõ in pecunia ſed rebus diuerſis: puta panno ſerico. tritico ⁊ huiuſmodi. ⁊ cum ille non indigeat illis oportet eum vendere minori p̃cio q̃3 ille receperit peccat mortaliter ⁊ tenetur ad reſtitutionem de damno: niſi a principio cum eo ſic cõuenerit ꝙ daret de huiuſmodi tale precio. tunc autem nõ videtur deceptio.

¶De tabernario ⁊ hoſpite.

I vendit vnã ſpeciẽ vini pro alia vel limphatũ vinum pro puro. vel ad clarificandũ vinum fecit aut miſit aliqua nociua corporibus vel non dedit plenas menſuras. vel in taberna tenuit meretrices ⁊ ribaldos vel luſores ad taxillos. vel aduertẽter dedit his quos vidit inebriari peccauit in quibuſdam mortaliter. in alijs ꝟo venialiter ⁊ tenetur de damnis.

¶De macellario.

I vendidit carneſ corruptas pro ſanis quod eſt mortale.

¶Si vnã ſpeciẽ pro alia: vt capraz pro caſtrato ⁊ hmõi. vel dimintum pondus: vt. xj. vncias p libra peccauit mortaliter ⁊ teneť de dãnis.

¶De piſtore.

I fecit panem nimis ponderoſum: ita ꝙ emẽtes ſunt decepti. vel minoris ponderis q̃3 debet. vel farinã bonam alterius accepit cum fecit panem ⁊ poſuit min? bonã. vel cum nimio furfure peccauit ⁊ tenetur ſatiſfacere.

¶De ſutore pannorum.

I qď reſtat ſibi de ſerico vel panno vel tela vł alijs datis pro fiendis veſtibus ſibi furatur illud. ſi ſit quid notabile niſi ille diminute dediſſet ſibi mercedem laboris ⁊ illud capit ad ſupplendum tantum. vel ſibi eſſet in pacto.

¶Si noctibus vel diebus ſolennibus abſq3 magna neceſſitate labo-

168

rat·vel ſi faciat nouas inuentōnes vanitatum.

¶De aurificibus·

J vtit̄ vel ſi vendit aurum vl̄ argentū archimiatū ꝑ vero· vel aurū minus purum pꝛo magis puro peccat ⁊ tenet̄ de damno·

¶Si emit calices ſacros nō conflatos per ſe·quod pꝛohibetur·

¶De cerdonibus·

Ji vendidit vnam ſpeciē coriȷ pꝛo alia minus bona in ſotularibus·

¶De fabꝛo·

J ferrum pꝛo calibe vel malū ferrum.

¶De locatoꝛibus equoꝛum·

J ſcienter locauit equum defectuoſum vel periculoſum ⁊ hmōi quilibet tenetur vltra peccatum de damnis. ⁊ ſic diſcurrenduz eſt per alias artes·

¶De hiſtrionibus·

J hiſtrio fecit repꝛeſentationes ⁊ iocos in verbis vel factis turpia contineutes vel in eccleſijs vel in diuinis officijs vel tpib⁹ indebitis eſt peccatum plus vel minus graue ſm quantitatem·

¶De cytharizantibus·

J muſic⁹ cytharizauit ad cōgregationes illicitas vel in eccleſia in oꝛganis pulſauit ballatas:puto moꝛtale in pulſante ⁊ pꝛo curante·

¶De ſeruitoꝛibus ⁊ laboꝛatoribus·

J infideliter opati ſunt·i·nō bono modo ex īcuria ⁊ negligentia vel nō tantū quantū cōmode potuerunt peccatum eſt·

¶De agricolis ⁊ ruſticis·

J credidit explicite myſteria q̄ cōiter ſolēnizat eccleſia: vt īcarnatōez paſſionē· ⁊ reſurrectōz·

¶Si ſcit dn̄icam oꝛationem·

¶De obſeruatione feſtoꝝ ⁊ ieiunioꝛum·ſi tn̄ poteſt·

¶De auditione miſſe in feſtis.

¶De confeſſione ⁊ cōmunione ſemel in anno fienda.

¶Si recepit ſacramētum cōfirmationis vel nō:qa tenet̄ ſi poteſt.

¶Si tenuit pꝛopꝛios filios ad baptiſmum vel confirmatiōem quod eſt pꝛohibitum·

¶De mendacijs vero ⁊ periurijs ⁊ blaſphemijs et ebꝛietatibus interroga·

¶Si ad meretrices acceſſit qꝺ aliqui nō credunt eſſe moꝛtale·nec tn̄ talis ignoꝛantia excuſat eum·

¶Si decimas nō ſoluit saltē ſm cōſuetudinē loci illi⁹:quia peccauit ⁊ tenet̄ ſatiſfacere de ꝑterito ſi ſacerdos nō remittit· vel etiā oblatiōes ſm conſuetudinem loci nō dedit·

¶Si de excōicacione non curauit:

ſed ingeſſit ſe diuinis vel contem/
pſit vitare excõmunicatos quod eſt
mortale peccatum.
¶Si nocuit per ſe vel per familiaꝫ
ſuam vel animalia: puta diſcurren
do per ſata alioꝝ vel mittendo vel
permittendo animalia intrare ad
paſcendum vel ſi mutuauit termi/
nos poſſeſſionũ vel arãdo adunat
de terra proximi vicini agro ſuo in
his peccauit ſm quantitatem dam
ni quod intendit facere ꝛ tenet̃ ſa/
tiſfacere.
¶Si dolum cõmiſit in agricultura
vel notabilem negligentiã in dam
num patroni: vt non finiando ter/
ras vel cultiuando vel ſeminando
vel recolligendo fructus debito tẽ/
pore propter qđ deperierunt vel bo
ues nimis fatigando. vnde deſtru/
untur ꝛ precipue ad lucrũ habendũ
ſuum peccat ꝛ tenetur de damno.
¶Si tenens poſſeſſionẽ ad affictũ
male tractauit: vel ſi partiarius nõ
reſpondet dñis de quantitate tota
debita fingens ſe minus recollegiſ
ſe tenetur dñis de damnis.
¶Si aĩalia tenens ad ſoccidã non
reſpõdet ex integro danti de lana
caſeo ꝛ fetib⁹ ꝛ hmõi. in his eſt pec
catum mortale vel veniale ſm quã/
titatem damni ꝛ tenet̃ ſatiſfacere.
¶Si diebus feſtiuis laborauit et
precipue tempore meſſium ꝛ vinde/
miarũ abſqꝫ magna neceſſitate vel
detulit ligna vel victualia dominiſ
ſuis mortale eſt.
¶Si vacauit ludis choreis ꝛ alijs
vanitatibus.
¶Si gubernauit familiam ſuã ſm
precepta dei ꝛ eccleſie.
¶De ſuperſtitionibus ꝛ falſis opi/
nionib⁹ q̃ ſolent abundare in eis.
¶Si habet vota q̃ impleuit vł nõ.

¶De pueris ꝛ puellis. c. i.

Aquirendum eſt de menda/
cijs ꝛ periurijs.
¶De votis nõ impletis que tñ nõ
obligant ſi irritantur a parentibus
ante annos pubertatis.
¶De miſſa non audita infeſtis de
confeſſione cõmunione fienda ſe/
mel in anno.
¶De irreuerentia ad parentes vel
maiores. ¶De rixis.
¶Si verberauit clericuꝫ: qa eſt do/
li capax excõmunicatus eſt.
¶De furtis factis.
¶De rebus parẽtum vel magiſtro
rum ſuorum.
¶De detractionibus ꝛ turpib⁹ ver
bis auditis vel dictis libenter.
¶De contumelijs ad inuicem.
¶De inuidia ꝛ alijs prout videtur
plus ꝛ minus ſm etatem et ſenſum
precipue de vitijs carnalibus cum
maſculis et feminis vel per ſeipſos

cõmiſſis vel adinuicem que hodie abundãt in ipſis propter malas ſocietates ⁊ occultãt. Interrogandi ſunt cum magna cautela ⁊ a longe vt nõ addiſcãt que ignorant. Multomagis hoc ſeruandũ eſt erga puellas de omnibus predictis ſi credunt tunc habuiſſe vſum rationis iudicandum eſt de mortali aut veniali ſm regulas in prima ⁊ ſecunda parte de illis.

¶De clericis in cõmuni.c.ij.

Circa clericos in cõi a quolibz clerico poteſt interrogari cũ videtur expedire: vt quando talis clericus eſt ignot? ſi accepit aliquẽ ordinez per ſymoniam: qa per hoc peccauit mortaliter ⁊ eſt ſuſpenſus ſm iura antiqua. nec poteſt exequi ſuſceptum vel promoueri vlterius niſi prius per papã diſpenſet̃. qđ verũ eſt ſi ipſe fuit conſcius ſymonie qa ſi ignorãte eo poteſt per aliũ diſpenſari. aliter enim ſemper peccaret mortaliter exequendo. nec excuſat eum iuris ignorãtia. Hec Ray.

¶Si accepit aliquem ordinem licz non per ſymoniam tñ a ſymoniaco in ordine vel dignitate ſiue occulto ſiue manifeſto eſt ſuſpenſus ⁊ indiget diſpenſatiõe pape. ſed dũ ignorat factum.ſ.eum eſſe ſymoniacum excuſatur a peccato exequendo officia ſua. ſed cum certificatur nõ poteſt exequi ſine diſpenſatione.

¶Si ſuſcepit ordinez a ſymoniaco in ordine conferendo vel beneficio notorio ſimiliter eſt ſuſpenſus. ſecus ſi ſymonia non eſſet notoria. dũ ho neſcit excuſatur modo predicto ſed non poſtea qñ certificatur ſed indiget diſpenſatione pape. al's nõ poteſt exequi. Ray.

¶Si recepit ordinez habẽs aliquã irregularitatem: vt homicidij mutilationis. illegitimationis. ⁊ hmõi ſi abſqz diſpenſatione peccauit mortaliter nec poteſt exeq abſqz diſpenſatione al's peccauit mortaliter.

¶Si recepit ordinem excõmunicatus vel ſuſpenſus vel interdictus: peccauit mortaliter ⁊ nõ habet executionem.

¶Si exequit̃ officiũ alicuius ordinis: vt cantando eplam vel legẽdo euangeliũ: vt dyaconus in aliquo predictoꝝ irretitus ſnĩa peccauit mortaliter: niſi ignorãtia facti eũ excuſet ⁊ eſt irregularis. Ray.

¶Si accepit ordinez in aliquo peccato mortali ſcienter. peccauit mortaliter et quotienſcunqz exequitur officium alterius ordinis in mortali: vt accollitatuz. ſubdyaconatũ. dyaconatum. miniſtrãdo aliquod ſacramentum ſolenniter: vt baptizando. cõicando. cõfeſſiones audi-

endo ꝛ hmői·Thō·moꝛtale eſt·

¶Si extitit publicus concubinari/
us vel al's notoriꝰ foꝛnicatoꝛ eſt ſu/
ſpenſus ab executione officioꝝ ſuo
rum·pꝛecipue a celebꝛatiõe miſſe· ꝛ
ſi exequit̃ ſic ſuſpenſus efficit̃ irre/
gularis indigens diſpenſatiõe pa/
pe al's nõ poteſt exequi· Hoſt·

¶Si non poꝛtauit tonſuram ex le/
uitate ꝛ laſciuia moꝛtale videt̃·

¶Si ſe exercuit in negocijs ſecula
ribꝰ negociãdo ꝛ hmői· vel ſi tenu/
it tabernas ibi miniſtrãs·vel ſi lu/
ſit ad aleas ꝛ taxillos vel ſe ĩmiſcu/
it enoꝛmitatibus vel turpibus vel/
tripudijs cum feminis·

¶Si vſus eſt officio oꝛdinum ſine
debitis oꝛnamẽtis:vt faciendo ſub
dyaconatum ſine manipulo·dyaco
natum ſine ſtola·celebꝛando miſſaȝ
cum defectu alicuius ſacre veſtis
oꝛdinate:ſcȝ caſula·amictu·alba.et
hmői·vel nõ etiam in lapide ſacra/
to aut etiam ſine lumine vl' ſine ad
iutoꝛio ꝛ ſine miſſali ꝛ hmői : quia
in quolibet hoꝛum eſt moꝛtale pec/
catum ſi ſcienter dimittit· nec excu
ſat iuris ignoꝛantia.

¶Si exiſtens in ſacris in ſubdya/
conatu ꝛ ſupꝛa omiſit hoꝛaſ canoni
nicas:qa in quolibet die quo omi/
ſit aliquã hoꝛã etiã beate virginis
cũ poſſet peccauit moꝛtaliter·ꝛ ſi ex
negligentia omiſit·ſecus ſi ex obli/
uione ꝛ tunc tenet̃ dicere qñ recoꝛ/
datur·aut ſi omiſit ex impotẽtia in
firmitatis ꝛ hmői de cauſa·

¶Si dicendo hoꝛas alijs exerciti/
is ſe occupauit manualibꝰ: vt faci/
endo coquinã ꝛ hmői videtur moꝛ
tale:quia nõ ſatiſfacit pꝛecepto ec/
cleſie·

¶Si mente circa alia vagat̃ volũ/
tarie nõ curãs·ꝛ ſic quaſi per totuȝ
officium videt̃ moꝛtale. ſecꝰ ſi pꝛo/
ponit velle attendere ꝛ diſtrabitur
ſed cũ aduertit diſplicet ei· Pe·

¶Si recepit oꝛdinẽ ſacrũ ante eta/
tem legitimã·ſ·ſubdyaconatũ ante
xviij·annos.dyaconatũ ante·xx· et
ſacerdotiũ ante·xxv·ꝛ ſufficit annꝰ
inchoatus: peccauit moꝛtalit'·nec
debet exeq ante etatẽ lt̃imam· ſi tñ
faciat nõ efficit̃ irregularis ſm cõ
munem opinionẽ ſed tñ peccat·

¶Si ſacerdos exiſtens cõmiſit ali/
quam ſymoniam:puta audiẽdo cõ
feſſiones pꝛo habendo pecuniã al's
non auditurus·baptizãdo·cõican/
do·inungendo·vendendo ſepultu/
ras ꝛ hmői moꝛtale eſt.

¶Si in ꝯfeſſione cõione vel in col/
latõne ſacramentoꝝ omiſit debitã
materiam vel foꝛmam vel ritum in
quolibet hoꝛum eſt moꝛtale. ſiue ex
certa ſcientia facit· ſiue ex ignoꝛan
tia craſſa vel notabili negligentia·
nam inde ſequit̃ magnum periculũ

⁊ irreuerentia dei. Interrogādum enim eſt de formis: ſcꝫ baptiſmi. eucbariſtie ⁊ aliorum ſacramentoꝝ que ſunt maioris ponderis ſi ſciunt eas. quas habes infra. c. vlt.

¶ Si notorijs peccatoribus dedit eucbariſtiam vł alia ſacramēta nō penitentibus.

¶ Si occultis peccatoribꝰ quos ipe ſciuit denegauit publice eucbariſtiam vel alia ſacramēta: qa in vtroqꝫ videtur mortale. lꝫ etiam ipi peccēt petendo ⁊ ſumendo.

¶ Si celebrauit cum mortali nō cōfeſſo lꝫ contritus mortaliter peccauit: niſi aliqua neceſſitate inſtante ⁊ ſacerdotis copiam non habente: tunc ſufficit ꝯtritio. ſed ſi in hac celebrauit mortalit͛ peccauit. Tho.

¶ Si celebrauit non dictis matutinis mortale eſt.

¶ Si dicendo miſſam nō conſecrauit putans ex hoc euadere peccatū mortale eſt ⁊ grauiſſimū.

¶ Si celebrauit ad faciendū veneficia ſeu maleficia.

¶ Si nō dixit ex integro ſed dimiſit notabiles partes miſſe ex ignorantia ſeu feſtinatione precipue canonis.

¶ Si dicens verba nō intendit cōſecrare.

¶ Si non ſumpſit ſacramentum.

¶ Si non ieiunus.

¶ Si plures miſſas in vna die dixit in caſu non conceſſo.

¶ Si non in azimo ſed fermentato accipit.

¶ Si cum hoſtia quaſi corrupta vł vino acetoſo vel q̄ſi putrido.

¶ Si ſemper in miſſa occupatus in varijs cogitationibꝰ voluntarie vł non curans fuit de attentione.

¶ Si non poſuit aquā cum vino in calice ex ignorantia vel certa ſcientia in quolibet horum predictorum eſt mortale.

¶ Si nō diligenter ſeruauit eucbariſtiaꝫ ſub ſera propter qđ aliquid perditur vel a muribus deuoratur.

¶ Si non defert infirmis aperte ⁊ cum lumine modo debito.

¶ Si euomuit ſacramentū propter ebrietatem vel ex voracitate.

¶ Si non renouauit vt debet propter quod efficitur putrida vł marcida vel vermes generantur.

¶ Si dedit infirmo patienti vomitum ſcienter.

¶ Si ſtilla ſanguinis cadit in terram ⁊ in his frequenter eſt mortale licet non ſemper.

¶ Si nimis raro celebrauit: ꝑcipue ſi nō celebrauit in magnis ſolennitatibꝰ videtur mortale ſm Tho.

¶ Si promiſit alicui dicere miſſas recipiens elemoſynas ⁊ nihil intēdit facere videtur mortale.

¶Si habens pollutionem noctur/
nam die precedenti imediate ex cã
vbi fuit mortale· vel dubitat fuiſſe
mortale celebrauit etiam confeſſus
videt̃ mortale ſm Tho· vel ſm Pe·
de palu· quando ſic incontritus ac/
cedit ad celebrandum· veniale aũt
ſi ex cauſa vbi fuit veniale niſi ſub/
ſit neceſſitas·

¶Si audiuit confeſſionem alicui⁹
nõ habens auctem ab aliquo ſi ab/
ſoluit a caſibus a quib⁹ nõ potuit:
vt a reſeruatis ſiue ex certa ſciẽtia
ſiue ex ignorantia craſſa·

¶Si intromiſit ſe de diſpenſatio/
ne votorum vel abſoluit ab excom/
municatione maiori abſq; ſpeciali
cõmiſſione·

¶Si poſuit ſe ad audiendũ ꝯfeſſio
nes omnino ignorãs ⁊ neſciens diſ
cernere iter mortale ⁊ veniale ⁊cõ/
munia mortalia eſt mortale·

¶Si abſoluit quem inuenit excõ/
municatum maiori ⁊ a peccatis: qa
non poteſt.

¶Si abſoluit eum qui non vult a
peccatis diſcedere vel ſatiſfacere q
bus debet·

¶Si reuelauit peccatũ auditũ in
confeſſione cognoſcenti confeſſum
illum ſine licentia illius· in quolibꝫ
predictorum videtur mortale· nec
excuſat ignorantia·

¶Si nimis feſtinauit in audiendo
non ſufficienter interrogando.

¶Si in perplexis caſibus peritio/
res non conſuluit.

¶Si incautus in iniungendis pe/
nitentijs: qa vel nimis graues vel
nimis paruas dedit·

¶Si interrogauit de his de quib⁹
non debuit: videlicet nomen perſo
ne cum qua peccauit vł incaute in
turpibus·

¶Si predicauit in peccato mortali
exiſtens peccauit mortaliter· ⁊ toti
ens quotiens ſic predicat. Tho·

¶Si predicat aduertenter menda
cia mortale eſt· Tho·

¶Idez videtur ſi ſcandaloſa vnde
concitat ſeditiones in populo·

¶Si predicauit indulgentias indi
ſcretas·

¶Si predicauit propter pecuniam
ſibi promiſſam vel dandã ſymonia
eſt vnde ⁊ mortale.

¶Si p̃dicat ꝓpter inanem gloriã
ibi cõſtituendo finem mortale eſt·

¶Si predicauit ſine licentia·

¶Si dixit nimis curioſa allegãdo
poetas ⁊ philoſophos frequẽter·

¶Si fabuloſa ⁊ ꝓuocantia ad riſũ
ſi ab hmõi ſe nõ ſubtraxit cũ poſſet
⁊ iniungeretur ei peccauit.

¶Si nimis familiaris eſt cum mu
lieribus cõuerſando· viſitando eas
extra neceſſitatem propter qđ mul/
ti ſcandalizantur ⁊ ipſe nouit hoc

171

poſſet eſſe mortale.

Si viſitauit monaſteria ⁊ qua de cauſa.

Si cognouit carnaliter illã quã audiuit in confeſſione. vel quã ſuſcepit ad baptiſmũ. vel ꝯfirmatiõez cõmatrez qd maximũ ⁊ grauiſſimũ eſt ſcelus cõiter reſeruatũ epis.

De alijs xͦo inboneſtatibꝰ interroga prout videbitur expedire.

Si veſtes ſacras: calices. extterſoria ⁊ alia pertinentia ad cultũ diuinum nõ tenuit munda et decenter aptata propter magnam irreuerentiam poſſet eſſe mortale.

Si benedictõiem menſe ⁊ gratiarum actiones nõ dixit quod dicere debet. xliiij. di. c. non licet.

Si nõ fuit bene modeſtus aſpectu aſpiciendo hincinde mulieres ⁊ vana: quod multũ ſcandalizat pſonas. ſimiliter in inceſſu. ſtatu. habitu auditu. ⁊ hmõi actibus.

Si nõ obediuit mandatis iuſtis ſuoꝝ ſuperioꝝ ⁊ ſententijs. ⁊ ſi contempſiſſet mortale eſt. De alijs xͦo peccatis mortalibus de quibus habes ſupra in prima ⁊ ſecunda parte interrogandum eſt prout expedit ſm qualitatem perſonarum.

De beneficiatis canonicis. c. xij.

Beneficiatis canonicis de oĩbus iam dictis in. c. precedẽti poſſunt interrogari prout credi põt ipſos in illis eſſe inuolutos. et etiã de notarijs in hoc capitulo.

Si beneficium ſimplex ſiue curatum obtinuit per ſymoniam cuius ipſe fuit conſcius nõ poteſt niſi per papam diſpenſari ꝙ retineat. Si xͦo ignorante eo ſciente ſymoniam cõmiſit talem oportet renũciari tali beneficio ſi non diſpenſatur aľs furtiue tenet. vnde cõtinue ſtat talis ĩ peccato mortali poſtꝙ̃ hoc ſciuit quouſqꝫ renũciet. nec facit fructus ſuos ſed tenetur reſtituere deductis expenſis factis in vtilitatez beneficij. et hoc maxime de ſymonia per munus a manu. Si autem ignorante eo poſſet etiam per aliuz diſpenſari: non tamen per eum cũ quo cõmiſſa eſt. Sed ſi ſymonia eſt notoria eſt etiam ſuſpẽſus quo ad executiõem ordinum ſed diſpenſari poteſt per epm̃ ſi cum eo non eſt cõmiſſa ſymonia. nõ autem ſi eſt occulta eſt ſuſpenſus quoad ordines ſed dum tenet tale beneficiũ eſt ſuſpenſus quoad ſe: quia ſine mortali peccato non exequi poteſt.

Si recipit beneficium ſimplex vľ curatum per preces carnales. i. pro indigno porrectas cum eſſet male vite ⁊ huiuſmodi vel per obſequiũ tpale factum epo vel alij conferenti peccauit mortaliter.

¶ Si beneficium curatum per pre-
ces ſuas recepit. etiam ſi al's dign⁹
ſit: qa tales preces eſtimantur pro
indigno tanq̄ ambitioſo ⁊ preſum
ptuoſo cōmiſit ſymoniā vnde mor-
tale eſt ſm Tho. Forte tñ tenet̃ re-
nunciare. Pro beneficio aūt ſimpli
ci licet porrigere preces pro ſe ſi al's
eſt dignus vel etiam pro beneficio
in generali ⁊ hoc intendens ad ſui
ſuſtentationem non ad curam nec
magis curatū petens q̄ aliud.
¶ Si querit vel habet beneficiū nō
intendēs clericari ſed vxorari ⁊ in-
tendēs gaudere de fructib⁹ bñficij
videt̃ vſurpatio rerum eccleſiaꝝ et
contra intentiōem dotantiū eccle
ſias ⁊ ideo graue peccatum eſt.
¶ Si nō fuit electus a patronis vl'
a collegio ⁊ confirmatus per ſupe-
riorez ad quem ſpectat. ſiue per epi
ſcopum inſtitutus ſed de manda-
to vel manu domini temporalis vl'
per potētiam accepit. ⁊ dicit̃ intru-
ſus: qa fur eſt ⁊ latro. nec poteſt ali
quid diſponere in tpalib⁹ vel ſpūa-
libus vnde nec abſoluere nec ſacra
menta poteſt dare parrochianis il-
lius eccleſie. ſed in quolibet hmōi
actu peccat mortaliter.
¶ Si renunciauit alicui bñficio qđ
habz eo pacto q̄ detur ꝯſanguineo
vel propter pecuniā ſibi ꝑpter hoc
datā ſymonia eſt ⁊ mortale ī vtroq̄
nec poteſt iſte ſibi retinere tale be-
neficium ſic ſibi collatum.
¶ Si per mutationem ſui beneficij
vel eccleſie fecit cū beneficio alteri-
us cōueniendo inter ſe abſq̄ iudi-
cio ſuperioꝝ ad quos ſpectat colla-
tio beneficioꝝ ſymonia reputatur.
De his vide plenius in ſumma.
¶ Si recepit beneficium exiſtēs il-
legitimus abſq̄ diſpenſatione: qa
contra iura ideo tenere nō poteſt.
Poteſt aūt cū eo diſpenſare de ſim-
plici bñficio eps. De curato xo vel
de dignitate ſolus papa.
¶ Si fuit electus per ſymoniā non
valet electio. vel ſi ipſe aliquē elegit
per ſymoniaz vel ad epatum vel ca
nonicatū vel ad aliā eccleſiā vt cle
rici collegiatarum eccleſiarum vel
ſi al's indignum ignorantem ⁊ pu-
blice malum elegit ad prelaturam
ex amicicia ⁊ hmōi mortale et gra-
uiſſimum eſt ⁊ omnia mala que ſe-
quuntur ei imputantur.
¶ Si male tractauit beneficiū ſeu
eccleſiā pmittens eccleſiā vel edifi-
cia ruere vl' poſſeſſiones incultiua-
ri ⁊ alias res deperire mortalit̃ pec
cauit ⁊ tenet̃ ad reſtitutōem ſeu ſa
tiſfactionem ſi cōmiſit notabilē ne
gligentiā ⁊ damnū ſit notabile.
¶ Si fructus beneficij nō bene ex-
pendit: videlicet vltra ſubuentiōez
ſuam ſubueniendo pauperibus ſed

172

dilapidauit in conuiuijs turpibus
vel etiam dedit conſanguineis nõ
indigentibus mortale eſt. Secus ſi
conſanguinei indigent: quia tunc
poteſt dare eis.
¶ Si plura beneficia habentia cu-
ram tenet abſq3 diſpenſatione fur
eſt ⁊ latro. nam habens beneficiu3
cum cura ſi recipit ſecundũ cũ cura
ipſo iure vacat primũ. c. de multa.
de preben. extra. Et hoc poſtq3 ha-
buit pacificã poſſeſſionem ſecundi
vel habere potuit ⁊ fructus ei9 per-
cepit al's non vacat primũ: videlic3
ſi fructus ſecundi beneficij conce-
duntur alteri per papam pro illo tẽ
pore non vacat primũ. extra de pre.
li. vj. c. ſi tibi conceſſo.
¶ Si habens prebendã habentem
dignitatem ⁊ ſi nõ curã animarum
ſi recipit ſecundam ſimiliter vacat
prima. extra de preben. c. de multa.
⁊ in iſto caſu ⁊ in priori tenetur ad
reſtitutionem fructuum ſi recepit.
¶ Si habens beneficiũ vnũ violen
ter occupat ſecundũ. vel ſi ſciẽter ſe
intrudit ſimiliter perdit primũ. ⁊ ſi
quod habebat ius in ſecũdo etiam
perdit ⁊ vacat illud ſecundũ. de pre
beñ. c. eum qui. li. vj. ¶ Item nõ po
teſt quis habere dignitatem cũ pre
benda abſq3 diſpenſatione pape.
¶ Quicunq3 recipit perſonatũ vel
dignitatem vel officium vel benefi
cium cui cura anĩmaꝝ ſit annexa ſi
ante obtinebat ſimile cum ſit priua
tus primo vt dictum eſt. ſi non di-
mittit primũ abſq3 mora in manus
ordinarij in cuius epiſcopatus eſt
ipſo iure eſt etiã priuatus ſecundo.
⁊ eſt inhabilis ad ſacros ordines ⁊
ad quodcũq3 aliud beneficium per
extrauagantem. Jo. xxij.
¶ Item abſq3 diſpenſatione nõ po
teſt quis tenere plures eccleſias vl
prebendas que tamen non habeãt
curam aĩaꝝ niſi in quinq3 caſibus.
Primus quando ſunt ita tenues q
neutra illarum ſufficiũt ad ſuſten-
tationem. Secundus ſi vna depen
det ab altera. Tertius propter rari
tatem clericorum. Quartus ſi eccle
ſia eſt annexa prebende vel digni-
tati. Quintus ſi habet vnã intitu-
latam ⁊ aliam cõmendatam. Sed
talis cõmenda de parrochiali fieri
nõ poteſt. niſi ei qui attigerit vige-
ſimũquintum annu3 ⁊ ſit ſacerdos
⁊ tali nõ poteſt cõmitti niſi vna ex
euidenti neceſſitate vel vtilitate et
durat niſi per ſex menſes. ex. de ele.
c. nemo. in. vj.
¶ Si hab3 plures eccleſias vel pre-
bendas habẽtes curã animaꝝ abſq3
diſpenſatione pape fur eſt ⁊ latro ⁊
continue in mortali. nec eps poteſt
diſpenſare in hoc.
¶ Si etiam habet per diſpenſatio-

nem pape ſed ſurrepticie: puta q̄a petendo vnum tacuit de alio quod habebat. vel dixit ſe habere legitimã etatem cum nõ haberet ⁊ hmõi idem iudicium eſt.

¶Si per diſpenſationem epiſcopi habz plura beneficia: ſed ſimplicia ſed ad ſuperfluitatem. vel etiã per diſpenſationem pape ſimplicia vel curata cum vnum ſibi ſufficeret ſm ſtatum ſuum nõ videtur tutus in conſcientia ſua: quia diſſipatio eſt ⁊ non diſpenſatio.

¶Si accepit eccleſiam parrochialẽ a quocunq̨ cum non attigiſſet. xxv annum abſq̨ diſpenſatiõe pape circa etatem nulla eſt diſpenſatio et nullũ ſibi ius habet. c. licet canon. de elec. in. vj.

¶Si ĩfra annũ computandũ a die aſſignationis ſibi regiminis eccl'ie non fecit ſe ad ſacerdotiũ ꝓmoueri eſt ipſo iure priuatus eo. c. lz canon

¶Item tenetur perſonaliter reſidere in reſidentia. Poteſt tñ epiſcop⁹ cauſa rationabili diſpẽſare ad tempus tm̃. Sed de promotione ad ſacerdotium infra annũ nõ extendiť ad eccleſias collegiatas habẽtes curam nec ad aſſumptos ad earundẽ regimen. de electi. c. ſtatutum. li. vj Poſſunt etiam epĩ diſpenſare cum ipſis qui habent vel habebũt eccleſias parrochiales vt vſq̨ ad ſepten nium literaꝝ ſtudio inſiſtẽtes promoueri non teneanť niſi ad ordinẽ ſubdyaconatus: quem niſi infra annum ſuſcipiant ſunt ipſo facto priuati tali beneficio. ⁊ medio tp̄e per vicarios illis eccleſijs prouideatur de elec. in. vj. c. cum ex eo.

¶Si habens quodcũq̨ beneficiuz ſimplex ⁊ quantumcunq̨ paruũ niſi dicit horas omni die peccat mortaliter omittẽdo ex negligẽtia etiã ſi non ſit in ſacris conſtitutus.

¶Si canonicus vel alius clericus recipit quotidianas diſtributõnes que dantur intereſſentib⁹ horis cũ non interfuerit furtum cõmittit et tenetur ad reſtitutionem.

¶Si cum non poſſit per ſe curam exercere eccleſie non poſuit ibi loco ſui idoneuz qui bene officiaret ſed malum ⁊ ignorãtem qui ex ſuo malo ſcandalizat vt notorius fornicator ⁊ luſor ⁊ hmõi. vel qui neſcit miniſtrare debita ſacramenta ⁊ confeſſiones audire peccat mortaliter quoniam omnia mala que ſequuntur ei imputantur.

¶Si vo non poteſt inuenire idoneum per ſe exerceat. vel ſi non poteſt aliter prouideri renunciet.

¶Item non licet prelato ſub precio vel annuo cenſu cõcedere vices ſuas ſeu iuriſdictionem: quia ſpirituale eſt. extra ne p̄lati vices ſuas.

c·i·ij·⁊·iij·videlicet ſi diceret: con/
cedo ꝙ exerceas vices meas vł talē
iuriſdictionem ⁊ totum lucrum ſit
tuū ⁊ dabis inde mihi tantū: illici/
tum eſt·ſed committendo pure vi/
ces ſuas licet ei conſtituere ſalari/
um·xij·q·ij·c·caritatem tuam·vide
licet dicēdo: dabo tibi tantum pro
ſalario tuo ⁊ totum lucrum erit me
um·Inno·hec·

¶Si alienauit res eccleſiaſticas vi
delicet bona mobilia: vt res ſacras
vel immobilia vt poſſeſſiones ſine
neceſſitate vel maiori vtilitate vel
obſeruata forma iuris ⁊ huiuſmōi
grauiter peccat·

¶Item de exercitio cure animarū
quomō ſe habuit in audientia con
feſſionum·in collatione aliorum ſa
cramentorum·in viſitatione infir/
morū. precipue ne deficiant eis ſa/
cramenta cum expedit in admoni/
tione ſubditorum in correctione vi
tiorū precipue quoad notorios pec
catores cōcubinarios tenentes ini
micitias ⁊ hmōi·

¶Si non admonuit nō cōfitentes
⁊ nō cōicantes annuatim quantuꝫ
potuit ſignificando epō cum nō po
tuit ⁊ hmōi·nam oues ex negligen
tia perdite ab eo requirentur·De
quibus ⁊ alijs ſupradictis et hmōi
habes ſatis in·iij·parte ſum·

¶Si alienos parrochianos audi/
uit non habens auctoritatem ſpeci
alem ipſe vel ipſi: quia non poteſt
eos abſoluere·

¶Si emit aliquas res īmortales de
fructibus eccleſie: quia tales debēt
remanere eccleſie· vnde ſi emit no/
mine alteri⁹ vt ſic poſſet dare ⁊ le/
gare cui vellet fraus eſt ⁊ furtum ⁊
tenetur ad reſtitutionem·

¶Si indulgentias per ſe dedit cū
non poſſet·vel plures dixit habere
eccleſiam ſuam ꝙ͂ habeat ob queſtū
eſt mortale·

¶Si reliquias nouas exhibuit po/
pulo honorandas non approbatas
ab eccleſia·

¶Si nimis facilis fuit ad diſpen/
ſandū in ieiunijs eccleſie·

¶Si elemoſinas extorſit a populo
⁊ a ſubditis ad quas nō tenebat̄·

¶Si queſtores dicere mēdacia in
eccleſia ſua pmiſit· ⁊ qđ peius eſt ſi
fecit pactum cum eis de quota·

¶Si ſecundas nuptias benedixit·

¶Si permiſit xp̄ianas nutrices ſer
uire in domo iudeorum·

¶Si ſuſtinuit ſortilegas et diuina
trices in ſua parrochia·

¶Si permiſit ludos vel malas con
ſuetudines non obuiando quantū
potuit·

¶Clerici ꝟo qui manifeſtis vſura/
rijs alienigenis aut al's oriūdis de
terris ipſorum ad fenus exercendū

domos locant vel alio titulo con/cedunt ipſo facto ſunt excommunicati niſi ſint epiſcopi·de vſur.c.vſurarum·li·vj·

¶Clerici·archidyacōi·plebani·de/cani·prepoſiti·cātores ⁊ alii clerici perſonatum habentes ac etiam ſa/cerdotes qui audiunt in ſcholis leges vel phyſicam poſt duos mēſes ſi non dimittūt hmōi lectōes ſunt excōmunicati·c ſup ſpecula. extra ne cle·vel·mo·

¶Clerici ⁊ religioſi qui inducūt aliquem ed vouendum vel iurandū vel fide interpoſita vel al's promit/tendum vt ſepulturas apud eos eligant vel iam electam non mutent ſunt excōmunicati·nec poſſunt ab/ſolui niſi per papam niſi in mortis articulo·cle·cupiētes·de penis·Idē de religioſis.

¶Clerici qui ſcienter ⁊ ſponte participauerunt cū excōicatis a papa ⁊ ipſos in officijs receperunt ſunt excōicati ⁊ abſolutio pape reſeruatur c·ſignificauit·extra de ſen·excom·

¶Falſantes literas pape vel falſis ſcienter vtētes vel remouētes etiā vnam literam de bullis pape ſunt excommunicati ⁊ abſolutio pape reſeruatur·

¶Clerici ſepelientes in eccleſijs vl' cimiterijs eorum excōicatos a iure vel vſurarios manifeſtos vel nominatim interdictoſ tpe interdicti in caſibus non conceſſis ſunt excōmunicati·cle·eos·de ſepul.

¶Sepelientes vero ſe occidentes vel in torneamentis morientes et huiuſmodi peccauit mortaliter nec ſunt excōmunicati.

¶De religioſis·c·xiij·

Irca religioſoſ ⁊ religioſas ſi ſint clerici vel ordinati interrogari poſſunt de his de quib⁹ ſu/pra dictuȝ eſt in·c·de clericis in cōi prout erit expedienſ· Si vo ſunt beneficiati in eccleſijs curatis d e his habes in·c·pcedenti· ſed etiā vltra predicta etiā de īfraſcriptis q̄ ſunt propria eoꝝ dicendū eſt ⁊ primo·

¶ Si fuit receptus ad monaſteriū per ſymoniā mortale eſt·Si vo fuit ſymonia mentalis tm̄ penitentia aboletur.Si vo pactiōalis:quia ſcȝ monaſteriuȝ exigit tantum al's no/lebat eum recipere ⁊ ingrediens vl' propinqui eius tantū dederunt vl' minus pro ipſo ingreſſu· niſi forte cum monaſterium eſt ita tenue q non ſufficit illi prouidere· nam tūc oblatis ſpiritualib⁹ gratis id eſt ingreſſu licet petere ⁊ paciſci de tem/poralibus de quib⁹ debeat viuere vel dicere illi:porta tecum ſi vis comedere mecum ſm Hoſtieñ·et ali/quos alios· ſecus ſi monaſteriū eſt

pingue ⁊ poteſt illi prouidere. non poteſt fieri aliqua pactio vł exactio abſqꝫ vitio ſymonie tunc vltra peccatum recipiens vel recept9 vel recepta dedent expelli de illo monaſterio. extra de ſymonia. c. quoniã. Poteſt tamen episcop9 in hmõi diſpenſare: vt ſcꝫ non expellat̄ de monaſterio. Ray. ⁊ Uul. precipue reperitur talis ſymonia in monialibus vbiqꝫ terrarum. non ſic vero eſt de viris religioſis.

¶ Si ingreſſus eſt religionem non pura intentione. ſ. ſeruiẽdi deo: ſed alia de cauſa: videlicet nõ laborandi. vel ſi eſt monialis qa nõ potuit nubere ⁊ quia poſuerunt parentes ipſam inuitam. lꝫ male fecerint: tamen poteſt ⁊ debet mutare intentionem: ſcꝫ vt ibi manere velit ad ſeruiendum deo. ⁊ ſic erit in bono ſtatu. als erit ĩ mortali. Sed ſi repit ſe in monaſterio diſſoluto non viuente regulariter querat ſi poteſt mutare locum cum diſpenſatione ſi indiget. quod tñ in mortali erit diffi cile. quod ſi non poteſt non ſequatur turbam: id eſt alios vel alias in malum: ſed ſeruet ipſa ordinem ſuum ſi ad bonum non poteſt reducere alios vel alias.

¶ Si ingrediens monaſterium reticuit impedimenta que habuit ad illud ſcienter: videlicet quia erat ſeruus. vel quia habebat occultam infirmitatem. vel alterius religionis profeſſus. cõiugat9. debitor in multis. ⁊ huiuſmodi peccauit mortaliter. ⁊ precipue ſi ſciebat tale impedimentũ. ⁊ per illud non poſſe recipi ad religionẽ. vel de his interrogatus mendacium dixit ⁊ poteſt ⁊ debet de monaſterio expelli ſi aliter prouideri non poteſt.

¶ Si habet votum religiõis artioris anteqꝫ intrat laxiorem pri9 debet querere diſpenſationem ſi etiã eſſet bona. ⁊ multo fortius poſt profeſſionem in vna religione non poteſt ad aliam tranſire equalem vel laxiorem et de mendicante ordine ad mendicantem. vel de mendicantibus ad monachalem tranſire nõ poteſt ſine diſpenſatione pape: niſi ad cartuſienſes.

¶ Si induxit aliquem ad religionem per ſymoniam vł per fraudes puta aſſerendo ibi obſeruari regulam qđ non fit. vel dicẽdo ſe ad nihil obligari ⁊ reticendo ſeueritates religionis quas ille nõ intẽdit ſeruare et hmõi peccauit mortaliter. De illis qui etiam volentes ingredi religionẽ aliquam in qua bene viuitur auertunt vt trahant aquã ad ſuum molendinum infamantes illos ⁊ crimina imponẽtes. ſuas autem vſqꝫ ad tertium celum extollen

De voto paupertatis

tes non euadere damnationem certum eſt: quia contra caritatē agūt· contra iuſticiam ꝛ cōtra ſacrā ſcripturam agunt·

¶ De voto paupertatis·

Si in religione exiſtens obſeruauit paupertatis votum nihil retinens vel retinere deliberat⁹ eſt moꝛtale enim pꝛopꝛium habere ꝛ totiens quotiens illud pꝛoponit· Dicitur autē pꝛopꝛium quod celaſ̄ pꝛioꝛi ſuo: vt ſi habeat ꝛ teneat pecuniā vel veſtem neſciente pꝛelato vel ſi ſciat tn̄ cōtra voluntatem ei⁹ ꝛ abſqꝫ licentia· vel ſi de licentia ei⁹ ꝛ voluntate tamen non paratus ſibi reddere ad petitionem eius ſed recuſare ſi poſſet de facto· ꝛ multo peius ſi nō ſolum mobilia ſed etiā īmobilia: vt redditus ꝛ poſſeſſiones retinet vt pꝛopꝛia danſ vendēs ꝛ diſſipans vt placet· nec pꝛelatus poteſt dare licentiam ſic retinendi Nec papa poteſt in pꝛopꝛio diſpenſare· extra de ſta· mo· c· cum ad monaſterium·

¶ Si dedit bona mōaſterij ſine cōuentus aut ſuperioꝛum licentia habita vel pꝛeſumpta·

¶ Si aliquid occulte recipit vel tenet moꝛtale eſt ꝛ pꝛopꝛietas·

¶ Si repertens ſe in loco vbi nō viuitur in cōmuni ꝓpter quod opoꝛtet eum ſibi ꝓuidere de neceſſariis habet aliqua veſtimenta vel pecuniam ꝛ aliquod hmōi cum bona licētia beneplacito pꝛelati aduertat diligenter· ¶ Pꝛimo quidēꝫ vt per eum non ſtet quin omnia velit ponere in cōmuni ſi alij vellent et ad hoc operatur quātum poteſt. ¶ Secundo ſi hec non poteſt ſemper ſit paratus ſimpliciter ponere omnia ꝛ dimittere in man⁹ pꝛelati. ¶ Tertio vt de huiuſmodi conceſſis nihil det ſine licentia ſuperioꝛis ſui in generali vel ſpeciali etiam in elemoſinis niſi in extrema neceſſitate ¶ Quarto vt non theſaurizet nec ſuperflua teneat nec delitioſa queratur nec multum inquirendo ſollicitet nec habeat inoꝛdinatuꝫ affectū in hmōi· et ſic poterit tranſire ſi in alijs bene ſe habeat. ſecus ſi agendo nō religioſe ſed laicaliter viuit· Sed an cū pꝛedictis ſi poſſet locꝫ inuenire vbi in cōmuni viuitur melius ei eſſet·

¶ De voto caſtitatis.

Si ſeruauit votū caſtitatis nō ſolum ab omni carnali opere ꝛ contractu venereo ſe abſtinendo ſed etiam ab omni locutione turpi ꝛ amatoꝛia ꝛ ab omni cogitatione īmunda deliberata ꝛ delectatione moꝛoſa: qꝛ in quolibet hoꝝ eſt moꝛtale vt dictum eſt ſupꝛa circa ſecundum ꝛ nonum pꝛeceptum· Eſt etiā

175

ſacrilegium quod grauius eſt· ꝛ qꝫ ad iſta deuenitur per conuerſationem ꝛ familiaritatem: ideo inquirendū eſt ſi habet domeſticitatem cū aliquo ſi monialis· vel cū aliqua ſi religioſus· ꝛ ſi hoc reperitur eſſe extra caſum neceſſitatis prohibendus eſt al's non abſoluendus: quia quaſi impoſſibile eſt ꝙ talis nō incidat in ruinam· di· xxiij· c· hoſpitiolum· ꝛ di· lxxxj· per totū · Scandala multa etiā ꝛ oblocutiones ſequunt̄ in populis ꝛ huiuſmodi ꝛ ideo prohibendus eſt ꝛ conſanguineorum etiam rarus ſit acceſſus·

¶De voto obedientie.

I fecit cōtra votum obedientie quod eſt ſemper mortale. Et nota ꝙ nō ſemper quādo quis agit aliquid contra regulam ſuam vel tranſgreditur regulam vel conſtitutiones facit cōtra obedientiā ſed quando facit contra precepta contenta in regula ꝛ conſtitutionibus ſuorum ſuperiorum vel quando aliquid tranſgreditur ex cōtemptu quantumcūqꝫ illud ſit nimiū· Quando vero prelatus vel prelata iniungit aliquid fieri precipiendo vel mandando vl' in virtute ſancte obediētie vel ſpiritusſancti vt facias hoc vel ſub pena excōmunicationis ꝛ huiuſmodi · illud dicitur preceptum cuius tranſgreſſio eſt mortalis· Idem eſſet quando prelatus aliquid mandaret ſubdito quomodocunqꝫ loqueretur declarans ſibi ꝙ intendit obligare illum ſub peccato mortali ad faciendum illud· ꝛ intellige ſi mandat quod nō ſit illicitum et tale ꝙ teneat̄ ſubditus ei obedire · Similiter etiam quādo in regula vel conſtitutionibus eſt aliquid preceptorie mādatum vel ſub pena excōmunicationis vel ſub pena carceris vel ſub pena grauioris culpe· vel per ſimilem locutionem communiter cenſetur obligare ad mortale· al's autem faciendo cōtra cerimonialia: vt frangere ſilentiuꝫ tarde venire ad chorū ꝛ huiuſmodi eſt veniale. niſi qꝫ faceret ex contemptu quia tunc mortale· Conſuetudo autem quāuis non ſit ipſe cōtemptus: tamen eſt inductiua contempt⁹· ꝛ ideo caue ne aſſueſcas alicui tranſgreſſioni·

¶De officio diuino·

I dixit horas canonicas ꝛ officiuꝫ defunctorꝫ qn̄ debet dici· nam religioſus etiam ſi nō habꝫ ordinem ſacrum tenetur ex precepto ad officium· precipue ſi eſt profeſſus· vnde omittendo aliquaꝫ horam peccat mortaliter et omni die qua omittit ex negligentia non ex precepto tenetur dicere iſtud vel illud quāuis nec debeat ad placituꝫ

ſuum mutare officiū: ſed debet dicere ſm ordinem ſuum.

¶ Si nō fuit cum alijs in eccleſia ⁊ nimis tardauit ad dicendū officiū

¶ Si ſomnolenter vel dormiuit recitat vel aliqd loco eius dicat ſed ſi pro maiori parte dormiuit totuꝫ reiteret.

¶ Si ibi incompoſitus fuit ⁊ oculis vagis.

¶ Si riſit vel ridere fecit. vel aliquam leuitatem vel locutionem fecit non neceſſariam.

¶ Si mēte diſtractus. precipue qn̄ non aduertit.

¶ Si male legit vel cantauit vel inclinauit ex negligētia. in quolibet hoꝝ eſt peccatū veniale cōiter.

¶ Si elegit prelatum per ſymoniā vel etiam ſi non ſymoniace tamen indignum ſcienter.

¶ Si nō illum quem iudicauit meliorem ad officium illud ſed alium ratione amicitie. vel alia intentione mundana mortale eſt.

¶ Si accuſauit calumnioſe prelatū vel ſocium de aliquo criminali vel teſtificatus eſt vel deſiſtit ab accuſatione iniuſte vel al's diffamauit prelatum vel ſubditum dicendo criminalia de eis ſi eſſent vera intentione infamandi mortale eſt. Idem ſi ſecreta ſui ordinis reuelauit ſine cauſa iuſta ⁊ rōnabili. Et quō quis teneatur ad reſtitutionem fame in ſum. in. ij. parte habes diffuſe.

¶ Item ſi in viſitatione prelatorū non reuelauit dicenda que ſunt cōtra honeſtatem religionis de prelatis ⁊ ſocijs. ⁊ precipue quando communiter ſic ſeruatur ⁊ fit preceptuꝫ a viſitatore vt dicant que indigent correctione. tunc enim omittere aduertenter que dicēda ſunt eſt mortale peccatum. debet tamen intelligi preceptum ſeruato ordine fraterne correctionis. vnde omnino occulta de quibꝰ poteſt preſumi emēdatio dici non debent. vbi aūt nō ſperatur emendatio ⁊ preſumit̄ recidiuatio vel aliquod magnū ſcandalum dici debet: non tn̄ accuſando ſi ſufficienter probari nō poteſt quia tūc grauiter peccaret. ſed ſimpliciter denunciādo prelato vt patri ſi ſperaret̄ ꝙ inde prouideret̄.

¶ Si fecit vel cooperatꝰ eſt ad aliquam ꝯſpirationem ꝯtra prelatos. vel inuenit vel ſectatus eſt partialitates ⁊ ſectas in monaſterio aut cōuentu aut diuiſiones: qa mortale eſt ⁊ crimina mundanoꝝ vel demonioꝝ potius ꝙ̄ religioſoꝝ.

¶ Interrogandi etiaꝫ ſunt de duodecim abuſionibꝰ clauſtri ſm Ray. que ſm Hugonē ſunt iſte: Prelatus negligens. Diſcipulus inobediens Iuuenis ocioſus. Senex obſtinatꝰ.

Monachus curialis vel cauſidicus
Habitus precioſus. Cibus exquiſitus. Rumor in clauſtro. Lis in choro. Diſſolutio in dormitorio. Irreuerentia circa altare. In his quãq₃ eſt mortale quãq₃ veniale ſm qualitatem facti ⁊ intentionem. Magna etiã eſt abuſio religioſum iurare in cõmuni locutione etiã ſi dicat veritatem ⁊ etiã maledicere ⁊ blaſphemare etiam ſi ex leuitate.

¶ Interrogandũ eſt etiaʒ precipue de cerimonijs principalibus. et de eſu carnium extra infirmitatem de lineis non vtendis ad carnem. de lectis non plumeis. de ieiuneis regule vel conſtitutionum. de obſeruantia ſilẽtij in certis horis ⁊ locis ad q̃ omnia obligantur omnes monachi ⁊ etiam religioſi et monachi ſancti Benedicti. extra de ſta. mo. c. cum od monaſterium. ⁊ plures religioſi aliorum ordinum ex conſtitutionibus ſuiſ. Et lʒ ꝑlatus in his poſſit diſpenſare nõ tamen poteſt diſſipare. quod eſt ſm Ber. quando fit abſq₃ cauſa rationabili ⁊ vrgente al's peccatum eſt diſpẽſanti ⁊ diſpenſato plus et minus ſm tranſgreſſionem.

¶ Si in obendo male ſe habuit: videlicet: quia obediuit in malo: puta dicẽdo mendacium vel ex negligentia dimiſit cõmune mandatum vel tardus fuit ad obediendũ vel nõ affectuoſe ſed queruloſe vel diſſolute ⁊ non cum maturitate.

¶ Si irreuerẽs circa maiores egre ſuſtinẽs reprehẽſores ⁊ cũ indignatione cõmuniter eſt veniale.

¶ De exercitio.

I vacauit ocio qđ eſt ſentina omniũ maloꝝ ⁊ quantum.

¶ Si inutiliter expendit tp̄s faciendo ea que ſunt nullius valoris.

¶ Si fecit exercitia mundanoꝝ: vt faciendo burſas veſtes opere polimito recamationes vel linea reticulata ⁊ hmõi vel confectõnes nimis precioſas vel alia guloſa: quia magnum peccatuʒ ⁊ abuſio eſt ac occaſio multoꝝ maloꝝ ⁊ ideo prohibendum eſt. Hoc malum etiam reperit in monialibus modernis.

¶ Si cõuerſando fuit nimis leuis vel alios inducẽs ad leuitatem vel riſum verbis geſtibus vel ſolatijs que aliquãdo ſine peccato fieri poſſunt ad recreationem vel ſubleuandum ſe vel alios de accidia: raro tamen decet hmõi religioſos.

¶ Si aliquando irriſit vel geſtiuit quod ſimijs congruit ⁊ hiſtrionib⁹ non religioſis.

¶ Si murmurauit circa victum et veſtitum.

¶ Si impatienter tulit graues mores aliorum.

¶Si ſe grauem reddidit alijs.
¶Si ſingularitatem queſiuit in ci/bo. veſtitu. dormitu ⁊ alijſ vnde fre quēter oritur in ipſis ſuperbia ⁊ in alijs murmuratio ⁊ indignatio.
¶Si fratrem delinquentem nō fraterne admonuit. vel defectus aliorum prelato nō ſignificauit vt ad/hiberet remediū: ſeruato tū ordine fraterne correctionis. in his cōmuniter eſt veniale.
¶Si murmurauit contra ſibi committentem tanꝙ̄ indiſcretum.
¶Si impatiēter ſe habuit dure lo/quendo cum quibus ſe non habet intromittere.
¶Si non diligenter tractauit res monaſterij.
¶Si nimis tenax fuit in dando vł ſi nimis prodigus. vel ſi acceptator perſonarum ſine cauſa rationabili dans magis vni ꝙ̄ alteri de rebus cōmunibus.
¶Si dedit quibus non potuit: vi/delicet quia nō habet licentiam.
¶Si permiſit res perire ex negligē tia vł nimis ſollicitus fuit propter hoc pax vacando ſibi ꝓpter multi/plicationem tpalium. quod vitium hodie multum regnat.
¶Si non fuit ſollicit⁹ ad addiſcendum ea ad que tenetur ſm regulaꝫ ⁊ conſtitutiones peccat. ex ignorantia etiam tranſgrediens non excuſatur a peccato.
¶Si eſt ſacerdos debꝫ querere ſci/re que pertinēt ad debite celebran/dum. ſi confeſſor que pertine[illegible] ad illud officium.
¶Si in his eſt negligēs. precipue cum poteſt grauiter peccat. ſed de/bet etiam frequenter legere ſcripturā vel doctores exponētes vel alios libros deuotos ⁊ vtiles vnde īſtru/atur ⁊ confortetur ad bonum.
¶Si legit curioſa ⁊ inutilia ꝓpter quod retrahitur a magis neceſſariis vel doctores gentiliū vel fictio/nes poeticas ⁊ hmōi: quia peccatū eſt curioſitatis.
De pertinentibus xᵒ ad religionē habes diffuſe in. iij. par. ſum.

¶De confeſſione ⁊ oratione.

J non orauit vltra officiū diuinū priuatū pro ſe ⁊ pro ali/is conſanguineis benefactorib⁹ vi/uis ⁊ defunctis. precipue recōmen/datis vt debet ſollicite.
¶Si frequentauit confeſſionem et cōmunionem ſm regulam ſuam et moreꝫ. Monachis xᵒ nigris precep tū eſt ꝙ cōmunicent ſemel in menſe. cle. ne. in agro. de ſta. mo.
¶Si nō vacauit meditationi q̄ per maxime inducit deuotionem.
¶Si fuit tepidus in dilectiōe dei ⁊ proximi nō ardenter affectās honorem dei ⁊ ſalutem aīaꝝ vt decet.

177

¶Si ingratus ad recogitandum ⁊ recognoſcendum ſua beneficia et recompenſandum deuote ipſi deo ſeruiendo.
¶ Si non preparauit ſe ad diuina vt debuit. Hec ſunt peccata in quibuſ quotidie offenditur deus ⁊ impeditur profectus religionis.

¶De amore parentum.

Si nimis carnaliter dilexit cõſanguineos nimis affectans eoꝝ proſperitatẽ vel gaudens de ea aut ꝯtriſtat̃ nimis de aduerſitate.
¶Si nimis eoſ viſitat vel querit pl' gaudet viſitari.
¶Si cum eis loquitur de ſecularibus que non expediunt vel etiã cũ alijs de guerris ⁊ hmõi frequenter interrogat ⁊ audit.
¶Si pro eis procurat beneficia eccleſiaſtica vel temporalia nõ aptis beneficijs in quib⁹ poſſet eſſe mortale.
¶De alijs vo vitijs cõmunibus. ſ. ira. ſuperbia. inuidia. ⁊ hmõi vide ſupra in prima parte. De his vo q̃ pertinẽt ad regulam ſuam ipſemet videat per ſe ⁊ dicat.
¶Si penas aut penitentias taxatas vel iniunctas a regula vel cõſtitutionib⁹ vel a prelato nõ fecit peccauit ſi ex negligentia.
¶Si nullo mõ eſſet paratus facere etiã p̃lato p̃cipiente eſt mortale.
¶Si nõ intẽdit pficere in vita ſed q̃ ſeruat inuitus facit ⁊ male cõtentus eſt eſſe ĩ religione ypocrita eſt ⁊ in ſtatu damnationis. Tho.
¶Qui vocant̃ ad dirigendas moniales in electionib⁹ niſi abſtineãt ab his p que poſſet oriri diſcordia inter eas ſunt excõicati.
¶Religioſi ⁊ clerici inducenteſ ad vouendum. iurandum. vel promittendum de eligendo apud eos ſepulturam vel vt eam vlterius non mutent iam electam ſunt excõicati excõmunicatõne papali. cle. cupientes de penis.
¶Religioſi qui abſq; ſpeciali licentia proprij ſacerdotis ſolẽnizarent matrimoniũ aut miniſtrarẽt ſacramẽtum eucharíſtie vel extreme vnctionis ſunt excõicati excõicatione papali. cle. i. de priui. reli.
¶Religioſi q excõicatos a canone abſoluũt in caſibus nõ ꝯceſſis aut qui abſoluũt a ſententijs p ſtatuta ſynodalia vel ꝓuincialia promulgatis. aut abſoluũt a pena ⁊ a culpa ſunt excõicati excõicatõne papali. per. d. cle. j. de priui. reli.
¶Inquiſitoreſ hereticoꝝ qui odio gratia vel lucro contra iuſticiam ⁊ conſcientiam omiſerint cõtra quẽpiam procedere vel ipſam hereſim alijs imponere aut imponerent ꝙ officium eorum impedirent ſunt ex

ecōicati excōmunicatiōe papali· cle·
multorum·de here·
¶Religioſi mendicātes ꝓfeſſi trāſ
euntes ad aliquā religionē mona/
chalē:excepto ordine Cartuſienſiū
ꝛ ſiſiter recipiētes ſunt excōicati ex
cōicatione papali per ꝯſtitutiōem
Martini·v·factā Conſtantie·
¶Clerici ſciēter ꝛ ſponte excōican
tes excōicatione a papa in diuinis
ſūt excōicati excōicatiōe papali ſm
Hoſt·Jſta excōicatio hēt dubium.
¶Participantes in crimine ꝑpter
quod aliquis eſt excōmunicat⁹ ali/
qua predictarum ꝛ aliarum excōi/
cationum ſunt excōicati per papaꝫ
c·ſi concubine·de ſen·ex.
¶Abſoluentes aliquem ab aliqua
predictarum excōicationū circa ſe/
dem ap̄licam preterq̄ꝫ in mortis ar
ticulo qui taliter abſoluti ſi non ſe
repreſentāt ei a quo poſſunt abſol/
ui q̄ꝫcitius poſſunt vel mittant pro
abſolutione reincidunt in eandem
ſcꝫ excōicationem papalem·c· eos·
de ſen·ex·in·vj·
¶Sepelientes corpora ī cimiterijs
tp̄e interdicti in caſib⁹ nō ꝯceſſis a
iure ſunt excōicati p excōicationeꝫ
ep̄alem·cle·eos·de ſepul·
¶Sepelientes excōicatos publice
aut nominatim interdictoſ vel vſu
rarios manifeſtos ſcientes in cimi
terijs ſunt excōicati p cle·eos·

¶Clerici locantes domos manife
ſtis vſurarijs ad fenus exercendū
ſeu alio titulo ꝯcedentes ſunt excō
municati·c·vſuraꝝ·de vſur·li·vj·
¶Non electus a duabus partibus
cardinalium et ſe gerens pro papa
eſt excōicatus.c·licet·de elec·
¶Monachi et canonici regulares
archidiaconi decani prepoſiti ple/
bani cantores ꝛ alij clerici perſona
tum habentes aut quiuis p̄ſbyte/
ri q audiunt leges vel phyſicā ſunt
excōicati·c·non magnopere·ne cle·
vel mo·ſe re·ſecu·immi·
¶Religioſi dimittentes vbicunqꝫ
habitum ſue religionis ꝛ acceden/
tes ad queuis ſtudia literaꝝ ſine li
centia prelati aut ꝯuentus ſui ſunt
excōicati·c·vt periculoſa·ne·cle·vel
mona·li·vi·
¶Religioſi qui decimas debitas
eccleſijs ſibi appropriant vel vſur/
pant ſiue qui nō permittūt ſolui ec
cleſijs decimas de animalib⁹ fami
liarum ꝛ paſtorum ſuorū ſi non ha/
bent adminiſtrationem ꝛ beneficia
ſunt excōicati·ſi habēt ſunt ſuſpen
ſi niſi requiſiti deſtiterint īfra men
ſem·cle·religioſi·de deci·
¶Monachi et canonici regulares
non habentes adminiſtratōnem ꝛ
ſe conferentes ad curias principuꝫ
vt damnum monaſterijs inferant
aut prelatis ſine licentia ſuoꝝ pre/

178

latorum· ſiue qui tenēt infra ſepta monaſterij ſunt excōicati·cle.ne in agro·de ſta·mo·

¶Religioſi necnon moniales pro feſſi contrahētes matrimonium et alij clerici conſtituti in ſacris de facto·ſ·ſunt excōmunicati·cle·eos·de conſan·ꝛ affi·

¶Inquiſitores hereticoꝝ qui pretextu officij inquiſitiōis quibuſuis modis illicite pecuniam extorquēt vel ſciēter bona eccleſiarum ob delicta clericoꝝ fiſco eccleſie applicāt ſunt excōmunicati·nec abſolui poſſunt niſi plene ſatiſfecerint illis a quibus extorſerint·cle.nolentes.ex̄ de hereticis·

¶Religioſi non ſeruātes interdictum quod ſeruat ſancta Romana eccleſia.cle. ex frequētibus· de ſenten·excom·

¶Religioſi qui confitentibus ſibi non faciunt conſcientiam ſcienter de decimis ſoluendis· tales ab officio predicationis ſunt ſuſpenſi donec cōmode poſſunt faciant eis cōſcientiaȝ·ꝛ ſi interim predicāt ſunt excōicati· Similiter ꝛ religioſi qui dicūt aliqua verba vt retrahāt audientes a ſolutione decimaꝝ ſunt excōicati·cle·cupientes·de penis·

¶Religioſi mendicantes q domos ad habitādum vel loca de nouo reciperent aut mutarent vel alienarent de nouo recepta·cle·cupiētes·de pe· Fratres minores qui tempore īterdicti recipiūt ad diuina fratres vl'ſorores de tertio ordine ſancti Franciſci ſunt excōicati·c·cum ex eo·de ſen·ex.in cle·

¶A prelatis in cōmuni inquirendum eſt primo·c·xiiij·

I legitime aſſecutus eſt dignitatem ſeu prelatiōem: an videlicet aliqua irregularitate vel ſententia fuit irretitus cum fuit aſſumptus ad prelaturam in qua nō fuit diſpenſatus vel abſolutus: videlicet fuit bigamus.

¶Si operatus eſt in cauſa ſanguinis·

¶Si illegitimus·

¶Si excōmunicatus vel ſuſpēſus vel notorius concubinarius·quilibet horum hoc ſciens tenet prelaturam furtiue·vnde eſt cōtinue in mortali·

¶Nota ꝙ illegitimus ad dignitatem vel beneficium curatū vel prioratum in religione qui creatur per electionem ſine diſpenſatōne pape promoueri non poteſt·Ex priuilegio tamen magiſtri ordinis cū his poteſt diſpenſari ad prelaturam in ordine predicatoꝝ· De hoc habes in.iiij·par·ſum·ti·de cenſu·eccle·

¶Si rite ꝛ abſq; vitio ſymonie fuit

electus confirmatus ꝛ ordinatus.

¶Si iterpoſuit preces pro ſe vł procurauit ꝙ alius porrigeret preces ſymonia eſt. ꝛ ſi fuit ſymonia pactionis indiget diſpenſatione pape ꝛ anteq̃ȝ ſit diſpenſat⁹ tenet furtiue dignitatē. De hoc in. ij. parte ſum. ti. de ſymonia. ꝛ in omnib⁹ que habes ſupra in. c. de beneficiatis. ꝛ in c. de clericis in cōmuni potes interrogare prout erit expediens. Et ſi eſt prelatus religioſus interrogandum eſt de his que ſunt in. c. precedenti ꝛ de alijs que ſequuntur.

¶Si aliquod manifeſtū peccatum in ſubditis diſſimulauit ꝛ non correxit. aut ſi nō manifeſta que tñ ad eius noticiam aliqualiter peruenerunt vlterius non queſiuit. Si vo ex negligētia dimitteret puto mortale quo ad criminalia. Si autem ex aliqua ratione vt ad maius ſcandalum vitandum ſecus.

¶ Si in capitulo equus iudex non fuit.

¶ Si de rebus monaſterii dilapidator fuit.

¶Si ſupiorib⁹ ſuis nō obediuit.

¶Si cauſas ſibi a ſuperiorib⁹ commiſſas nō ſm ꝯſiliū peritoꝝ ſed ſm acceptōem perſonaꝝ determinauit In oīb⁹ eſt peccatū mortale vel veniale ſm quātitatem exceſſus ꝛ maliciam ꝛ negligentiam.

¶ Si indignos ꝛ non idoneos in officijs poſuit ꝛ maxime ad curam animaꝝ. ꝛ male videtur talis poſſe excuſari a mortale ſi eos quos ſcit malos ꝛ in mortali perſeuerare ponit ad curam animarū cum poteſt repellere. nec credo ꝙ excuſet paucitas. ſ. qa inueniuntur alij. ꝛ etiam ſi iſte ſit al's induſtrioſus multum ꝛ bene officiet eccleſiam in exterioribus. Idem ſi ſuſtinet tales ſi illos poteſt iuridice remouere.

¶Si poſuit ad audientiā confeſſionum notabiliter ignorātes ꝛ ineptos vel criminoſos mortaliter peccauit per regulam: Qui cauſam dāni dat. Idē ſi talis tolerat cū poſſit remouere. niſi forte a ſuperiori ſint ad hoc poſiti. Sed quam curam de ipſis habebit cum ad ſui damnationem exerceant tales officium audiendi confeſſiones. Quomodo aūt dicatur inept⁹ vel notabiliter ignorans habes in ſum.

¶Si fuit nimis pompoſus ꝛ curioſus in edificijs eccleſie vel monaſterij in ornamentis ꝛ hmōi. qđ eſt cōtra ſententiā Hieronymi ꝛ Ambroſij. xij. q. ij. c. aurū. ꝛ. c. gloria epiſcopi. ꝛ etiā Bernardi. Et tamen a modernis fiūt hodie multe ſuperfluitates ꝛ curioſitates ꝛ palacia cōtra exempla omnium ſanctorum. et in his amittitur multū tempus ꝛ de-

notio ita vt completis edificijs ex/ hauſtus videatur omnis ſpiritus ꝛ pauperes interea moriuntur fame quos de ſuperfluis eorum tenẽtur ſuſtentare.xij.q.i.c.epiſcopus eccleſiaſticarum.

Si nimis fuit ſollicitus circa tẽ/ poralia ex hoc minus debite vacãs ſpũalibus in ſe ꝛ in ſubditis: vt le/ ctioni orationi admonitioni vtiqꝫ peccatũ eſt plus ꝛ min⁹ ſm quantitatẽ exceſſus. Principalis enim cu/ ra ei⁹ debet eſſe de ſpiritualibus.

Si per curias nimis diſcurrit li/ tigãdo cum ſcandalo hoĩm cũ poſ/ ſet per alium modum magis pacifi cum ſua repetere ꝛ ſi nõ tantum.

Si iura ꝛ priuilegia ſue eccleſie nõ ſeruauit ꝛ defendit vt debuit.

Si in diſpenſando indiſcrete ſe habuit. vel qa nimis de facili ꝛ ſine cauſa rõnabili in ieiunijs diſpenſa uit. in eſu carnium. in retinẽdis re bus ad vſum. in penitẽtijs taxatis ſm regulaꝫ ꝛ conſtitutiões ꝛ hmõi quia peccauit inducendo relaxationem ꝛ rigorem religionis eneruan do. Unde beatus Benedictus in re gula dicit ꝙ de omni diſpenſatiõi habet reddere rationem.

Si fuit nimis durus in diſpẽſan do cũ debuit. precipue cũ debilibuſ ꝛ infirmis ꝛ huiuſmodi non proui/ dens eis.

Si fuit exemplaris in inceſſu mo derato habitu non precioſo in mo/ deſtia geſtus. in locutõne rara gra ui ꝛ fructuoſa. cauẽs diſcordias. pa cem nutriens. omnes patienter vi/ dens ꝛ tolerans. ſingularitates vi/ tans. cõia ſequens cum poteſt. ne/ mini blandus. affabilis cunctis. ſu ſurrationes. detractiones. irriſio/ nes. confabulationes. maledictio/ nes. cõtentiones in ſe ꝛ in ſuis eli/ minans. circumſpectus in omnib⁹. non delectatus de preſidentia ſed timens de negligentia cum de ſin/ gulis habeat reddere rationem ſi/ bi cõmiſſis: ita curam alioꝝ habe/ ant ꝙ ſui non obliuiſcantur: vt do cet Greg. in paſtorali.

Si in corrigendo fuit nimis re/ miſſus vel nimis rigidus. vtrunqꝫ cauẽdum eſt vt docet Greg. in mo/ ra. ꝛ habetꝛ. xlv. di. c. diſciplina. naꝫ facilitas venie incentiuum prebet delinquendi. Ambro. xxiij. q. iiij. c. eſt iniuſta. ꝛ aſperitas nimie increpationis nec correctionem recipit nec ſalutem. Leo. di. xlvj. c. cum be atus. ꝛ c. licet plerũqꝫ. ea. di. Preci/ pue vero circa ſeniores debet prela/ tus in corrigendo ſe habere huma/ num vt dicitur in illo. c. niſi eſſent habituati in malo: quia tunc duri⁹ ſm Gre. vt dicto. c. diſciplina. et. c. licet plerunqꝫ. ꝛ. c. cum beatus. ꝛ. c.

penitudinis tempoꝛa·xxvj·q·vij·et c·tanta·lxxxvj·di·

¶Si nõ induxit tantũ quantũ potuit verbo ꝛ exemplo ad obſeruandũ oĩa cerimonialia oꝛdinis ſui.

¶Si malas conſuetudines ſeu coꝛruptelas regnare permiſit·

¶Si contra regulam ꝛ decentiam religionis etiã quas inuenit iam inductas non abſtulit quãtu n potuit: vt vitiũ ꝓpꝛietatis. diſcurſuz fratrum ad placitum. familiaritatem cũ mulierib? vel viris ſi eſt monacha·collationem rerum amicis ꝛ conſanguineis ſine licentia ꝛ rationabili cauſa· eſum carnium vbi nõ debent comedi quod eſt vniuerſale omni monacho·de conſe· di·v·c· monacho.ꝛ pꝛecipue q̃ ſunt contra eſſentialia vota religiõis nullo mõ debet permittere· nec etiam ad receptionem ſymoniacam monialiuz ſicut hodie fit quaſi vbiqꝫ·Q̄ ſi nõ poteſt talia remouere nec eſt ſpes in futurum: dimittat curam exemplo ſancti Benedicti. vij·q·i·c· aduerſitas·circa fi·i.c·fi·ea·q.al's nec quietem ſuã amittit ꝛ tandem cum eis damnatiõem incurrat quicũqꝫ ſit ille abbas vel abbatiſſa·pꝛioꝛ vel pꝛioꝛiſſa vel al's quocunqꝫ nomine cenſeantur. nec ſufficit ꝙ pꝛelatus coꝛrigat vitia que ipm noſſe contigerit ſed debet diligenter agnoſcere vultum pecoꝛis ſui conſiderãdo vias eius·Caueat aũt ne crimina ſibi delata in foꝛo conſcientie vel in ſecreto iudicet de illis in foꝛo ꝯtentioſo ſeu in capitulo. vbi enim tm̃ manifeſta ſunt punienda nec foꝛo miſcenda ſunt iudiciali· Si habet ſub cura monaſteriũ monialiũ. de qua materia dicetur in·c·ſe·

¶S indiſcrete fecit pꝛecepta in q̄bus multũ debet cauere niſi ſit res ardua·ꝛ ſi cogeret per pꝛeceptũ vel ſententiam ad aliquid faciendum vel dicendũ in quo non eſſet ei ſubditus vel nõ deberet ei obedire: vt reuelando peccatum occultũ omnino eſſet ei moꝛtale· Jn inquiſitione ꝺo criminum receptione accuſationis vel denunciationis vel pꝛolatione ſententie excõmunicationis et hmõi non ſit pꝛeceps non pꝛocedat per ſuſpitionem ſed per pꝛobationes ꝛ modos veridicos al's incurreret graue peccatum ꝛ aliquando ſententiam excõmunicationis· de his in·iiij·parte ſum·

¶Si pꝛelatus recipit aliquem ad oꝛdinem mendicantium ad pꝛofeſſionem ante annum completũ pꝛobationis ſeu nouiciatus eſt ſuſpenſus a receptione alioꝛum ad pꝛofeſſionez ꝛ debitoꝛ pene grauioꝛes culpe vnde moꝛtaliter peccat·ex̄· de regu·c·non ſolum·li·vj·

180

¶De epiſcopis prelatis ſupe
rioribus.c.xv.

Jrca epiſcopos ⁊ alios ſupe-
riores prelatos ſic poſſunt for
mari interrogationes.

¶Si nõ ſit talis literature ⁊ ſcien-
tie ꝙ per ſe ſciat explicare que de-
bet.ad quod tamen tenetur cũ ha-
beat alios ſuper his informare ⁊ di
rigere.nam ſi bonus cõmuniter ab
hominibus reputatur ⁊ ſufficiens
non eſſet neceſſarium niſi eum au-
dire. ⁊ ſi de aliquo negocio non in-
telligit eũ confeſſor vel dubitat po
teſt de illo loqui pro ſua ſerenitate
⁊ ſi tale quid eſſet in quo variãtur
opiniones vel nõ poteſt dari certa
ſententia relinquendũ eſt ſue con-
ſcientie. Jdem dicendũ cõtra alioſ
clericos religioſos prelatoſ ⁊ laicoſ
peritos ⁊ timoratos qui ſciunt di-
cere ſufficienter facta ſua.

¶Si ꝟo non eſt talis ſed indiget
adiutorio interrogantis inquantũ
clericus eſt inquiri ab eo poteſt ꝑ-
ut expedire videt̃ de his que habeſ
ſupra circa clericos in cõmuni: vt
de officio diuino. de celebratione ⁊
adminiſtratione ſacramentorum ⁊
modo ⁊ hmõi.

¶Si aſſumptus ad epatum ex reli
gione interrogandum eſt de his q̃
habes i n.c.circa religioſos quoad
multa. nam adhuc tenetur ſeruare
ordinem ſuũ.niſi in his q̃ non pati
untur officiũ paſtorale:vt ſilentiuz
ſolitudo ⁊ vigilie ⁊ hmõi. Jnquãtũ
ꝟo beneficiat⁹ ſeu curatus eſt ⁊ pre
lat⁹ interrogandũ eſt de his q̃ ha-
bes ſupra in.c.circa beneficiatos.⁊
ſi recipit dignitatez ſeu epatum ha
bens aliquã irregularitatẽ vel ꝑ ſy
moniã vel per intruſionez dic vt in
c.precedenti in prin. Deinde inter-
roga de his que ſequũtur que ſunt
ſpũalia cure ⁊ officij paſtoris.

¶Si ꝯtulit ordines ſacros indebi-
te.qđ eſt vnũ ĩ quo multũ offendũt

¶Si contulit per ſymoniã ſed oc-
culte mortaliter peccauit: nõ tñ eſt
ſuſpenſus ex hoc quo ađ alios. ſed
per ſymoniã notoriã eſt ſuſpenſus
etiã quo ad alios. Sed in vtroqꝫ ca
ſu ordinatus ab eo eſt ſuſpenſus et
indiget diſpenſatione.

¶Si ꝯtulit ſcienter nõ habẽtibus
legitimã etatem mortale eſt nec po
teſt ipſe diſpenſare de etate.

¶Si contulit ordines per ſaltũ ſci
enter vel duos ſacros ſimul vł qua-
tuor minores cũ ſubdiaconatu pec
cat mortaliter.

¶Si contulit ordines ſacros extra
tpa ordinationũ mortale eſt.niſi ex
diſpenſatione pape ⁊ ordinatus eſt
ſuſpenſus.minores tñ ordines con
ferre poteſt diebus feſtiuis.

¶Si in ordinatiõe omiſit a liquid

faciendū. ⁊ ſi omiſit aliquid de ſubſtantialibus in quibus imprimitur caracter oportet totum iterare in alia ordinatione quattuor tempoꝝ. Si ꝟo eſt quod nō ſubſtātiale ſed de ſimplici ſolennitate nō debet iterari ſed ſuppleri tm̄ omiſſum in ordinatione alia nec prius ante ſuppletionē iſte ordinatus debet exercere officium. peccat epiſcopus in hmōi ſi ex certa ſcientia vel craſſa ignorantia hoc fecit. Idem videt̄ ſi ex notabili negligentia.

¶ Si ordinauit aliquem ſine licentia ſui ſuperioris ſcienter mortale eſt ⁊ eſt ſuſpenſus per annum ab ordinum collatione.

¶ Si non fecit fieri examinationē de ordinandis de ſcientia. de etate ⁊ moribus ⁊ hmōi ſm iura peccat mortaliter. Idem ſi fieri fecit examinationem per ineptos ad hmōi ordinandos.

¶ Si fieri fecit per tales quos eſtimabat propter malam eorum conſciētiam admittere indignos ſi ad eum ſpectat prouidere de talib⁹ vł remediare.

¶ Si ſcienter admittit indignum quem iuſte repellere poteſt: vt concubinarium. illiteratum ⁊ hmōi.

¶ Si non contulit ſacramentū confirmationis qn̄ debuit. Soli enim epiſcopi poſſunt conferre. ⁊ extra illud tempus ſolitum omni tempore anni ⁊ hora morituris poſſunt cōcedere ne ſine hoc moriant̄. quāuis ſine hoc ſaluentur. Cōmittendo ergo magnā negligētiam vt per multos annos credo eſſe mortale.

¶ Si non dedit ſacramentum ſm debitam formam. materiam ⁊ locū mortale eſſet. Quod autem ſit ieiunus non eſt neceſſe ⁊ ſi decens ⁊ de iure.

¶ Si bis alicui dedit ſcienter peccauit mortaliter. vnde in hoc deb; eſſe cautus ne iteret ⁊ etiam debet aduertere ꝙ aliquis chriſmatus teneat chriſmandum non conſanguineus ſed alius.

¶ Si in cena domini non conſecrauit chriſma ⁊ oleum ſanctum vt debuit: quia innouanda ſunt talia. et ſi non ſeruauit debitam materiam ⁊ formam ⁊ ritum eccleſie mortale eſt ⁊ hmōi.

¶ Si conſecrationes eccleſiarū vel altarium ⁊ calicum ⁊ patenarum ⁊ benedictiones veſtium ſacrarū nō fecit vt debuit ſm formam ⁊ ritum eccleſie vel ſi quid horum fecit per ſymoniam mortale eſt. Idem de benedictionibus abbatum ⁊ abbatiſſarum. Idem de reconciliatione eccleſie violate. Monialem quam nouit eſſe corruptam non de facili debet conſecrare in virginem nec ta

181

men manifeſtare crimē ſi eſt occul/
tum ſed mutare nomen virginiſ in
caſtam vt non perpendatur.

¶Si contulit beneficia per ſymo/
niam mortale eſt. ꝛ ſi per notoriam
eſt ſuſpenſus etiam quoad alios. ſe
cus ſi per occultam: quia non eſt ſu
ſpenſus.

¶Si ꝯtulit ſcienter indignis bene
ficia ſiue ſimplicia ſiue curata mor/
tale eſt. Idem ſi acceptauit a patro
nis preſentatum ineptum. Idem ſi
confirmauit indignum.

¶Si contulit plura beneficia in ca
ſu nō conceſſo vni vel plura officia
aut prebendas aut dignitates. vel
ſi cōſanguineis minus aptis cōtu/
lit ratione conſanguinitatis poſt/
ponendo aptiores mortale eſt.

¶Si admiſit ad bñficia habentia
curā animaꝝ ſeu ipſa contulit non
habentib⁹ annū.xxiiij. mortale eſt.

¶Si eccleſijs de iure vacantibus
nō prouidit de rectore ſicut vacant
curata beneficia data abſqꝫ diſpen
ſatione pape his qui non attingūt
annum.xxv.vel ſi infra annum nō
faciunt ſe ad ſacerdotiū promoue/
ri niſi cauſa ſtudij ſit omiſſum. de
quo in.c. circa beneficiatos ſupra.
Si enim īfra ſex mēſes primo poſt
hoc non ꝓuidit nō poteſt poſtea ſe
intromittere al's vſurparet. quod
non poteſt: quia mortale eſt ꝛ nō te
net talis collatio. ꝛ ſic teneretur er/
rorem ſuum manifeſtare. Idem qñ
recepto ſecundo beneficio vacauit
primū vel ſecunda prebenda vaca/
uit prima. De quo habes ſupra ſed
plene in.iiij.parte ſum.

¶Si ordinauit aliquem clericum
ad ordinem ſacrum ſine titulo vel
beneficio vel ſaltē patrimonio ſuffi
cienti: quia vltra peccatum tenetur
ei expenſas facere quouſqꝫ de bene
ficio ſit ei prouiſuꝫ. niſi aliquis epi
ſcopus ei hoc cōmiſiſſet determinā
do perſonam: quia tunc ille cōmit/
tens tenetur ad id de hmōi. De q/
bus vide in.iiij.par.ſumm.

¶Si in viſitatione non diligenter
queſiuit de quib⁹ debuit et maxime
de vita ꝛ honeſtate ſacerdotum of/
ficiantium ꝛ quomodo ſe habeant
in adminiſtratione ſacramentoruꝫ
ꝛ de forma eorum.

¶Si bene pronunciauit. precipue
baptiſma quod eſt magis neceſſari
um. De audientia confeſſionū quō
ſe habeant quō populum admone/
ant. ꝛ in rebus eccleſie precipue al/
taris ꝙ teneant mundas.

¶Si autem inuenit in huiuſmodi
notabiliter excedere et periculoſe ſi
nō punit ꝛ prouidet ꝙ illi ſe emen/
dent vel de alio ſi iſte eſt incorrigi/
bilis ꝛ oīno ineptus grauiter pec/
cat ꝛ omnia mala damna animarū

que inde ſequuntur ei imputantur ſi poteſt obuiare ⁊ non facit·lxxxiij· di·per totum·

¶Si non viſitauit epiſcopatum ſuum vt debuit·

¶Si in viſitatõne nimis ſumptuoſus fuit ⁊ cũ nimia familia ⁊ equitaturiſ nimiſ vltra preſcriptũ numerũ vel ſi ipſe vel familia eius munera accepit ſup quo eſt ſpecialis pena· de quib⁹ plene in·iij·parte ſum·

¶Si ſuſtinet in officijs ⁊ beneficijs notorios cõcubinarios quos debet poſt admonitionem ſi non dimittãt etiam beneficio priuare grauiter peccat·

¶Si pro alijs malis ⁊ ſcelerib⁹ manifeſtis non punit:vt in vſuris ludis tabernis aleis negocijs ſecularibus venationibus proditionib⁹ ⁊ hmõi. In his enim non puniendo videtur maleꝗ poſſe excuſari a mortali·niſi ex hmõi punitionib⁹ ſequeretur ſciſma vel magnum ſcandalũ di.l·c·vt conſtituerentur·

¶Si laicos ſibi ſubditos notorios peccatores quos per ſe nouit vel ſibi parrochianos eorum denunciatos:vt adulteros·vſurarios·inimicitias manifeſtas exercẽtes nõ corrigit per cenſuras et alios modos grauiter peccat·niſi omittat:qa nõ ſperatur emendatio ſed deterioratio eius.Sed tñ hoc non videt̃ ſufficiẽter excuſare·ſed hoc aliud ſi timeret̃ graue ſcandalũ in alijs· di· xliiij·c·cõmeſſationes·

¶Si malas cõſuetudines quas reperit in ſua dyoceſi non nititur auferre quantum poteſt: vt vendere· laborare· ⁊ hmõi in dieb⁹ feſtiuis· non cõicari ſemel in anno ⁊ confiteri ⁊ hmõi·tripudiare in eccleſijs·pmittere violari eccleſiaſticam libertatem·aut ꝙ clerici conueniant̃ pro delictis vel ꝓ debitis in iudicio ſeculari vel eccleſiaſticam ĩmunitatẽ vt ꝙ extrabant̃ debitores vel malefactores per violentiam de locis ſacris ⁊ hmõi in caſibus non conceſſis·debet enim prohibere· et ſi poſt admonitionem nolunt deſiſtere·excõmunicare ⁊ pro cõmiſſis iam punire·al's peccat grauiter omittẽdo ex timore vel negligentia· di.xliij· ſit rector vel doctor.

¶Si fructus vel redditus ſui epiſcopatus male expendit:dando cõſanguineis ſuis vel alijs non indigentib⁹ peccat grauiter.⁊ ſi diſtincta ſint ea que deputant̃ ad menſam ei⁹ ab alijs. ⁊ ſi ea que erogare debet clericis vl'ad reparationẽ eccleſie vel pauperib⁹ dat conſanguineis vl'alijs amicis ſine ꝓbabili indigentia tenet̃ reſtituere illa:qa rapinã fecit.⁊ ſi'liter recipiẽtes ab eo· Si ꝟo non ſunt diſtincta hec bona

182

cum intelligatur omnia cōmitti fi
dei ſue ea que ſuperfluūt ad vſum
ſui ⁊ familie ſue cōuenienter debet
pauperibus erogare al's non dan/
do pauperibus ſubtrahit.xij.q.ij.c
aurum.⁊.c.gloria epi.Tho.
¶Si grauauit ſuos ſubditos in in
debitis collectis.
¶Si fecit clericos ſuos ſoluere col
lectas talias poſitas a dño tēpali.
vel gabellas ad eius inſtantiam.
¶Si ſponte ipſe dedit abſq3 licen/
tia Ro.pon.quia prohibetur.
¶Si delicta clericorum vel laicoꝝ
blaſphemātium deum vel ſanctos
ſuffocantium paruulos ex inaduer
tentia ⁊ hmōi puniuit magis pena
pecuniaria ex auaricia ⁊ magis ꝓ/
pter lucrum q̄3 pro ſalute eoꝝ3 ad
refrenandum.
¶Si viſitauit diocesim vel viſitari
fecit magis propter lucrum q̄3 pro/
pter ſalutem animarum.
¶Si alienauit bona epatus ſui ſi/
ne licentia pape in caſu indebito.
in quolibet hoꝝ eſt mortale.
¶Si iura aliarum eccleſiarū nō ſer
uauit. ¶Si bona vacantium
eccleſiarum ſibi vſurpauit cum de/
beāt ſucceſſori reſeruari.
¶Si iuſta debita a predeceſſorib9
contracta ratōne eccleſie nō ſoluit.
¶Si fructus alicuius beneficij ad
temp9 accipit vel partem ab eo cui
dedit vult habere.in quolibet hoꝝ
eſt rapina.
¶Si non ſeruauit formā iuris cir/
ca manifeſtos vſurarios ſed de cer
ta quantitate content9 nō facta de
bita reſtitutiōe remittit ſibi ⁊ ad ſa
cramēta ⁊ ad ſepulturā admittit.
¶Si incerta pauperibus diſpēſan/
da in vſum ſuum conuertit ſine ne
ceſſitate.
¶Si ſententias excōmunicatiōis
defacili propter lucrum profert vel
abſolutiones.
¶Si permiſit queſtitarios vel ali/
os pronunciare indiſcretas indul/
gentias ⁊ falſas.quodlibet eſt mor
tale ⁊ graue.
¶Si exemptos:vt p̄dicatores.fra/
tres minores.heremitas ſancti Au
guſtini.carmelitas.ſeruitas.ciſter
cienſes ⁊ alios habentes priuilegia
exemptionis iniuſte moleſtat non
ſeruando eorum priuilegia.vel pro
audientia confeſſionum nō admit
tendo ſibi preſentatos idoneos ſm
cle.dudum.de ſepultu.vel ſibi reti/
nendo nimios caſus vel inconſue/
tos:vt quotidie habeāt ire ad ipm
vel ad alium cogendo quātum ad
id in quo ſunt priuilegiati vel eos
ad iudiciū trahēdo cū in nullo poſ
ſit eos conuenire niſi pro hereſi pec
cat grauiter.
¶Si monaſteria monachorum vel

monacharum nõ exempta nõ dili-
gēter ⁊ honeſte viſitauit vel eos vł
eas ad ſeruandū regulam induxit
deponendo abbates vel abbatiſſas
pro relatiõe cū expedit habendo cu
ram de honeſtate earū ⁊ ꝙ non ha
beant familiaritatem cū clericis re
ligioſis vel laicis prouidēdo de di
ligenti clauſura ⁊ de confeſſore ſe-
curo docto ⁊ bone conſcientie. pro-
hibendo ingreſſum ſymoniacum ⁊
conuiuia feminaꝝ que ibi fiūt ⁊ fe-
ſta vana in conſecratione earum.

¶ In iudicando in foro ꝯtentioſo.

In non tenuit vicarium peri-
tum ⁊ bonum. precipue quā-
do ex ſe non habuit debitam ſuffi-
cientiam iuris.

¶ Si non ſeruauit debitum ordinē
iudiciarium.

¶ Si fuit acceptator perſonarū.

¶ Si dedit iniquas ſententias dic
vt ſupra in .c. circa iudices.

¶ Si non ſeruauit debitam formā
iuris in ferendo ſententias excō-
municationis ſuſpenſionis ⁊ inter
dicti: qa vltra peccatū mortale in-
currit certam penam. de qua in .iiij
parte ſum. precipue in cauſis matri
monialibꝰ oportet eſſet cautiſſimū
⁊ ponderoſum circa diuortia.

¶ Si dedit licentiam domino tem
porali vel iudici verberandi vel po
nendi in patibulo vel incarcerādi
vel alſ puniendi clericos ſuos niſi
in caſu in quo eſſent incorrigibiles
per eum quia efficit̄ cum predictis
excōicatus .c. vt fame. de ſen. excō.
Neminē tñ debet verberare mani
bus ſuis. nec tñ cū expedit ꝑ laicuꝫ
ſed per clericū debet facere verbe-
rare clericū ſm iura ⁊ a cauſis ſan-
guinum debet abſtinere opere con
ſilio ⁊ mandato.

¶ Si hereticos diligenter nō inqſi
uit in dioceſi ſua ⁊ puniuit ſm iura

¶ Si teſtamenta ⁊ vltimas volun-
tates non fecit implere. precipue le
gata facta ad pias cauſas.

¶ Si diſpenſauit in votiſ ⁊ iuramē
tis in quibꝰ non potuit vel ſi potu-
it tñ indiſcrete ⁊ ſine cauſa rationa
bili peccatum eſt graue.

¶ Si abſoluit a ſententijs a quibuſ
non potuit: vt pape reſeruatis vel
diſpēſauit in irregularitate de qua
non potuit.

¶ Si exemplaris fuit in habitu nō
precioſo vel pomposo ſuppellectili-
bus non argēteis ⁊ curioſis in ap-
paratu domus ⁊ ornatu non ſecu-
lari in victu ſobrio non conuiuali:
niſi pro pauperibꝰ in viſitando ec-
cleſie intereſſendo diuinis ⁊ preci-
pue in diebꝰ feſtiuis. Hec debet fa
cere ſm iura in ſolennitatibꝰ preci-
puis cantando miſſam dicēdo offi
ciū deuote nō curſim. ordinando ꝙ

183

dicat in eccleſia ſua debite frequē/
tando orationes priuatas vacādo
lectioni·di.xxxvj.per totum·predi/
cando ſi ſcit:ſi neſcit ꝓuidēdo gre/
gi ſuo de predicatoribus vtilioribꝰ
non curioſis·ꝛ de confeſſoribus te/
nendo honeſtam deuotam famili/
am ſollicitus de eius ſalute·vitan/
do mulierum conuerſatōnem ſicut
poteſt·ī exitu de domo raro niſi ad
eccleſiam ſepe conferēdo ꝛ queren/
do conſilia a ſeruis dei quomodo
poſſit gregi ſuo prouidere·adulati
ones vt venenum abhorreat·pater
viduarum pauperum orphanorum
ꝛ oppreſſorum exiſtat·ꝛ cauſas eo/
rum ſine expenſis expediri faciat·
in iniurijs proprijs non ſit vindi/
catiuus ſed patientiſſimus·in ver/
bo ꝛ geſtu nō ſubitus ꝛ iracundus·
nemini multam familiaris niſi ſer
uis dei·ſuperioribus obediēs·equa
libus non inuidens·non gaudens
de dignitate et honore ſed lugens
pro exteriori occupatione et plebis
offenſione·ꝛ ſi in omnibus diligen
ter ſe habuerit nil deo acceptabili/
us·Si vero perfunctorie ꝛ male nil
miſerius et damnabilius epiſcopi
dignitate vt dicit Aug di·xl·c·an/
te omnia·

¶De prelatis habes multa in·iij·
parte ſum·ti·ij·per totum·

¶Epiſcopi ꝛ ſupra ꝯdecentes vnā
domum vſurarijs manifeſtis alie/
nigenis ad fenus exercēdum ſunt
ipſo facto ſuſpenſi·extra de vſur.·c·
quanq̄ꝫ·li·vj.

¶Similiter ſi ꝑmittit ꝙ huiuſmo/
di vſurarij alienigene exerceant fe
nus in terris eorum ſubiectis iuriſ
dictioni:niſi infra tres menſes ex/
pulerit eos ſuſpenſi ſunt·vt in·d·c·
quanq̄ꝫ·de vſu.li·vj.

¶Qui ſe gerit pro papa electus a
minori ꝑte q̄ꝫ a duabꝰ partibꝰ car/
dinalium eſt ipſo facto excommu/
nicatus·

¶Et ſimiliter cardinaliſ q̄ preſum
pſerit nominare talem papam·

¶Et ſimiliter omnes alij qui talē
reciperent pro papa·extra de elec·c·
licet·li·vi.

¶Omnes clerici ꝛ religioſi ac lai/
ci ſiue familiares curie ſiue alij qui
aliquod pactum fecerint vel aliq̄d
magnum vel paruum promiſerint
vel promiſſionem receperint ex pa/
cto vel promiſſione occulta vel ma/
nifeſta dederint vel receperint q̄d
magnum vl' paruum pro aliqua iu
ſticia vel gratia pro ſe vl' alio in cau
ſis iudiciarijs pro litteris apoſtoli
cis ꝛ quibuſcūq̄ꝫ modis ab apoſto/
lica ſede obtinendo ipſo facto ſunt
excōmunicati in extrauagante Bo/
nifacij·viij·Cuius abſolutio pape
reſeruatur·Hec habēt locum in cu/

ria Ro·Jo·Andree·Antoni· de bu-
trio ea m allegant·

¶De abſolutione ꝛ peniten-
tie iniunctione.c·xvj·

Oſtq̄ꝫ vo penitēs dixit' ex ſe
peccata ſua ſiue ex interroga
tione confeſſoꝛis interrogātis pec
cata ſua vt debuit tandem conclu-
dat: Jn iſtis peccaui ꝛ in multis co
gitatione·delectatione· locutione·
opere ꝛ omiſſione vel aliquo de hu
iuſmodi de quibus dico meam cul
pam·Confeſſoꝛ vo interrogat eum
ſi ſit talis de quo ſi dubitetur:quia
tunc ſuperfluum ꝛ irriſibile·Si ipē
dolet de oībus peccatis venialib?
ꝛ moꝛtalibus cōfeſſis et ſi pꝛoponit
firmiter ab illis abſtinere ſeu ab oī
bus moꝛtalibus· Si vo talis habet
aliqua reſtituere vel famaꝫ vel res
vel ꝑ iniuria ſatiſfacere ꝛ huiuſmo
di ſi eſt paratus facere q̄ꝫcitius po
teſt abſq̄ꝫ dilatōne aliqua·que reſti
tutio quō facienda ſit ꝛ quo oꝛdine
quo ad certa ꝛ īcerta vide in·ij·par
te ſum·ti·de reſtitutionibus per to
tum· Qꝫ ſi dicat ſe nolle iſtud face-
re vel non poſſe:cum tamen poſſit
non eſt abſoluendus·Tho·vt dici-
tur·xj·q·iij·c· tunc vera. Poteſt tn̄
ſibi dici: Miſereat̄ tui omnipotens
deus ꝛ dimiſſis omnibus peccatis
tuiſ ꝛc·Sed nullo modo Ego abſol
uo te· Poteſt etiam ei iniungi ali-
quod bonum faciendum non tn̄ in
penitentiam·declarādo ſibi hoc q̄ꝛ
infructuoſa ſit talis confeſſio ei et
ſine remiſſione peccatoꝝ· de peni·
di·v·c.falſas·Sed ſi paratus eſt fa-
cere omnia ad que tenetur: tunc ſi
eſſet aliqua excōmunicationis ſen-
tentia ligatus ſi non potes abſolue
re eum ab illa remitte eum ad epi-
ſcopum ſeu ad alium qui poſſit ab-
ſoluere·vel tu vadas ad pꝛocuran-
dum abſolutiōem pꝛo eo· ꝛ cum eſt
abſolutus ab excōmunicatione po-
ſtea tu eum abſolue a peccatis et
non pꝛius· Thomas. Si autem po-
tes eum abſoluere habendo in hoc
ſpecialem auctoꝛitatem ſi non ab-
ſoluiſti eum in pꝛincipio quod de-
centius fuit · nec tamen eſt multa
vis ſi fiat in fine confeſſionis: dū-
modo fiat ante abſolutionem a pec
catis:abſolue eum per hunc modū
vt infra· Pꝛimo exigendum eſt ab
eo iuramentum vt ſit paratus ſta-
re mandatis eccleſie que illi fiēt ꝑ
illa cauſa.quo iuramento pꝛeſtito
iniungat̄ ei hoc·ſ· ſi incidit facien-
do contra aliqueꝫ canonem pꝛopo-
nat nō amplius facere contra illū·
Si vero pꝛo offenſa vel damno fa-
cto in alium pꝛomittat ſatiſfacere
quantū poteſt·ꝛ hoc facto denuda
tis humeris confeſſoꝛ ſeu abſoluēs

cum diſciplina vel virga percutiat eum dicẽdo pſalmũ: Miſerere mei deus ſm magnam miſericordiã ⁊c. vel alium pſalmũ penitentialẽ dando ictũ pro quolibet verſu. Poſtea ꝟo Gloria patri. Sicut erat. finitis ſubiungit kyrieleiſon xp̃eleiſon kyrieleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas. ꝟſi. Saluum fac ſeruũ tuum. ℟. Deus meus ſperãtem in te ꝟſi. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ꝟſi. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius nõ apponat nocere ei. ꝟſi. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ꝟſi. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Deus cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere: ſuſcipe deprecationem noſtram: ⁊ hunc famulum tuum quem ſententia excõmunicationis ligatum tenes miſeratio tue pietatis abſoluat. Per xp̃m dominũ noſtrum. Auctoritate omnipotentis dei ⁊ beatorum apoſtolorum Petri ⁊ pauli ⁊ domini pape vel archiepiſcopi vel epiſcopi mihi conceſſa ego abſoluo te ab hoc vinculo excõmunicationis quã incurriſti propter iniectiõem manus violente in clericum vel religioſum. vel propter ingreſſum in monaſterium monialium in caſu non conceſſo ⁊ huiuſmõi. Et ſi pluribꝰ ſententijs eſt ligatus eſt dicendum totiens. Ego abſoluo te ab excõmunicatione quam incurriſti propter talem ⁊ talem cauſam. Et ſi pluries ꝓpter eandem cauſam dicendum eſt totiens quotiens incurriſti totiẽs abſoluo te ⁊ reſtituo te ſanctis ſacramẽtis eccleſie ⁊ cõmunioni ⁊ vnitati fidelium in nomine patris et filij ⁊ ſpiritusſancti amen verberãdo eum vſq; amen.

¶ Nota tñ ꝙ iſta forma quãuis debeat obſeruari: vt ex. de ſen. excõ. c nuper. non tñ ita neceſſaria quin ſimplici ꝟbo fieri poſſit ſm Pe. de palu. ⁊ Joan. de ligna. Sicut ergo excõmunicatio fieri poteſt ſimplici verbo. quãuis non debeat fieri. ſic ⁊ abſolutio. extra de regu. iur. c. omnis res. Sed quando fieret huiuſmodi abſolutio in publico: vt erga mulieres forte tunc eſſet omittenda hmõi verberatio ne denudetur peccatum.

¶ Si ꝟo quis propter rem ablatam alteri eſſet excõmunicatus. quãuis reſtituerit non tamen eſt abſolutꝰ niſi iudex qui contulit ſenteutiam eum abſoluerit. Et hoc declarandum eſt perſonis poſt abſolutionẽ ab hmõi. Vel ſi non eſt aliqua ſententia ligatus ſi habet aliquos caſus peccatorum epiſcopo reſeruatorum de quibus nõ potes abſoluere

nihilominus abſolue eum ab illis a quibus potes ſub hac forma: Si teneris aliquo vinculo excõmunicationis minoris ego te abſoluo et reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſie in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Miſereatur tui ⁊c. Filius dei per ſuam miſericordiam te abſoluat. ⁊ ego auctoritate qua fungor abſoluo te ab omnibus peccatis tuis a quibus poſſum te abſoluere in nomine patris ⁊c. Peccata vero a quibus non poteſt eum abſoluere exprimat ei imponens vt habeat recurſum ad epiſcopum vel eius vicarium propter huiuſmodi abſolutionem ⁊ dicat ea ſibi in confeſſione. vel ſi eſſet ſimplex ⁊ neſciret ita bene exprimere factum ſuum ſcribat ꝯfeſſor in cedula illud vł illa ſi ſunt plura vt illam portat penitens epiſcopo vel eius vicario ſub hac forma vel ſimili.

¶ Latorem vel latricem preſentiuꝫ pro homicidio vel inceſtu tali gradu et huiuſmodi cõmiſſo abſoluendum veſtre paternitati tranſmitto vt abſolutionis beneficium impendendo ⁊ ei ſalutarem penitentiam iniungẽdo ipſum ſancte eccleſie reconcilietis. Qꝫ ſi epiſcopus vel vicarius remittat eum ad confeſſorem ipſum auctoritate illius iterum abſoluat ab omnibus ⁊ imponat penitentiam pro illo pro quo nondũ ſim poſuerat. Et cautum reddat illum ne illam cedulam alteri legendam tradat. vel etiam ipſe cõfeſſor ſi poteſt vadat pro eo ad epiſcopum pro auctoritate ſi ſibi velit dare. Si vero ille non habet caſum de reſeruatis. vel ſi habet confeſſor poteſt de omnibus abſoluere premiſſa abſolutione ab excommunicatione minori ⁊ alijs vt ſupra. Miſereaẗ tui omnipotẽs deus ⁊c. Filius dei per ſuam piſſimam miſericordiam ⁊c. Ego auctoritate qua fungor abſoluo te ab omnibus peccatis tuis in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. ⁊ facit tunc ſignum crucis cum dicit: In nomine: ſuper illum. Nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper penitentem: immo nec dicens ſm Thomam. precipue ſuper mulieres. magis eniꝫ decet ſignatio crucis. Et poſtea addat: Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ⁊ merita beate Marie virginis ⁊ omnium ſanctorum ⁊ ſanctarum dei merita et quicquid boni feceris vel proponis facere ⁊ mala que ſuſtinebis ſint tibi in remiſſionem omnium peccatorum tuorum. Que verba nõ ſunt omittenda: quia ſunt magne vtilitatis. ſ. omnia hmõi cũ habeãt vim ſatiſfactiõis ex virtute clauium et ſic magis valeant. Tho.

¶De penitentia iniungenda
penitenti·

IN iniungendo ꝟo penitenti
tiam penitenti hoc maxime
attendendum eſt ſm omnes: vt ſci
licet talem des ꝙ credas eum om/
nino perficere quantūcunqꝫ ſit ma
gnus peccator· et ſm Chriſoſtomū
melius eſt in hmōi reddere ratio/
nem de nimia miſericordia q̄ꝫ diui
na iuſticia·xxvj. q·vij·c. alligant·
Dando etiā libertatem ꝙ cum vna
die omittit ſcꝫ orōnem iniunctam
vel ieiunium poſſit in alia implere
Si ꝟo dubitatur de aliquo ne faci/
at penitentiam: puta ieiunium: di/
cas ꝙ faciat loco ieiunij elemoſinā
vel aliud· Orationes ꝟo perſonis
que de facili ſolent recidiuare in
mortale raro dande ſunt vel ꝑ pau
cos dies dande ſunt· Jeiunia vero
elemoſine ꝛ peregrinationes ꝛ hu/
iuſmodi poſſunt dari ꝑ plures di/
es: quia hmōi etiam ſi fiant in mor
tali non ſunt reiteranda: quia va/
lent quantū ad effectum queꝫ poſt
ſe relinquunt poſt expletionem in
ſatiſfaciente cum quis reuertit̄ ad
gratiam·Tho·Querēdum eſt etiā
a penitente ſi poteſt vel dubitat fa
cere penitentiam ſibi datam: quia
tunc non eſſet danda vel cōmutan
da vel remittenda eſſet·

¶Declarandum eſt etiam peccato
ribus magnis ſm Hoſt·ꝙ ſm regu
las eccleſie taxatas·xxiij·q·1·c· pre/
dicandum·pro quolibet mortali eſ
ſet ſeptennis penitentia iniungen
da·ꝛ ideo nō credat peccata ſua le
uia quia parua datur ei penitentia
quia hoc fit ne dimittat quod eſſet
ei mortale ꝛ oporteret ei ꝯfeſſioneꝫ
iterare ſi eſſet oblitus eius· Poteſt
etiam admoneri ꝙ faciat aliquod
memoriale de penitētia ſibi iniun/
cta vt melius illius recordetur· ꝛ ſi
obliuiſceretur ꝙ ad te reuertat̄·vel
ſi nō poſſet bene facere illam tu cō/
mutabis eam ſibi· Si ꝟo poſtea re/
cordat̄ de aliquo peccato criminali
quod tunc fuit oblitus: ſi tunc po/
teſt habere tui copiam reuertat̄ ad
te: quāuis nō ſit ei neceſſarium·vel
vadat ad alium. nec tenet̄ niſi tm̄
illud dicere·

¶Si habet vota que non poteſt im
pleer vl̄ dubitat·ſi tu habes in hoc
ſpecialem auctoritatem diſpenſa·
vel potius in aliud pium cōmuta.
Si vero non habes auctoritateꝫ re/
mitte eum ad epiſcopuꝫ vel eius vi
carium·

¶Caue etiam ne iniungas penitē/
tiam per quā fiat preiudicium alie
no viro aut per quam detur occa/
ſio ruine ſpiritualis alicui aut per
quā poſſit manifeſtari alterius pec
catum occultum· Confeſſum auteꝫ

De infirmis amittentibus loquellam vide quae sub tertio sequitur

quantum potes ſtudeas ad contri/
tionez inducerere verbis ſiue ante
ſiue in proceſſu ſiue poſt confeſſio/
nem vt non dicat peccata ſua qua/
ſi fabulas ſed cum deteſtatione. Et
vt ait Aug. Caute ⁊ aſtute aliquan/
do interrogando que credit illum
ex verecundia occultare.

¶ Circa vero turpia et carnalia pec/
cata non deſcendas nimis ad par/
ticulares circumſtantias. poſtꝙ ha
betur ſpecies ſufficiēs peccati ⁊ hu
iuſmodi a remotis interrogando.
ne addiſcant hoīes malicias ⁊ pec
cata que neſciunt. Tho. Admonen
dum eum ſuper omnia vt vitet ma
las ſocietates. frequentet confeſſi/
onem. audiat ſepe verbum dei. que
rat orationes ⁊ participationes bo
norum que fiunt in religionibus ⁊
indulgentias.

¶ De infirmis. c. xvij.

Irca infirmos ſic agendū eſt
Aut enim talis eſt in pericu/
lo mortis aut non. Dico autez peri
culum mortis nō ſolum quia in ex/
tremis ꝯſtitutus: ſed quia frequen
ter contingit homines mori ex illa
infirmitate ⁊ medici dubitant: In
tali caſu poteſt quilibet abſolui a
quolibet ſacerdote de quolibet pec
cato ⁊ a qualibet ſententia abſqꝫ li/
centia cum periculum eſt in mora.

Talis enim infirmus aut iam ami
ſit loquelam vel vſum rationis: pu
ta quia iam freneticus. aut nō. Et
in primo caſu ſi bene viuebat vt bo
nus fidelis ⁊ frequentabat ꝯfeſſio/
nem. cōmunionem ⁊ hmōi. ſi petie/
rit ſacramenta quāuis ex inſpirato
ei talia acciderint. vel etiā ſi maluſ
⁊ obſtinatus diu pſeuerans in pec/
catis ⁊ diu nō confeſſus. ſi petit ſa
cerdotem vt cōfiteretur ⁊ oſtendit
ſe velle facere omnia que debet ⁊ in
terea factus eſt mutus vel freneti/
cus ⁊ periculum eſt in mora debet
preſupponi cōtritus. ⁊ faciente ali/
quo confeſſionez generalem pro eo
ſicut fit in populo: ſacerdos faciat
abſolutionem ab omni ſententia ⁊
peccato ⁊ poteſt iniungere circum/
ſtantibus aliquid pro eo faciendū
vel heredibus aut cōſanguineis ꝓ
eius anima ſi volunt acceptare. De
inde debꝫ dari euchariſtia a ꝓprio
ſacerdote ſeculari. ꝙuis non ſit cō/
feſſus: quia non potuit. vel ab alio
ſacerdote ſeculari non autem reli/
gioſo ſi nō habuit licentiam a pro/
prio ſacerdote vel epō. alˀs ipſe reli/
gioſus incideret in excommunica/
tionem papalem in hoc caſu et hoc
verum eſt niſi timeretur de expui/
tione vlˀ vomitu eius: quia tunc nō
deberet ſibi eucharistia ſed extre/
ma vnctio tantum. immo etiā ſi nō

A 86

potuit cõmunicare: quia ꝓpter fre
neſim non ꝑmitteret ſe vngi poteſt
ligari ⁊ ſibi violenter dari. Aſtan/
tibus autem infirmo debet credi ſi
perhibent teſtimonium ꝙ petierit
confeſſionem ⁊ oſtenderit ſigna cõ
tritionis. Si autem non eſt diu cõ/
feſſus. vel q̃a notorius peccator in/
currit ſubito amentiam ⁊ mutitatẽ
vel infirmitateꝫ. nec prius nec poſt
oſtendit ſigna cõtritionis nil ei da
ri debet nec ſacramenta nec eccleſi
aſtica ſepultura. Si ꝟo nec loquelã
amiſit nec amentiaꝫ incurrit debet
ab eo exigi pura confeſſio peccatoꝝ
plus ⁊ minus ſm̃ ꝙ patiat̃ tempus
Nam ſi eſt in extremis de principa
libus eſt interrogandum. permaxi
me inducendo eum ad contrioneꝫ
cum ſpe venie. ſed ſi nõ eſt ita in ex
tremis ⁊ vellet facere generalẽ con
feſſioneꝫ de tota vita ſua ſicut mul/
ti infirmi fecerunt. quãuis non ſit
neceſſarium de his que rite al's cõ/
feſſus eſt iterare confeſſionem: ad/
mittenda eſt ⁊ tandẽ abſolutio im/
pendenda ab omni ſententia excõ/
municatiõis ⁊ ab omni peccato mo
do ſupradicto in. c. precedenti. ita
tamen ꝙ ſi ligatus eſſet aliqua ex/
cõmunicatõne a qua cõfeſſor extra
illud periculum nõ potuiſſet abſol
uere debet ei iniũgi ꝙ ſi euadat in/
firmitateꝫ q̃ꝫcitius cõmode poteſt
preſentet ſe ei ad quem ordinarie
ſpectabat abſolutio illius excõmu/
nicationis. al's ſi non faceret reinci
deret in eandem excõmunicationẽ
extra de ſen. excõ. c. eos. li. vj. Sed ſi
erat detentus aliquo peccato de ca
ſibus epiſcopo reſeruatis non opor
tet ꝙ iniuugat ei ꝙ poſt ſanitatem
ad epiſcopum vadat pro abſolutio
ne: quia ad illud non tenetur ſed
ſufficit ſibi illa abſolutio.
¶ Nota tamen ꝙ ſi talis eſſet vſura
rius publicus non poteſt talis ad/
mitti ad confeſſionem cõmunionẽ
⁊ ad alia ſacramenta niſi facta pri/
us cautione de reſtitutione vſura/
rum vel promiſſione ab heridibus
de hmõi. Et ſi in caſu ꝙ amiſiſſet
ipſe loquelã vel vſum ratiõis oſten
dat poſt ſigna contritionis ſm̃ for
mam iuris que habet̃ in. c. quanq̃ꝫ.
de vſur. li. vj. His peractis non eſt
penitentia infirmo iniungẽda: q̃a
eam facere nõ poſſet ſed innoteſcẽ/
da. vt. di. xxvi. q. vij. c. ab infirmis.
declarando ſibi: Talem tibi dareꝫ
penitentiam ſi eſſes ſanus. quãuis
deberes facere multo maiorem ſm̃
regulas eccleſie: ſed quia nõ potes
modo cum eris ſanus facies hoc vl'
illud. vel venies ad me ⁊ tibi dabo.
Iſtud tamen vltimũ non videtur
ſecurum: quia raro reuertũtur pro
penitentia. Si ꝟo deus aliter de te

diſponeret dimittas ꝑ anima tua tantum pro penitentia.

¶ Poteſt etiam iniungi amicis vel conſanguineis aliquid pro penitē/tia ſi vterqꝫ acceptat et ſi credatᷣ ꝙ ſatiſfaciēs ſit in ſtatu gratie. ſuper omnia enim auiſandus eſt vt ſi debet aliquid alicui vel ratione malefícij vel contractus vel depoſiti vel aliter declarat bene vt nō diſcedat cum alieno ab hoc ſeculo ne ineter/num damnetᷣ. Et de reſtitutione ⁊ legatis ad pias cauſas pro aīa ſua ita diſponat ꝙ cito cogantur executores expedire ⁊ non prolongare ſi/cut ſepe ⁊ quotidie faciunt. ꝙ ſi nollet ſufficiēter diſponere de reſtitu/tione fienda nō eſt abſoluēdus. Exhortandus eſt aūt ad contritionē ſimul ⁊ confidentiā diuine miſeri/cordie exemplo latronis et meritis paſſionis xpi. Si aūt haberi nō poſſit copia ſacerdotis. quāuis ſit bo/num habere in hmōi periculis: in mari videlicet bello vel infirmita/te vel morte violenta laico cōfiteri tn̄ non eſt neceſſariū. quod ſi fiat ⁊ quis euadat tenetur talis iterū de illis omnibus peccatis confiteri: qa non habebat ille claues eccleſie. Si vo infirmus non eſt in pericu/lo mortis ſi habet caſum excōmunicationis vel peccata reſeruata epō debet confeſſor ire vel mittere ad epiſcopum ſi poteſt pro auctoritate hmōi tamen modo tali ꝙ non pro/dat peccatorem. niſi prius ille ſibi dederit licentiam nominandi eum Si vo infirmus habet indulgenti am in articulo mortiſ a papa appropinquante morte ſic poteſt fieri abſolutio poſt omnia ſupra dicta pro dicta indulgentia.

¶ Forma abſolutionis in articulo mortis.

Miſereatᷣ tui ⁊cͤ. Auctoritate domini noſtri Jeſu xpi ⁊ beatorū apoſtoloꝝ Petri ⁊ Pauli ⁊ domini noſtri pape. N. ⁊ ſancte romane eccleſie in hac parte tibi ꝯceſſa ſpecialiter ⁊ mihi cōmiſſa concedo et do tibi plenariam indulgentiā ⁊ remiſſionem omniū peccatoꝝ tuoꝝ de quibus ore confeſſus es.

¶ Nota hic an melius ſit dicere de quibus modo confeſſus es an de qͥbus ore confeſſus es ⁊ corde contritus que non cōmiſiſti ſub pretextu iſtius indulgentie inquantum claues eccleſie ſe extendunt. que quidē plenaria indulgentia ſit tibi in au/gmentum virtutis ⁊ gratie ⁊ acquiſitionis vite eterne in nomine pa/tris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti amen.

¶ Forma abſolutionis ab excōmunicatione minori.

Ego te abſoluo a vinculo ex/cōmunicationis quam incur

riſti participando cum excõmuni/
catis in caſu nõ conceſſo· in loque/
la.in cibo vel potu ꝛ hmõi· ꝛ reſti/
tuo te ſanctis ſacramentis eccleſie
in nomine patris et filij ꝛ ſpiritus/
ſancti amen·

¶ Nota ꝙ in abſolutõe ab excõ
municatiõe maiori debet primo exi
gi iuramẽtum vt ſcꝫ iuret ſtare mã
datis eccleſie que·ſ·fient ei ab abſol
uente ꝑ tali materia·quo facto im/
poni ei debent mandata rõnabilia
vt ſatiſfaciat ei quem leſit vel dam
nificauit ſi poteſt · ſi tñ ꝑ hmõi eſt
excõicatus precipue ei iniungendũ
eſt ne amplius veniat contra illum
canonem·Vel ſi fuit excõicatus ꝑ/
pter verberationem clerici non am
plius verberet·Secundo exutis hu
meris abſoluendus debet verbera/
ri cum virga dicendo pſalmũ:Mi/
ſere mei deus vel alium pſalmum
penitẽtialem ad quemlibet verſum
dando vnum ictum·Poſtea ſubiun
gat Pater noſter· Et ne nos·Sal/
uum fac ſeruũ tuum ꝛc· prout pau/
lo ante notatũ eſt· Deus cui propri
um eſt miſereri ꝛc·tandem habens
auctoritatē abſoluat ſic dicendo:
Auctoritate dei omnipotentis ꝛc.
prout ſupra plene dictum eſt·

¶ Forma abſolutiõis a peccatis ex/
cõmunicationis minoris·

I teneris aliquo vinculo ex/
municationis vel participationis
a qua poſſum te abſoluere ego ab/
ſoluo te ꝛ reſtituo te ſanctis ſacra/
mẽtis eccleſie in nomine patris ꝛc·
Dominus noſter Jeſus xp̄s te ab/
ſoluat ꝛ ego auctoritate qua fũgor
abſoluo te a peccatis tuis in nomi/
ne patris ꝛc· Omnia bona que fece
ris vel facies ꝛ quicquid pateris vl'
patieris ſint tibi in remiſſionẽ pec/
catorum tuorum omnium ꝛ in au/
gmentũ gratie ꝛ premium vite eter
ne amen·

¶ Forma ſacramenti baptiſmatis·

Ego te baptizo in no· pa· ꝛ fi·
ſpi·ſanc·amen· Tho· in iiij·
Ego ꝛ amen non ſunt de ſubſtãtia
ſacramenti tamen dici debẽt ex ſta
tuto ꝛ conſuetudine eccleſie·Sed ſi
dubitatur:Si es baptizatus non te
rebaptizo:ſi non es baptizatus ego
te baptizo in nomine patris ꝛ filij ꝛ
ſpirituſſancti amen·

¶ Forma confirmationis ſeu chri
ſmatis dande per epiſcopum·

Conſigno te ſigno crucis et
chriſmo te chriſmate ſalutis
in noīe pa· ꝛ fi· ꝛ ſpi·ſan· amen· In
fronte detur ꝛ cum chriſmate con/
ſecrato ab ep̄o·Tho·in·iiij·

¶ Abſolutio a peccatis·

Ego te abſoluo a peccatis tu/
is in nomine patris ꝛ filij et
ſpirituſſancti amẽ·Omnia ꝙ alia

ſunt ad bene eſſe. Tho.

¶ Forma extreme vnctionis. et primo ad oculos.

Per iſtam ſanctam vnctionē et ſuā piiſſimā miſericordiam parcat tibi dominus quicquid per viſum deliquiſti. ſm ordinem fratrum predicatorum. Uel ſic ſm clericos ſeculares: Quicquid vitiorū oculo deliquiſti inungo oculos tuos iſto oleo ſanctificato in noīe patris etc. Tho. in. iiij. ſed ſeruāda eſt prior. ſ. Gregoriana. Et fienda eſt vnctio in ſex locis corporis vel minus. Primo in vtriſqꝫ oculis dicendo vt ſupra. Secundo in vtriſqꝫ auribus dicendo: Per iſtā ſanctā etc. vt ſupra vſqꝫ ad illud: quicqd: et exinde ſic: deliquiſti per auditum vel auriū vitio deliquiſti. Tertio ī naribꝰ dicendo: Per iſtā etc. quicqd p odoratū vel nariū vitio deliquiſti. Quarto in ore clauſo dicendo: Per iſtam etc. quicquid per guſtum deliquiſti. vel quicquid oris vitio deliquiſti. Quinto in vtriſqꝫ manibus ab intro in palmiſ dicēdo: Per iſtā etc. quicquid deliquiſti per tactum vel tactus vitio. Sexto in pedibus ambobus in parte ſuperiori dicendo: Per iſtam ſanctā etc. quicquid deliquiſti per greſſum vel inceſſū vel receſſum vel talium vitio deliqſti. Clerici ſeculares addunt ſeptimam ad lumbos que fieri debꝫ vbi eſt conſuetudo. licet non vtatur ordo predicatorum erga fratres et fit in renibus dicendo: Per iſtam ſanctam vnctionem etc. quicquid lumborum vel per carnis vitiū deliquiſti. Et dum fiunt vnctiones dicantur hec verba ſemel tantum.

¶ Forma conſecrationis corporis xpi.

Hoc eſt ſm Tho. in. iiij. Hoc eſt enim corpus meum. Enim tn̄ nō eſt de ſubſtantia cōſecratōis nihilominus tamen nō debet omitti al's peccaret mortaliter.

¶ Forma cōſecrationis ſanguinis.

Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui et eterni teſtamenti myſteriū fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remiſſionem peccatorū. Omnia enim verba hec ſunt de ſubſtantia conſecrationis preter enim ſm Tho.

¶ Forma ordinum in primo.

Ui cum ſint ſeptē ſm Tho. quilibet habet ſuam formā.

¶ Sciēdū eſt ſm Tho. in. iiij. ꝙ tūc imprimit̄ caracter ſeu recipit̄ ordo cum porrectū inſtrumentū illiꝰ ordinis tanqꝫ materiā ab epō dicente formā illius ordinis tangit manum ordinantis ad illum finem.

¶ Forma hoſtiarij.

Illis q ordinantur ad hūc or

dinem tradit epiſcopus clauem ec/
cleſie dicens: Sic agite quaſi reddi
turi deo rationem pro his rebus q̄
his clauib⁹ recluduntur. Archi. vo
hoſtiū eccleſie facit illos tangere.

¶ Forma lectoratus.

Hic tradit ep̄s codicē de quo
lecturus verba ſicut prophe:
vt miſſale vel ep̄laꝝ librum dicens
Accipite ꝛ eſtote verbum dei lecto/
res habituri ſi fidelit᷑ ꝛ deuote im/
pleueritis officium veſtrum partez
cum his qui verbum dei ab initio
miniſtrauerunt.

¶ Forma exorciſtatus.

Hic tradit epiſcopus libelluz
in quo ſcripti ſunt exorciſmi
vel illum vbi exorcizatur aqua bene
dicta vel alium dicens: Accipite et
cōmendate memorie ꝛ habetote po
teſtatem imponendi manum ſuper
energuminos ſiue baptizatos ſiue
cathecuminos.

¶ Forma accolitatus.

Hic tradit ep̄s ceroferarium
id eſt candelabrū dicens: Ac
cipite ceroferarium cum cereo ꝛ ſci
atis vos ad accendenda lumina ec
cleſie mancipati. Accipiat etiam vr
ceolum vacuū ab archidyacono di/
cente epiſcopo: Accipite vrceolū ad
effundendum vinū ꝛ aquam in eu/
chariſtiam ſanguinis xpi.

¶ Forma ſubdyaconatus.

Hic datur calix vacuus cum
patena ab epiſcopo et vrceo/
lus cum aqua ꝛ manili. i. bacili. et
manutergio ab archidyacono dicē
te: Videte cuius miniſteriuz vobis
traditur ꝛ ideo ſi vſqꝫ nunc fuiſtis
tardi ad eccleſiaz ammodo debetis
eſſe aſſidui. ſi vſqꝫ nūc fuiſtis ſom/
nolēti ammodo vigiles. ſi vſqꝫ nūc
ebrioſi ammodo ſobrij. ſi vſqꝫ nunc
inhoneſti ammodo caſti. Oblatio/
nes que veniunt in altari panes ꝓ
poſitionis appellantur. de ipſis ob
lationibus tantū debꝫ poni in alta/
ri quantum poſſit populo ſufficere
ne aliquid putridum in ſacrario re
maneat. Palle vo que ſunt in ſub/
ſtratoria altaris in alio vaſe debēt
lauari. in alio corporales et pallee.
Ubi aūt corporales lote fuerit nul/
lum aliud lintheamen debet lauari
i pſa debꝫ ī baptiſterio mergi. ideo
admoneo vt vos exhibeatis ita vt
deo placere poſſitis.

¶ Forma dyaconatus.

Hic tradit epiſcopus librum
euangeliorum dicēs: Accipi/
te poteſtatem legendi euangelium
in eccleſia dei tam pro viuis q̄ꝫ pro
defunctis in nomine dn̄i amen.

¶ Item epiſcopus ponit manū ſu/
per caput eius dicēs: Emitte in eū
queſumus ſpiritumſanctum ꝛc.

¶ Item dat ei ſtolam dicens: Acci pite ſtolam. vt patet in pontificali In datione tm̄ euangeliorum libri ſm Tho. caracter imprimitur.

¶ Forma preſbyteratus.

Hic epūs tradit calicem cum patena preparata. i. cū vino in calice ꝛ hoſtia in patena. al's nō reciperet caracterē ſm Tho. ſi nō eſſet preparata dicens: Accipite poteſtatem offerre ſacrificiū deo miſſamq; celebrare tam pro viuis ꝙ̄ p defunctis in nomine domini amē. Item ab epiſcopo imponitur man⁹ ſuper ordinandum ꝛ omnes ſacerdotes cum eo ibi preſentes dicente ipſo epiſcopo: Oremus dilectiſſimi domini ꝛc̄. vt in pontificali. Pet. de Tarantaſio dicit ꝙ in impoſitione manuum imprimitur caracter: primum tamen verius eſt et cōmuni⁹ ſm Tho. in porrectione calicis preparati. Item inungūtur manus ſacerdotis cum ordinatur ab epiſcopo dicente: Conſecrare ꝛ ſanctifica re ꝛc̄. Item aptat ſibi ſtolam ſuper humeros dicens: Accipite iugum domini ꝛc̄. Item veſtit eum cum caſula. i. planeta dicens: Stola innocentie ꝛc̄. ¶ Nota ergo ꝙ ſi primum fuerit omiſſum. i. porrectio calicis preparati totum debet iterari quaſi nihil ſit factum. Si ꝟo iſtud fuerit obſeruatum ꝛ aliquid de predictis alijs fuerit omiſſum nullo modo debet iterrari ordinatio: ſed qḋ omiſſum eſt debet ſuppleri ab epiſcopo in alia ordinatiōe et interim non celebret.

¶ Forma ſacramenti matrimonij.

Forma ſacramenti matrimonij non eſt determinata. Eſt aūt forma illa expreſſio ꝯſenſus per verba vnius in alteꝝ cōiugū: vt accipio te in vxorem vel accipio te in virū. vel cū interrogat̄ ſi vult talez in vxorem vel virū ꝛ reſpōdet ꝙ ſic vel ſi nō poteſt loqui per ſcripturaz vel alia ſigna exprimētia ꝯſenſum.

¶ Explicit tertia pars ꝛ per conſequēs totus tractatus ſiue ſummula de cōfeſſore cū interrogationib⁹ fiendis Reuerēdiſſimi fratris Antonij Florentie archiepiſcopi.

¶ Eiuſdem incipit. c. i. de reſtitutionibus in genere. in quo ponūtur xx. manus rapientium quarū quelibet habet qnq; digitos ſeu modos ꝛ ſic ſunt centum modi in quib⁹ fit reſtitutio vel erogatio: vt patet in ij. parte ſumme tit. ij.

E prima manu feneratoria poteſt ītelligi illud qḋ habetur Apocal. xvij. Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiā

189

coccineam: id eſt diabolum haben-
tem in manu eius poculum aureū.
Hec mulier eſt cupiditas que ī ma
nu .i. in opere vſure habet diuitias
quas ſitit. ſed nō extinguitur ei⁹ ſi
tis ſed ſolum delectaṫ in videndo.
Hec autez quinqꝫ modos ſicut ma-
nus habet quinqꝫ digitos.

¶ Et primus eſt in pignorib⁹ quā-
do ſcꝫ quis ꝓ mutuo alteri facto re
cipit pignus ab eo rei mobilis: vt
veſtimentū ſeu lucrum equi ſeu hu
iuſmodi. Aut īmobilis: vt poſſeſſi-
onem ex qua capit fructū ſeu lucrū
nō computans in ſortem quod vſu
ra eſt niſi in caſu cum gener a ſoce-
ro quouſqꝫ habeat ab eo doteſ ſuſti
nēs onera matrimonij accipit poſ-
ſeſſionem ab eo in pignus. extra de
vſur. c. ſalubriter. Et de hoc diffuſe
in .ij. parte ſum. ti. i.

¶ Secundus digitus ſeu modus
eſt in depoſitionibus: cum ſcꝫ quis
deponit pecuniam apud mercatorē
vel campſorem vt vtaṫ ea. ſaluo ta-
men capitali ſuo ⁊ cum intentione
principaliter aliquid percipiēdi vl
tra ſortem: nulla tamen facta pacti
one ſuper hoc etiam vſura eſt. xiiij
q. iij. ſi feneraueris. Et de hoc in .ij
parte ſum. tit. c. i.

¶ Tertius modus in emptōnibus
⁊ venditionibus cum ſcilicet ven-
ditur merces vltra iuſtum precium
⁊ ratione dilatiōis temporis in ſol
uendo precium ⁊ hoc in ſe rem illaꝫ
intendebat ſeruare in futurū quan
do tantum quantū vendit vel plus
ſperabat valituram. Similiter quā
do rem emit minus iuſto eo ꝙ anti
cipat tempus ſolutionis precij an-
teqꝫ recipiat mercem: vtputa tem-
pore veris triticum recolligendum
Et hoc niſi dubium eſſet vtrū plus
minuſue ſit reſ illa valitura. de hoc
extra de vſur. c. in ciuitate. ⁊ c. naui
ganti. et de hoc diffuſe in .ij. parte
ſum. ti. i.

¶ Quartus in campſionibus et fi-
ctis aſſecurationibus: vt in cambi-
is que dicunṫ per Venetias. ⁊ cam
bijs que fiunt in Romana curia ꝓ
bullis que ſunt vere mutua cū vſu-
ra et cum ipſemet ſibi ſatiſdator ſi-
mulatus ⁊ verus mutuator eſt. ar.
xiiij. q. iij. c. pleriqꝫ. ⁊ de hoc i. ij. par
te ſum. ti. i.

¶ Quintus in mutuis cū expreſſis
lucri pactionib⁹ ſiue in pecunia ſi-
ue in operibuſ ſiue in alijs q̄ precio
poſſunt eſtimari. ar. xiiij. q. iij. c. pu
tant. ⁊ de hoc in .ij. par. ſum. ti. i.

¶ Manus raptoria eſt que manife
ſte rapit aliena. Manu violenta: id
eſt raptoria eripit pauperem: ſcꝫ de
us. Thob. xxv. Et habet quinqꝫ di-
gitos ſeu modos.

¶ Primus cōſiſtit in vſurpatis do

minijs ciuitatum caſtrorum ꝛ villarum ex quibus omne emolumentum quod inde percipit rapina eſt

¶Secūdus eſt in talijs iniuſtis qn̄ ſcꝫ dn̄s ciuitatis imponit collectas vltra debitū conſuetudinis vel ſtatuti: ſed vitia indebita operariorū exigit ꝛ non ſoluit eis de labore. vel ſi ciuitas eſt libera quando nō pro rata ciuibus imponunt ſed nimis aliquos grauant.

¶Tertius eſt in pedagijs ꝛ gabellis illicitis: quando ſcꝫ imponunt domini terrarum. vl' ciues noua pedagia ſine licētia principis vel etiā ſi antiqua vel noua cum licentia non ſeruant vias ſuas cum tamen poſſent.

¶Quartus in latrocinijs terreſtribus vel maritimis vel piratis q diſcurrunt mare predando ex naufragio etiam in mari proiecta ſibi accipere ad rapinam pertinet vel etiam de repreſalijs illicitis. de quibus in. iij. par. ti. ij.

¶Quintus in perſonis capiendis ꝛ vendēdis que libere ſunt ſeu chriſtiane. Nam et ſi pagani ſeu ſarraceni capti in bello iuſto efficiantur ſerui capientium vnde ꝛ vendi poſſunt vt ſerui ꝛ emi: non tamen chriſtiani. Debent ergo iſta reſtitui ſi poſſunt vt dicit Aug. xiiij. q. vj. c. ſi res. De his habes in. ij. parte ſumme tit. i.

¶Manus furatoria eſt cū quis accipit occulte aliena neſciente domino. Apoc. Qui furabatur iam non furetur ſed magis operetur manibus ſuis. Fur videtur operari manibus alienis inquantū accipit lucrum de manib⁹ alieniſ. Et hec manus habet quinqꝫ digitos.

¶Primus eſt inuentorum detentione: qn̄ .ſ. quis res alterius inuētas que nō habentur pro derelicto ſibi retinet. xiiij. q. iiij. c. ſi qd. et de hoc habes in. ij. par. ti. i.

¶Secundus eſt in illicita preſcriptione: qn̄ ſcꝫ quiſ preſcribit aliena mala fide: ſciens .ſ. illa eſſe aliena: nec' aliquo iuſto titulo habuiſſe. c. poſſeſſor. de re. iur. in. vj. de hoc habes in. ij. par. ſum. ti. i.

¶Tertius eſt in rei pignorate cōmodate vel depoſite vſu: qn̄ ſcꝫ dominus rei nō conſentit et tenet̄ de vtilitate inde habita. ꝛ ſi amitteret ex culpa ſua tenetur reddere. Ray. de hoc in. ij. parte ſum. ti. i.

¶Quartus in occulto reꝝ vſurpatione ſiue hoc fiat a filijs de rebus parētum ſiue ab vxore de reb⁹ viri ipſo neſciente ſiue a ſeruis de reb⁹ dn̄oꝝ ſuoꝝ a diſpenſatoribus de reb⁹ patronoꝝ ſuoꝝ ſiue a diſcipulis de reb⁹ magiſtroꝝ ſuoꝝ. ſiue ab extraneis de reb⁹ aliorum. etiā ſi hoc

190

facerẽt dãdo inde elemoſinas pau-
peribus niſi in extrema neceſſitate
conſtitutus·xiiij. q·iiij·c.forte· De
hoc in·ij·parte.ti·i·per totum·

¶ Quintus in religioſa appropria-
tione: qñ ſcz religioſus aliquid re-
cipit vel neſciẽte prelato ſuo vel al-
teri dat propinquo vel extraneo vl'
cum occultat ꝛ vt ꝓpria retinet ac-
quiſita per eum·vel data non para
tus ſuperiori libere aſſignare·xiij·
q.i·c·non dicatis·Et de hoc habes
in·iij.parte ti·i·

¶ Manus bellatoria eſt vbi ſcz ra-
piuntur ꝛ furta ꝛ rapine ꝛ ſacrile-
legia·Manum ſuã miſit hoſtis: ſcz
bellando ad oĩa deſiderabilia·De-
ſiderabilia aũt ſunt blada.pecunie
edificia·vaſa aurea tẽpli· ꝛ alia or-
namenta· ipſum templũ ad qđ mi-
ſit manum exercitus Nabuchodo-
nozor bellans contra Hieroſolymã
rapiendo·inducẽdo ꝛ deſtruendo·
Et hec manus habet quinqꝫ digi-
tos ſeu modos: videlicet·

¶ Primus eſt cum dominus vel cõ
munitas aliqua aſſumit iniuſtum
bellum·nam qui ad hoc concurrũt
adiuuando·conſulendo. cooperan
do: de omnibus damnis illatis ad
uerſarijs. etiam ſi nihil inde proue
niret ad eos tenent̃ ſatiſfacere·xiiij
q.v·c·non ſane·in fi·

¶ Secundus eſt ꝙ tenetur de om-
nibus damnis ꝛ expenſis quas pa-
tiuntur ſubditi ſui qui inuolunta-
rij ſunt et coacti·Nam vltra expen-
ſas quas faciunt aliquando ab ad-
uerſarijs debellantur ꝛ capiuntur
ipſi ꝛ bona eorum·Uarius eſt enim
belli euentus·vt c.ſi culpa·extra de
iniur·ꝛ dam·da·

¶ Tertius eſt quia qui habet iu-
ſtum bellũ ea que capit ꝛ deſtruit
vel hoc quod facere permittit ſuis
ſicut cõiter faciunt ſatiſfacere tene
tur· xxiij·q·i·c· militare· Bona au-
tem capta iuſte ab inimicis que de
bent condiuidi occultando ꝛ reti-
nẽdo ſibi furatur·xxiij·q·v·c·dicat·

¶ Quart⁹ eſt cũ iuſte bellãs rapit
bona eccleſiarum nõ incaſtellatarũ
aut bona clericoꝝ ꝯtrarie partis vl'
etiã viatores peregrinos vel alios
innocentes·di·lxxxvj·c.ſingulis·

¶ Quintus eſt quando habens iu
ſtum bellum ex ſua inertia ꝛ craſſa
negligentia nõ defendit ſuos cum
poſſet· et precipue cum eſt condu-
ctus mercede ad bellandum· ꝛ ſimi
liter cum poſſet debellare inimicoſ
ꝛ ſic finem facere guerre vt plus lu
cretur ex duratione prelij· vel quia
corruptus ab aduerſarijs nõ fideli
ter gerit negocium tenetur · extra
de iniur·ꝛ dã·da·c·ſi culpa· De his
omnibus habes in·iij· parte tit·ij·
c·de bello·

¶ Manuſ damnifica vſatoria. dcil tur Prouer. xvj. Si manus ad ma/ num fuerit non erit innocens ma/ nus. ⁊ qn̄ vna manus non ſufficit ad vnū opus alia iuuat. ſicut aliqn̄ ſi vnus non ſufficeret ad rapiendū vel furandum vel damnificanduꝫ alium ⁊ tunc adhibet adiutoriū al/ ter. et hec eſt manus ad manū ad/ iuncta ⁊ talis quāuis non ſit prin/ cipalis vel nil perueniat de rapina vel damno ad eum: tamen tenetur ⁊ quia non eſt innocens ſed in cau ſa. Et hec habet quinqꝫ digitoſ qui continenꝰ in hoc verſu: Juſſio con ſiliū. conſenſus. palpo. recurſus.

¶ Primus eſt cum quis mādat fie/ ri rapinam. furtum. vſurā vł aliud damnum. ⁊ ex hoc ſequitur effectꝰ damni quod a'ls non fuiſſet factuꝫ talis tenetur inſolidum etiaꝫ ſi nil peruenit ad eum. Sic ⁊ tutor ⁊ pro curator ⁊ factor qui pro pupillis vł pro alijs faciunt contractus vſura rios tenentur ſi illi pro quibus fe/ cerunt non ſatiſfaciant cū ſint prin cipaliores.

¶ Secundus qn̄ cōſulit ita ꝙ ex il/ lo ſequitur damnū quod al's nō fu iſſet factū. talis etiā tenetur inſoli/ dum etiā ſi nil ꝑuenit ad eum. Si aūt fuiſſet factū etiā ſine illo ꝯſilio ⁊ aliqd plus factū eſt ad illud plus tenetur. Jnno. ⁊ Hoſt.

¶ Tertius eſt cōſenſus. ſ. coopera/ tionis non mentiſ tm̄: puto qn̄ vnꝰ vel plures faciunt aliquod furtum vel damnū ſimul: ita ꝙ vnus nō fa ceret ſine altero teneꝰ quilibet in/ ſolidum. ſecus cū etiam ſine illo fa ctum fuiſſet. tn̄ cū al's ſe reperit ad damnificandū. tunc enim tenetur ſolū de damno illato per eum qui etiam eſt mediator ſcienter alicuiꝰ contractus fraudulēti vt ſenſales tenentur tales de damnis.

¶ Quartus eſt palpo. ſ. cum quis adulando ſeu laudando aliquē de furto vel de damno. ſ. ꝙ ſit ſtrenuꝰ ex hoc inducit euꝫ ad faciendū ma/ lum qui al's non feciſſet. et idem ſi detrahendo eum ad hoc inducit.

¶ Quintꝰ eſt recurſus. i. cum quis receptat fures ⁊ damnificantes et ex hoc ſequuntur damna vel etiam raptā rem cū queriꝰ ⁊ ipſe occultat propter qđ nō pōt recuperare. Offi cialis etiā q pōt ſine ſue pſone peri culo obſtare ne fiat damnū vel ra/ pina manifeſtare fures ⁊ ablata et nō facit tenetur. Hec Tho. Alber. Pet. Ric. in. iiij. di. xv. Jnno. Ray. Vul. De his in. ij. par. ſum.

¶ Manꝰ participatoria. ſ. de re fu/ rata vł vſuraria. ⁊ de hoc poteſt in telligi illud Jone. iij. Recedet vnuſ quiſqꝫ ab iniqtate que ī manu ſua eſt. Et hec habet quinqꝫ digitos.

191

¶ Primus eſt participando de hu-
iuſmodi per donationē· talis enim
cui donatur cū hoc ſcit debꝫ redde-
re dn̄o ei⁹ rem ablatā·donū aūt da
tū ab vſuraria cū oīa bona ſua ſint
obnoxia reſtitutioni tenet̃ etiā red
dere vel ſibi vel his potius quibus
vſurarius habet reſtituere·

¶ Secundus eſt ꝑ vitiationem· Fa
milia enim raptoris vel vſurarij vl'
vxor vel filij qui nō habent niſi de
rapinis vel vſuris tenent̃ ſatiſface
re de cōſumptis·ſed habendo etiaꝫ
alia bona comedendo vel vtēdo re-
bus male ablatis in prima ſpecie te
netur de eo qđ conſumit· Ray·

¶ Tertius eſt per dotationem· Fi-
lia enim que dotat̃ per eum qui nō
habꝫ niſi de vſuris vel al's male ab-
latis: marit⁹ qui hoc nouit non po
teſt recipere dotem ⁊ receptā tene-
tur reſtiture creditoribus ſoceri et
ipſa etiam filia mortuo marito te-
netur reſtituere dotes. Ray· de hoc
in·ij·parte·ſum·ti·i·

¶ Quartus participando de re ra
pta vel furata per emptioneꝫ· Qui
enim emit talia ſcienter vel ignorā
tia facti craſſa tenet̃ reſtituere cū
inuenerit dominum rei vel paupe-
ribus erogare ſi illum ignorat· Si
etiam talia emit probabiliter eſti-
mans eſſe venditoris: poſtea ſciēs
fuiſſe ablata, tenetur nihilominus
dn̄o reddere ſi cognoſcit· Vel pau-
peribus rem vel precium erogare ſi
nō inuenit. Ray· ⁊ de hoc in·ij·par-
te ſum·ti·i·

¶ Quintus per legatū vel heredi-
tatōnem· Intelligitur enim heredi
tas deducto ere alieno. Heres ergo
vel legatarius eius cui⁹ bona ſunt
obnoxia reſtitutioni, vel ex ꝯtractu
vel ex quaſi maleficio furti fraudis
⁊ vſure et hmōi vel quaſi oīa tenet̃
reſtituere de tali hereditate vel le-
gato· extra de vſur·c.michael.

¶ Manus ſacrilega: videlicet vſur
patio circa ſacra et eccl'iaſtica· Job
xv· Tendit aduerſus deū man⁹ ſcꝫ
ſacrilega· Hec eſt man⁹ ſacrilegi Ali
chanoris quā extendit cōtra exem-
plum dei cōminatus ipſum fundi-
tus deſtruere·ſed ipſo occiſo ſuſpē-
ſa eſt ⁊ lingua auida Machabeo cō
tra templum·ij· Machabe·xv·⁊ hec
habet quinqꝫ digitos·

¶ Primus eſt cū auferuntur ſacra:
vt calices ⁊ paramenta·cruces·reli
quie ⁊ alia hmōi·

¶ Secundus eſt qn̄ auferuntur ali
qua ⁊ ſi non ſacra tamen de loco ſa
cro: vt in eccleſia· ⁊ de vtroqꝫ·xvij·
q·iiij·c·quiſquis·

¶ Tertius eſt qn̄ fit incendiū vel
effractio ī loco ſacro·i. iniurioſe te-
netur etiā ſatiſfacere·vel etiaꝫ infe
runt alia damna eccleſijs vel perſo

nis eccleſiaſticis: vt exigēdo gabel/
las ⁊ pedagia·extra de cēſi·c·quā q̄
in·vj·Aut imponendo collectas.ex̄
de iniu·⁊ dam·da·c·aduerſus·Aut
faciendo repreſalias contra perſo/
nas eccleſiaſticas.c·⁊ ſi pignoratio
nes·extra de iniur·

Quartus eſt cū clerici male tra/
ctāt bona eccleſiaꝝ dilapidando in
debite·alienando in pompas. ⁊ la/
ſciuias expendendo·conſanguine/
os ditando·xij.q.ij·c·nullus·⁊ bo/
na debita pauperibꝰ vel clericis vł
reparationi eccleſie ſubtrahēdo de
bent reſtituere·

Quintus cum ſubtrahuntur le/
gata facta eccleſijs·xiij·q·ij·c·q ob/
lationes· vel nō ſoluuntur decime
vbi cōſueuerunt ſolui·vel cum non
eſt legitime in beneficio conſtitu/
tus ſed p intruſionem vel per ſymo
niā vel habet aliquod impedimen
tū irregularitatis·tenet̄ enim fru
ctus pceptos reſtituere·de reg·iur·
li·vj·de his in·ij.par ſum.ti·i·

Manus iniuſte iudicatoria·Bea
tus qui excutit manꝰ ſuas ab omni
munere·Iſa·xxxiij· ſcꝫ obſequij pe/
cunie ⁊ laudis· per munera eni fre
quenter puertit̄ iudiciū· ⁊ hec ma
nus habet quinq̄ digitos·

Primus eſt qñ iudex ſeu quicūq̄
officialis dat iniuſtam ſententiam
ex certa ſcientia quacūq̄ de cauſa:
ſiue odio. ſiue amore· ſiue corruptio
ne pecunie·⁊ talis tenetur de omni
damno ⁊ intereſſe parti leſe· Ray·
xj·q·iiij·c·quattuor·

Secundus eſt qñ ex ignorantia
craſſa profert iniuſtam ſententiam
non enim debebat ſe ponere ad id
ad quod nō erat idoneꝰ cū pericu/
lo alteriꝰ.ſecus ſi deceptꝰ ꝯſilio aſ/
ſeſſoris qui putabat̄ idoneꝰ ex ma/
licia vel ex ignorantia craſſa male
conſulentis . tunc tenebit̄ aſſeſſor
parti de expenſis ſm Ray·

Tertiꝰ eſt qñ notabili negligen
tia protulit iniuſtā ſn̄iam: puta qa
noluit laborare ad legēdū in libris
q̄ potuiſſet inuenire·⁊ videt̄ etiam
teneri·vt·c·ſi culpa·ex̄·de iniur·

Quarto qñ accipit pecuniā pro
iudicando vel nō iudicādo aut be/
ne vel male·Ray· Etiā talem pecu
niam retinere nō poteſt ſed paupe/
ribus dare vel reddere danti·

Quintus cū non vult iudicare ⁊
dare ſn̄iam prout poteſt ⁊ debet ne
diſpliceat habenti iniuſticiam aut
vt damnificet ius habentē ⁊ talis
tenet̄ ſi pars poſtea amittit iuſtam
cauſam·vel ſi remittat penas·vł di
minuat iniuſte cū non poſſit tenet̄
cōitati ſi auxerit penā iniuſte tene
tur ei qui ſoluit·Tho·⁊ Ray·de his
in·ij·parte ſum·ti·i·

Manus in iudicio iniuſte aſſiſto

ria·De hac·Ne iungeſ manum tuã
vt pro impio dicas falſum teſtimo/
nium·Exodi·xxiij. Iſa·xxj· Eruite
oppreſſum de manu calumniantis
Et hec habet quinq3 digitos ſm q
q̃nq3 genera hoīm ibi concurrunt·
ſc3 aduocatus· iuriſcõſultus· actor
τ procurator·teſtis τ reus.

¶Primus ergo eſt aduocat⁹ qui ſi
ſcienter aſſumit ad defendendũ in
iuſtã cauſam obtinẽs victoriã cau/
ſe de omni damno tenetur aduerſa
rio ſi clientulus nõ ſatiſfecit·Tho.
ij·ij·q· Si ꝟo nõ obtinet tenetur
clientule de expenſis: qñ videlicet
dixit ſibi cauſam eſſe iuſtam cũ al's
ille nõ litigaſſet· ſed ſi aſſumit cau
ſam iuſtam τ ex craſſa ignorãtia vl'
notabili negligentia perdit videt̃
teneri clientulo de damno ſuo·c·ſi
culpa·ex̃·de iniur·τ dam·

¶Secundus iuriſcõſultus ſi ſcien/
ter preſtat malũ conſilium vel frau
dulentum· vnde ius habẽs perdit
cauſam ſiue ſit ille cui conſulit ſiue
alter tenetur de dãnis inde ſecutis
Si ꝟo fideliter conſuluit vt ſcit nõ
tenetur·vt in·c· nemo ex cõſilio· de
reg·iur·li·vj.

¶Terti⁹ eſt actor τ ꝓcurator q ac
cuſat aliquẽ falſo crimine vel petit
indebitũ ſcienter. tenetur de omni
damno qđ inde recipit etiã aduer
ſarius de expenſis·Tho.ij·ij·q·

¶Quartus eſt reus ſi negat veri/
tatẽ de qua iuridice interrogatur
negãdo debitũ pecunie tenet̃ acto
ri·negando aũt crimen vnde ſequi
tur accuſatori mors vel mutilatio
vel alia pena vel fatigãdo ſcienter
appellationib⁹ vel dilationibus te
netur ad arbitrium boni viri.

¶Quint⁹ teſtis· ſi ex falſo teſtimo
nio eius ſcienter facto actor vel re/
us incurrunt aliquod damnũ iniu
ſte tenetur talis in ſolidum· extra
de iniur·c·ſi culpa·Et ſi accipit pe/
cuniam pro teſtimonio ferẽdo etiã
vere tenetur illa pauperib⁹ eroga/
re·xiiij· q·v·c· non ſane · Et de his
omnibus in·ij·par·ſum·ti·i·

¶ Manus fraudatoria· Job.xxxj·
In manibus meis non adheſit ma
cula·ſ.fraudis · Et hec habet q̃nq3
digitos ſeu modos·

¶Primus eſt in rerum quiditate:
dum ſcil3 vna ſubſtantia venditur
pro alia: vt vinum limphatum pro
puro·aurum vel argẽtum archimi/
atum pro puro τ hmõi·

¶Secundus eſt in quantitate: vi/
delicet cum dantur diminute men
ſure vel põdera:puta.xj· vncie pro
libra·vel in vaſis de vino oleo triti
co τ hmõi·vel in cannis de panno
laneo·lineo.τ hmõi·

¶Tertius eſt in qualitate vt cum
vendit̃ res defectuoſa: vt vinũ vel

caro corrupta pro bona·animal vi/tioſum ꝛ claudicans pro ſano non diminuendo de ꝑcio ꝛ multo grauius eſſet vendendo rem nociuam et periculoſam homini·

¶Quartus eſt in precij inequalitate:vt cum venditur res plus iuſto precio ꝙ̄ valeat ſcienter·vel cū multo minus precio emitur quia vēditor non cognoſcit rem vel quia ducitur maxima neceſſitate.

¶Quint⁹ eſt in gabelle debite vel pedagij ſubtractione: videlicet qa occulte introducit rem ad ciuitatē vel aſſerit eſſe pro alio vel minoris quantitatis vt min⁹ ſoluat·Hi oēs tenentur ſatiſfacere ſm Tho·ii·ij·q.ꝛ Ray.de his omnibus habes in ij.parte ſum·ti·i·c·

¶Man⁹ falſificatoria·Job·v·Qui diſſipat cogitationes malignoꝛuꝫ ne poſſint manus eoꝛuꝫ implere qđ ceperunt manifeſtando:ſcꝫ falſitates eorum·Et hec habet quinqꝫ digitos ſeu modos·

¶Primus eſt in ponderibus ꝛ mēſuris faciendo falſas monetas vel eis vtēdo falſis ꝛ diminutis in vēdendo ꝛ emendo menſuris exceſſiuis·tenetur etiam talis de damnis inde ſecutis illis ꝛ talibus·

¶Secundus eſt in falſis monetis fabricando eas falſas vel inciden/do.aut falſatis ꝛ diminutis pro legitimis ſcienter vtendo vltra peccatum tenetur de damnis leſis·

¶Tertius eſt in bullis apl'icis falſis·vel per ſurreptionem obtentis cū·ſ·expreſſum eſt falſum in ſupplicatione omiſſum illud exprimendo quo enarrato non obtiuuiſſet·Bn̄ficium enim vel gratia ſic obtenta nō valet·vnde tenet̄ ſatiſfacere de emolumento per ipſas obtento·

¶Quart⁹ eſt in inſtrumētis ꝛ ſcripturis falſificatis:vt teſtamētis in quib⁹ ſcribunt̄ legata aliter ꝙ̄ diſponant̄ a teſtatoꝛe·vl' ſcripture vbi apparent debita ꝛ caſſant̄ ꝛ hmōi·

¶Quintus eſt in falſis partubus: vt cū mulier concipit per adulterium vel ſupponit ſibi alienū partuꝫ que tenetur de omnibus que cōſumit filius putatiuus de bonis mariti de his q̄ vt filio legitimo de hereditate relinquerent̄·c·ſi culpa·ex de iniur·ꝛ de his ī·ij.par·ſū·ti·i·

¶Man⁹ ꝓditoria·de qua xps Luce·xxij·Ecce manus tradētis mecū eſt in mēſa·nō enim fit ꝓditio niſi ꝑ familiares·ꝛ hec hēt·v·digitos·

¶Primus eſt in caſtris populis et terris:quando ſcꝫ quis aufert legitimo dn̄o ꝛ dat pꝛoditoꝛie alteri qui ibi non habet ius·talis tenetur de omnibus damnis inde ſecutis·

¶Secundus eſt in perſonis qn̄ qs tradit dn̄m ſuum vel amicū in ma/

193

nus inimici occidendū vł redimendum vel impediendū a negocijs ſuis teneť illlis ad omne intereſſe.

¶ Tertius in rebꝰ qñ pecunias vel alia bona ſui dñi amici ꝑcurat deuenire ad manꝰ inimicoꝝ aut cum aſſociat ſe cum aliquo vt ducat ad locum vbi ſpolietur.

¶ Quartus eſt qñ ſecreta reuelat ſui dñi vel damnificat: vł aduocatꝰ ſecreta cauſe quã defendit aduerſario pãdit: vt ſe poſſit defendere tenetur de dãnis. ex. de iniur. c. ſi culpa. ⁊ de his in. ij. par. ſum. ti. i.

¶ Quintus. ſ. cū quis vtiť inſidijs nõ ſeruãdo pacta ꝑmiſſa. etiã ſi eſſet hoſtis. dummõ ⁊ ipe ei ſeruat fidem ⁊ nõ alˀs. vt. xxxiij. q. i. c. noli.

¶ Manus ſymoniaca. ⁊ de hac. iij Regum. xiij. Quicunq; volebat implebat manū ſuam: ſcꝫ pecunia quã dabat ⁊ fiebat ſacerdos. Et hec habet quinq; digitos.

¶ Primꝰ eſt accipere pecuniam vel alia tpalia ꝓ ſacris aut bñficijs cõferendis vel collatis ꝑ modū precij nõ per modū elomoſine. ⁊ talẽ pecuniã retinere nõ poteſt ſed paupibꝰ debet erogare vel eccleſie in cuius iniuriã data eſt. Tho. ij. ij. q. c.

¶ Secūdus accipere pecuniam appreciatiue pro alijs rebus ſacris: vt eccleſijs altaribus cõſecratis. aqua baptiſmali conſecrata. oleo ſancto ⁊ reliquijs ſanctorum. ſepulturis loci ſacri. iure patronatus. ingreſſu religiõis ⁊ hmõi. talis pecunia nõ poteſt retineri ſed oportet eam erogare pauperibus vel eccleſie ꝓ qua eſt cõmiſſa ſymonia.

¶ Tertiꝰ eſt pro ſpũalibꝰ exercitijs vt pro p̃dicando. orando. viſitãdo. eligendo. ꝯfirmando. a correctõne deſiſtendo. curã aiaꝝ exercendo. cõſecrãdo ⁊ hmõi alia recipiendo pecuniã exactiue vel partionaliter vł appreciatiue teneť pauperibꝰ erogare vel eccleſie in cuius iniuriam data eſt. ſed per modū elemoſine ſibi retinere poteſt ſic data.

¶ Quartꝰ eſt qñ accipit bñficium ſimplex vel curatū aut dignitatem ſymoniace: qa tenetur reſignare et fructus ide pceptos reſtituere etiã conſumptos. deductis expenſis factis in vtilitatem bñficij illius etiã pro colligendis fructibus.

¶ Quintus eſt de medietatibꝰ ad procurandū officium vel beneficiū eccleſiaſticū vel aliquod ſpũale. hi teneñ pecuniam propter hoc receptam pauperibus erogare. hec oĩa Tho. ij. ij. q. c. Ray. ⁊ Inno. de his in. ij. par. ſum. ti. i. per totum.

¶ Manus impeditoria. Eccle. xij. Ue duplici corde ⁊ manibus malefacientibus. i. impediẽtibus bona alioꝝ. ⁊ hec habet quinq; digitos.

¶ Primus eſt quando quis impe-dit aliquem a cōſecutione alicuius officij vel bñficij. ⁊ ſi iam illud erat conſecutus ⁊ poſſidebat et iniuſte procurauit auferri ſibi tenetur ſa-tiſfacere in totum. Si vo nondum erat conſecutus ſed in via habēdi tenet̃ ad arbitriū boni viri. Tho. ⁊ Ric. in. iiij. di.

¶ Secundus eſt qñ impedit fruct⁹ prouenturos alicui⁹ agri vel vinee videlicet effodiēdo ſemina deſtru-endo vineas arbores ⁊ hmōi. qui te-nebitur ad quantum eſtimant̃ fru-ctus ĩ illo dubio valituri. Tho. in iiij. Tenendo etiam columbarias ⁊ non ſufficienter paſcendo colum-bas vnde damnum inferunt ſemi-nibus vł fructibus tenent̃ de dam-nis. Pet. de pal. in. iiij.

¶ Terti⁹ eſt de his q faciunt ſtatu-ta vel capitula ne vſure ſolute poſ-ſint repeti vel ꝙ poſſint cogi hoīes ad ſoluendū ⁊ q iudicāt ſm ea vel etiam ſine ſtatutis dant ſententiaꝫ ꝙ ſoluantur vſure. vel ſolute nō re-petantur. hi tenentur ad reſtituen-dum eas ſi vſurarij non reſtituant impediunt enim reſtitutionem. ij. q. iij. c. conſentit.

¶ Quartus eſt de his qui dant lit-teras emunitorias debitoribus in-iuſte ne poſſint cogi a creditorib⁹ ad ſoluendū eis cum poſſint. hi te-nentur illis de illis damnis.

¶ Quintus eſt de iniuſte impedie-tib⁹ ne quis poſſit exequi negocia ſua honeſta occultādo inſtrumēta vel ſcripturas per que manifeſtat̃ ius ſuum vel impedientes ne quis accedat ad iudicem eccleſiaſticum ĩ cauſa qua poteſt vbi faciet ſibi iu-ſticiam vel aliter iniuſte ⁊ malicio-ſe impedientes iter ſuum ad iudi-cium ad negocia ſua vnde recipit damnū ⁊ de his tenetur.

¶ Manus luſoria. de qua pōt intel-ligi illđ Job. xxxj. Si id eſt nō oſcu-latus ſum manū meam in abſcon-dito. Luſor eniꝫ cū vincit attribuit man⁹ induſtrie. vñ aliqñ oſculat̃ eā vt cā lucri. ⁊ hec hꝫ qnqꝫ digitos

¶ Primus cū decipit̃ in ludo: vide-licet per falſos taxillos aut cartas dicendo mendaciū ⁊ ſic vincit. te-netur enim reſtituere de precepto.

¶ Secundus eſt qñ vincit alijs qui alienare nō poſſunt: vt ſunt ſerui fi-lij familias. ꝓcipue pupilli. vxores. religioſi ⁊ hmōi. hec oportet reſtitu-ere illis qui habent curā illoꝝ.

¶ Tertius qñ vincit ei queꝫ indu-xit ad ludendum multa importuni-tate cum non vellet ludere vel vo-lentem a ludo recedere inuitū deti-net tenetur reſtituere.

¶ Quartus quando vincit in loco vbi prohibetur ludus et per leges

mandat᷑ fieri reſtitutio que nec per
diſſuetudinem ſunt abrogate. ⁊ tūc
etiam tenetur reſtituere perdenti
ſm Tho. ij. ij. q. Ric. i. iiij. Ray. In
no. ⁊ alios.

¶ Quintus eſt quādo vincit in lo-
cis vbi nō prohibetur ludus. vel ſi
prohibetur leges ſunt abrogate per
contrariam conſuetudinem ⁊ tunc
debet pauperibus erogare. Utrum
vo non de neceſſitate vel de hone-
ſtate vide in. ij. parte ſum. ti. i. c. de
ludo vbi plene.

¶ Manus locationis ⁊ conductio-
nis vitiatoria. de hac Deutero. xxiij
Uidebit ꝙ infirmata ſit manꝰ. i. de
ficiens opꝰ in locando ⁊ cōducēdo
⁊ hec habet quinqꝫ digitos.

¶ Primus qn̄ quis locat alteri rem
vitioſam ſciens: vt equū claudican
tem vel domū ruituram. qui tenet̄
de damno inde ſecuto illi tali.

¶ Secundus eſt qn̄ nimis notabi-
liter exigit precium de re locata do
mo. agro. veſte. ⁊ hmōi. vel qn̄ au-
fert ab eo rem locatā ſine cauſa ra-
tionabili ante tempus conuentum
tenetur enim ei de damno. Ray.

¶ Tertius qn̄ conducit quis aliuꝫ
ad operandū nimis paruo ꝑcio no
tabiliter. vel debitā mercedem ni-
mis tardat dare cum poteſt. vnde
ille recipit damnū vel loco pecunie
debite dat ſibi res quas oportet eū
vēdere minori ꝑcio ꝙ̄ debet hic.

¶ Quartus ſi conductus ad operā
ex feſtinantia vel negligentia non
fideliter eſt operatus ⁊ bene vnde
ſequitur damnum ſue rei.

¶ Quintus qn̄ male tractauit rem
ſibi locatam: vt domū vel agrū per
mittēdo deſtruere: vt equos boues
⁊ hmōi nimis fatigando ⁊ hmōi. te
netur talis de hmōi damnis ad ar
bitriū boni viri. Ray. in ſum. Ua-
ſallus aūt qui bona q̄ habet in feu-
dum a dn̄o male tractat ex malitia
vel negligentia tenetur de damnis
⁊ de his in. ij. par. ſum. ti. i.

¶ Manus turpiter lucratoria. De
qua Iſa. i. dn̄s ait: Manus veſtre
plene ſunt ſanguine. i. turpibus lu
cris. ⁊ hec habet quinqꝫ digitos.

¶ Primus eſt lucrum ex opere car-
nali: vt meretricio. lenocinio. cōcu-
binatu. adulterio ⁊ hmōi.

¶ Secundus eſt ex arte vel actu ꝓ
hibito lucrari: vt ex arte mutuandi
vel faciendi taxillos. cartas. fucos.
torneamenta. hiſtrionatu turpi. ſer
uiendo vſurario in numerando pe
cuniā ad vſurā ⁊ ſcribendo ⁊ hmōi
in faciendo diuinationes. incanta
tiones ⁊ hmōi. in ſcribendo inſtru
menta in fraudem vſurarum.

¶ Tertius eſt lucrando tpe prohi-
bito: vt diebꝰ feſtiuis vendendo et
emendo ſine neceſſitate ſcribendo

vel alia opera ob lucrum faciendo.
¶ Quartuſ eſt negociari in locis ꝓhibitis: vt in eccleſijs vendēdo vel emendo vel etiam mittendo ad terras ſarracenoꝝ vel poꝛtādo arma vel lignamina vel victualia ⁊ quecunqꝫ mercimonia ſine licentia pape tenetur illud quod lucratus eſt ⁊ tantundem de ſuo mittere in ſubſidium terre ſancte.
¶ Quintus eſt in extenſione mere cupiditatis vacare negociatiōi vel intentione introducendi cariſtiam. hi omnes debent acquiſita pauperib⁊ erogare: magis tamen ex honeſtate et conſilio q̄ꝫ ex neceſſitate. xiiij. q. i. c. qui habetiſ. Et de hiſ in ij. par. ſum. ti. i.
¶ Manus detractoꝛia. Pſal. Erue ſcꝫ de deus: de manu canis. i. detractoꝛis animam meam. i. vitā. Pꝛouer. viij. Moꝛs ⁊ vita in manibus detractoꝛie lingue. Et hec habet quinqꝫ digitos.
¶ Pꝛimus eſt cum quis accuſat aliquem de falſo ⁊ cōuictus de crimine cōdemnatur. talis tenetur ei ſatiſfacere: non quidē detegendo falſitatem poſtq̄ꝫ eſt punitus reus: qa ſibi īminet periculum perſone ⁊ illi iam punito non ſatiſfaceret: ſed aliter ad arbitrium boni viri ante ſatiſfacere debet q̄ꝫ puniatᷣ. debetqꝫ detegere falſitatem vel deſiſtere ab accuſatione.
¶ Secundus eſt qn̄ extra iudiciuꝫ infamat aliqueꝫ de crimine ſciens nō eſſe verum vel neſciens ſi eſt verum ⁊ tenetur illis quibuſ dixit declarare ſe falſum dixiſſe. niſi ſibi ex hoc īmineret periculum magnum vite ⁊ hmōi. nam tunc aliter pꝛout poteſt debet ſatiſfacere. vel cū libellos famoſos ſuꝑ crimen de eo cōponit vel cantilenas qđ peius eſt.
¶ Tertius quādo aliquod crimen cōmiſſum vere ab alio auget aliq̄d aliud notabile qđ eſt falſuꝫ: vt cum dicit ſe vel aliū turpia colloquia vł geſtus habuiſſe cum aliqua ſed etiam carnalem copulā vel etiam alij dicunt de eo turpitudinem cū aliqua agere tacet ſtudioſe vel aliqua ſigna facit vt credāt verum eſſe qđ non eſt. ⁊ talis tenetur ad declarādum falſum eſſe.
¶ Quartus eſt cum dicit aliquod crimen alterius referens ſe audiuiſſe quod occultum eſt ⁊ ignoꝛatur ſi eſt verum. Et talis quō ſatiſfacere debeat habes in. c. ſequenti. §. iij.
¶ Quintuſ eſt cum dicit crimen alterius vere perpetratum ſed occultum. ſed talis etiam debet famā reſtituere pꝛout poteſt. vel etiaꝫ cum dicit contumeliam in pꝛeſentia aliorum ⁊ talis debet petere veniam. vel aliter ſe cū eis reconciliare.

195

¶ Man⁹ perſone leſoria. Mich. vij
Viri fratrem ſuum venenatum ad
mortem manuum ſuaꝝ dicunt bo-
num. ⁊ hec habet quinqꝫ digitos.
¶ Primus eſt auferendo vitam oc
cidendo alium iniuſte. i. extra iudi
cium ordinarium. ⁊ talis tenet̃ pro
ut dicetur in. c. ſequenti. §. i. de dã
no inde ſecuto.
¶ Secũdus eſt mutilãdo mẽbrum
ĩniurioſe ⁊ tenet̃ de expenſis in me
dicis ⁊ de lucro ꝑdito ſi ex mutila-
tione non poteſt laborare.
¶ Tertiuſ eſt vulnerãdo vel percu
tiendo cum ſit tollendo ſoſpitatẽ ⁊
tenetur ad damna inde ſecuta ei.
¶ Quartus incarcerando. ⁊ ſic tol-
lendo ei libertatem quod faciendo
abſqꝫ rõnabili cauſa tenetur de dã
no qđ inde ſequitur. ſecus ſi facit:
qa eſt debitor vt citius ſibi ſoluat.
¶ Quintus cũ mittit in exilium vł
confinia iniuſte. ⁊ per hoc aufert ei
patriam ⁊ omne damnum quod in-
de recipit. quod cõiter eſt multum
tenetur ei ſatiſfacere.
¶ Manus animaꝝ predatoria. ⁊ de
hac Sapi. i. Impij manib⁹ ⁊ verbis
mortem accerſiunt. ⁊ habet quinqꝫ
digitos ſeu modos.
¶ Primus eſt qñ volentes ingredi
religionẽ ad ſeruiendũ deo aliqs
reuocat. vel iam ingreſſuꝫ ꝑſuaden-
do educit tenet̃ hic illum reducere
quantũ in eo eſt vel ſe vł aliũ pone
re in religionem ſm Pe. de palu.
¶ Secundus quando quis perſua
det alicui aliquod criminale blan-
diendo vt decipiat et multomagis
quando quis aufert alicui virgini-
tatem extra matrimonium ⁊ debet
eam ducere in vxorem vel eam do-
tare ſi poteſt. De hoc infra.
¶ Tertiuſ eſt qñ quis ſuo ſermone
trahit ad errorem fidei vt faciunt
heretici diſſeminantes falſam do-
ctrinam. ⁊ hi tenentur reuocare.
¶ Quartus eſt cum prelati vel pa-
treſfamilias ex ſua negligẽtia per-
mittũt gregem ſuum perire nõ cor-
rigẽtes ⁊ admonẽtes ⁊ multo plus
cum ſuis malis exẽplis eos ad ma-
la prouocant. tenẽtur enim eos cor
rigere. ij. q. i. c. ſcelus.
¶ Quintus cum homines ſuiſ pra
uis actibus alios ſcandalizant: vt
mulieres ſuis ornatibus ⁊ alij tri-
pudijs ac ludis rixis ac blaſphemi
is. ⁊ hi debent ſatiſfacere peniten-
tia ⁊ bonis actib⁹ edificando quos
prius ſcandalizauerant.
¶ Capitulũ ſecundũ de reſtitutio-
nib⁹ in quo oſtendit̃ quid quantũ
⁊ quib⁹ ſit reſtituẽdũ ⁊ quo ordine.
Irca aũt ipſam reſtitutionẽ
ſunt octo vidẽda q̃ ĩ hoc ver-
ſu cõtinent̃: Quis. qd. vbi. ꝑ quos

cui·cur·quō·qn̄· Et q̄a de primo di
ctuȝ eſt ſupra·c·i·§·ij·te ſe· ideo pri
mo omiſſo videndū eſt de aliis·
¶ Quantū igitur ad ſecundū·ſ·q̄d
ſit reſtituendū ⁊ quantū ſciendum
ꝙ ablatū ſi pōt·xiiij·q·vj·c· ſi res·et
ſi eſt aliquid fructificās etiā fruct⁹
eius vel aliter ſatiſfaciendū qn̄ id
reſtitui non pōt· Sed pro hmōi de/
claratōne ſciendū ꝙ damnū poteſt
quadrupliciter inferri· Primo quo
ad aīam auferendo ei virtutes infu
ſas ⁊ morales· Secundo quo ad cor
pus inferēdo ei leſiones corpales·
Tertio quo ad honoreȝ ⁊ famā per
vituperationes verbales· Quarto
quo ad ſubſtantiā ꝑ actiōes crimi/
nales· ¶ Quantū ad primū notan
dum eſt ꝙ quāuis nemo poſſit eſſe
ſufficiens peccati alterius nec ꝑ cō
ſequens ei auferre virtutes directe
⁊ efficaciter: q̄a voluntas cogi non
pōt vbi ꝯſiſtit peccatū· Propter qđ
dicit Ambr· Non eſt ꝙ cuiꝙ noſtrā
aſcribamus erumnā· nemo enim te
net̃ ad culpam niſi propria volūta/
te deflexerit·xv·q·c·non eſt· Poteſt
tn̄ aliquiſ eſſe alteri occaſio magna
peccati· Et decre· dicit: Qui occaſi
onem damni dat damnū quoꝙ de/
diſſe videt̃·c·ſi culpa·ex̄· de iniu·et
dam·da· Poteſt aūt aliq̄s eſſe occa
ſio damni alteri⁹ quadrupliciter·
¶ Primo verbo ſuo inducendo aliū
ad peccatūm· ⁊ ſic qui inducit aliuȝ
ad malum ſuadendo· conſulendo·
precipiēdo id qđ eſt mortale eſt oc/
caſio ꝑditiōis illius: q̄a per hoc au
feruntur illi grā ⁊ virtutes ab aīa·
Vn̄ Aug· Si fratri tuo male perſua
des occidis·ſ· illum quo ad aīam·
de pe·di·i·c·noli· ⁊ talis dānificās
ſm Sco·in·iiij· tenet̃ reſtituere dā
num modo ſibi poſſibili: ſcȝ indu/
cendo eum efficaciter ad penitenti
am ⁊ ad ꝟtutes ſiue act⁹ virtuoſos
⁊ ſi ſola inductio per verba nō ſuffi
cit: q̄a facilius eſt ꝑuertere ꝙ ꝯuer
tere tenet̃ quantū poteſt ad oōneſ
ſuas ⁊ ab aliis ꝓcuratas ⁊ per alio
rum ſuaſiones efficaces· dū tn̄ illis
nō ꝓdat pctm̄ occultum predicti·
¶ Quantū ad ſecundum·ſ·reuocā
do aliquem a meliori propoſito fit
hoc damnum alteri cū reuocat euȝ
a religione in qua perfectius viuit̃
ꝙ in ſeculo· ⁊ talis damnificans te
net̃ ipſum reuocatum ab eo reduce
re ad ingreſſum vel reuerſioneȝ ad
religionem· nam ſm Pe· de palu· in
iiij· nō ſolum ille qui inducit ꝓfeſ/
ſum ad egreſſum religionis tenet̃
ad inducendum ipm̄ ad ingreſſuȝ
religionis vel ad reuertendum: ſed
etiā qui retrahit illū q̄ volebat in/
gredi nec tn̄ intrauerat tenet̃ indu
cere ad ingrediendū· Q̄ ſi ille nol/
let intrare tenet̃ aliū eque idoneuȝ

procurare· qđ ſ... on poſſet tenetur ipſe intrare· Qđ intelligens Ray· ordinis predicatorū qui auerterat quendā ab ingreſſu religionis poſtea pro eo intrauit· Ratio eſt: quia abſtulit dño ſeruum ſuū vouitum vel intraturū· Hec Pe· Sed Sco. dicit hoc eſſe verū de obligato ad religionē obligatione profeſſionis nō aūt de eo qui erat diſpoſitus ad intrandum. Nec dum intrauerat· Rō diuerſitatis eſt: qa ītereſt inter habere ⁊ prope eſſe habere· vnde non tenetur ad tantam reſtitutionez religioni ad quantū teneret̄ ſi fuiſſet in religione: ſed tenetur ad aliqualem reſtitutionem·ſ· aliqualem inductiōem illius vel alterius equiualentis ad ingreſſum religionis· Hec Sco· Idem videtur dicendum de eo qui auertit nouiciū religionem iam ingreſſum aīo permanendi ſicut de profeſſo. nam talis obligatur religioni: ſaltem in genere· ⁊ hoc intelligendū eſt ſi retraxerit illum intentione damnificandi religionem· tunc enim tenetur religioni· Si aūt fecit hoc intentione conſulēdi proprie vtilitati ſine fraude nō tenetur religioni quo ad eum q nondum intrauit: ſed ipſi perſone quā retraxit pſuaſionib⁹ ⁊ alijs bonis ſpūalibus ad equiualentiā eoꝝ in quib⁹ damnificauit· Si aūt quis auerteret aliquem a religionis ingreſſu nō ſimpliciter ſed ab ea vbi diſſolute viuitur intendens prouidere ſaluti eius ī nullo tenetur· xxiij·q.v· de occidendis· Et ex his patet ſm Jo· de rip· ī quodā tractatu de contractib⁹ qꝫ dicendū eſt vt de his q ſcholares retrahunt ⁊ ſubtrahunt doctorib⁹ cum quib⁹ audiunt: qa aut hoc faciunt in odiū doctoꝝ vel volentes ſibi prouidere vl̄ alijs prouidere vel volentes ſcholaribus prouidere. Si primo mō aut ſubtrahit ſcholarem qui iam intrabat ſcholas ⁊ tunc tenet̄ doctori ad reſtitutionem ſalarij ⁊ honoris ſubtracti· ſi etiā doctor cui talis ſubtrabitur ſit melior q̄ꝫ ille cui eum procurat tenetur tali pro quanto vtilitatem ſcientie ſibi ſubtraxit· Si aūt nondū ſcholas intrauit ſed intrare diſponebat non tn̄ tenet̄· lꝫ obligetur ſcholarem inducere vt redeat ad primū· Si aūt hoc facit volendo ſibi prouidere: puta eſt doctor ⁊ vult ſibi de ſcholis ꝓuidere· ſi hoc ſine fraude fecit ⁊ ſcholaris nondū ſe dederit alicui doctori nō credo eum in aliquo obligari: cū cuilibet ſit licitum modo licito ⁊ debito procurare vtilitatem ſuā aliter nō credo ſibi licere. Si aūt hoc facit volēs alijs prouidere: ſicut qn̄ ſcholaris alicuius doctoris ſubtrahere cona

retur ſcholares alijs doctoribus vt intrent cum doctore ſuo in hoc ſolum honorem ⁊ vtilitatem ſui doctoriſ intendens ſi ſubtrahat intrã tem cum alio doctore credo ipſum obligari. niſi forte illi⁹ doctoris cui ſubtrahit eũ inſufficientia ⁊ ſcholaris aliqua ſpecialis cura qua ſibi tenetur excuſet. Si autẽ retrahit intrare volentem cum ex hoc nullum ius doctoris ſit acquiſitum ⁊ hoc ſine fraude facit non credo eũ doctori in aliquo obligari. Obligatᷣ aũt ſcholaris ſi eum retrahat ne audiat meliorem. Si aũt hoc facit vtilitati ſcolaris volens conſulere ⁊ ſuper hoc a ſcholare requiſicus cõſulit ꝙ audiat alium doctorem meliorem: bene facit. Et dicta in his caſibus ſunt ceteris paribus intelligẽda. Jſte enĩ caſus ita eſt varijs modis circumferẽtialis ꝙ vix dari poteſt certa regula. Hec ille.

¶ Quantũ ad tertiũ ſcꝫ damnificã do alios ſuo malo exẽplo: ſicut ſcandalizãt prelati ſubditos ſuos pompis ⁊ laſciuijs ⁊ alijs malis morib⁹ ſuis. mulieres ſupfluis ornatib⁹ et fucis et tripudijs et alij manifeſte peccantes. ⁊ pcipue qñ hoc intẽdũt ſeu ꝯtemnũt ſeu paruipendũt ſcãdalũ alioꝝ ꝑpter qđ alij ruũt in diuerſa vitia. de quib⁹ in euãgel. Ue mundo a ſcandalis ⁊c. Tales tenẽtur ad ſatiſfaciendũ bonis exẽplis manifeſtis. nõ aũt tenentur ob hoc ad aliquã publicã penitentiam: vt dicit Alb. ſed ad edificandũ alios bonis exẽplis manifeſtis ſicut ſcandalizarunt per mala manifeſta.

¶ Quãtum ad quartũ ſcꝫ de ſe ducente virginem ⁊ corrumpẽte extra matrimonium. Dicitᷣ Exodi. xxij. Qui ſeducit virginem ⁊ dormit cũ ea dotabit eam ⁊ habebit eam vxorem aut reddet ei iuxta modum dotis quam virgines ſolent accipere. Damnificauit enim talis illã in caſtitate virginali auferẽdo ei theſaurum irrecuperabilẽ. vñ teneᷣ ei ſaltem ad reſtitutiõem caſtitatis ꝯiugalis accipiendo eam in vxorem vł dotando. Et ſiquidem ꝓmiſiſſet eã ducere in vxorem teneᷣ ad hoc etiã ratione promiſſionis. niſi eſſet nimis diſparis conditionis vñ fraus potuit deprehendi ⁊ tunc ſatiſfaciat ad arbitrium boni viri. Et idem fortius qñ violauit eam. Quãuis autem preceptum legis moſayce allegatũ ſit iudiciale ⁊ inquantũ hoc non obliget: tñ inquantũ eſt ſumptum pro ſtatuto ab eccleſia vel aliqua ciuitate obligat: ſicut patet ex. de iniur. ⁊. dam. da. c. i. ⁊ c. ſe.

¶ De ſecunda damnificatõne que ſcꝫ fit corpori per leſionẽ aduerten

197

dum eſt ꝙ quattuoꝛ modis contin
git: ſcȝ per mutilationem. per per/
cuſſionem. ꝑ incarcerationem. Si
ergo fiat damnuȝ pꝛimo modo ſm
Sco. poteſt ſatiſfacere ſuſtinēdo pe
nam talionis a iudice non autem a
ſe. nec etiam tenetur ſe iudici offer
re ſed captum non licet ſe defende
re aut carcerē infringere ſed inuē/
ta opoꝛtuniate licȝ fugerē ſm Tho.
ꝛ Hen. ꝛ condematus debet patien
ter moꝛtem ferre. Eſt ꝛ alius moꝛ/
bus ſm Sco. ſibi vtilis ad ſatiſfaci/
endū. quāuis ad hoc nō teneatū ne/
ceſſario: vt. ſ. exponat vitaȝ ſuā cau
ſa iuſti belli: vt contra inimicos fi/
dei ꝛ eccleſie pꝛo reſtitutione ſeu ſa
tiſfactione fienda illi cuius vitam
abſtulit. Sed ſi nec hoc vult facere
tenetur ad ſatiſfactionem ſpiritua
lem pꝛo aīa occiſi: vt ad faciendas
elemoſinas pꝛo eo. vel ad ſumendā
aliquam peregrinationem ad limi
na aploꝝ vel ſancti Jacobi et hmōi
pꝛo anima eius ꝛ pꝛocurando alio/
rum oꝛationes inquantum poteſt
nec hoc ſufficit. Sed ſi interfectus
habuiſſet aliquos vt patrem ꝛ ma/
trem. filius ꝛ hmōi. operibus ma/
nuum ſuarum tenetur interfectoꝛ
omnibus illis ad tantuȝ quantū il/
lis abſtulit ſubſidij per occaſioneȝ
eius. Inſuper occiſoꝛ tenetū placere
leſos quantū poteſt. Hec Sco.

¶ Quantū ad ſecunduȝ: ſcȝ de mu
tilatione dicit idem Sco. ꝙ ꝓ hmōi
non eſt ſtatuta aliqua pena in eccle
ſia niſi pecuniaria. ꝛ iſta debȝ reſpō
dere non ſolum damno quod quis
intulit per mutilationē ꝓ toto tꝑe
quo vſurus eſſet quis membꝛo abſ
ciſo: ſed etiaȝ expenſis appoſitis in
curatione. vt habetur ex. de iniur.
ꝛ dam. da. ꝛ vltra hoc tenetū ad pla/
cationem leſi quantum in ipſo eſt
ꝛ ꝯſolationē ipſius afflicti. ꝙ affli/
ctio ꝑpetua eſt. Plus etiā ponderā
da eſt mutilatio paupis ꝙȝ diuitis:
ſi magis egebat parte abſciſa ad vi
ctū neceſſariū: puta ſi abſciſa eſſet
man⁹ dextera ſcriptoꝛis que de illa
arte viuebat. tūc eniȝ magis tenetū.
¶ Quantū ad tertiuȝ videtur deū
optime impoſuiſſe ſatiſfactōnem. ſ.
in leſione vel percuſſione vł vulne
ratione coꝛpoꝛali. Exodi. xxj. vbi di
citur: Si rixati fuerint viri ꝛ ꝑcuſſe
rit alter pꝛoximū ſuū lapide vel pu
gno ꝛ ille moꝛtuus nō fuerit ſed ia
cuerit in lecto: ſi ſurrexerit ꝛ ambu/
lauerit ſuper baculū ſuum innocēs
erit qui percuſſerit. ſ. a moꝛtiſ pena
ſuſtinēda: ita tñ ꝙ operas quas in
terim. ſ. neglexerit impeditus ꝑcuſ/
ſura ꝛ impenſas in medicos nō re/
ſtituat. cui pene addenda eſt recon
ciliatio quantum in eo eſt.
¶ Quantum ad ſatiſfactionem de

quarta leſione·ſ·incarceratione vel detentione ſciendū ꝙ vltra reconciliationem ⁊ veniā petitam leſo fiet ſatiſfactio iniurie prout ſapiēs determinabit·⁊ ſi leſus pluſ vellet exigere ꝙꝫ deberet·ad illud plus nō tenetur ledens vt illum reconciliet· Hec Sco·Sed beatus Tho·in ſum· ⁊ in·iiij·dicit ꝙ in omnibus damnis vbi nec in ſe nec in equiualenti poteſt fieri reſtitutio vt in mutilatione membri ⁊ hmōi: ſatiſfactio fiet per recompenſationem ad arbitrium boni viri· Idem Gul· Et qa tale exilium reputat̄ vt quidā carcer iniur·ideo qui mittit aliquē in exilium vel confiniū qd eſt exilium ad tps iniuſte·tam ipſe ꝙꝫ oēs ī huiuſmodi cā dantes auxiliū aut cōſilium efficax ad hoc tenent̄ exulāti de omni damno inde ſecuto ex hoc ad ſatiſfactionem.ar·ex·de homic· c·ſicut dignū· ⁊ ·xj·q·iij· c· cōſenti·

¶ De tertia damnificatōne·ſ·in fama ⁊ honore ſciendum ꝙ quattuor modis pōt contingere·ſ· per contumelie illationem.per detractiōem· per detractionis ab alijs facte recitationem.per veritatis negationeꝫ cū quis accuſat̄ iuſte · Quantū ad primū dicit̄ quis ꝯtumeliari ſalteri ſeu ꝯtumeliā inferre cū priuatim ei vel coram alijs in faciem dicit ꝯtumeliam importantem notabilē defectum in culpe vocando eū latroneꝫ· lenonē·proditorē·adulteꝝ· ⁊ hmōi vel cum dicit verba exprimentia defectum nature:vt cū dicit intendēſ inde iniuriari:vt vocando eū ſtrabonē vel illegitimū ⁊ hmōi·qd proprie dicitur conuiciū·Qñ igit̄ quis facit hoc aīo iniuriādi vltra offenſam mortalē tenet̄ ſatiſfacere proximo leſo ⁊ ipſum placere quantū poteſt petendo veniā vel alio modo.⁊ hoc in ꝑuato vel publico ſm ꝙ ipſe priuatim vl' publice iniuriā intulit· ſeu cōtumeliā· nam ſi in publico cōtumeliam intulit ⁊ hoc contumelia tus requirit in publico veniam petat tenetur ad hoc ⁊ ſi in ipſa cōtumelia aliqd criminale falſo expreſſit tenetur coram illis qui hoc audierunt exprimere ſe falſum dixiſſe· Aug·Ubi peccatum inortum fuerit ibi moriatur.ij·q·i·c· ſi peccauerit· Ueꝝ ſi prelatus ſubdito·pater filio vir vxori· magiſter diſcipulo· dñs ſeruo dicit verba contumelioſa faciens hoc ex correctione non tenet̄ petere veniam a tali ſm Aug.in regula dicente de prelatis:Si ipſi modum vos exceſſiſſe ſentitis nō a vobis exigitur vt a vobis ſubditis veniam poſtuletis ⁊c·Sed ſi hoc faceret multū iniurioſe et liuore vindicte tunc tenet̄ prelatus ſubdito

petere veniam ⁊ reconciliare leſum
ſm Ray. Uerum ſi contumeliā reci
piens in verbis poſt contumeliā ſi
domeſtice cōuerſatur cum cōtume/
liante ⁊ familiariter videtur oſten
dere ſibi remiſſam iniuriā ⁊ recōci/
liatū fore. ⁊ ꝯſequēter nō teneri alˀs
ad petendū veniā ſm Duran. i ſū.

¶ Quantū ad ſecundū damnū. ſ. p
detractionem. Hoc contingit fieri
principaliter duobus modis.

¶ Primo modo imponendo alicui
falſum crimen verbo. cantilena. vel
libello famoſo. ⁊ talis tenetur illis
coram quibuſ detraxit declarare ſe
falſum dixiſſe quantumcūqꝫ ei ex/
inde exurgat erubeſcentia ⁊ confu
ſio. niſi ex hoc ei īmineret magnū
periculum vite vel aliqđ magnū in
conueniens ſequeretur. ⁊ ſi nouerit
ꝙ is cuius famam abſtulit ſciuerit
detractorem ipm tenetur detrahēs
componere cum īfamato p eum de
iniuria ſibi facta ⁊ veniā poſtulare
in ꝓpria pſona ſi audet vel per aliū
ſi per ſe apte nō pōt. Sed ſi ignorat
diffamatus detrahentem reconcili
etur ei tacito noīe ſuo. ¶ Secundo
modo contingit fieri detractio di/
cēdo aliqđ criminale de alio ſed ve
re ppetratū occultum tñ ſed contra/
debitū ordinem infamie dictū. ta
lis tenetur famā reſtituere infama
to quantū pōt ſine mendacio. tū vt
ſcz non dicat mendacioſe ſe illū in
famaſſe ſed dicat ſe male dixiſſe et
iniuſte diffamaſſe. vel alio cōgruo
modo vt nō credatis ipm eſſe talez
male dixi ⁊ ſtulte locutus ſum ⁊ hu
iuſmōi. Addit Hoſt. ⁊ dicit hoc ſer/
uandū. niſi ex tali publica recogni/
tione ille infamatꝰ ampliꝰ infama/
retur. Et Uul. hoc etiā addit: Non
tenetur qñ periculuz ſibi īminet ex
potentia aduerſarij. Videt̄ inſuper
⁊ hoc ſeruandū qñ crimen qđ priuſ
erat occultū poſt denunciatōem fa
ctum eſt manifeſtum per aliū mo/
dum ꝙ per verba illius non tenet̄
ad hmōi reſtitutionem. qñ etiā nō
pōt quis famā reſtituere ſm Tho.
in ſum. debet per alium modū recō
penſare damnū illud. Vez ſi qs cri
men alicui occultū reuelat non ex
odio vel loquacitate ſed ex caritate
vel iuſticia vel ex neceſſitate. puta
dicit eccleſie ſm ordinem fraterne
correctionis. vel accuſat eum coraz
iudice vel confeſſore cū non poſſit
aliter peccatum ſuū ſufficienter de
clarare vel etiam vt cōfeſſor ore ad
moneat illum vel prelato vt melius
ſibi prouideat ⁊ gregi ſuo. talis nō
tenetur ad fame reſtitutionem ſm
Pe. Ray. ⁊ Alb.

¶ Quantum ad tertium damnum
ſcz recitando detractiones auditaſ
coram alijs non ex ſe aſſerendo nec

tanq̄ȝ certum dicendo ſed ꝙ audi/
uit tale vel tale crimē de aliquo qꝺ
neſcitur ab auditoꝛibus. dicit Sco
tus in.iiij.ꝙ talis ĩcaute ſic loquēs
de alio falſum crimen dicendo:foꝛ/
te ille fecit hoc certe poteſt eſſe ꝙ fe
cerit.aut dicendo ego audiui ꝙ il/
le hoc fecit niſi oſtēderet aliquam
certitudinem maioꝛem q̄ȝ ex relati
one communi non aufert ex natu/
ra actus illi famā in opinione au/
dientium:quia ſi illi firmiter conci
piunt ⁊ credūt illum de quo eſt ſer/
mo criminoſum leues ſunt: quia q
cito credit leuis eſt coꝛde. Pꝛouer.
Uerum quia a ſcandalo puſilloꝛum
cauere opoꝛtet iuxta illud Math.
xviij.Qui ſcādalizauerit vnum de
puſillis iſtis qui in me credunt ex/
pedit ei vt ſuſpendatur mola aſi/
naria in collo eius et demergat̃ in
pꝛofundū.Et quia multi ſunt tales
puſilli ⁊ leues.ideo periculoſum eſt
coꝛā eis talia audita referr̃.⁊ ſi hoc
fiat intentione mala.ſ.ledendi fa/
mā ei⁹ nō facile pōt excuſari a moꝛ
tali.Si autem fiat coram puſillis ⁊
leuibus ex inconſideratione.duruȝ
eſt dicere ꝙ ſit moꝛtale.⁊ dicūt ali/
qui ꝙ ſiqs ex tali relatione alicuiuſ
notam incurriſſe infamie tenetur
famā reſtituere coꝛam illis quibus
locutus eſt de illo.Sed ſi non eſt ſe
cuta infamia non tenetur.

¶Quantū ad quartū damnū con
tingit hoc qn̄ quis accuſat̃ in iudi
cio de crimine qꝺ cōmiſit ſed occul
to ⁊ nō ſufficienter pꝛobabili negat
ſe cōmiſiſſe et ſic indirecte crimen
imponit accuſatoꝛi oſtendens eum
in hoc mendacem ⁊ notat eum de
calumnia. Ubi dicit Sco.in.iiij.ꝙ
negans ſic non tenetur retractare
negationeȝ ſuam qn̄ negauit in pu
blico verum crimen.tenetur tn̄ per
quedā verba ſobꝛia reſtituer̃ famā
illi accuſanti quem indirecte nota/
uit de calumnia dicēdo: nō habea/
tis eum pꝛo calumniatoꝛe credo ꝙ
habuit bonam intentioneȝ in accu
ſando ⁊ hmōi.Econtra cū quis ac/
cuſatur ab alijs falſo de aliquo cri/
mine ex doloꝛe toꝛture cōfeſſus eſt
crimen qꝺ non cōmiſit cum ſe infa
mauerit tenet̃ inquantū poteſt de
clarare ſe falſum dixiſſe.magis enĩ
tenet̃ quis diligere ſe ⁊ ꝯſequenter
conſeruationem vite ſue ⁊ fame q̄ȝ
alios.⁊ ſi ex hoc ſequeretur ĩfamia
ĩmo etiam moꝛs accuſatoꝛis non ei
imputatur ſed malicie ipſius accu/
ſatoꝛis ſi aduertenter hoc fecit vel
inſipienter.Si ex erroꝛe hoc fecit ſi
bi ergo imputet quia ad hoc ĩdebi/
te ſe poſuit cum periculo alterius.
¶Item nota ſm̄ Pe.ꝙ ex iniurijs
illatis ex quibuſcunq̄ȝ modis ſolēt
tria oꝛiri per oꝛdinem in leſo. Pri/

mum eſt rancor in effectu· Secun-
dum eſt ſignum rancoris in effectu
Tertium eſt actio ↄtra iniuriantē
¶Primū ſcʒ rancorē ſtatim debet
dimittere iniurianti·i·nunq̄ʒ habe
re·Secundū debet dimittere cū in-
iurians petit veniā· ⁊ iſta dimiſſio
exterior non eſt aliud q̄ʒ acceptatio
quedā ſatiſfactionis vel indicatio
recōciliationis v̳bo vel facto expreſ
ſa:vt cū offenſus offendentē eleuat
genuflexū ante eū· vel cū dicit dn̄s
parcat vobis ⁊ hm̄oi.Tertium aūt
ſcʒ actionem de iniuria nō tenetur
dimittere niſi facta ſatiſfactione.
¶Sed aduertendū eſt circa ſigna
rancoris ꝙ quedā ſunt remota que
dam propinqua que ingerunt pro-
babilem ſuſpitōnem de rancore: vt
cum aliquis nunq̄ʒ vult iniurianti
loqui vel obuians ei diuertit ab eo
aut toruo vultu ſemꝑ aſpicit eum ⁊
hm̄oi·⁊ iſta ſigna nulli licet retine
re nec ante nec poſt ſatiſfactionem
ſibi factā:qa ab om̄i ſpecie mali ab
ſtinendum eſt ſm̄ Apoſtolū· Unde
talis non debet talia ſigna facere ꝑ
que credat̄ probabiliter eſſe in odio
Signa v̳o remota ſunt que non in
gerunt de odio argumentum· licet
odium ſequeretur : vt ſunt ſubtra-
ctio familiaritatis ⁊ ſeruiciorꝫ ali-
quorꝫ ⁊ ſimilia· ⁊ illa licet retinere
oībus ſiue poſt ſatiſfactionem ſiue
ante:dummodo non fiat malo ani
mo·ſed pro maiori ſui et alteriꝰ pa-
ce·nō aūt tenetur iniuriatus que-
rere pacem vel recōciliationē iniu-
riantis ipſo nō penitente·niſi in ca
ſu·ſ·cū crederet ꝓbabiliter ꝙ ꝑpter
hoc liberaret animā eius a mortali
odio ⁊ non eſſet occaſio mali : puto
q̄a ex hoc iniuriās ſupbiret vel au-
daciā ſumeret ſimilia faciendi vel
oſtenderet ex hoc iniuriatū offen-
diſſe ⁊ hm̄oi· Hec omnia Umbertꝰ
in expoſitione regule· Debet autē
fieri ſatiſfactio vel reſtitutio fame
q̄ʒcitius poteſt ⁊ adeſt oportunitas
ſine aliȷs periculis·

¶De quarta damnificatione.ſ.re-
rum exteriorum notandum primo
ꝙ reſtituenda eſt res rapta vel fu-
rata vel alio modo vſurpatiue habi
ta in propria ſpecie immo in indi-
uiduo ſi ipſa habet̄· nec poteſt dari
alia ꝓ ea eiuſdē bonitatis·niſi for-
te pecunia contra voluntatem dn̄i
ipſius rei·iiȷ·q·i·c·reintegrāda ſūt
omnia ſpoliatis · Et hoc verū niſi
in caſu cū vſurpatio rei aliene eſſet
occulta ⁊ reſtitutiōe eius in ſua ſpe
cie detegeretur raptor·vel aliud in
conueniens ſequeretur· tunc enim
ſufficeret dare precium eius·
¶Secundo notandū ꝙ ſi ipſa res
mala ablata periȷt morte: vt animal·

vel ſibi aufertur nihilominus reſti tuere tenetur ſm Ray· et alios. Si autem deteriorata eſt in bonitate· vel diminuta in precio ſupplendũ eſt precium:quia debet reſtitui euſdem bonitatis ſm Ray·nã ſi equus vel bos ablatus eſt penes raptorez debilitatus:ita vt eſtimetur·v.ſalſorum qui prius valebat decem:reſtituet decem non quinq·Similiter ſi furatus eſt ſextarium frumenti valenſ tunc ſolidos·xiiij.cum vo reſtituitur valet·xx·duo ſextaria tenetur reddere vel·xiiij·ſolidos·nec ſufficeret reddere ſextariũ ſm Ray· ⁊ alios:imo ſi illo intermedio: ſcilz inter vſurpationem ⁊ reſtitutionẽ plus valuit ꝙ͂ tempore vſurpationis:illo pluri precio reſtituetur ſm aliquos· Tenetur etiaz raptor poſt reſtitutionem damni petere remiſſionem de iniuria· ſaltem per interpoſitam perſonam·vel per ſe expreſſo nomine furis vel tacito ſm ꝙ q̄litas negocij requirit: ſcz ſi eſt manifeſtum vel occultum·

¶ Tertio vo ſi eſt res fructificãs tenetur reſtituere rem cum omnibus fructibus inde perceptis ⁊ qui percipi potuiſſent a diligenti poſſeſſore:puta vſurpauit agrum alterius ex quo nõ ꝑcipit de fructib⁹ niſi·xx.ſextaria frumenti : quia male fecit cultiuare vbi·xxx·ꝑcepiſſet diligens cultiuator annuatim· talis tenebit̃ reſtituere nõ ſolum·xx· per cepta ſed·xxx· Similiter ſi equũ furatus eſt cum quo lucrat⁹ eſt menſuatim florenuz vnum vbi domin⁹ lucratus fuiſſet vnum cum dimidio: tenebitur reſtituere ad rationem vnius floreni cũ dimidio per menſem· Et intelligitur hoc deductis expenſis factis in vtilitatem ⁊ conſeruationem ipſius rei neceſſarijs non tñ ſuperfluis ⁊ expenſis factis gratia colligendoꝝ fructuum· hmõi enim deducuntur tam a malefidei ꝙ͂ a bonefidei poſſeſſore· Ray·⁊ Tho·Damna etiaz q̃ paſſus eſt dñs ex carentia rei ſue tenetur ſatiſfacere·extra de iniur· ⁊ dã·da. c·ſi culpa·Tho·⁊ Ray·

¶ Item nota ꝙ ſi plures ꝯcurrerẽt ad furtum vel ad damnũ aliqđ faciendũ:ita ꝙ vn⁹ nõ faceret ſine altero:quilibz tenetur inſolidũ·i·ad totũ damnũ reſtituẽdũ quouſq ſit illi ſatiſfactum integre·Illo aũt reſtaurato per vnũ illoꝝ tenetur poſtea quilibet eoꝝ pro parte ſua ſatiſfacere ei qui totum reſtituit ſm Tho·Ray·Innocen·Hoſti·et Alb· extra de homi·c.ſicut dignuz: puta cũ duo vel plures vadũt ad furandum aliquid:ita ꝙ vnus nõ iret vl faceret ſine altero· ſeu cũ multi ſtipendiarij bellant iniuſte·ita ꝙ vn⁹

200

ſi faceret ſine altero. p̄cipue in prin cipalibus. Multi conſiliū preſtant ad faciendū extorſiones vel expoliendū iniuſte aliquē ciuē: ita ꝙ ſicut aſſenſu eoꝝ nō potuiſſꝫ fieri vl' poſſet oēs tenenẗ inſolidū. De hoc tn̄ plene hēs in.ij.par.ſum.ti.i.c.iij.

¶Quinto nota ꝙ cū duob⁹ vel plurib⁹ exn̄tib⁹ heredib⁹ vſurarij vel raptoriſ ſi alter fact⁹ eſt nō ſoluēdo ſi vn⁹ ē teneẗ inſolidū. ſi plures ſūt qlibet teneẗ ꝓ parte ſua ad reſtituendū ea q̄ vſurarie ⁊ vſurpatiue ſūt accepta ab illo. ſ. vſqꝫ ad quantitatem q̄ ꝑuenit ad illoſ de hereditate nam oēs res hereditarie obligate ſunt. ex. de iniur. Concor. Hoſtieñ. Bern. ⁊ Goff. ⁊ Jo. an. ad vltra anteq̄ꝫ ꝑcepit de hereditate p̄dicti vſurarij vel raptoris nō teneẗ. quāuis non eſſet per illa ſatiſfactū in totū creditoribus vſurarij vel rapine.

¶Sexto nota ꝙ recipiens a religioſo contra voluntatē ſuperioris ſui teneẗ illud reſtituere niſi in extrema neceſſitate illud accepit. ar. xij. q. i. c. non dicatis. Et recipiens ab ipſo p̄lato religioſo ſine cā rōnabili ſed ex parentela vel turpitudine teneẗ ad reſtitutionē monaſterio. Filia religioſi ēt ablatis dotata nota biliẗ de bonis mōaſterij teneẗ reſtitueẗ dotes. ⁊ vir ei⁹ ſi ſcit hoc. niſi ꝑ modū elemoſine moderate dotaſſꝫ.

¶Sed queriẗ vtrum omne lucruꝫ quod quis fecit ex re rapta furata vel per fenus acquiſita teneatur reſtituere vel pauperib⁹ erogare. Ad hoc reſpondetur per diſtinctōnem aut enim talis res eſt ex ſe fructificans que etiā ſui vſu nō conſumiẗ nec diſtrahiẗ: vt ager vinea plātata pratū. domuſ. iumentū ⁊ hmōi. ⁊ de hmōi rebus debet reſtitui omne lucrum inde perceptum ſm Tho. ⁊ omnes alios. Aut talis res non eſt ex ſe fructificans ⁊ eius vſus eſt cōſumptio: vt granum vinū oleum et hmōi. Aut diſtractio: vt pecunia. metalla. ⁊ circa huiuſmōi res eſt triplex modus dicendi. Nam quidam dicunt ꝙ omne lucrum inde perceptum debet reſtitui vel pauperib⁹ erogari: quia radice infecta nullus bonus fructus ſequi poteſt. vt dicitur. i. q. i. c. fertur. Cum ergo radix illius lucri ſit vſura vel rapina videtur ꝙ fructus vel lucrum exinde ſit infectum ⁊ obnoxium reſtitutioni vel erogationi. Alij dicunt ꝙ pecuniam raptam vel fenebrem teneatur indubie reſtituere ac etiā dāna que paſſus eſt is qui ſoluit vſuram ex carentia ipſius pecunie ſolute: puta quia oportuit eum accipere ad vſuram pro ſuis neceſſitatibus vel vendere res ſuas multo minori precio q̄ꝫ valerent. Lucrum tamen

perceptū ex pecunia fenebri per licita negocia non teneť reſtituere vel erogare pauperibus. Et hoc tenet Tho·ij·ij·q·lxxviij·ꝛ Ric· ꝛ Pet·de palu·in·iiij·

¶ Item queritur vtrum manifeſto vſurario preſtante cautionē de vſuris reſtituendis ſi ad p̄ces eius aliquis fideiubebat pro eo teneať ip̄e fideiuſſor creditoribus vſurarū vel epiſcopo vel pauperibus ad reſtitutionem omniū vſurarum certarum ꝛ incertarū·Ad quod rn̄det Laur· vbi ſupra dicens:ꝙ Lap·cum pluribus alijs doctorib⁹ determinauit talem fideiuſſorem nō teneri vltra vires hereditatis principalis. etiā ſi ſe principalam cōſtituiſſet·Et addit:Hanc etiam queſtionem diſputauit Pau.de lea·ꝛ determinauit ꝙ nō obligatur fideiuſſor vltra facultates vſurarij habito reſpecto ad tē pus cautionis:quia ſi tp̄e cautiōis principalis erat ſoluēdo·dato etiaꝫ ꝙ facultates ſint poſtea exhauſte non reſtitutiōe vſuraꝝ nec eris alieni ſed per alios modos fideiuſſor remanebit ad oīa obligatus·lꝫ eniꝫ exceptio inopie proſit p̄ncipali non tn̄ fideiuſſori· Sed ſi tp̄e principalis cautionis nō erat ſoluendo: nō teneť vltra vires principales. Ideꝫ tamen Pau· diſtinguit inter fideiubentem pro cautione ꝛ ſe obligātem ad reſtitutionem vſurarum ex alia cauſa· In primo enim caſu non tenetur fideiuſſor vltra vires:quia nec vltra vires reſtituere vel cauere tenebatur principalis· In ſecundo caſu ſecus:qꝛ principalis eſt obligatus inſolidū lꝫ habeat exceptiones inopie vel ſimile · que exceptio vtpote perſonalis nō dirigitur ad fideiuſſorem·

¶ Item nota ſm Ric·in.iiij·di·xv· ꝙ qui damnificat aliquem iniuſte in ſua libertate.ſ· iniuſte procurando eum redigi in ſeruitutem teneť ſe facere ſeruum pro eo ſi nō poteſt eum aliter reſtituere libertati· niſi forte talis eſſet conditio perſone q̄ hoc damnū intulit ꝙ notabiliter redundaret in preiudicium boni cōmunis· in quo caſu non teneť ſe facere ſeruū ſed tenetur ad omne aliud intereſſe ad arbitrium boni viri·Quantumcūq; quis damnificaret aliquem in alijs poſſeſſionibus nunq̄ꝫ tenetur pro reſtitutiōe ſe facere ſeruum eius vł alterius: qꝛ vt dicit·ff.de reg·iu· Libertas ineſtimabilis res eſt· Qꝫ autem dicitur Exodi.xxij· Si autem nō habuerit vnde reddat venundetur· iudicialе preceptum fuit vnde modo non obligat·Hec ille.

¶ Item ſi quis impedit aliquem iniuſte ab officio vł beneficio iam ob

cento: puta procurans ſibi auferri ex aliqua ſiniſtra cauſa vł falſa tenetur ad ſatiſfactionem de toto ſm Tho· ⁊ Ric· in· iiij. di· xv· ſecus ſi iuſte hoc pcurat: qa meret̃ priuari ex defectu ſuo· Sed ſi impedit a bñficio conſequendo: nõ tñ ad tantum quantũ eſt bñficium ſed ad arbitrium boni viri ſm Tho· ⁊ Ric. Qđ intelligendum videt̃ qñ hoc facit ex odio vel malicia· nam ſi facit vt ſibi vel amico ſuo magis prouideretur ꝙ illi: puta teſtator aliqs vult legare· T l· c· ⁊ ego rogo ꝙ magis leget mihi vel cuidã pſone mihi magis dilecte ⁊ ille ſic facit· Talis ſm Pet· de palu· in· iiij· nulli tenetur: quia nulli aufert ius ſuum· nam illi nullum erat ius acquiſitum ⁊ nemini facit iniuriam qui vtitur iure ſuo· cuilibet enim licet ſe alteri cõmendare vt donet ſibi vł leget· precipue cum indiget·

12 ❧ Item queritur vtrum clerici teneãtur reſtituere illos fruct⁹ quos voluptuoſe conſumũt nõ facientes ſeruicium in eccleſia· ſ· nõ officiantes vel officiando. Reſpondet̃ ſm Archy. di· xliiij. vtiq; tenentur· Et hoc tripliciter· Primo ratione dati Secundo ratõne ſacrilegij· Tertio rõne odij· ❧ Primo ratiõe dati: nã illa bona tali eccl'ie· ideo data ſunt vt offerant preces et ſacrificia pro ipſis qui dederunt ⁊ ex reſiduo alãtur pauperes. Ad quod facit verbũ Hieronymi dicentis: Tibi o ſacerdos de altario viuere non luxuriari permittitur· di· xliiij: §· i· ⁊ q hoc non facit infideliter agit·

❧ Secundo ratõne ſacrilegij: quia defraudant totã eccleſiam quã ſuis precibus et officijs iuuare deberent et ei pdeſſe· Unde Alexan· papa: Ipſi ſacerdotes pro populo interpellant et peccata populi comedunt: quia precibus ea delent· i· q· i c· ipſi. ❧ Tertio ratione odij: quia prouocant iram dei contra populũ Greg. Cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur irati anim⁹ proculdubio ad deteriora prouocatur· di· xlix· §. i· Quod veruȝ eſt qñ populus eſt in cauſa malicie ſacerdotis ❧ Sed qd ſi facit ſeruiciũ eccleſie ſed in mortali pſeuerãs· Rñ· non videtur teneri de fructib⁹. Et rõ eſt: qa etiam mali miniſtri oĩones cões vt officium ⁊ miſſe pſunt viuis ⁊ defunctis ſm Tho· in· iiij·

❧ Sed qd de bonis omiſſis: nunquid tenet̃ reſtaurare totũ· Rn· ſm Archi· ex qualitate deberet ſibi iniungi in pnĩa ſi poſſet ſed nõ eſt neceſſarium: ſed in hoc eſt penitẽtia arbitraria ſicut in alijs· Et idem videtur ſentire Pe· de pal. in. iiij·

¶Quantum ad tertiũ principale: ſcʒ vbi fiẽda eſt reſtitutio: circa hoc diſtinguendum: quia aut perſona cui fienda eſt reſtitutio ſcit̃ aut inquirẽdo ſciri poteſt aut oĩno ignoratur. Si aũt ſcitur aut inquirẽdo ſciri poteſt ipſe vel heres eius ipſo mortuo in loco in quo facta eſt rapina vſura vel damnũ ſi vterqʒ ibi eſt vel vbicunqʒ ſe ad inuicem conueniunt debitor ⁊ creditor. Si autem alter eſt abſens a loco vbi facta eſt vſurpatio vel damnificatio mittetur expenſis eius qui de ſe abſentauit de loco. Si vero eſt abſens cui fienda eſt reſtitutio: puta quia mutauit domicilium: mittet ſibi rem ablatam vel pecuniam ipſe qui abſtulit expenſis illius qui habet reſtituere. Si vero abſẽtauit a dicto loco is qui rem vſurpauit ipſe ſuis proprijs expenſis tranſmittet rem vel pecuniam ſm Hoſt. ⁊ Jo an. Et hoc per talem modum ꝙ non detegat̃ peccator ſi peccatum eſt occultum. ar. xij. q. i. c. ſi peccauerit. Vel etiam ſi poteſt creditori ſignificari. pcipue quando eſt multum remotus a debitore occulte vel manifeſte ſm ꝙ expedit ⁊ ſm ꝙ creditor ordinat vel de mittenda illa re vel reſeruanda vel aliter danda ſic agat debitor et liber erit. Si autem ſuo proprio motu rem illam deſtinaret ſeu pecuniam debitor ⁊ in via periret auferretur ſibi. periret ei qui ad hoc teneretur ad ſatiſfaciendum ſm Jo. in glo. Vel etiam ſi ſperatur cito venturus ad locum poteſt ſibi rem ſeruare ⁊ ſm Tho. Hoſt. Jo. an. in edẽ ſacram deponere vel alio tuto loco aut ſi res eſt parui valoris ⁊ creditor diſtãs multum ⁊ abundans fuerit. Poteſt etiam ſm Vulte. pro anima eius pauperibus erogari. Si vero ignoratur nec perquirendo inueniri poteſt cui reſtitutio fieri debet. Tunc eroganda eſt res ablata vel preciũ eius pauperibus pro anima illi⁹ in loco illo vbi facta eſt vſura rapina vel damnum vel in loco in quo habitat is cui fienda eſt reſtitutio. ⁊ hoc ideo: quia melius eſt ꝙ vicini inde ſentiant commodum q̃ extranei. tum etiam quia veriſimile eſt ibi reperire damnũ paſſuʒ vel heredẽ eius. Item notat Hoſt. Jo. an. ⁊ Jo. de ligna. Vel ſaltem fiat talis erogatio ad arbitrium dyoceſani loci vbi factum eſt damnum vel rapina ſm Ray. Si tamen commode fieri non poſſet in dicto loco cum hoc nõ ſit neceſſarium poteſt tunc ⁊ debet alibi fieri ſm Vul. ſed ⁊ beat⁹ Thomas in huiuſmodi caſu nil dicit de loco determĩato ſed ꝙ pro anima illius cuius res erat debet pauperibus erogari. Unde

⁊. M. Hugo peritus in vtroqꝫ iure
⁊ frater Clarus dicebāt ꝙ cum pau
peres ſint in vnū membrum in cor
pore eccl'ie. ne ab hac vnitate ſeque
ſtrentur propter locoꝝ diſtantiam
ſufficit ſi reſtitutio incertoꝝ detur
quibuſcunqꝫ pauperibus etiā alte/
rius prouincie q̄ꝫ vbi facta eſt rapi
na vel damnuꝫ. ⁊ maxime qui ſunt
pauperes xp̄i ⁊ vtiliores eccleſie dei
⁊ ſaluti animaꝝ. Et ex hoc apparet
ꝙ locus non eſt de neceſſitate reſti
tutionis ſed de congruentia. Ideꝫ
tenet Fede. de Senis. c. xiij. operis
ſui. Vſure tn̄ extorte ꝑ manifeſtos
vſurarios quomodo debeant reſti/
tui ⁊ in quo loco ⁊ per quem dyoce
ſanum habes in. ij. par. ſum. ti. i. c.

¶ Quāuis eniꝫ quod habet̄ in iſto
§. non pertineat ad vbi ſed magis
ad quid: tamen hic notabiliter que
ritur vtrū fideiuſſor poſſit repetere
a debitore vſuras quas pro eo ſol/
uit creditori penes queꝫ pro ip̄o de
bitore interceſſit. Ad quod rn̄det
Laur. ꝙ Io. an. in queſtione ſuper
mercuriali in regula damnum. de
reg. iur. in. vj. hanc. q. explanat no/
tabiliter ⁊ ex eius dictis elicit. xij.
concluſiones. Quaꝝ p̄ma eſt talis.
¶ Non recipit fideiuſſor a debito/
re obligationem ſciente ⁊ contradi
cente vſuras ſuo ſolutas debitori.
nec etiam ſorteꝫ nec quid aliud vel
liter impenſum. Plus eſt enim con
tradicere q̄ꝫ non conſentire. extra
de ſymo. c. ſicut tuis.
¶ Secunda cōcluſio eſt: Non repe/
tit debitore ſciēte ⁊ patiente ſed nō
mandante obligatōnem fideiuſſor
vſuras vel indebituꝫ ſolutas vel ſo
lutum creditori ⁊ ſibi imputet ꝙ ſe
obtulit. ex̄. de reg. iur. c. bona fides
in. vj. Repetit tamen ſortem in de/
bitum quod ſoluit.
¶ Tertia concluſio eſt: Non repe/
tit a debitore ſciente et mandante
ipſum obligari pro ſorte tantū fide
iuſſor ſoluens vſuraſ. Tum quia fi
nes mādati exceſſit. Tum quia ad
ad illas obligatus non erat.
¶ Quarta concluſio eſt: Non repe/
tit a debitore fideiuſſor vſuras ſciē
te vel mandante ipſum in omnem
caſum vel ſimpliciter obligari ſiue
fideiubere. patet quia in generali
mandato nō incluſit in debituꝫ de
quo vereſimiliter in ſpecie nō man
daſſet. c. in generali. de reg. iu. i. vj.
¶ Quinta concluſio: Repetit a de/
bitore ſciente ⁊ mandante ip̄m pro
vſuris cū ſub nomine ſortis inclu/
ſit eas vt eſt moris obligari ſiue fi/
deiubere: ip̄e fideiuſſor vſuras quā
tum iuſte credere potuit illā ſorteꝫ
totuꝫ debitū nec p̄ſumere debuit il
lud debitum ſub nomine ſortis pro

mittere·extra·de pꝛeſum·c·quia ve riſimiliter·

¶Sexta concluſio eſt: Repetit a debitoꝛe ſciente mandante nominatī pꝛo vſuris fideiuberi ipſe fideiuſſoꝛ creditoꝛi ſolutas ſi iurauit illas ſoluere·ꝛ iſta eſt cōis opi·ex̄. de fideiuſ·c·ij·Et iſtam opinionem appꝛobat Jo·an. habet tū fideiuſſoꝛ optionem ſoluendi vel abſoſolutionem petenti ſicut haberet debitoꝛ·

¶Septima ꝯcluſio: Repetit a debitoꝛe etiā nominatim mandāte pꝛo vſuriſ fideiubere ipē fideiuſſoꝛ vſuras creditoꝛi ſolutas etiam ſi non iurauit creditoꝛi illas ſoluere·ſi ipi fideiuſſoꝛi debitoꝛ indemnitatem iurauit dūmodo al's ꝓpter pignoꝛa data vel aliam cauſam debitoꝛi fuerit expediens vſuras ſolui·c·peruenit.ex̄·de fideiuſſo·

¶Octaua concluſio: Non repetit a debitoꝛe ſciente ꝛ mandante noīatim pꝛo vſuris fideiuberi ipſe fideiuſſoꝛ creditoꝛi ſpōte ſolutas· ſi nō iurauit creditoꝛi illas ſoluere· nec debitoꝛi identitatem· nec expediebat creditoꝛi pꝛopter pignoꝛa data vel aliam cām ipſas ſolui·ꝛ hoc de iure foꝛi· Sed opinio theologoꝝ q̄ ſm Jo·an·multū fauet eqtati eſt ꝙ debitoꝛ vꝛgeat̄ ad ſoluendū in foꝛo ꝯſcientie·de re·iur·c·ſcientie·li·vj·

¶Nona concluſio eſt: Non repellit a debitoꝛe ſciente ꝛ mandante nominatim pꝛo vſuris fideiuberi ipſe fideiuſſoꝛ vſuras creditoꝛi coacte ſolutas ſi nō iurauerit creditoꝛi illas ſoluer̄ nec debitoꝛ iurauit fideiuſſoꝛi idētitatē·nec expediebat creditoꝛi ꝓpter pignoꝛa data vel aliā cauſam vſuras ſolui·ſi fuit ipſe fideiuſſoꝛ in culpa: vt quia non excepit·ſecus ſi non fuit in culpa·

¶Decima concluſio eſt: ꝙ in omni caſu quo poteſt a debitoꝛe fideiuſſoꝛ vſuras repetere· debet intelligi ſi nō interuenit fraus pſone ad perſonā·ſ·cōſtituentis ob hoc fideiuſſoꝛem.ex̄· de pꝛiui·c.quanto.

¶Undecima ꝯcluſio eſt ꝙ in omni caſu quo pōt a debitoꝛe vſuraſ repetere fideiuſſoꝛ poterit illa repetere a creditoꝛe cui ſoluit.ff·mā·l·ſi fideiuſſoꝛ·§.in omnibus·

¶Quantum ad quartū·ſ·per quoſ debet fieri reſtitutio pꝛimo dicendū eſt de certis ſecūdo de incertis·

¶Querit̄ ergo vtꝝ reſtitutio incertoꝝ debeat fieri per eum qui habet reſtituere vel per alium cui cōmiſerit aut ſolum per dyoceſanū· R̄n· Circa hoc ſunt varie opiniones et contrarie. Hoſtienſis ſuper.c 'cum tua·de vſuris·ꝛ in·c. cum ſit·de iudeis· et in ſumma ſua de peni·c·finali iuxta finez tenet ꝙ vnus de ca

203

ſibus pertinentibus ad epiſcopum eſt reſtitutio male ablatorum incertorum·quod etiam tenet Jo·an·extra de pe·⁊ re·in.c·ſi epiſcopus. in in glo·li·vj·⁊ in·c·peccatum· de re·iur·li.vj· Ad quod videt̃ facere qđ habetur·xij·q·i·c·precipuis·Addũt etiam aliqui qui hoc tenent hanc rationem:cum huiuſmodi bona incerta ſint pro animabus eorũ quorum fuerunt fideliter diſpenſanda ac per ꝯſequens ſint ad diuinũ cultum eo ipſo ad ſuſtentatõnem pauperum ordinata·Solus autez eccleſiaſticus prelatus ſit rector ⁊ moderator diuini cultus ⁊ pater pauperum ⁊ diſpenſator rerũ diuino cultui ordinandaꝝ:vt patet di·lxxxvj· c·diuine·⁊ in multis alijs capitulis Ideo ſm iudicium eius debita incerta ſunt per eum diſpẽſanda·Archi·autem in quadam.q·diſputata peum ⁊ in roſario·xiiij· q·v·c· non ſane·tenet contrarium ⁊ dicit ſententiam Hoſt·circa hec ſupradicta eſſe veram·caſu vbi nullus deputatus eſt a teſtatore qui hoc exequatur:vt·xi·q·ij·c·de laicis·Ubi vero certa perſona deputata eſt a teſtatore:illa perſona debet exequi·vt·d c·de laicis·extra de teſta·c·tua·Immo credo ꝙ ipſe raptor incerta que debent pauperibus erogari poteſt ipſe pauperibus erogare abſq; licẽtia vel auctoritate epiſcopi vel alterius iudicis eccl'iaſtici:vt ſatis colligitur in dicto·c·tua.Et hoc innuit etiam clare glo.in.c·ſicut dignũ. de homici·§·eos.Nec obſtat·c·cum ſit·de iude·per quod probat Hoſti· ſuam opinionem· Nam illud·c· loquitur de iudeo non de xp̄iano cuius actus vel diſpẽſatio merito habet̃ ſuſpecta ab eccleſia quo ad xp̄ianos·Ideo iuſte ⁊ bene dicit ſm pro uidentiam dyoceſani. que ſuſpitio ceſſat in xp̄iano·⁊ ſic non dubito ꝙ epiſcopus non habet ſe intromittere de talibus·Hec Archi· Jo·de ligna· idem ſentit et poſtea adducit hanc rationez: Qui indebitum extorſit obligatus eſt ex maleficio vel quaſi illis quibus extorſit ſi extant: al's pauperibus·Et regula habet ꝙ debitor poteſt ſe per abſolutionem liberare·inſti·quí mo·tol·obli· per totum· Tu qui dicis contrarium da mihi caſum expreſſum contra regulam.nec eſt verum ꝙ ſit in dicto c· cum ſit. quia nõ loquitur in xp̄iano ſed ĩ iudeo vt dicit Archi·Hãc opinionem ſequitur Pau·⁊ Ge·ſuper clemen·i·de priuile· Hoc etiam conſuluerunt Jo·ca·et Recup· Sed dominus Hugo vtriuſq; iuris peritus ⁊ frater Clarus vt habetur in quadam ſummula· concordauerũt in hoc ꝙ nullum ius expreſſuz hoc

dicit nec in decretis nec alibi: niſi ꝙ epiſcopus eſt procurator paupe/ rum. illud ꝟo adaptat̃ ꝙ poteſt ꝓ/ curare de ſuo proprio ſi habꝫ vel de bonis eccleſie. i. de fructib⁹ vel ali/ is modis. Sed quia ſacerdotes ſim plices ſunt imperiti pro maiori par te. epiſcopi ꝟo reputantur ſufficien tes in ſciētia. hinc inoleuit ꝙ hmōi reſtitutiones remittuntur ad epos vnde ſi ꝯfeſſor peritus ſit ⁊ ſciat in hmōi ſufficienter conſulere non eſt neceſſe remittere ad ep̄os. Hec ibi. Et in hac ſentētia eſt Jo. mo. Hoc etiam innuit Inno. extra de im̄u. eccl̄e. c. quia pleriqꝫ. ar. xij. q. ij. c. ſi quis romipetas. Ad rationem ſupe rius inductā pro alia opinione poſ ſet reſponderi ꝙ quāuis epiſcopi ⁊ prelati ſint diſpenſatores rerum da tarum eccleſijs: non tamen ſequit̃ ꝙ ſint diſpenſatores omnium que ſm deum ſunt in diuinū cultum et in pauperes eroganda ſed ſolum in diuinū cultum iam ordinata: vt redditus eccleſiarū ⁊ hmōi. Nam ſi eſſent diſpenſatores erogandorum omnium ſm hoc eſſent etiam diſpē ſatores omnium ſuperfluorum que diuites ex diuino precepto deberēt pauperibus erogare quod a nullo conceditur. Sed ⁊ Tho. ij. ij. q. lxij. dicit ꝙ ſi ille cui debet fieri reſtitu tio ſit omnino ignotus debet ei re/ ſtitui ſicut poteſt. ſ. dādo in elemo ſynas pro ſalute eius ſiue ſit mortu us ſiue viuus. premiſſa tamen dili/ genti inquiſitione eius. ⁊ de aucto/ ritate epiſcopi nihil dicit. Sco. in iiij. di. xv. dicit: Si queras per cui⁹ manus talia debent diſpēſari. ſi in certa reſpondeo ꝙ non inueni qui neceſſario ſit determinatus media tor iſta pauperib⁹ diſpenſando: vi/ detur autē mihi ꝙ per ſeipſum cō ſilio nihilomin⁹ boni viri pōt pau/ peribus erogare: quia tali mediato ri ad diſpēſandum tribuit poſſe. de cuius fidelitate preſumeret ⁊ nō ſi/ bi ius appropriaret vl̄ in alios vſus cōuerteret ꝗꝫ deberet. vnde vbi lex diuina vel eccleſiaſtica non ligat ſe quenda eſt ratio naturalis. illa aūt dictat ꝙ qui tenetur reſtituere ma/ gis hoc faciat per ſe ꝗꝫ per aliū: nō excludendo tamen per hoc conſiliū boni viri ſed includendo. Hec Sco tus. Quidā alij faciunt circa hoc diſtinctionem: videlicet quantū eo rum in quibus competit repetitio: vt furto. rapina. vſura. fraude ⁊ hu iuſmodi diſpenſatio incertorū per tinet ad epiſcopum. Sed aliorꝫ vbi non competit repetitio ⁊ ſi eroga/ tio fienda eſt pauperibus: vt in lu/ do ⁊ iniuſte acceptis a iudice pro iu dicando vel a teſte ꝑ teſtimonio a meretrice pro fornicatione ⁊ hmōi

204

quilibet per ſe poſſit diſpenſare vł cum conſilio cōfeſſoris. Et ego credo ſecundam opinionem: ſcilꝫ Archi. ꝛ ſequaciuꝫ omnino verā ꝛ ſimpliciter. excepto vno caſu: videlicet in incertiſ publicoꝝ vſurarioꝝ. quē caſum non dubito omnes illos expreſſe intendere: quia ibi expreſſe ꝛ clare ius prouidit: vt ſcꝫ per diſpoſitionem dyoceſani talia incerta determinentur et diſponentur. extra de vſuris. c. quanq̄ꝫ. li. vj. ibi traditur forma de hmōi. de quo habes ſupra in ſum. ti. i. c. In hoc ergo caſu tm̄ poteſt intelligi illud quod dicitur per tertiam opinionem: ſcꝫ in vſuris publicis incertis. Et ſi queratur vtrum epiſcopus poſſit p ſua ſynodalia hoc ſtatuere: vt ſcꝫ ſibi retineat diſpenſationem incertorum ꝛ alij non poſſint ſe intromittere. Dicit in hoc Jo. de ligna. ſuper. c. cum ſit. de vſuriſ. ꝙ quicquid dicat Jo. an. dubium eſt an poſſit. ꝛ Jo. cald. in quodam conſilio dicit expreſſe ꝙ non poteſt. Hugo ꝛ frater Clarus dicunt ꝙ non poteſt epiſcopus excōmunicare de iure ſacerdotes qui ſe intromittunt de diſpenſatione incertorum.

¶ Quantum ad ſecundam: ſcꝫ per quos debet fieri reſtitutio certorū bonoꝝ. Ad hoc rn̄detur ꝙ per eum qui abſtulit ſeu recepit vſuras ſeu male ablata. poteſt etiam ꝛ per quā cūqꝫ perſonā aliā facere. in hoc. n. eſt vera regula iuris. Qui per aliuꝫ facit proinde eſt ac ſi per ſeipm̄ facere videat̄. de re. iur. li. vj. Si tn̄ vitium vſure. furti. rapine vel alteri⁹ damni eſt occultum ꝛ reſtitutio occulto modo per ſe vel per aliū fienda eſt vt nō detegatur perſona. ij. q. i. c. ſi peccauerit. Caueat etiā diligenter qꝺ per aliū facit ita caute faciat vt recipiat qui debet et nō ille ſibi retineat: qa nō eſſet per hoc liberatus nec confidat de ꝯfeſſorib⁹. nec predicatoribus. nec queſtuariis qui querunt pecunias non animaꝝ ſalutem. Et ſi is qui rapinam vſurā vel fraudem fecit nō reſtituat cū heres teneatur ad oīa onera defuncti inquantū ſufficiat hereditas tenetur ꝛ ipſe facere dictam reſtitutionem. de vſur. c. michael. Et eadem rōne heres heredis. et ſic in infinitum cum ſcitur ab eis hereditas obligata ad reſtitutionem propter vſuras ꝛ rapinas ꝛ dāna a prioribus facta. vbi non ſufficeret hereditas ad ſatiſfaciendum tenent̄ legatarij ꝛ donatarij: quia nec legari nec donari poteſt alienuꝫ. nec excuſarentur heredes ſcientes vel dubitantes vel merito dubitare debētes ex publica fama vł ex ſcripturis

vel ex fideli relatu teſtatorem illici
tos feciſſe contractus vel vſurari/
os ex hoc ꝙ nullus potuit querelā
ſuper hoc vel poſtulat aliqd ab eis
vt debitum. Sed debent diligenter
inquirere veritatem quantum poſ/
ſunt. ⁊ ſi inueniunt ſic eſſe notificēt
vel notificare faciant illis quib⁹ de
bent ſe offerentes ad reſtitutionez
⁊ ſi non inuenirentur pauperibus
erogañ. al's eſſet eis ignorātia craſ
ſa que non excuſat. di. xxxvij. §. fi.
Et quãuis defunctis non proſit il/
la reſtitutio ſi deceſſerint impenitē
tes: prodeſt tamen quia eſt neceſſa
ria ip̄is heredibus ſi velint ſaluari
quia non remittitur peccatū ⁊c̄. de
reg. iu. li. vj. Si autem licitam artez
exercebat vel patrimonialia tantū
habebat teſtator. nec apparet ex fa/
ma vel ſcriptis de illicitis contra/
ctibus ſeu alieno: preſumere debēt
eum iuſte acquiſiuiſſe: quia nemo
iudicandus eſt ĩmemor proprie ſa/
lutis ⁊ diuini timoris. i. q. vij. c. ſan
cimus. ⁊ p̄cipue in mortis articulo.
¶ Item nota ꝙ dicit Hoſti. in ſum
am titulo de vſuris ꝙ ſi aliqua ho
neſta pſona: puta ſacerdos vel epi/
ſcopus tractet inter debitorez ⁊ cre
ditorem de ſatiſfaciēdo ⁊ dicat cre/
ditori talis mediator tantum faciã
tibi reddi ſi ex corde reſiduum re/
mittas: non decipias me quia me/
diator ſum nec debitorez cuius ani
me ſalutem quero. ⁊ reſpondet cre/
ditor ſe ex toto corde liberare ipſuz
debitorem. quare non dicam ipſuz
liberatum. non video nec curo qua
litercunqꝫ ſit ſatiſfactum. dummo/
do ſit ſatiſfactum ei. ¶ Si qui mo
uentur in contrarium hoc faciunt
in odium vſurariorum. Si qs eniz
ex aliqua cauſa alij iniurietur equi
dem hoc admittet quilibet theolo/
gus ꝙ cõcordia inter partes poſſit
tractari ⁊ pars eius quod deberet̄
ex pacto remitti. al's titulus de trãſ
actio inutilis eſſet. Et quare non
idem de vſura. ¶ Dicendum ergo ⁊
tenendum ꝙ precib⁹ poſſit vel iuſ/
ſu iudicis vel pactione partium re/
miſſio fieri. ⁊ ſic dicam vſurarium
abſolutum. Hec Hoſtieñ. Que qui
dem intelligo vera eſſe in foro con
tentioſo non in foro cõſcientie. vel
etiam in foro conſcientie quantuz
ad ea que dubia eſſent vtrum debe
rent dari vel non: quia rõnes ſunt
ad vtranqꝫ partem. vel cum dubiū
eſt quantum debeat ſatiſfacere pro
damno dato. Et ad hec faciunt ra/
tiones quas facit ip̄e Hoſtieñ. Sed
vbi certum vel clarum eſt debitum
vel ratione vſurarum vel alterius
vſurpationis niſi debitor liberali/
ter remittat illud qd̄ remittit. etiã
ſi de mille tantum decem remitte/

205

ret ſi hoc facit qa putat ſe aliter re- ſiduum non poſſe habere. nil valet illa remiſſio facta etiã publico pec- cato quoad animam. Unde cũ mer cator infortunia paſſus fallit et oc- cultat multa de bonis ſuis mobili- bus vt non perueniant ad manus creditorum et querit compoſitionẽ cum eis de minori quãtitate q̃ꝫ de beat: puta conuenit reſpondere ſin gulis creditoribus ad ratõnem. xv ſolidorum pro libra cum tamen poſ ſet totum dare vl' cedere bonis. cui compoſitioni aſſentiunt creditores et ita recipientes liberant eum de reſiduo. cum illi non ſponte ſed co- acti fecerint illam remiſſionem vo lentes illa parte potius carere q̃ꝫ to to. quinĩmo et ſi cederet bonis tota liter nihil ſibi reſeruãdo et nõ ſuffi ciunt bona illa ad ſatiſfaciendum ſi poſtea peruenerit ad pinguiorẽ fortunam tenetur de reſiduo. de ſo lu. c. odoardus.

¶ De damnis datis tempore guer re adinuicẽ inter ciuitates quomõ et per quos poteſt fieri reſtitutio qñ faciunt pactum cum certis pactis et capitulis. Nota ꝙ in quadam ſum- mula ſic dicitur ꝙ quãuis ſint pu- pilli multi et abſentes qui nõ aſſen tiunt et forte etiam aliqui contradi cunt ex prouectis qui receperũt dã na iniuſte. nec eis eſt ſatiſſactũ. ni- hilominus tamen eſt bonum pacis ꝙ qui habent rempublicam gerere poſſunt cum conſenſu maioris par tis ſubiectorũ ſibi pactis pacis ſub- dere et licite relaxare inuicem dam na data. et ſi fiat relaxatio predicta tenet et valet. Nam et hoc modo poſ ſunt etiam pro bono reipublice ſibi talias imponere et hmõi. quas ga- bellas vocant. De bonis ꝟo clerico rum et religioſorum nõ poſſunt lai- ci facere relaxatiõem: quia nõ ſunt eorum foro ſubditi. nec de bonis ec cleſiaſticis permittit̃ eis aliqua di ſpoſitio. vt di. xcvj. bene poſſunt ta men hoc facere prelati ſpirituales terrarum ad inuicem de conſenſu et conuenientia clericorum et religio- ſorum q damna receperũt in guer- ra. Hanc autem relaxationem quo ad laicos vel clericos intelligas de damnis datis de rebus cõſumptis nam res extantes: vt equos. pãnos et huiuſmodi qui habent et ſciũt ſua non eſſe: vtputa quia bellum iuſtũ non fuit ex parte ſuorum. vl' ſi iuſtũ ab his acceperunt a quibus nõ po- terant ipſa tenere non poſſunt. vñ ſi dños proprios inuenire poſſunt eis reddere tenent̃. al's ſi nõ inue- niunt pauperibus erogare. Idẽ vi- det̃ dicendũ ſi de iuſticia belli du- bitat̃. nam vbi clare bellum iuſtum

eſt res accepte efficiunt̃ capientiũ· di·i·c·ius militare· que tñ debẽt in ter eos ꝓportionabiliter diſtribui per duceſ belli·vt·xxiij·q.v·c·dicat· niſi per publicum edictum datũ ſit vnicuiqꝫ quod capit·Pauperum au tem innocentium non videtur tu/ tum bona auferre: cum ſint ſine cul pa·niſi ſubſit cauſa cum ſit aliquis puniendus·de reg·iu·li·vj·pena tñ temporali punitur vnus pro altero diuerſis de cauſis·vt·i·q·iiij·

¶De tutoribus curatoribus negoi ciorũ aliorum geſtoribus filiiſfami/ lias ꝛ hmõi qui extorſerunt vſuras vel fecerunt rapinas·fraudes· ꝛ dã na nomine al ieno:ſcꝫ pro pupillis· patronis vel patribus ſuis: nil ta/ men eorum peruenit ad eos ſed ad pupillos dominos vel patres eorũ: queritur vtrum per eos poſſit ꝛ de beat fieri reſtitutio ipſis pupilliſ vl̃ patribus ſeu dominis neſcientib⁹ ꝛ inuitis de bonis eorum ad quos peruenerũt taliter extorta. Rn. Di cũt quidam indiſtincte ꝙ ſic in fo/ ro conſcientie· dummodo non im/ mineat inde periculum vite conſci entie vel fame ſi deprehenderetur· aut ſcandalum ſequatur:puta quia aliquis credit̃ furatus fuiſſe illa q innocens eſt ꝛ hmõi·tales enim vt dicunt illi non conuertunt furtum occulte illa recipientes: cum pecu/ nia fructus vel per rapinas ꝛ frau/ des habita non ſint eoꝝ · Et ratio eſt cum per efficacem cauſam predi ctorum:ſcꝫ tutorum curatorũ ꝛ hu/ iuſmodi ꝛ per intermedium illorũꝫ tale iniuſtũ lucrũ deuenerit ad ma nus pupillorum patronorũꝫ vel pa/ trum et ad reſtitutionem ſint obli/ gati iſti mediatores: iuſtum eſſe vi detur vt que cauſa illoꝝ iniuſte ab lata ſunt nunc iuſte licẽtiam habe/ ant illa ſatiſfacere · ne ipſi de pro/ prio ſatiſfacere teneãtur. ar·ad hoc de reg·iu· vbi dicit Chriſoſt· Oĩs res per quaſcumqꝫ cauſas contrahi tur per eaſdem diſſoluitur· propter ea ad hoc agendum predicti tenen tur ꝛ in hoc gerunt vtilem curã ſui ꝛ illorum qui iniuſte detinent alie/ na· Alij autem perfectius ꝛ equius reſpondent per diſtinctioneꝫ: vide licet quia aut tales adhuc habẽt in manib⁹ adminiſtrationem rerũ il/ larum· aut non· Et in primo caſu poſſet ꝛ debent reſtituere de bonis illorum ad quos peruenit lucrum quod habent pre manibus ſi nolũt remanere ipſi obligati ad ſatiſfaci/ endum de ſuo· ꝛ hoc ſiue occulte ſi/ ue manifeſte cũ ſufficienti cautela vt ab ipſis non poſſit poſtea repeti· Et ad hoc videt̃ facere ratio prime opinionis cũ regula illa:Oĩs res

20 b

Si aũt non habẽt amplius admi/niſtrationez tũc diſtinguendũ eſt: quia aut predicti tutoreſ aut procuratores ⁊ hmõi non poſſunt illa re/ſtituere de ſuo: puta quia pauperes ſunt aut poſſunt. et ſi non poſſunt ſufficit ꝙ denuncient principalibꝰ pro quibus fecerũt vſuras·fraudes ⁊ hmõi·ſi ignorant quomodo fece/runt pro eis talia illicita lucra que ad eos deuenerunt.vnde ⁊ obliga/ti ſunt ad reſtitutionem.⁊ ſi nõ ſa/tiſfaciunt ipſi principales habeant propoſitũ ſatiſfaciẽdi de ſuo cũ po/terunt·Ad accipiendum autem oc/culte a predictis ad hoc non tenen/tur nec debent. Et ratio eſt: quia quo ad ſe excuſati ſunt a reſtitu/tione ratione impotẽtie·vt·xiiij·q·vj.c·ſi res·quo ad illos pro quibus fecerunt vſuras vel fraudes auferẽdo ab eis occulte per hoc non pro/uidetur ſaluti eoꝝ cum remaneant obligati in conſcientia ex quo ſciũt talia fore facta non velint ſatiſface/re·⁊ ſic nõ diſſoluitur peccatũ vel obligatio quo ad eſtimationem eo/rum·Sed nec poteſt quis a priuata perſona cogi ad reſtitutiõem male ablatoꝝ·niſi per iudicem eccleſiaſticum vel ciuilem·nec videtur bene poſſe excuſari a furto cũ contractet rem alienã inuito dño: cum in vſura transferatur dominium·per hoc etiam ſe exponit multis periculis·Si aũt tales mediatores de quibus dictum eſt poſſunt reſtituere cũ il/li ad quos extorta puenerunt volũt reſtituere qui principaliter obligã/tur poſſunt petere humiliter nõ ꝑ coactionem vel fraudẽ a creditori/bus vſuraꝝ vel fraudũ remiſſionez cũ penes eos nõ remanſerit pecu/nia fenebris ⁊ illi qui eã habuerant remaneãt ṗncipaliter obligati: qꝛ remiſſione obtenta libere ⁊ ſponte amplius non tenebuntur: ſed tñ ṗncipalia niſi ex eis fieret remiſſio Qꝛ ſi remiſſionem facere nõ vellẽt tenentur ſatiſfacere de ſuo· et tunc vſqꝫ ad quantitatem ſolutã pro il/lis poterunt occulte recipere de bo/nis eoꝝ ſi alr̃ per viam iudicij ha/bere non poſſunt: ita tamen ꝙ non ſequatur ſcandalum vel periculum que ſemper vitanda ſunt·Ubi autẽ mediator talis ſic ſatiſfecit debet ꝑ aliquem modũ cautũ declarare illi qui ſciebat ſe ligatũ ad illud am/plius non teneri: vtputa ſi dicat ſe non curare ab eo illa recuperari qſi ac ſi donaſſet vel declarare heredi/bus ſuis ꝙ non recipiant a tali per/ſona aliquid vt debitũ pro tali cau/ſa ⁊ hmõi·Bona enim fides nõ pa/titur vt ſemel exactuz bis exigatur de reg·iu·li·vj·

¶Quantum ad quintum .ſ. cui fi-
enda eſt reſtitutio ſeu datio rei ab-
late vel al's illicite acq̄ſite pro fun-
damēto notāda eſt diſtinctio quā
ponit Tho. ij. ij. q. xxxij. dicēs: Tri
pliciter poteſt aliq̄d eſſe illicite ac-
quiſitum.
¶Uno mō quia id qđ acquirit̄ illi
cite debetur ei a quo acquiſitum ex
tortum eſt. ⁊ ſiue non tranſferatur
dominium illius rei in accipientē
vt in furto ⁊ rapina: ſiue trāſferat̄:
vt in vſura tñ competit repetitio.
¶Secūdo modo dicitur aliquid il
licite acquiſitū: ita ꝙ ille qui illici-
te acquiſiuit nō poteſt illud retine-
re. nec tñ debetur illi a quo acquiſi
uit: quia ille cōtra iuſticiam dedit
⁊ ille cōtra iuſticiam accepit: vt in
ſymonia ⁊ ſimilibꝰ in quibꝰ ipſa da
tio ⁊ acceptio eſt contra legem.
¶Tertio modo dicitur aliquid illi
cite acquiſitum non ꝙ ipſa acquiſi
tio ſit illicita: ſed illud ex quo acq-
ritur eſt illicitū ex quo tranſfertur
dominium. nec competit repetio vt
in meretricio ⁊ hmōi. Nam mere-
trix turpiter agit ⁊ contra legē dei
fornicando. ſed ipſa acquiſitio ſiue
datio pecunie pro hmōi illicitis nō
eſt illicita nec cōtra legem dei. Et
hoc proprie dicitur turpe lucrum.
De illicitis ergo iſto tertio modo
acq̄ſitis ſm Tho. ⁊ Ray. poteſt da-
ri elemoſyna ⁊ poteſt etiam retine-
ri. niſi ſuperfluum per fraudem vel
dolum mulier extorſerit: quia illud
eſſet reſtituendum. Et ad hoc per-
tinent lucra facta ex hiſtrionatu
illicito. ex duello. ex torneamento.
ex ſertis factis de floribus et alijs
huiuſmodi quorum vſus eſt cōmu
niter ad laſciuiam. ex decus factis
ex mathemathica ſeu arte diuinato
ria. ex lucro negociationis vel me-
dicine in caſu non conceſſo quo ad
clericos. In his dixerūt aliqui nō
poſſe fieri elemoſynā: quia vt dicit̄
Thobie: Honora deum de tua ſub
ſtantia. Et iterum: Honora deū de
tuis iuſtis laboribus. ⁊. xiiij. q. iiij.
c. elemoſyna. et. i. q. i. c. non eſt pu-
tanda. Sed hoc non eſt verum ſm
Tho. ⁊ Ray. ⁊ alioſ cōmuniter. Pre
dicta autem ca pitula allegata hoc
intendunt ꝙ non licet dare elemo-
ſynam de male acquiſitis: que ſcilꝫ
debent certis perſonis reſtitui. vel
ꝙ nō debet aliquis aliquid facere
illicitum vt det elemoſynam. Et
quāuis quidā diſtinguāt: vt dicit
Uul. ꝙ in his que prohibita ſunt:
quia mala: ⁊ non puniuntur a iure
niſi infamia: vt meretricium. duel
lum ⁊ huiuſmodi: talia poſſunt re-
tineri. Sed que mala ſunt quia pro
hibita a iure: vt torneamēta. nego
ciatio quo ad clericos ⁊ hmōi: ⁊ ta-

lia nō poſſunt retineri ad vſum ſu/
um: ſed debent pauperibus eroga/
ri. Licet hec diſtinctio videatur eſ
ſe probabilis: tamen q̄a pene ſunt
reſtringende non ampliande. ⁊ qui
nimis emūgit elicit ſanguinē. Ber.
Credo ꝙ in predictis omnibus ca/
ſibus ⁊ ſimilibus bonum eſt ⁊ ſalu/
bre ꝙ penitens inducatur ad ero/
gandum pauperibus non tamē co/
gendus ad hoc. Nec ſi non velit in
hoc eſt iudicandus nō eſſe in ſtatu
ſalutis ſi non velit hmōi penitenti
am agere vel accipere: ſcʒ ꝙ huiuſ/
modi lucra pauperibus eroget. niſi
in caſibus a iure expreſſis: vt in ſy/
monia. Et idem de eo quod datur
iudici ad corrumpenduʒ eum ⁊ hu/
iuſmodi vt infra dicetur. Scd̄m er/
go Tho. Ray. Gul. ⁊ Innocent. de
huiuſmōi deber dari elemoſyna de
bito honeſtatis ⁊ conſilij non debi
to neceſſitatis ſalutis. Et ſic intel/
ligitur illud. xiiij. q. iiij. c. qui habe
tis. Non eſt ergo illud ſic acceptuʒ
reſtituēdum ei a quo acceptum eſt:
quia in turpi cauſa melior eſt cōdi
tio poſſidentis. ff. de conditio. ob
turpem cauſam.

De illicite acquiſitis ſecūdo mō:
videlicet cū illud ſit acquiſitum nō
debet̄ ei a quo eſt ſic acquiſitū. nec
tn̄ acquirens poteſt per ſe retinere
illud poteſt et debet de neceſſitate
ſalutis nō ſolum de conſilio ⁊ hone
ſtate pauperibus erogari et huiuſ/
mōi ratio eſt ſm Tho. ij. ij. q. quia
ipſa datio ⁊ acceptio eſt a lege pro/
hibita vt in ſymonia. Quidā tamē
extendūt iſtū ſecundū modum ad
omne lucrum in quo committitur
peccatum in dante ⁊ recipiente nō
ſolum in ſymonia ſed etiaʒ in pecu
nia accepta ex adulterio ⁊ pro vſu/
ra cum quis accipit mutuū ſine cau
ſa rationabili: puta vt amplius di/
cetur ⁊ inde ſoluit vſuraʒ. Illā vſu/
ram vt dicunt qui accipit retinere
nō poteſt nec tn̄ ei debet reddere q̄
dedit: q̄a turpiter operatus eſt dā/
do mutuum ei quem nouerat non
indigere. Sed Tho. non dicit hoc
ſed cum datio eſt cōtra legeʒ. in di/
cto autem caſu datio pecunie ꝓ mu
tuo non eſt peccatum ſed accipere
illo modo vſurario eſt mutuum eſt
peccatum: quia dat illi occaſionem
mali. Unde lʒ peccat mortaliter ſic
mutuum accipiendo: tamen debet
potius reddere illi a quo accepit q̄ȝ
pauperibus erogare. niſi vbi nō in
ueniretur ille a quo accepit. vel eti
am ſi vellet illam vſuram reddere.
non vſurario ſed illis a quibus ex/
torſit ipſe vſurarius vſuras pro eo
ſatiſfaciendo pro illa parte. et tunc
debet vſurario ſignificare ne iterū

illi reſtituat. et precipue debet hoc facere cum licētia epiſcopi: vt ſi dictus vſurarius vellet ab eo repetere episcopus cogat illum deſiſtere a repetitione. Et exquo vtiliter geſtum eſt negociū ratū habere debet nō tamē tenetur ad hoc. ſ. inquirere vel dare his quibus debitor eſt vſurari⁹: ſed ſufficit ꝙ reſtituat ei a quo accepit. pauperibus autē erogare non debet: cum nouit eum a quo accepit ⁊ poteſt ei dare. Quod expreſſe oſtendit Aug. dicens: Nolite facere elemoſynas de fenore et vſuris. xiiij. q. v. Nam cum dat̄ pauperibus quod debetur certe perſone non liberatur a reſtitutiōis obligatione ad illam perſonam. vt habetur ex̄. de homi. c. ſicut dignū. circa fi. Sed ī ſymonia ipſa datio ⁊ acceptio pecunie eſt ꝓhibita. Vn̄ dicitur. i. q. i. c. anathema danti anathema accipienti. Et ideo nec ſibi retinere valet nec illi reddere q de dit: ſed debet de neceſſitate ſalutis pauperibus erogare ſi poteſt vel illi eccleſie in cuius iniuriā data eſt pecunia applicari vel aliter prouideri prout habes in. ij. parte. ſum. ti. i. c. i. Similiter in iudicio prohibitum eſt iudici vel aſſeſſori cū habent certum ſalarium accipere aliquid a partibus pro iudicando vel non iudicando vł iudicando bene vel male. ⁊ teſti eſt ꝓhibitum accipere pro teſtimonio ferendo. Unde Aug. Ideo nō debet vendere iudex iuſtum iudiciū aut teſtis verum teſtimonium: quia vendit aduocat⁹ iuſtum patrocinium ⁊ iuriſconſultus verū cōſiliū. illi enim in vtrāqꝫ partem ad examen adhibentur. iſti ex vna parte conſiſtunt. xiiij. q. v. c. nō ſane. Quod ergo recipit iudex pro hmōi vel teſtis ꝓ ſe retinere nō pōt ſed debet illi reſtitui qui dedit ſi iuſte dedit: puta vt iuſte iudicaret intendens redimere quodāmodo vexationē ſuā. Unde Aug. in. d. c. non ſane. Ille ſolet male ſibi ablatam pecuniā repetere qui iuſtū iudicium emit. quoniam venale eſſe nō debuit. Sed ſi pecunia data fuit iudici ad eum corrumpendū vel teſti ad falſum teſtimoniū dicendū vel alicui ad falſo accuſandum vel aduocato ad iniuſte aduocandū: illi datori reddi non debet: qa turpiter dedit. nec ſibi retinere debet ſed pauperib⁹ elargiri vł illi in cui⁹ iniuriā data eſt. ⁊ p̄cipue ſi ex hoc amiſiſſet iuſtā cām. Habentur hec in. d. c. nō ſane. ꝑut ibi no. Joan. ⁊ Archi. ⁊ xxj. q. iij. c. qui recte. et Inno. ex̄. de immu. eccle. c. pleriqꝫ. Ray. ⁊ Hoſt. in ſum. Similiter inferiores officiales: vt nuncij miſſi. et hmōi ſi aliquid extorquent per im-

208

pꝛobitatem vt denarium paruum ꝛ hm̄oi tenet̄ pꝛo pauperib⁹ erogare. Et hoc vbi certū ſalariū recipiunt vt dicit glo. in. c. non ſane. nam cū ſalarium ſufficiens recipiūt ſi qua extoꝛquent. debent reſtituere ſi eſt quid notabile. Et idem videt̄ dicē duz de notarijs. camerarijs ꝛ hm̄oi qui officio ſuo exigunt aliquid a ꝑſonis. Si enim habent ſufficiens ſalarium tenentur ad reſtitutionem eoꝝ que accipiunt. nec videtur excuſari conſuetudo cū ſit irrationabilis. ar. xxiij. q. i. c. militare. vl' pauperibus erogare ſi de facili nō pōt inueniri. Si ꝟo ſalarium nō haberent vel non ſufficiens: credo ꝙ cōſuetudo excuſaret: quia nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare. ar. inſuper de his qui accipiūt pecuniaz ab accuſatis vel incarceratis anteq̄ꝫ pꝛoferatur ſnīa contra eos vt intercedant pꝛo eis ꝛ liberentur. Sciendum ꝙ accuſati vl' incarcerati ſunt culpabiles vnde ꝛ merito condemnandi illā pecuniā nec reddere datoꝛibus: q̄a turpiter dederunt. nec ſibi retinere poſſunt: quia turpiter acceperunt impedientes iuſticiam ſed debēt pauperibus erogare. ar. xiiij. q. v. c. qui habetis. Si ꝟo ſunt innocentes ad redimendam ſuam vexationē dederunt ꝛ pꝛocurandū ſui liberationem ſi intercеſſoꝛes eorum ſunt officiales ſalariati. al's pecuniam pꝛo hac receptam reddere debent vel pauptribus erogare. niſi data fuiſſet per modum doni ꝛ liberalitatis. ꝛ pꝛecipue poſt liberationem: quia tunc retineri poſſet. ar. xiiij. q. ij. c. ſicut epiſcop⁹. Et ſimiliter ſi interceſſoꝛes nō ſint officiales ſalariati. ſed pꝛiuate perſone laboꝛando pꝛo hm̄oi iuſta liberatione iuſte faciūt ꝛ qđ eis datur iuſte retinere valent.

¶ Item de pecunia data pꝛo adulterio cōmiſſo vel cōmittendo. quāuis quidam dicāt ꝙ debet dari nō ei qui dedit nec ſibi retinere: ſed ei dare in cuius iniuriam data eſt: ſcilicet marito ſi vxoꝛ eius cōmiſit adulterium ex quo pecuniam habuit. videtur ꝙ potius debeat pauperibus erogari niſi ille maritus eſſet pauper: quia pꝛopter paupertatem poſſet etiam confeſſoꝛ ipſe mulieri tanq̄ꝫ pauperi dimittere. Et ſil'r de viro cōmittente adulteriū quo ad vxoꝛem caſte viuentem. et videt̄ eſſe in hm̄oi quaſi idem ius ſicut eſt in turpi lucro: vt in meretricio. Quod etiam pot eſt retineri ſic acquiſitum: niſi ꝙ leges pꝛohibēt adulteria ꝛ puniunt: non autem ſimplicē foꝛnicationē ꝛ meretricia. Nihilomin⁹ de pecunia data pꝛo adulterio nil' ſtatuūt ſicut de pecunia

ſymoniaca ꝛ alijs hmōi. vnde pau/
peribus erogare potius inducendi
ſunt. xiiij. q. v. c. non ſane.

De acquiſitis per ludos fortune
extra illos caſus in quib⁹ debet ac
quiſitum pro huiuſmōi reſtitui de
bent pauperibus erogari. Quan/
doq; etiā; poſſet ſibi retinere. Sed
de hoc ſupra eo. lt. ti. i.

De illicite acquiſitis primo mo/
do: id eſt cum detur illi acquiſitum
ei a quo acquiſitum eſt: vt in furto
rapina. vſura. ꝛ huiuſmodi. regula
eſt ꝙ huiuſmōi ſint reſtituēda ſpo/
liatis ſiue ſint domini illarum reꝝ
ſiue ad eos ſpectet rē non fuiſſe ab/
latam vt accidit in pignore depoſi/
to cōmodato ꝛ huiuſmodi. lz enim
tales qui habent pignora depoſita
ꝛ huiuſmodi non ſint domini illaꝝ
rerum: tamen ex honeſta cauſa illa
tenent. ideo his debent reſtitui ta
lia ablata non dominis illarum re/
rum. Et ſic intelligo illud. iij. q. i. c.
reintegranda ſunt omnia ſpoliatis
extra. de reſtitu. ſpo. per totum. Si
autem res ablata eſt ab eo qui iniu
ſte habuerat: puta per furtū vel per
rapinam reſtituenda eſt domino il
lius rei nō illi furatori. quāuis aūt
male faceret talis reſtituendo fura
tori a quo ipſe acceperat ꝛ non do/
mino rei ipſius quem nouit. Ta/
men ſm̄ Ubert. liberatuſ eſt ab ob/
ligatione reſtitutionis: quia repo/
ſuit rem in priſtinum ſtatum ꝛ gra
dum. Quidam tamen dicunt ꝙ il/
lud quod acquiritur ex vſura men/
tali tantum non debet illi reſtitui
qui dedit: quia a ſe voluntarie ab/
dicauit nec ſibi debz retinere: quia
contra legem accepit. ex̄. de vſur. c.
conſuluit. ſed debet pauperib⁹ ero/
gari. ar. c. ſicut dignū extra de ho/
mic. de vſur. c. cum tua.
Sed iſta iura inducta vidētur eſſe
contra talem opinio. nam ibi dicit̄
ꝙ debent ablata reſtitui eis quorū
fuerunt ſi reperiuntur vel eorū he/
redib⁹ nec aliqđ ius nec aliquiſ do
ctor ſolennis facit iſtam diſtinctio
nem inter vſuram mentalem ꝛ pa/
ctionalem vt prima debeat reſtitui
ei qui dedit. ſecunda autem nō ſed
dari pauperibuſ erogari. Sed ſicut
indiſtincte dicit Auguſtin⁹ de ac/
ceptis per furtum ꝛ rapinam ꝙ de
bent reſtitui non dari pauperibus
ſic inquiens: Qui contra ius ſocie/
tatis humane furtis. rapinis. inua
ſionib⁹ oppreſſionib⁹ aliqua abſtu
lerunt reddenda potius ꝙ̄ donan/
da cenſemus. exemplo zachei. xiiij.
q. v. c. nō ſane. ita ꝛ indiſtincte di/
cit idem de vſuris. Nolite elemoſi/
nas facere de vſuris. q. ea. quaſi di/
cat: hec reddēda ſunt nō pauperib⁹

danda.ſ.cum inueniunt̃ qui dede/
runt ipſas vſuras. Et cũ dicit̃ ꝙ q̃
dedit vſuras voluntarie illud a ſe
abdicauit. Rn. ꝙ ſi dedit ex libera/
litate ꝛ per modũ doni verũ eſſet. ꝛ
tunc recipiens hoc ſciens non tene
tur reſtituere nec pauperibus dare.
Sed ſi dedit ratione mutui princi/
paliter: nõ abdicauit illud volunta
rie. ſupple. ſed cõditionate. ne mu/
tuanſ reputaret ſe grauatum ꝛ iſtũ
ingrauatum. ꝛ ſic alia vice nõ inue
niret mutuum. ꝛ ideo ſibi debet re/
ſtitui vſura. ſi aũt nil accepit vltra
ſortem: quãuis hoc nõ intẽderet in
nullo tenet̃ nec illi nec pauperibus
¶ Pro hmõi autẽ declaratione ſci/
endum ꝙ in re que debȝ reſtituiſſe
aliqs tripliciter poteſt habere: qa
aut eſt verus dñs. aut heres eius.
aut ſolũ eſt diſpenſator circa ipſam
rem. Et in primo caſu: cũ ſcȝ eſt ve/
rus dñs rei ablate debet ſibi reſti/
tui ſi poteſt. iij. q. i. c. reintegranda.
ꝛ fere per totam queſtionem. ꝛ hoc
niſi iuſto bello vel iuſto edicto im/
periali vel eccleſiaſtico ille cui res
ſublata eſt priuaretur iure rehabẽ/
di ſimpliciter vel ad tempꝰ. nam cũ
contingeret hoc: puta qa tanq̃ he/
reticus ꝯdemnatus eſt dñs rei. vel
de crimine leſe maieſtatis conuictꝰ
In quibus caſibus omnia confiſcã
tur. poſt ſententiam ſuper hoc non
ſibi ſed fiſco debent omnia ſua ap/
plicari. extra de here. c. excõmunica
mus. Inſuper ſi dominus rei abla/
te non habet adminiſtratõnem bo
noꝝ ſuoꝝ: vt pupillusꝰ: debet illud
reddi tutori vel procuratori. In ſe/
cundo ꝟo caſu: ſcȝ cum legitimus
heres eſt ſibi debẽt ablata reſtitui:
ſed cum tali diſtinctione ſm Ray.
qa ſi heredes ſunt plures vnicuiq̃
ſm ꝓportiones ſue hereditarie par
tis reſtituendum eſt. Si autem he/
res in aliqua determinata quanti
tate conſtitutus ſit. puta in capitu/
lo vel in domo ꝛ non plus tunc re/
ſtitutio non fiet heredi ſed illi vel
illis quibus teſtator cõmiſit diſpẽ/
ſationem bonorum ſuorum. Si ꝟo
defunctus in morte ſua omnia bo/
na ſua legauit pauperibuſ ꝛ pijs lo
cis: quibus illa legata ſunt acquiri
tur ius in bonis defuncti preſenti/
bus ꝛ futuris. vnde ꝛ eis debet re/
ſtitui. In tertio caſu: ſcȝ cum eſt diſ
penſator rerũ: vt epiſcopi ꝛ alij pre/
lati eccleſiarum ꝛ gubernatores ho
ſpitalium eſt diſtinguẽdum: quia
cum dant aliqua alijs aut dant de
rebus ſuis proprijs: puta patrimo/
nialibus. vel per induſtriam acqui
ſitis: ſicut ſcripture. doctrine. ꝛ hu
iuſmodi. ꝛ de hmõi dando quibuſ/
cunq̃ etiam malis: vt meretricibꝰ.
hiſtrionibus. quãuis grauiter pec/

cent. vt illud. lxxxviij. di. c. donare. tamen non tenentur ad reſtitutionem. nec illi qui hmōi recipiunt ab eis ſm Ray. ⁊ Ulri. Aut dāt de fructibus eccleſiarum ſuarum ⁊ locorum pioꝛum ad menſam eoꝛum ſeu vſum ſpecialiter deputatis. ⁊ tunc et ipſi male vtendo ⁊ dando male faciunt nō tamen tenētur ad reſtitutionem ipſi nec qui recipiunt ab eis. niſi reciperēt extoꝛſiones fraudes. violentias ⁊ hmōi tunc tenerētur. Et ad hoc ſm Thomā. ij. ij. q. clxxxv. ⁊ ſm Ul. Aut dant de bonis eccleſie deputatis ad cultum diuinum vel capitulo diſtribuēdis aut pauperib⁹ erogādis ſpecialiter vel cum etiam multipliciter cōmittuntur diſpenſationi ſue ſine diſtinctione ſibi deputatoꝝ ad vitā ab alijs ⁊ tunc ſi dāt cauſa neceſſitatis ſeu elemoſyne bene faciunt nec ipſi tenentur nec qui recipiūt ad reſtituendum. niſi darent de his que ſunt diſtincte deputata clericis: qa tūc tenentur eis de eo quod abſtulerūt ab eis: quia non danda eſt elemoſyna de alieno. xiiij. q. v. c. neque. Si dant pſonis honeſtis pꝛo patrocinio ⁊ laboꝛe quem impendūt eccleſijs etiam laudabiliter faciunt ſm quantitatē laboꝛis ⁊ induſtrie. Eccleſiaſticis enim vtilitatibus ſeruientes eccleſiaſtica opoꝛtet remuneratione gaudere. xij. q. ij. c. quicūq. Nec ergo pꝛelati dantes nec recipientes pꝛo hmōi tenētur in aliquo reſtituere. Sed ſi dant ratione parentele: cum tñ non indigeant vel cauſa fauoꝛis humani erga pꝛincipes non facerent ad redimendam vexationem quoad tyrānos ⁊ ſimiles. vel dant cauſa turpitudinis: vt meretricibus et hmōi tenentur ad reſtituenduꝫ que ſic male dederūt. non quidem de bonis eccleſie: ſed de boniſ patrimonialibus ſi habēt vel per induſtriam acquiſitis. Illi etiam qui ſic talia que alijs debebantur male accipiunt tenentur reſtituere. niſi is qui dedit ſatiſfecit. Tho. vbi ſupꝛa. Debent autem dare vel ſucceſſoꝛi eius qui dedit vel in vtilitatem eccleſie conuertere cū licentia ſuperioꝛis vel pauperibus erogare ſi illa pauperibus debebātur. Qui autem recipiunt a religioſis pꝛopter iniuſtam cauſam vel ſine licentia ſuperioꝛis debent reſtituere pꝛelato ipſius monaſterij vel conuentus vel aliis in vtilitateꝫ monaſterij cōuertere vel expēdere. pꝛecipue ſi ipſe pꝛelatus fuit q male dedit. In omni aūt caſu ex ſupꝛa dictis debet fieri ita ꝙ peccatū qd̄ eſt occultum nō manifeſtetur. ⁊ ita ꝙ non ſequat̄ maius ſcādalum. ar. di. xiij. c. duo. Qui autem tenentur

240

alicui eccleſie vel loco pio debent il lud dare gubernatori ſeu rectori eius loci: niſi ille rector nõ haberet iuſtum titulum ſed vſurpatum vel probabiliter credat male vſurꝫ· tũc enim poſſet in vtilitatem illius loci cõuerti vel ſucceſſori reſeruare.

¶ Quantum ad ſextum: ſcꝫ cur ſit fienda reſtitutio· Ad hoc beatus Tho. ij· ij· q· lxij. aſſignat rationem videlicet ꝙ reſtitutio eſt actus iuſticie· ad iuſticiam aũt habendam ⁊ exercendam quilibet tenetur· Cõſiſtit autem iuſticia in quadã equalitate que tollitur per vſurpationeꝫ ⁊ detentionem aliene rei· ⁊ reparari non poteſt niſi per iteratam dationem ſeu per aſſignatiõem rei ei cuius erat ſi poteſt· ⁊ ideo tenetur reſtituere·

¶ Sed nota ꝙ ſicut quilibet qui eſt ſui iuris poteſt donare rem ſuã ita poteſt etiam remittere rem ſibi debitam gratis ⁊ laxare ſuo debitori· que remiſſio ſiue donatio libere facta ſine fraude ⁊ coactõne poſtꝗ̃ facta eſt per penitentiam non poteſt reuocari· vt dicit Ray· ar. vij· q· i· c· ꝗ̃ periculoſum· ¶ Sed ſciendum ꝙ illi qui ponunt ſe in manibus creditorum promittendo ſeu offerendo ſe ad dandũ qđ peterent rogantes tamen ꝙ totum vel partem dimittant: ſed nõ intendũt reſtituere: imo ſperãt ꝙ pro nihilo vel modico quietabuntur alS nõ ſe ponerent in manib⁹ eorꝫ: a peccato quidem rapine· vſure ſeu alterius male vſurpatiõis nõ ſunt abſoluti: q͡a peccatum ad penitentiam ⁊ cõfeſſionem dimittitur quã illi vere non habẽt· Sed vtrũ abſoluti ſint a debito ſeu obligatione reſtituendi diſtinguendũ ſm Egid· ĩ quodlibet· quia ſi creditor in propria voluntate ⁊ liberalitate dimiſit et donauit non curans ꝙ debitor intenderet: non tenetur ipſe debitor ampli⁹ reſtituere ſi hoc ei clare conſtat. Secus autem ſi creditor deceptus vel coactus vel deſperatus· i· ꝙ nunꝗ̃ ſperabat ſe illud debitũ ab eo poſſe habere vel non poſſe habere totum· ⁊ ideo potius voluit hr̃e partem ꝗ̃ nihil dubitãs ꝙ nihil haberet ſi totum vellet hr̃e· Talis enim remiſſio non valet ⁊ adhuc obligatur ad reſtituẽdum· Sed quia hec materia eſt multum vtilis ⁊ neceſſaria ſciri et in frequenti practica ideo ſerioſius ⁊ plenius tractanda ⁊ quid ſentiant doctores in hoc referendum· ¶ Cum ergo queritur vtrum vſurario vel cuilibet alteri qui habꝫ aliena ſufficiat in foro cõſcientie remiſſio ſibi facta ab his a quibus extorſit vſuras vł alia male

ablata vel ab heredibus eorꝝ ſi illi non viuunt. Rñdetur diuerſimode a diuerſis vt i. §. ſequẽtibꝰ. Girardꝰ de ſenis aſſerit ꝙ habens male ablata niſi reddat aut ſufficientem faciat cautionem non poteſt liberari a ſua obligatione per alium modũ cum poteſt aliquo modo reſtituere nec enim poteſt debitũ deobligari.

¶ Et primo per viam remiſſionis.

¶ Secundo nec ꝑ viã ſatiſfactiõis.

¶ Tertio nec per viam liberatiõis

¶ Quarto nec per viã trãſlatiõis.

¶ Quinto nec per viã donationis

¶ Sexto nec ꝑ viã renunciationis.

¶ Septimo nec ꝑ viã conuenientie ⁊ diſcretionis. Inducit ad hoc has rõnes que nõ videntur multũ vigere: ſed ſine multa difficultate poſſunt ſolui per eos qui tenent ꝙ abſqꝫ actuali reſtitutõne poteſt tolli obligatũ male ablatoꝝ ab eo cui obligatur per quemlibet horũ modorũ. dũmodo nil fiat in fraudem. vel per metũ vel per deſperationeꝫ: ſcꝫ nõ rehabendi: ſed libere. ſponte gratis. ⁊ ſcienter. Si enim fraudulenter. coacte vel hmõi fieret talis deobligatio locũ habet quod dixit ⁊ non aliter.

¶ Qꝫ nõ poſſit tolli taliſ obligatio ꝑ viã remiſſionis niſi reſtituat̃ probat ſic: Nullus eſt capax remiſſiõis niſi a peccato prius deſiſtat. ſed habens rem male ablatã qꝫ diu remanet obligatꝰ ad reddendũ nõ dicit̃ deſiſtere a peccato. ergo nõ ẽ capax remiſſionis ⁊ per ꝯñs obligatio illa non põt tolli per viã remiſſionis. Ad hoc qꝺ facit regula peccatũ. de reg. iu. in. vj. Reſtitutio eniꝫ ꝑ quã obligatio tollitur eſt penitentia remiſſionis. Vñ non videt̃ remiſſio fieri niſi per reſtitutionẽ tollat̃ priꝰ obligatio. Sed ad hoc rñdet̃ maior põt intelligi dupliciť. Uno modo vt intelligat̃ de remiſſione debiti rei ablate. ⁊ ſic videt̃ falſa. nam põt alicui remitti debitum ſi vult ſm Egi. Secundo mõ vt intelligas de remiſſione peccati. ⁊ tunc eſt vera maior ⁊ minor falſa. nam habẽſ male ablata ſi non poteſt reſtituere vllo modo remanet obligatꝰ ad reſtitutionem cum poterit. extra de ſolu. c. odoardus. ⁊ tñ deſiſtit a peccato ſi penitet ⁊ ꝓponit reſtituere in futuꝝ. Sed ſi poteſt reſtituere ſed male: ⁊ hoc intendit facere ſi creditor nõ remittat. talis etiam adhuc remanet obligatus ad reſtituendũ ⁊ tamen deſiſtit a peccato penitendo. ⁊ quod pendet ex regula augeri peccatum ꝙ reſtitutio eſt penitẽtia remiſſionis. verũ eſt de reſtitutione nõ ſolũ actuali ſed etiã mentali ⁊ in propoſito ⁊ in equalenti.

¶ Qꝫ nõ tollatur ꝑ viã ſatiſfactõis

211

probat ſic: Satiſfacere eſt peccatoꝝ cauſas excidere ⁊ eoꝝ ſuggeſtioni‑bus aditū non indulgere. de pe. di. iiij. circa prin. Cum ergo oblatio et detentio rei .ſ. peccati quod fit per oppoſitum ſuum .ſ. reſtitutionē. igi tur niſi reſtituatur nō videt̃ poſſe ſatiſfacere quantumcunqꝫ acceptet creditor. Inſuper cū per ſatiſfactio nem non ſolum reparetur amicitia ſed etiam equalitas iuſticie que ab lata erant per vſurpationem ⁊ detē tionem alienoꝝ. niſi tollatur cauſa iniuſticie ⁊ inequalitatis que fit p reſtitutionem ſubtractoꝝ dum cre ditori redditur quod minus habe bat q̃ꝫ debebat ab ip̃o vſurpatore q̈ plus habebat q̃ꝫ debebat. non repa rabitur iuſticie equalitas ⁊ ſic non fiet ſatiſfactio niſi reddat ablata. Satiſfactio enim fieri debet p ip̄m debitorē qui violauit iuſticiā vſur pando aliena non per creditorem. Ad hoc reſponderi poteſt ꝙ vtique cauſa peccati excidi non poteſt ni‑ſi per reſtitutionem. ſed reſtitutio nō ſolum fieri poteſt actu ſed etiā mente ⁊ ꝓpoſito. al's qui non poteſt reſtituere cum nihil habeat. ſeque‑ret̃ ꝙ non poſſet ſatiſfacere pro pec catis: quod eſt falſum. Similit̃ eti‑am equalitas iuſticie reparari pōt nō ſolū per actualem reſtitutionē ſed etiā per aliū modū per quem ſi bi creditor vel iniuriā paſſus repu tat ſibi ſatiſfactum. Fit quoqꝫ in hu iuſmōi remiſſione ſatiſfactio p de‑bitorem qui violauit iuſticiā dū ha bet animū paratū ⁊ ſe offert ad re‑ſtituendum ſi non remittit.

¶ Tertio probat ꝙ non tollatur p viam liberationis ſic: Chriſo. dicit extra de reg. iu. c. oīs res per quaſ‑cunqꝫ cauſas naſcitur per eaſdē diſ ſoluitur. ſed obligatio talis iniuſti detentoris naſcit̃ per ſolā eius de‑prauatā voluntatem .ſ. rapiendo vł tenendo vel detinēdo rem alienā. ergo diſſolui non poterit niſi p vo‑luntatem .ſ. rectificatam .ſ. in reſti tuendo ablata. ⁊ ſic videtur ꝙ non ſufficiat voluntas eius cui fieri de bet reſtitutio ad tollendum obliga tionem cum nō fuerit cauſa ipſius Ad quod reſponderi poteſt ꝙ vo‑lūtas deprauata vſurpatoris recti‑ficari poteſt non ſolum per actualē reſtitutionem: ſed per intentōnem voluntariam reſtituendi ſi ille ſpō te voluerit remittere. ⁊ ſic non ſolū voluntas creditoris ſed ⁊ debitoris voluntas que fuit cauſa obligatio‑nis concurrit ad liberandum obli‑gatorem dum ſe offert ad ſatiſfaci endum creditori ad placitum.

¶ Quātum ad quartum .ſ. per viā tranſlationis ⁊ acquiſitionis domi nij probat ꝙ nō poſſet tolli obliga‑

tio ſic: Preſuppoſito ꝙ in vſura nõ tranſferatur dominiũ ſm quoſdaꝫ tunc aſſumitur talis regula: Nullus poteſt in re detinenda iniuſtuſ titulus aduenire niſi prius iuſt? auferatur titulus. nã iuſt? titulus auferri non põt abſqꝫ hoc ꝙ iniuſtus titulus acquiratur ꝛ ecõuerſo. ꝛ idcirco erit alia actio per quã iniuſt? titulus tollitur ꝛ per quã iuſt? titulus acquiritur. Nullus ergo aduenire poterit iuſtus titulus per quã actionem niſi ei auferatur iniuſtus titulus per aliã actionem. Sed illis qui acqrunt dñium in re detinenda aduenit iuſt? titulus p dñij acqſitionem. ergo ſi prius habuit iniuſtum titulum per rei aliene vſurpationem ꝛ detentõnem oportet ꝙ dictus titulus iniuſtus auferatur p eiuſdem rei reſtitutionem aut dñij acqſitionẽ. ꝛ ſic nõ eſt capax dñij ante reſtitutionẽ. ꝛ multo fortius in furtis ꝛ rapinis in quibus ſm oẽs nõ transferuntur dominium. Sed ad hoc respondetur ꝙ ad hoc vt dictum eſt reſtitutio per quã auferatur iniuſtus titulus in foro coſcientie fieri põt non ſolum manualiter ſed etiã mentaliter: dum. ſ. eſt paratus reddere realiter ſi non vult dimittere. ꝛ ſic ablata iniuſto titulo p ſpontaneam ꝛ liberã reſignationem creditoris acquiritur dominium.

¶ Quantum ad quintũ: ſcꝫ ꝙ non poſſit tolli p viã donationis pbatur ſic per has ppoſitiones: Ille cui reſtitutio fieri debet donare nõ põt priuſqꝫ ſit reſtitutus ꝛ ipſe iniuſte detinẽs aliena anteqꝫ reſtituat ablata certificari nõ poteſt de tali donatione vtꝝ ſit vera donatio. Primam ſic probat: Donatio niſi ſit libera nõ eſt donatio vera. ff. de adimen. lega. l. rem legatã. Iſte aũt q taliter donat. ſ. anteqꝫ ſit reſtitutuſ nõ libere donat: qa nõ libere illud habet cũ non actualiter habeat. Et ſi dicatur ꝙ libere reſtituendus poteſt habere ꝛ per ꝯſequẽs libere poteſt donare: qa decretoꝛ bonoꝝ ſuorum paratus eſt reddere. talis inſtantia nihil valet: qa reſtituẽdus certificari nõ poteſt ꝙ talis habẽs ſua male ablata ſit parat? ad ea reſtituenda. niſi ea ſtatim cũ poteſt reddat. vel pro eis reddendis ſufficientem cautionem faciat. qꝺ pertinet ad ſecundam propoſitionem. nam ꝛ ſi videantur aliqua ſigna q bus ſe paratum ad ſatiſfaciendum oſtendat non probatur eſſe ſufficientia: cum illis vti poſſit: ita ille q nõ habet intentionẽ reſtituendi ſicut ille qui habet. ꝛ talis alienoꝝ detentoꝛ iniuſt? cui donatio fit ante reſtitutionem non poteſt eam vt vera m donationẽ acceptare. vel ac

212

ciſpere cum bona conſcia. Ad qd̄ re
ſpondet̄ ꝙ donari poſſunt nō ſolū
res habite: ſed etiā iura ⁊ actiones
⁊ que ſperant̄ haberi. nec ꝑpter ea
poteſt dici ꝙ nō ſit donatio libera:
quia res actu nō habetur ⁊ cū hoc
negocium agatur ⁊ diſcutiatur ſm
forum conſcie vbi credendū eſt cui
libet pro ſe et contra ſe. et nemo ſit
arbitrandus ĩmemor propre ſalu/
tis. vt dicitur. i. q. vij. c. ſancimus.
ex quo debitor offert ſe paratum ad
reſtituēdum ſi vult. rogat tñ vt do
net non coact⁹ nō decept⁹ ſed ſpon
taneus poteſt ſibi pſuadere credere
libere donaſſe. precipue cū non ege
at multum. nec eniꝫ preſumitur de
facili quis proijcere ſua ⁊ donare.
¶ Quantū ad ſextum ꝙ non poſſit
tolli per viā renunciatōnis. ſed an
teꝗ̄ fiat male ablatorum reſtitutio
nō poteſt ille cui reſtitutio fieri de
bet renunciare. ergo nō poteſt tolli
obligatio detinētis aliena iniuſte
per viā renunciationis. Maior eſt
nota. minor probat̄. nam renuncia
tio illa que fit a ſpoliato anteꝗ̄ re/
ſtituatur ipſa decernitur eſſe nulla
ſicut patꝫ. iij. q. i. c. epiſ. ex̄. de reſti.
ſpo. c. ſollicite. ⁊ ideo preſumit̄ non
libere fieri: qa non eſt veriſimile ꝙ
ſponte iuri ſuo renunciauerit q re/
nunciat ſpoliatus. ſic in ꝓpoſito vi
det̄ dicendū ꝙ creditor renunciās
non reſtitutus nō videt̄ ſponte re/
nunciaſſe ſed vt coact⁹ ⁊ hmōi. Ad
quod Rn̄. ꝙ ea que continentur in
dictis. c. habent locum in foro con/
tentioſo vbi procedit̄ per preſum/
ptioneꝫ. ſed in foro conſcie etiā ſpo
liatus pōt renūciare iuri ſuo vt in
propoſito. Preterea eo ipſo ꝙ offert
ſe ad reſtitutōnem ſi vult iam reue
ſtit ⁊ reſtituit eum iuri ſuo.
¶ Quantum ad ſeptimū ꝙ nō poſ/
ſit tolli per viā cōuenientie ⁊ diſcre
tionis probat ſic: Suppoſito dicte
regule peccatum. li. vj. obligatio il/
la qua iniuſtus detentor alienorꝫ
eſt obligatus ad reſtitutionem ne/
ceſſe eſt ꝙ tollatur per viam reſtitu
tionis vel aliam equipollentē ⁊ que
rendo que ſit via equipollens reſti
tutōi. ſi dicat̄ ꝙ ſit remiſſionis via
vel donationis ſequitur inter alia
iſtud inconueniens ꝙ pōt dici re/
ſtitutio. ⁊ tñ in poſſeſſionem mini/
me poſit⁹. qd̄ patet eſſe falſum per
illud qd̄ habet̄. ff. de ver. ſig. l. plus
eſt. dicitur enim ibi ꝙ reſtituere eſt
nō ſolū penitentiā rei prebere ſed
etiā poſſeſſoreꝫ facere fructuſqꝫ red
dere. quapropter nulluſ poteſt dici
reſtitut⁹. Si ergo remiſſio q̄ fit an/
te reſtitutionē eqpollet reſtitutiōi
ipſi ſeqtur hoc incōueniens ꝙ etiā
nō poſitus in poſſeſſione dicet̄ re/
ſtitutus. Sed ad hoc rñdet̄ ꝙ in fo

ro conſcientie. ⁊ ab Aug. nõ ſumit ita ſtricte rſtitutio ſicut in foro cõ/tentioſo ſm iura. Nã quõcunqꝫ im pleatur voluntas creditoris a debi tore dicitur reſtitutio facta. ⁊ cũ qs cedit bonis ẽt anteqꝫ ponat eos in poſſeſſionẽ nõ reſtituit quo ad con ſcientiã. ¶ Queritur vtrum vſu/rario vel cuicũqꝫ alteri q habet alie na ſufficiat in foro conſcie remiſſio ſibi facta ab hiſ a quib⁹ extorſit vſu ras vel al's quecunqꝫ male ablata. Hanc queſtionem de vſuris Laur. in tractatu formans prius recitat opi. doctoꝝ. Dicit ergo in glo. ⁊ in reg. peccatũ. tenet ꝙ ſic. Sed dici/mus ibidem contra. ſ. ꝙ nõ ſufficit niſi pecunia ſit reſtitutioni parata Aliquoꝝ ṽo theologoꝝ opinio fuit ꝙ etiam nõ ſufficit ꝙ res ſit parata reſtitutioni: ſed etiam oportet ꝙ of ferat. Jo. an. ibidem ſuper glo. de/mum aſſumit viam mediam dicẽs ꝙ aut gerit in mente vſurarius re/ſtituere ⁊ remiſſio ſufficiat. aut nõ ⁊ tunc ſecus. Sed Fede. de ſenis in opere ſuo format indiſtincte opini onem dic. glo. ſic dicẽs: Si is cui de bent reſtitui pecunie. vel male abla ta. vel coactus non deceptus nõ re mittit ⁊ de omĩ dolo ⁊ vi ⁊ callidi/tate ⁊ metu ceſſantibus etiam pre/cibus vel ſeruitioꝝ exhibitione in/ductus debitam ſibi pecuniam nõ oblatam nec reſtitutioni paratam vſurario dimittat: liberatuſ eſt vſu rarius a reſtitutione. non tñ a pec/cato qđ ↄtraxit exercẽdo vſuras. ni ſi ⁊ de illo peccato pñiaꝫ agat. Põt etiam dici quod plus eſt: ꝙ ſi vſura rio pſeuerante in crimine ⁊ nõ diſ/poſito ad aliquã reſtitutionẽ. is q debꝫ recipere vſuras remittat illas proprio motu. vel ad petitionẽ vſu/rarij. liberatus eſt vſurari⁹ a reſti/tutiõe rei ⁊ ſi nõ a peccato: quia de hoc oportet ſatiſfacere deo p pñiaꝫ Hec ille. Hanc opi. videtur firmare Hoſt. in ſum. ⁊ Archi. i. c. ij. de vſu. li. vj. ſuper verbo ſatiſfactũ dicens: Satiſfactum accipimus quõcunqꝫ voluntati creditoris ſatiſfiat. Jdeꝫ Lap. Jdem aũt Lau. ſic concludit Ut tollatur oĩs dubitatio an ſit vł non ſit liber anim⁹ remittentis. et per ↄñs clara conſcientia vſurarij ⁊ vt facili⁹ inducãtur hoĩes ad cõ/tritionem ⁊ de cetero a talib⁹ abſti neant cautum eſt predicare ꝙ non ſufficit remiſſio facta. q̃uis ſe diſ/ponat ad ſatiſfaciendũ ſi nõ remit/teret creditor. ⁊ cauti⁹ ꝙ oportet ꝙ pecunia ſit reſtitutõi parata. ⁊ cau tiſſime ꝙ offeratur pecunia. vel qđ plus eſt ꝙ ponatur in manibus cre ditoris. Sed de iure ⁊ in foro cõſcie puto illam glo. cuius opi. ſequitur Fede. vt dictum eſt eſſe veriſſimaꝫ.

⁊ ad hoc inducit Fede· ipſe plures
rationes. ¶ Et prima eſt talis: In
maioris criminibus ſicut eſt in cri/
mine furti vel rapine vel violentie
re furtiua vł rapta remanēte apud
furem vel raptorem de voluntate
domini.purgatur vitium furti vel
rapine ſine aliqua reſtitutione·vt·l
ſi fur.de vſur·in prin·⁊·ff·de preca/
rio·l·ſi certe· ergo purgatur vitiuȝ
vſure remanente vſura apud vſura
riū de voluntate dn̄i· Et ꝙ illa ſint
maiora crimina patet ex maiorita/
te pene ſiue agatur ciuiliter ſiue cri
minaliter. Grauius autem eſt pec/
catum quod grauius punitur· vt
xxiiij·q·iij·c·nō offeramus.

¶ Secunda ratio eſt: Qui in crimi
ne vſuraꝝ ⁊ in alijs maioribus ſuf/
ficit facere condignam ſatiſfactio/
nem vel emendatiōem· extra de ra
pto.c·l·vt fit quis liberat⁹ a pecca/
to·c·quanto·extra de vſur· Sed ſa/
tiſfactū intelligitur quōcunqȝ deſi
derium creditoris impleat̄·etiaȝ ſi
non ſoluit·ff·qui ſatiſda·co·l·i·

¶ Tertia enim ratio eſt que vide/
tur ſm̄ eum inſolubilis·Sūt quidā
ſpeciales caſus in quibus obligat⁹
ad reſtitutionem nō ſufficit remiſ/
ſio.vt.c·exigit·de cēſi·li vj· ⁊ ibi de
hoc ergo in alijs caſibus ſtabit re/
gula ꝙ ſufficit remiſſio· Idē tenet
Pe·de pa· in·iiij·di·xv· qui dicit ꝙ
obligatus reſtitutioni excuſat̄ pro/
pter remiſſionē creditoris:qa ꝑ ac/
ceptationem tollit̄· ⁊ hoc niſi ſit ta/
lis perſona que nō habeat admini
ſtrationem· vel q̄ non pōt donare·
nec per ꝯn̄s remittere:qa remittere
eſt dare. Item qn̄ in iure eſt cautū
ꝙ remiſſio nō valeat tunc nō excu/
ſatur ſicut in iudice delegato q mu
nera ⁊ expenſas recipiens vel extor
quens tenet̄ reddere nulla partiuȝ
remiſſiōe ſibi ꝓfutura.ex̄.de reſcri.
c.ſtatutum li·vj·Et de viſitante iu
re ordinario recipiente munus ad
cuius duplū reſtituendū tenet̄·ex̄·
de cenſi·c.exigit·Hec Pe·Q ſi quiſ
obijceret regulā: Non remittit̄ pec
catum ⁊c̄· quod eſt verbum Augu·
⁊ reſtituere eſt rem in priſtinuȝ ſta
tum reponere·vnde non videtur ſa
tiſfacere remiſſio·Ad quod reſpon
dent predicti Pe· Lau· poſt Fede·
ꝙ Auguſti·in dicta regula non ha
buit reſpectum ad ſtrictam ſignifi/
cationem verbi: ſed eius mens eſt
verbis ꝓferenda· extra de verbo·
ſigni·c·intelligēda fuit· Q ſi offen
diſti proximū tuum rapiendo· fu/
rando.vſuras extorquendo recon/
cilies te cum ipō·⁊ cōmuniter quia
homines nō iactant pecunias ſuas
ſed volunt ſibi reſtitui res ablatas
propterea Auguſt·ſe retulit ad ver
bum reſtituatur·Q autem ſic intel

lexerit Auguſtinus oſtendit mul-
tipliciter. Hec ille. Quod autem di
cit Lau. ſupra: ſcz eſſe predicanduz
non ſufficere remiſſionem niſi fiãt
ea que dicunt diuerſi: non videtur
tutum vel cautum. Nam ex tali pre
dicatione ita poteſt ſequi periculũ
animarũ ſicut cautela. Sicut enim
predicator debet ſibi cauere a pre-
dicando ea que habẽt homines in-
ducere ad malum et ab allegando
mala: ita debet cauere a predican-
do ſcrupuloſa ⁊ ardua quando cõ-
munis opinio eſt in contrariũ. Hoc
enim eſſet inijcere laqueum anima
bus quod fieri nõ debet. xxvij. q. i.
c. v duas. Audiendo enim talia et
non ſeruando cũ ex auditis format
ſibi conſcientiam hoc neceſſario ſi-
bi fieñ. qui habet huiuſmõi remiſ-
ſionem ſi ex difficultate nolit ſe po
nere ad faciendũ erit in malo ſtatu
ratione ꝯſcientie ſibi facte ſuper eo
in quo bene poterat tranſire cũ bo-
na conſcientia. Preterea ſi predica
tor hoc dicat in predicatione. ſ. ſibi
nõ ſufficere remiſſionem niſi ⁊c. et
poſtea in audientia ꝯfeſſionis faci
at contrariuz ⁊ dicat illi ſufficere:
nõne ex hoc poteſt ſequi magnum
ſcandalũ ꝯtra doctrinã predicatio-
nis. ex hoc eniz poterũt credere ho
mines ſic eſſe de multis alijs q̃ pre
dicatores dicunt. ſ. ꝙ non ſunt ſim-
pliciter vera ſed ad terrorem dicta
⁊ ſic periclitabit fidei doctrina. nõ
video etiã cum bona conſcientia ꝙ
abſqꝫ ſui magno peccato poſſit hoc
dicere in predicatione ſi ſentiat cõ
trarium: quia communiter hoc te-
nent doctores. Sed ⁊ ſi teneret ali-
quaſ alias opiniões cũ ille ſint ſcru
puloſe nõ debet velle inducere ho-
mines ad ſuos ſcrupulos. ¶ Nõ er
go predicando dicat ꝙ ſufficiat re-
miſſio ne inducat occaſionem mali
⁊ aperiatur via vſuris. neqꝫ dicat
ꝙ nõ ſufficit ne dicat mendaciũ vel
ſcrupulos ⁊ laqueos iniiciat audi-
toribꝰ. ſed dicat ꝙ dicit Au. ꝙ opor
tet ꝙ reſtituat ſi poteſt. xiiij. q. vj.
c. ſi res. Et in reſtitutione includit̃
remiſſio. Hoſt. in ſum. ti. de vſu. di-
cit ꝙ ſi fenerator partem pecunie fe
nebris reſtituat ei a quo habuerat
vel heredi ſuo ⁊ de voluntate eius
partem retineat. dicunt Theologi
indiſtincte ꝙ non eſt liberatus ni-
ſi totũ offerat. Tu dicas ꝙ ſi ex pa-
cto ſit non eſt liberatus. ar. c. veni-
ens. extra de ſymo. Si autem vſura
rius partem ſine pacto liberaliter
ſoluat vt offerat et de altera parte
miſericordiam petat ⁊ creditor libe
raliter remittat: liberatus eſt debi
tor nec tenetur vlterius ad reſtitu-
tionem: ſicut nec tenet̃ ſi gratis ac
cepiſſet gratis oblatum ſm Goff.

214

Hic tamen bonꝰ iudex ex certis cõiecturis motum ſui animi in formabit. nam ſi creditor eſt pauper ꝛ inops ꝛ vſurarius diues ꝛ potẽs: nõ preſumo ꝙ creditor ipſum vſurariũ ex corde liberet: ſed hoc faciat quia vltra recuperare nõ poteſt vt illud tantillum quod offert recuperaret ꝛ non amitteret. Si ꝟo creditor ſit diues ꝛ potens qui etiam cõſueuit hiſtrionibus ꝛ ioculatoribꝰ tantundem de ſuo donare vel plus. frequẽter p̃ſumi poteſt ꝙ hoc ex corde faciat. Hec ille.

¶ Item in quadam ſummula dicitur ꝙ ſi vſurarius offert libere totã ſummã pecunie creditori oſtendẽs plenariã voluntatem cum nõ habeat: q̃a ſi crederet ꝙ aliquid accipet nõ offerret. creditor nihil penitus vult accipere ſed liberaliter dimittere totum iſte plenarie ſatiſfecit proximo ſed non deo. ꝛ ideo poſtea ſufficit ſibi ſola contritio vt ſatiſfaciat deo. Unde conſulendum eſt nõ contritis vt haud minꝰ hãc liberam ſatiſfactionem faciant primo.

¶ Itẽ ſunt aliq̃ vſurarij qui nituntur decipere deum qui numeratam pecuniam ꝛ acceptaȝ tunc exponũt creditoribus credentes ꝙ illam nõ accipiant: quia ſi crederent ꝙ illam reciperent non illam repreſentarẽt at ille timore vel verecundia ductꝰ nihil vl' parum recipit reſiduũ dãs ꝛ ſic tales dicerent ſe ſatiſfeciſſe qđ non eſt verum.

¶ Item nota ſm quoſdam ꝙ ſunt quinqȝ modi ſatiſfaciendi.

¶ Primus modus eſt cum pecunia libere offertur.

¶ Secundus modus eſt cum pecuniam non habet ꝛ offert pignora.

¶ Tertius modus eſt cum pecuniam non habet nec pignora congruentia facit tñ cum inſtrumentis vt heredes compellãtur ad ſatiſfactionem ꝛ etiam ipſemet.

¶ Quartꝰ modus eſt cum mediante ſacerdote vel aliquo religioſo fit volũtaria ꝛ libera ꝯcordia. Iſte tñ modus debet ſemꝑ oſtendere creditori velle ꝛ poſſe liberũ debitoris.

¶ Quintus modus eſt cum conſenſu ꝛ miſericordia creditoris ponit debitor aliquã poſſeſſionem in manu alicuiuſ honeſti viri ꝛ cuius fructibus ſoluantur per tempus debita. deinde poſſeſſio ad heredes reuertatur. vel ita debet ꝑmanere pro incertis. Hec ibi.

¶ Item Archi. in roſario. xiiij. q. v. c. non ſane. dicit ꝙ Hoſti. dicebat ꝙ in his in quibus eſt peccatũ mortale ſm legem diuinã: vt in furto vel rapina diſpenſare nõ poteſt epiſcopus: immo nec etiã papa vt aliq̃ dicunt quominꝰ penitentiã agat

ꝛ reſtitutio fiat ſi poteſt·ex̄·de vſu·
c·cū tu· Jn his ꝯo in quib⁹ eſt pec/
catum moꝛtale ſm ius poſitiuū· et
cum ep̄is ſeu inferioꝛibus pape in/
terdicta eſt diſpenſatio nullus diſ
penſare vel dilationem pꝛeſtare po
teſt niſi ſolus papa·iij·q·i·c·reinte/
granda·vel hi quib⁹ ſpecialiter cō/
miſerit·Si ꝯo nō eſt interdicta po
terit. Hec ibi· Sed ꝙ dicitur papa
non poſſe diſpenſare in his reſtitu
tionib⁹ vbi eſt peccatū moꝛtale per
petratum in vſurpatione contra le
gem diuinaȝ facta in furto rapina
vſura ꝛ hmōi·quominus reſtitutio
fiat ſi poteſt· videtur intelligendū
quo ad reſtitutionem certoꝛū ſi ſci/
untur perſone· vel quo ad incerta
cum diſpenſaret ſine cauſa rationa
bili·vel ſaltem dubia pꝛo libito vo/
luntatiſ. Non enim poteſt tollere q̄
ſunt pꝛopꝛia hoīm ꝛ dare alijs ſine
cauſa:ſed cum cauſa rationabili po
teſt:puta per modum pene: vt cum
aufert regnum vel imperiuȝ alicui
pꝛopter demerita ſua: qa eſſet ini/
micus eccleſie hereticus vel ſciſma
ticus nec ſe vellet coꝛrigere· vł cum
faceret mouere bellum contra ali/
quem dn̄m vel ciuitatem perſequē/
tem eccleſiam vel fauentem hereti/
cis vel detinentem bona eccleſie ꝛ
traderet alijs dignitateȝ iura ꝛ bo
na illoꝝ ſicut factū eſt pluries· nec
poteſt papa cum bona conſcīa que
pauperibus deberet diſpenſare da
re diuitibus ſine cauſa rationabili
ſed cum cauſa rationabili poteſt ta
lib⁹ obligatis remittere ſeu vt pau
perib⁹ dare ea que acquiſierūt per
furta rapinas ꝛ vſuras cū ſunt īcer
ta ſm omnes. al's cum ſit ſupꝛemus
ꝛ vniuerſalis pater paupeꝝ magis
q̄ȝ ep̄i qui in hmōi ſolent diſpenſa/
re. vt·lxxxvij·di·c·ep̄s. ex̄. de·Quia
habet etiā plenitudineȝ poteſtatis
in diſpenſatione bonoꝝ eccleſiaſti/
coꝛum ꝛ plenā iuriſdictiōem in ter
ris eccleſie foꝛte de hmōi bonis·ſ·
eccleſiaꝝ ꝛ hoꝝ qui habitant in ter
ris eccleſie poſſet remittere debita
ex furtis rapina ꝛ vſura·etiā cū ſci/
untur perſone ſine coꝝ conſenſu et
ex aliqua cauſa rōnabili·Nā quoti/
die hoc fit vt iura vnius eccleſie ꝛ
fructus auferat ꝛ det alteri q̄ȝ cura
to illius eccleſie·cū cauſa tamen vt
creditur rationabili· ꝛ ſic multoma
gis in hmōi poteſt dare dilationeȝ
qa plus eſt remittere debitū q̄ȝ di/
lationem dare ad ſoluendum·

¶ Queritur vtꝝ ſuper incertiſ cum
ep̄o qui eſt pater paupeꝝ poſſit fie/
ri compoſitio vel trāſlatio. Rn̄det
Laur· Sciendum ꝙ Pau·in cle. de
pe·ꝛ re·hunc paſſum examinat ꝛ fi/
naliter determinat ꝙ nō·per illum
tex·ꝛ p· c·fi·de offi·vica·li·vj· Vult

215

enim ꝙ ſine mādato apoſtolico id facere nequeant epi·niſi componerent de tanta quantitate quāta eſt illa ad quā aſcendūt ⁊ nō de minori·Contrarium ſeruaᷣ lꝫ facta tacita compoſitione feraᷣ demū ſnīa taxatiua ipſoꝝ incertoꝝ ⁊ ſi vera ſūt que fatus eſt Pau· quod videᷣ de iure· nec videᷣ cōtraria conſuetudo valere·alˀs multoꝛuꝫ anime illaquearentur·Textus tamen illi videre meo non pꝛobāt ita clare·Unde foꝛte poſſet reſponderi ꝙ nō eſt credendū ꝙ papa qui pꝛeficit epos patres paupeꝝ indiſtincte non cōceſſit eis in ſpecie ꝙ ex cauſa poſſēt cum talibus tranſigere·⁊ iſti habēt maioꝛem poteſtatem q̄ꝫ illi quibus libera adminiſtratio conceſſa eſt· Item non ſimpliciter donant·Iteꝫ papa ſcit hanc cōſuetudinem ⁊ diu tollerauit· Finit tamen taxationes per ſentētiam·Hec Lau·Foꝛte poſſet dici ꝙ exquo ad eccleſiam militantem valet dictum Lau·⁊ etiam quo ad deum ⁊ eccleſiā triumphantem:cum ex cauſa rationabili facit compoſitionem de minoꝛi quantitate q̄ꝫ ſint incerta:puta reſiduum dimittit ei vt pauperi·cum alˀs non poſſet viuere ſine indecētia ſui ſtatus notabiliter·Sed vbi abſqꝫ cauſa epiſcopus ſcienter componat de minoꝛi quantitate notabiliter,valet dictū Pau·in foꝛo dei·Non eniꝫ credendum eſt papā feciſſe epiſcopos diſpenſatoꝛes bonoꝝ pauperū vt poſſent pꝛo libito voluntatis remittere vel componere ſuper incertis vt de his poſtmodum pompoſe viuant·Nec ipſe papa poſſet cū bona cōſcientia abſqꝫ aliqua rationabili cauſa facere hmōi taxationes longe minus q̄ꝫ ſit debitum incertoꝛum ⁊ reſiduum ſcienter illis debitoꝛibus dare:cum omnia bene et plene poſſint reſtituere·Secus cuꝫ dubitatur vtrum ſit debitoꝛ de incertis·nam in dubio ſemper eſt interpꝛetandum factum pape permaxime in bonum·vt di·xl·c· non nos cum glo·Papa enim ⁊ ſi habeat plenitudineꝫ poteſtatis errare poteſt vt homo·⁊ inter cetera ſue poteſtatis non auferretur ſibi cōditio iſta cōmunis hominū quin poſſet peccare moꝛtaliter ⁊ deſcendere ad inferos·grauius ceteris puniendus ſi deliquerit· vt diciᷣ di·xl·c· ſi papa·⁊ in glo·Inſuper cum reſtitutio certoꝝ debeat pꝛecedere reſtitutionem incertoꝝ ꝙ epi circa vſurarios publicos vt licentient ad ſacramēta eccleſie ⁊ ſepulturā pꝛius componant ſuper certa quantitate pꝛo incertis quā ibi ſolent imburſare magis q̄ꝫ pauperibꝰ dare· ⁊ de ceteris non pꝛouideant ſufficienter vt red

dant̄ integraliter minus bene faci unt. quinimo ſi non ſufficerent bo na q̄ remanent vſurarijs vel here/ dib⁹ eoꝝ tenent̄ que acceperūt pro incertis ꝯtribuere pro reſtitutione certoꝝ al's fures ſunt ꝛ latrones au ferentes q̄ debent̄ certis pſonis. ex̄ de vſu. c. cū tu. xiiij. q. vj. c. ſi res. Sꝫ cōſuetudo in hoc nō excuſat q̄ po/ tius dicenda eſt corruptela: qa con tra ius diuinum. di. viij. c. que con tra mores. xxxij. q. vij. c. flagitia.

¶ Quantum ad ſeptimū. ſ. de mo/ do reſtituēdi ſeu ordine. Circa qđ conſideranda ſunt tria. Primū eſt ꝙ reſtitutio certoꝝ proponēda eſt reſtitutioni incertoꝝ. ¶ Sciendūꝫ igitur ꝙ certa omnia obligāt reſti/ tutioni. i. cum ſciūtur perſone qui/ bus eſt facienda prius integraliter ſoluenda ſunt ꝙ̄ ſoluantur incerta qñ. ſ. ſcitur vel dubitat̄ bona reſti/ tuentis non ſufficere ad vtrunqꝫ. nam reſtituende ſunt plene prius ꝛ integraliter certa. ꝛ hoc triplici ra tione. Primo rōne ſucceſſionis. Se cundo rōne obligationis. Tertio ratione ſimilitudinis. ¶ Quantū ad primā ratiōeꝫ. ſ. ſucceſſionis ad uertendum diligenter ꝙ nō ſucce/ dit in pauperibus ipſe xp̄s niſi qñ non reperiunt̄ perſone certe quib⁹ reſtitui debent certa: vt q̄ſi p ſubſti tutionem ſuccedere videat̄ ac ſi di ceret teſtator: dimitto meos here/ des tales ꝛ tales qb⁹ debeo. vl' etiā ſi nō debeo. Sed ſi eos nō repiri cō tingat ſubſtituo mihi xp̄m cū pau perib⁹ ſuis. ¶ Quantū ad ſecundā rōnem obligationis ꝓbat̄ hoc ſic: Nā pauperib⁹ non tenent̄ heredes dare. ſ. pro reſtitutōe dictoꝝ incer/ toꝝ niſi vnica rōne. ſ. in foro dei. ſꝫ creditorib⁹ certis tenentur duplici rōne. ſ. in foro dei ꝛ in foro mundi: qa heredes pñt a creditorib⁹ in iu dicio ꝯueniri. ¶ Quantū ad tertiā rōnem. ſ. ſilitudinis probat̄ idem a ſimili de voto ſimplici ꝛ ſolēni. Nā votū ſimplex non ita obligat ſicut id qđ eſt ſolenne. quo ad deum ſim plex obligat: ꝛ ſolenne quo ad deū ꝛ ad mundū in foro mundi. vñ ſim plex votum impedit matrimoniuꝫ ꝯhendū ſed nō dirimit ꝯtractū. ſo/ lenne aūt ꝛ impedit ꝯhendū ꝛ ꝯtra ctum dirimit. vt patet di. xxvij. per totū. ꝛ rō h⁹ eſt: qa in voto ſimplici vnū ē vīculū ligās i ſolēni duplex.

¶ De reſtitutōe ꝯo certoꝝ ſciendū ꝙ reſtitutio etiā fieri debet cū quo dam ordine. Pro cui⁹ declaratōne ſciendū ꝙ ſm triplicē voluntatem creditoris ꝯtingit debitorē habere ſubſtantiā eius. Prima eſt violēta. Secūda eſt ꝯditionata. Tertia cō/ formata. Priā reperit̄ in furto ꝛ ſi/

milibus. Secũda in vſura. Tertia in contractibus licitis ſiue iuſtis. ⁊ ſm hunc triplicem voluntatis gradum varie prius ⁊ poſterius homo reſtituere obligatur. Cum igit̃ prima voluntate .ſ. violenta debitor tenetur: vtputa quia abſtulit per furtum ⁊ rapinas ⁊ hmõi violẽtias: talia prius reſtituenda ſunt q̈z vſura ⁊ alia debita ⁊ hoc propter tria. ſcʒ propter offenſionẽ. ꝓpter expropriationẽ. ⁊ ꝓpter compulſionem. Propter offenſionez quidem: nam maior in eis fert̃ iniuria: qa illa penitus ſunt inuoluntaria .ſ. rapina furtũ ⁊ hmõi. vſura ꝟo aliquo mõ eſt volũtaria .ſ. voluntate ꝯditionata. ꝓpterea de ſui natura minorem iniuriã in ꝓximũ ſapit: alia ꝟo debita ſine iniuria fiũt: qa ſunt volũtaria: puta id qđ debet̃ rõne emptõis facte alicuius rei. vel rõne mutui liciti ⁊ hmõi. ⁊ ideo rapina ⁊ furtũ pri⁹ reſtitui debet q̈z ipſa vſura ⁊ alia debita licito mõ cõtracta. ⁊ eadẽ rõne prius rapina: quia grauior fit in ea violentia ⁊ iniuria q̈z in furto. Secundo debet ſeruari talis ordo propter expropriationẽ. nam in rapina ⁊ furto ſm oẽs ei⁹ dñium nõ tranſfert̃. ⁊ ideo talia nunq̈z totaliter fiunt poſſidentiũ. in vſura ꝟo dñiuʒ transferre videt̃. Tertio ſeruãdus eſt talis ordo ꝓpter compulſionem magis enim debitor compellit̃ ⁊ artatur a iure reſtituere q̃ extorſit per furtum ⁊ rapinã q̈z qui habuit per vſuram. nam ad reſtitutionem vſure compellit̃ diuino et eccleſiaſtico iure: ſed ad reſtituendũ rapinã cõpellitur vel artatur iure diuino eccleſiaſtico ⁊ ciuili. ¶ Ex quib⁹ ſequtur ꝙ debitor ſi nõ poteſt inſolidũ reſtituere quod extorſit per rapinã ⁊ furtum ⁊ etiam quod habuit per vſuram. ⁊ hoc cum ratione voluntatis cõcurrentis: quia in ſoluente vſuram aliquo modo voluntas eius concurrit ad illam expoliationem vſure. Sed expoliatus per furtum ſeu rapinam cõtra omnem ſuam voluntatem expoliatur. Tum etiam ratiõe iuris cohartantis. nã a iure ciuili homo compellit̃ ad reſtitutiõem rapine ⁊ furti inſolidũ: etiam ſi nõ habeat ad reſtituenduʒ vſuras. Huius ſententie eſt Gir. ordinis heremitarum que vidẽtur rationabiliter dicta. hoc excepto .ſ. ꝙ debent prius reſtitui rapina furtum ⁊ vſura q̈z alia debita modo licito contrata. Hoc enim eſſet offerre holocauſtũ de rapina. Sicut enĩ iniuſte acciperet̃ ab aliquo diuite vt daretur elemoſyna pauperi. vt dicit Aug. xiiij. q. v. c forte. ita ⁊ iniuſtum videt̃ vt de eo quod debetur iuſte alteri. puta honeſti mutui

vel emptionis vel alicuius liciti cō tract⁹ reſtituat aliena. hoc eſſet ra/ pere alienum vt reddat alienum. ⁊ non ſunt facienda mala vt eueniāt bona ait Apoſtolus ad Ro. Ad hec xiiij. q. v. c. neq; enim.

¶ Quantū ad ſecundam volunta/ tem que dicitur conditionata: que ſcz cadit in vſura. dicit Ale. lōbar/ dus ꝙ prius tenetur quis reſtitue/ re que habuit per vſurā ꝙ̄ que ha/ buit per alios cōtractus factos vo/ luntarie. Et huius ratio eſt: qa in reſtitutione debitoꝝ ſolum ſeruat̄ iuſticia. ſed in reſtitutione vſure ⁊ male ablatoꝝ non ſolum ſeruatur iuſticia ſed etiā iniuria deo facta ⁊ proximo amouet̄. ⁊ ideo reſtitutio vſure eſt preferenda. Si tñ ꝯriū ob/ ſeruet̄: qa ſcilȝ talia iuſta debita in ſatiſfactione preponentur male ab latis. Aduertēdum ꝙ duplici caſu hoc fieri poteſt: ſcz quando debita ſunt clare manifeſta et reſtitutio male ablatorum non ſic ſed obſcu/ re ſic inquirendo. Secundo qñ res que debetur eſt determinata. nam clarū ſemper precedit obſcuꝝ in iu re. ⁊ determinata ratio indetermi/ natam. ſed illud cōiter nō obſerua/ tur etiam in duos predictos caſus qꝺ etiā videt̄ rōnabiliter fieri: qa indecens vdet̄ vſurā debere reſti/ tui de re alteri iuſte obligata. nam ꝑ hoc nō tollit̄ iniuria facta ꝓximo ⁊ deo: ſed additur noua: qa alienū aufertur. nec enim tenetur deo ⁊ ꝓ ximo ratiōe vſure perpetrare vel al terius mali ablati niſi inquantum pōt de iure. ar. ex̄. de reg. iur. nemo ad impoſſibile obligat̄. Si ergo nō poteſt reſtituere vſurā niſi ſubtra/ hendo ius alterius. protunc excuſa tur a reſtitutiōe. Propterea hoc ma gis erit violētuȝ ſeu ꝯtra voluntatē eius cui debet̄ aliquid ratione con tractus iuſti ſiue liciti. ſ. ſubtrahe/ re ſuum creditū ꝙ̄ fuerit accipere vſurā ab alio. ꝓpterea nō videtur rōnabile vt iuſto obſequio qꝺ fecit proximo. ſ. ei mutuando: ſeu expe/ ctando precium rei vendite repor/ tet incōmodum ⁊ damnū. qꝺ con/ tingeret hoc ſeruādo: cū qui dedit vſuram iam receperit cōmodū ma gnū ex mutuo ſibi facto. ideo debet ſibi ſufficere vt vſurari⁹ reſtituat ſi bi vſurā cū poterit de ſuo ⁊ nō alie no: qa ſm regulam nemo debet lo/ cupletari cum alterius iactura vel damno. de reg. iu. li. vj. Et hoc niſi iura cōmunia vel municipalia ali/ ter diſponerent: quia in hmōi ſer/ uanda ſunt. nam iure humano poſ ſeſſiones ⁊ alia vt propria poſſiden tur. vt patet di. viij. c. quo iure.

¶ Quantum ad tertiam volunta/ tem que dicitur conformata. hec re

217

periťur in contractibus licitis·vbi voluntas contrahētium conformatur inſimul· In reſtitutione etiā talium aliqua prius reſtituenda ſunt Nam prius reſtitui debent omnicunq₃ certa debita q̄₃ quecunq₃ ad pias cauſas relicta ꝛ donata· Cuiꝰ ratio eſt: qa donatio ad pias cauſas largitio ſunt ex ſuprogantis cōſilio vel ſunt forte bona incerta·reſtitutio aūt male ablatoꝝ ſeu alioꝝ debitoꝝ certoꝝ ſunt ex obligatiōis precepto· Prius eniȝ reſtitui debēt que ſunt ſm neceſſitatem precepti q̄₃ que ſunt ſuper erogationem conſilij· Huic ſententie concordat Archi·in c· non ſane·i·q·v· Hinc etiā Ray·ait q̄ ſi creditores ꝛ legatarij ſimul venerant ad heredē primo ſatiſfaciendū eſt creditoribus·ſed ſi veniant ſeparatim liberabitur heres ſoluendo per ordinem cuilibet venienti ſiue creditoribꝰ ſiue legatarijs·dū tn̄ nil in dolo vel in fraude operetur· Uerumtn̄ ſi legatarij preueniūt creditores ꝛ accipiūt vel poſteriores creditores priores ꝛ poſteriores in iure p̄ueniūt creditoreſ poſtmodū venientes heredeȝ inqtare nō debēt·ſi tn̄ de hereditate remanſerit ei vnde poſſit adhuc ſatiſfacere illis ſed habent tanq̄₃ potiores ius ſuum ſaluum contra legatarios qui primo acceperunt· Si militer ꝛ creditores anteriores cōtra poſteriores q̄ acceperūt. Idem quoq₃ Uul· ait ꝛ addit q̄ ſi heres ſcit vel credit hereditatem vltra debita nō extendi ſiue ex contractu vl' quaſi ſeu ex maleficio vel quaſi nihil legatarijſ debȝ dare·Si vo quātitatem debitoꝝ neſcit debet creditoribus ſatiſfacere primo· Et ſi legatarij priuſ vel ſimul cum creditoribus legata petant etiam creditoribus potioribus primo ſoluenduȝ eſt·Si auteȝ de hereditate nihil remanet primo ſolutis debitis legatarijs non tenet̄·Si vo hunc ordinem mutauerit heres primo·ſ·ſoluendo legatarijs ſeu ſecundarijs creditoribus priorībꝰ in foro cōſcientie minime liberatur· niſi hoc faciat ignoranter reputans·ſ·hereditatem ſufficere ad omnia ſoluenda vel neſcientes hunc creditoreē eſſe potiorem· His aūt ꝯcordat Hoſt·

¶ Item nota q̄ ceteris paribus ſeruanda eſt regula: Qui prior eſt tēpore potior eſt iure·de re·iur· li·vj· Ubi aūt ſunt p̄uilegia paria·ſ·perſonaꝝ ꝛ actionum inſimul ꝛequaliter ſatiſfaciēdum eſt·niſi de aliquo illoꝝ probetur q̄ alteri preferenduſ ſit ſm legē pacti vel ſcripti vel vſus probati· Hec autem notari ſolēt·C· de bo·auc·iudi·poſſi·l· pro debito· Cum ergo mercator vel alius fran

git vel vt vulgariter dicitur fallit non ſufficiens ſatiſfacere credito/ribus omnibus ex integro venien/tibus cunctis vt ſibi ſatiſfaciat hic ordo ſeruatur ſm Bal·in·l· pro de/bito·C·de bo·aucto·iudi·poſſi·

¶ Primo debet ſatiſfieri dominis rerum·verbi gratia:Deponentibus ſi depoſita erant ſibi facta. vt·ff·de priui·credit·l·fi·⁊·l·veteri.

¶ Secundo ſatiſfit mercium ven/ditori ſi extant merces· hoc eſt ipſe merces reſtituuntur tanq̄ ſingula riter pro precio obligate· Si autem plus valerent id plus redditur ad cōmodū creditoꝝ·vt·ff·de act·ven· l.iulianus· Si aūt ipſe merces non extant ſed vendite ſunt ⁊ loco earū alie ſurrogate:tales ſurrogate non redduntur loco eaꝝ:quia non ſunt pro precio obligate·vt.ff·de in rem verſo.l.quidam· Huius ratio aſſi/gnat̄:quia precium ex illa re reda/ctum obligatū non erat· ergo nec etiam res que emit̄:vt habet̄ Exo/di· Idem quoq; in permutatōne di ctum eſt:qa vbi ſpecies in obligati one eſt nō ſuccedit loco alteri⁹ alte ra·vt notat̄·ff·de ver· ſig·l·labeo·

¶ Tertio ceteris paribus prefert̄ vxor:qa ypothecā habere cenſetur ⁊ ideo prefertur nedum pretenden tibus pſonalem obligationem ſed etiā pretendentib⁹ tacitam ypothe caꝫ·vt·l·aſſidu⁹·C·qui po.in pi·ha· non tn̄ prefertur creditorib⁹ haben tibus ypothecas expreſſas· Fiſcus quoq; habet ſimile priuilegiū cum muliere·C.de priui·fiſci.l q̄uis·et de hoc etiā habes ex̄·de pigno·c·ex literis·in glo·quoniam·

¶ Quarto poſt ypothecas veniūt deponentes·ſ· ſi non extat depoſi/tum·ff· depoſiti·l· ſi hominis.§·fi· Hoc enim priuilegium datur cauſe depoſiti propter frequentiā contra ctuum depoſitorū.tn̄ ſicut in·l·pre/dicta patet tali priuilegio non gau dent qui ſub nomine depoſiti mu/tant ad vſuram· ypotheca autē eſt potior:quia pertinet ad ipſam rem ff·de pactis·l·reſcriptum·

¶ Quinto veniunt ſimplices priui legiati·i·habentes priuilegia perſo nalia non realia·

¶ Sexto ⁊ vltimo veniunt cyrogra phariỹ pro rata nō attenta prorita/te contractuum:quia licitum eſt de bitori pro cumulo creditorum face/re deteriorem cauſam creditoꝝ pio rum non habentiū dn̄ium nec ypo thecā nec priuilegiū habentium:vt ff·de ſeparatione bonoꝝ·l·i.§·con/trario· Et eſt iſta ratio:quia ī cyro graphariȷs creditorib⁹ nō attendi tur tempus· Hec ille· Verū vbi lex municipalis ſeu ſtatutum ciuitatiſ aliter diſponeret illi eſt ſtādū etiā

218

in foro conſcientie ſi nō ſit expreſſe
contra deum·quod nō de facili iu/
dicandū eſt:qa nemo eſt arbitran/
dus īmemor diuini timoriſ ⁊ ſue ſa
lutis·i·q·vij·c·ſancimus·niſi euidē
ter appareat contrariū·Un̄ in aliq
bus ciuitatibus:vt Floren̄·fallente
mercatore per ſindicoſ inſtitutos a
cōitate ſuper hmōi vbi non ſuffici/
unt bona debitoris fallētis ad ple/
ne reſtituendū oībus ſatiſfacit vni
cuiq3 pro rata ſm facultatem bono
rum illius ⁊ nō prius vni q̄3 alteri
niſi aliquib⁹ perſonis priuilegiatiſ
in hoc:vt in mulierib⁹ pro dotibuſ
rehabendis ⁊ hmōi quib⁹ plene ſa/
tiſfacit anteq̄3 cuiq̄3 aliorum·

¶Item primo nota q̄ hi qui tenen
tur reſtituere ſi omnino non poſ/
ſunt ſoluere vł reſtituere ſufficit cō
tritio ⁊ propoſitum reſtituendi qn̄
⁊ cōmode poterunt.xiiij·q·vj·c·ſi
res·quod verū eſt cū nota ſit paup/
tas·talis enim nō debet excōmuni
cari·vt dicit̄ ex̄·de ſolu·c·odoard⁹·
nec aliqua pena mulctari·ex̄·de vſu
ris·c·cū tu.Et dicit̄ nota pauper/
tas qn̄ cedit bonis·ideoq3 tali de/
bet ꝯſulere ſacerdos ſi de pauptate
dubitat q̄ cedat bonis·¶Nota tn̄
q̄ nō ſufficit hec ceſſio:ita q̄ nō ſit
ei aliqua pnīa iniungenda: qa nec
ſolutio nec ſatiſfactio plenaria ſuf/
ficeret. nā lʒ ceſſio ſeu ſolutio quo
ad ſatiſfactionem homini ſatiſfaci
at:adhuc tn̄ non eſt eccleſie ſatiſfa/
ctum·ergo iudex eccleſiaſtic⁹ ſeu ſa
cerdos pro vſurpatiōe rei aliene in
iungat ſibi penitentiā· ⁊ in hoc of/
fendunt plurimi peccatores delin/
quentes qui putant ſufficere q̄ ſa/
tiſfaciant· nec tranſgreſſionē quaʒ
fecerūt poſtmodū confitentur·Hec
Hoſt.in ſum·ti·de penitē·⁊ remiſ·

¶Secundo nota q̄ ſi talis peruene
rit poſtea ad pinguiorem fortunaʒ
tenetur ſatiſfacere etiam ſi ceſſerat
bonis:qa per hoc non ſunt liberati
ſed talis ceſſio ad hoc eis prodeſt:
ne iudicati trahant̄ in carcerem·¶
qui bo.cede·poſſunt· vbi etiā dicit
glo·q̄ ceſſio in hoc etiam prodeſt·
q̄ poſtea non poterūt conueniri ni
ſi inquātum facere poſſunt·⁊ ſic ha
betur ratio ne egeat ⁊ p̄terea cōue/
niri nō debet·niſi tm̄ ſit ad id quod
acquiſiuit q̄ merito videatur debe
re ꝯueniri·Hec in glo· Sed qui ha/
bent reſtituere ſi conueniantur ex
maleficio ſi nō ſunt ſoluēdo verbe/
randi ſunt pro debito. Sed ſi non
conueniunt̄ ex maleficio nō debēt
tales verberari ſed ſufficit q̄ cedāt
bonis.Archi·xiiij·q·iiij·c·ſi res·

¶Nota tertio q̄ ſi is q aliena abſ/
tulit poteſt reſtituere ⁊ nō reſtitu/
it non eſt in ſtatu ſalutis·xiiij·q·vj
c·ſi res.Dicit aūt Ray· in ſum· ſua

ꝙ dominus alicuius terre tenetur reſtituere indebite exacta a ſe vel a ſuis directe vl' indirecte. glo. ſuper indirecte: vt quādo denegat eis iuſticiam vel non defendit eos vt debet ꝛ ſic extorquet aliqua. Si tali domino ex aliquibus circumſtantijs appareat multum difficile vel impoſſibile talis reſtitutio ſatis videtur ꝙ poſſit conſuli huiuſmodi ꝙ in compenſatione vel remittat eis cōmuniter cum eoꝝ conſenſu ꝛ libera voluntate aliquā ſeruitutem vel annuam preſtantiā in perpetuum vel ad tempus: ita ꝙ pleniſſime videatur ei ſatiſfactum. vl' etiā faciat in remiſſionem peccatoꝝ illoꝝ qb⁹ tenet̄ aliquod hoſpitale vel aliqđ ſimile opus pietatis cū conſenſu tn̄ eoꝝ debet ſi pōt requiri. Hec ibi.

¶ Quarto nota ꝙ is q̄ habꝫ aliena reſtituere ꝛ certis perſonis ſi pōt in totū vl' in partē ſed nō cōmode ſed cū multa ſui incōmoditate: tunc cōponat vel cōueniat cū ipſo leſo vel ſpoliato amicabiliter de redditib⁹ ſuis moderate: ita ꝙ vict⁹ remaneat aſſignādo ſibi quouſqꝫ fuerit plenarie ſatiſfactū vel paulatim ſingulis annis vel menſib⁹ vel alijs tpibus emendet qđ pōt. ꝛ hoc cū volūtate illius cui debet ſatiſfacere: q̄a nullā inueniret miſericordiā apud eum abſqꝫ dilatione tenetur ſatiſfacere vel bonis cedere: q̄a talis peccator ſemper eſt in mortali. Hoſt. et Ray. Sed hoc melius declarabitur in vltimo. §. ſe. Si aūt predictus inueniat gratiā apud creditores ſuos facientes ſibi remiſſionem vel dilationē: tunc poteſt ea vti ꝛ eſt in bono ſtatu anime. ſi tamen habet in ꝓpoſito faciēdi quod debuiſſet ſi nō potuiſſet obtinere ipſam remiſſionem vel dilationem.

¶ Quinto nota ꝙ vbi eſſent plures creditores alicuius et debitori petenti dilationem aliqui creditores volunt dare aliqui nō ſed ꝙ cedat bonis: ſtabitur maiori parti creditorum. Et intellige maiorem partē vbi eſt maius ꝛ fortius debitū. etiā ſi vnus eſſet cui plus q̄ꝫ omnib⁹ debeatur. Si ꝟo ſit par debitum ſtandum eſt maiori numero creditorū. Si ꝟo ſunt paria: eligenda eſt clementior ſententia. ſ. dilatio danda C. de ceſ. bo. l. fi. Ray.

¶ Nota hoc ꝙ Jo. an. ſup. c. quanq̄ꝫ de vſur. li. vj. mouet queſtionē: an heres vſurarij quando hereditas non ſufficit omnibus debeat ſatiſfacere primo viuentibus. ꝛ refert ſe dixiſſe ꝙ non. imo fiet eis ꝛ alijs ſatiſfactio pro rata vnumquenqꝫ contingente. ar. ſupra de teſta. c. relatum in fi. Sed dicit ipſe ſatis videt̄ hoc caſu haberi debere cōſideratio tem

poris:vt ille qui pri⁹ ſoluit vſuras recipiat quod ſuum eſt integraliter ⁊ ſic de ſingulis ſm regulam·i· de regu.iu·Qui prior eſt·cum iſtoruȝ par ſit cauſa vt dixi ibi ⁊ in ypotheca· Hoc conſideramus· C. qui po·in pig· habe·l· ſed ſi fundus· et bona vſurarij videtur eſſe ypothecata·de vſu·c· cum tu· Multi tamẽ doctores tenent contrarium in hoc ſcilicet ꝙ bona vſurariorũ ſint ypothecata·vt Hoſt·Archi·Fridericus Goff·⁊ Johan·etiaȝ dicit ꝙ de hac ypotheca non habemus textum expreſſum·

¶Sexto nota ꝙ vbi aliquis eſt inſtitutus heres ⁊ non ſufficit hereditas ad ſoluendum omnia legata ⁊ debita: dicit Ray· ꝙ credit in iudicio anime ꝙ non teneatur niſi in quantum hereditas ſe extendit.vl' ſufficiat etiam ſi non fecit inuentarium·Idem Jo·⁊ Fede·Secus in iudicio contentioſo ſi non feciſſet inuentarium· ſed ſi feciſſet non teneretur niſi durante hereditate. Diſtinguit tamen inter legata ⁊ debibita:quia debita ſine diminutione debet perſoluere:durãte ſcȝ ad hoc hereditate·De legatis xo ſi tot ſint ꝙ non remaneat legitimus poteſt detrahere ſuam legitimam ⁊ iterũ quartam ſm quoſdam ſi fuit inſtitutus heres·

¶Et nota ꝙ heres poteſt deducere ante omnia expenſas funeris et alias neceſſarias quas fecit cauſa hereditatis:vt ĩ teſtamẽto ⁊ hmõi. Expenſas tamen quas feciſſet ſuperfluas ad honorem ⁊ pompam mundi nõ poſſet cum tuta ↄſcientia trahere de ere alieno: ſed facere intelligere tui de ſuo· Pe· de pa·in·iiij· Si aũt ſunt plures heredes ad debita vl' legata regularitate tenetur quilibet pro hereditaria parte·C· de here·ac·l·iij· Ray. Excipiuntur quinqȝ caſus ſm ipſum Ray·

¶Primus eſt ſi aliquod indiuiduum eſt in obligatione faciendi vel non faciendi· tunc eniȝ qlibet tenetur inſolidũ·ff·de ver·obli·l· in executionib⁹.§.ij.glo· ponit hoc ex̃·vt ſi·teſtator ꝓmittit ſe aliquod opus factuꝝ ⁊ promiſit per ſe vel heredẽ ſuũ nõ fieri quominus per funduȝ ſuũ tibi ire liceat.hic quilibet heredum erit inſolidum obligatus·

¶Secũdus caſus eſt ſi res q̃ debet reſtitui ab vno inſolidũ poſſideat· C·de acqui·here·l·ij·§·nemo·

¶Tertius eſt in alimentis legatis que pro volontate defuncti vel iudicis vel ab vno inſolidum vl' a pluribus pro partib⁹ deſignatis petuntur·ff·de alimen·lega·l·iij·

¶Quart⁹ eſt ſi teſtator ab vno heredum legauerit creditori heredita

rio animo compenſandi· tunc eniꝫ heres ille vſq3 ad quãtitatem legationis illius debiti ſuſtinebit.ff·de lega·iij·l·cum ab vno·

¶Quintus in expẽſis funeris vxoris non tantum abſtrinxit heredes pro hereditarijs portionibus: ſed etiam virum pro portione que peruenit ad euꝫ de dote vxoris ſue: puta ſi ad eum peruenit centum et in hereditate ſint·cc· ipſe vir tenebit̃ pro tertia ⁊ heres pro duabus par/ ..bus.ff·de reli. ⁊ ſumptibus funeꝝ l·quotiens· ⁊·l· veluti· Hec omnia Hoſtieñ.

¶Quomodo debeat fieri reſtitutio vxoris concipientis per adulterium quem vir reputat ſuum de hiſ que cõſumit ipſe filius ſpurius de bonis patris putatiui ⁊ hereditate tota vel parte ad eum perueniente Primo videndum eſt de ipſa vxore adultera quomodo teneatur et ad quid. Secundo de ipſo filio ſpurio ſi te...tur ⁊ quomodo·Tertio vero de ipſo pat... qui ex adulterio taleꝫ filium habuit quomodo ⁊ ad quantum tenetur·

¶Similis caſus videtur qui ponitur extra de pe.⁊ re.c·officij. ſciliceꝫ .. muliere ſupponente ſibi alienuꝫ partum quem vir eius reputans ſuum nutrit ⁊ heredem inſtituit· Unde idem videtur dicendum quantũ ad reſtitutiõem de ipſa muliere ⁊ filio ſuppoſito·⁊ huic fraudi dantib⁊ operam efficacem· ⁊ de muliere adultera querit primo ſi debeat reuelare marito·Ad hoc dicendum ꝙ aliquando nõ aliquãdo ſic· nam vbi imineat aliquod eoꝝ periculorum non debet reuelare marito·

¶Primũ periculum eſt infamie: ſcꝫ mulieris: quia hec taliter reuelando cũ eſſet antea bone fame ſeipaꝫ peſſime ac turpiſſime diffamaret· quod quidem magnum periculum eſt mulieri· Nam quod Prouer·xxij ſcriptum eſt: Melius eſt bonum nomen ꝙ̃ diuitie multe · lꝫ intelligatur de viris·tamen ⁊ periculoſuſ inhoneſtis infamia mulieribus ingerit notam·

¶Secundũ eſt periculum ſcandali ſcꝫ viri ⁊ conſanguineoꝝ ⁊ amicoꝝ eius ſi illis hoc innoteſceret malũ· nam nõ ſolum apud ſe turbarẽtur ex eo: ſed vir extunc poſſent cuꝫ ea amiciciam ⁊ pacem ac concordiam ⁊ ſocietatem habere. imo forte maritus eam dimitteret· ⁊ ideo nõ valentes forſitan con... ...inere vterq3 adulterium perpetraret ⁊ ſic innumerabilia ⁊ irrecuperabilia inter eos orirentur mala·

¶Tertium eſt periculũ mortis·ſ· ⁊ vxoris ⁊ ſue ſpurie prolis atq3 ad

220

ulteriꝫ ſui·nam probabiliter timere
poſſet ꝙ eius maritus ſeu quicũqꝫ
alius dũ occidere aliũ quereret ne/
caretur ẜm Sco·in·iiij·Concurren/
tibꝰ predictis periculis que viden/
tur male ꝓbabilia ꝛ in pluribꝰ eue/
nientia:non debet talis mulier ſuo
cõiugi reuelare ꝓpter bonũ incer/
tũ reſtituendi hereditatē talibus
periculis ſe exponere manifeſte·

¶Quartũ propter periculũ impro
bitatis· nam nec vir nec filius nec
etiam publicus iudex hoc mulieri
reuelanti credere obligant̄·niſi pro
bet dicta ſua per infallibilia ſigna·
aut p violentas probationes.ſiue p
teſtes idoneos·nam ex ſolo eius di
cto nõ poteſt exhereditare talem fi
lium. maxime in terris in quibus
primogeniti ex cõſuetudine in toto
vel in parte ſuccedũt. Inſuper ẜm
Sco·in talibꝰ terris ſi pater crede
ret vxori ſue in hoc:non poſſet tñ a
ſpurio auferre hereditatem niſi in
publico foro cum probaret talem ꝛ
tunc oporteret mulierem non tan/
tum apud maritum ſed apud totã
patriã diffamari· ꝛ iſto preſuppoſi/
to.ſ·ꝙ nõ debeat reuelare rõne ma
lorum exinde contingentium·

¶Quõ debeat talis mulier ſatiſfa
cere dicetur infra·Ubi tñ non imi/
neret aliud periculum vel malũ ni/
ſi infamie ipſius adultere vel mor/
tis ſue videt̄ ꝙ ſi premoriatur viro
ſuo debeat ante mortē ordinare cũ
confeſſore vel alia perſona matura
ꝙ ſi moriatur poſtea reuelet ex par
te ſua viro: quãdo ſcꝫ ex hoc poteſt
obuiari ne putatiuus filius habeat
hereditatem totam vel partem. Ali
quando vo hoc marito vel aliiſ per
ſonis extra confeſſionem tenet̄ mu
lier reuelare: videlicet ſi hec tria cõ
currant ſimul·

¶Primo ſi apud maritum et alios
fortis ꝛ grauis ſuſpitio impreſſa eſ
ſet ꝛ occaſio ſuſpicandi taliter·

¶Secundo ſi ex certis ꝛ ſufficienti
bus cauſis poteſt ꝛ debet vehemen
ter ꝛ valde probabiliter credi ꝙ ni
hil de primis periculis ſupradictis
hic ſequeretur aut creſceret ſed po
tius minueretur·

¶Tertio ſi firmiter preſumatur ꝙ
filius bonis mariti volũtarie cedet
ſed ſi paruulus eſt filius ceſſat iſta
ratio:quia mittere poteſt illum ad
hoſpitale · cum non teneatur alere
alienos niſi in extrema neceſſitate
cum alij deſunt qui prouideant·
His autem tribus concurrentibus
reuelari deberet ꝛ poſſꝫ·ſed vix iſta
concurrunt ꝛ rariſſime preſumen/
dum eſt ꝙ concurrant·Inſuper di/
ci poſſit ẜm Uul· ꝙ etiam reuelare
poſſet ſi non timeret maritum vel
aliud imineret periculum·Sunt q/

dam vtiqꝫ viri ſcienter vxorum ad ulteriũ ſuſtinentes vel etiam con/ ſentientes: immo quandoqꝫ vxoreſ ſuas ad hoc hortãtes·vel quia pro/ prios filios non poſſunt habere vł alia quacunqꝫ pudenda occaſione· Facta etiam hac notificatione an/ teqꝫ vir eius pro educatione talis filij expendat· videtur deobligari a reſtitutione aliqua fienda: qa fe/ cit quod in ſe fuit vt damnum evi/ taret viri expẽſarum in educando· ⁊ hereditationis quo ad alios· ar· extra de iniur·⁊ dam·da·c·ſi culpa· Nec tamen debet manifeſtare ad/ ulterum propter periculuꝫ perſone ⁊ infamie detrimẽtum ⁊ odium ad eum euitandum · ⁊ ſi ante manife/ ſtationem iam aliqua conſumpſiſ/ ſet hm̃oi putatiuus filiuſ tenebitur ipſa mater inquantum poteſt ſatiſ facere ſi aliquid vt ſuum poſſidet· ⁊ ſi magnus exiſtens quando noti/ ficat̃ nollet ipſe filius credere hoc nec cedere boniſ putatiui patriſ pe tens ſaltem legitimã que ſine cau/ ſis expreſſis a iure auferri nõ debet vt legitimus filius nec contrariuꝫ poteſt probari tenebitur nihilomi/ nus ipſa mulier heredibus de por/ tione illa ablata ſibi·de eo tñ qď po teſt ⁊ nõ plus· ex̃·de reg· iu·li·vj·c· nemo·⁊ hoc qa fuit in mora notifi/ candi qñ potuit prouideri·

¶Sed nũquid mulier talis debet reuelare crimen ſuum filio ſuo ſpu rio ⁊ inducere eum ad dimittendũ hereditatẽ vero heredi· Ad hoc di/ cendum ſm Sco· vbi ſupra ꝙ aut fi lius crederet matri aut non· Si au tem crederet non autem probabile eſt ꝙ propter hoc dictuꝫ dimitteret hereditatem·nam paucos reperire contingit qui ita perfecti ſint ꝙ ꝓ pter conſeruandã iuſticiaꝫ in foro dei dimittãt magnas poſſeſſiones quas retinere poſſunt iure exterio/ ri ⁊ vellent ſpurij reputari nec hoc iure p̃ſumere poteſt niſi antea mul tum fuiſſet experta de bona volun/ tate filij ſui· Non ergo debet ſe ex/ ponere periculo certo diffamatiõis apud filium propter incertam cor/ rectionem illius· Si ṽo non crede/ ret ſequeretur inde duplex malum Primũ quia ipſum diffamaret̃·Se/ cundum quia ab illo ſicut antea he reditas poſſideretur·

¶Si quis aũt obſtet ꝙ tali filio de beat reuelari·ne ſi ignoranter forte copularet̃ per matrimoniũ ſue ſoro ri aut alteri ſue propinque·ſeu alia faceret que a iure ſpurijs probibita ſunt· Dicendum ꝙ talis ignorãtia dum perſeuerat omnino excuſat cũ ſit ignorãtia facti. Si qñ tamen fa/ ctum veniret ad lucem tale matri/ monium dirimendum eſſet·

221

¶Si ꝯo querat̃ an dato ꝙ talis fi-
lius ex verbis matris ſe ſpuriũ cre-
dat teneatur reddere bona que ha
buit a marito matris ceteris filijs
atqꝫ heredibus alijs pꝛedicti mari
ti. Dicendũ ꝙ ſi hoc indubitanter
credit ꝛ rõnem illud credendi ha-
bet tenet̃ ſm deum non tamen hu-
mano iure. Si tñ non habet ſuffici
entem cauſam ꝛ rationem credẽdi
illud tunc reddere non tenetur ex
quo per ſe vel per alterũ ſibi claret
ꝙ non habet ſufficientẽ cauſaꝫ ſeu
condignã rationem credendi. Sũt
autem inter cetera quattuoꝛ ſigna
que reddunt ſuſpectam talem ma-
trem ita ꝙ ei de facili nõ debet cre-
di. Pꝛimum eſt amoꝛ. i. ſi pꝛediligit
aliam pꝛolem viri ſui. Secundũ eſt
odium: videlicet ſi pꝛeſumit matrẽ
ipſum vel ei⁹ vxoꝛeꝫ odire. Tertiũ
eſt ſtulticia: quia mulier fatua ꝛ le-
uis eſt ꝛ ptinacis ſenſus. Quartuꝫ
eſt incertitudo cũ nõ conſtat ipſaꝫ
eſſe vel fuiſſe certã ꝙ hũc ꝯcepit de
adultero vel de viro. non enim hoc
poteſt omni adultere eſſe certũ.
¶Sed quod remediũ tali mulieri
debet adhiberi. Dicendum ꝙ ei ſm
Sco. vbi ſupꝛa triplex remediũ da-
ri poteſt. Pꝛimũ eſt ꝙ inducat filiũ
intrare religionem: ꝛ tamen talem
ꝙ poſſit pꝛofeſſionem ſuam ſerua-
re: ne ſcilicet incidat in ſillam vo-
lens vitare caribdim. Secundũ eſt
ꝙ clericus fiat. vnde valet tamẽ ſm
deum eccleſiaſtica beneficia acce-
ptare ꝛ his quaſi ſufficientibus me
rito iam contentus dimittat here-
ditatem alteri fratri laico in ſeculo
remanẽti. Si tñ per nullam pſuaſio
nem honeſtam coꝛ talis filij mater
flectere nõ poteſt vt hereditatẽ di-
mittat: nõ videtur ꝙ debeat ſe pꝛo-
dere illi: cum certa non ſit ꝙ talis
ab ea impſuaſibilis in alijs tam li-
citis ꝛ honeſtis flecteret̃ ex illo im
mo foꝛte tenacius retineret ne ſpu-
rius putaretur: cũ talem notã mul-
ti caueant mali nati. Tunc demũ
tertium remedium addendũ eſt. ſ.
ꝙ ſaluo iure humano ꝛ abſqꝫ infa-
mia ſua poteſt ꝛ debet de ſua dote
cũ eam habebit in ſua ptãte. vel de
parafrenalib⁹ ſi habꝫ ꝛ certis boniſ
ꝛ laboꝛib⁹ ꝛ ſudoꝛibus ſuis indem-
nem facere virũ ꝛ legitimã ei⁹ pꝛo-
lem. Obligat̃ enim ſatiſfacere viro
de conſumptis ab illegitimo filio.
Sed talis filius nõ tenet̃ ſatiſface-
re que conſumpſit ꝗꝫdiu bone fidei
fuit. De hereditate aũt mulier obli
gatur heredibus viri ab inteſtato
vel heredib⁹ ſcriptis vel quib⁹ ve-
riſimiliter credit̃ ꝙ reliquiſſet he-
reditatem. quod ſi neſcit̃ debet pau
peribus erogari. Tenetur inquam
ſm coꝛreſpõdentiã iuſticie. nõ eniꝫ

dico ꝙ teneatur ad reſtituendum equiualens hereditati:qa ſuperius dictũ eſt:plurimũ quidẽ differt inter habere ⁊ ꝓpe eſſe·Sed qa iſte illegitim⁹ heres vtrãq; habuit hereditatẽ: lʒ ſm iuſticiã fuerit prope· propterea minus ꝗ̃ equalens hereditati ſufficit ſibi pro reſtitutione fienda·illud aũt minus determinetur ſm arbitriũ boni viri·Q̃ ſi nec hoc fieri poteſt protunc nõ obligat̃ tenebit̃ ñt cum puenerit ad pinguiorem fortunã· ex̄·de ſolu·c· odoardus·Si ṽo talis mulier nunꝗ̃ habet vnde poſſit reſtituere : tunc ex impotẽtia excuſat̃ ſi habeat ſatiſfaciendi propoſitũ·xiiij·q·vj·c· ſi res· ¶De adultero autem cuius eſt filius dicendum videtur ſi ſcit vľ credit veriſimiliter illum eſſe ſuuʒ vbi mater ipſa ſatiſfacere nõ valeat: videtur ꝙ teneatur de expenſis patri putatiuo:quia cauſam efficacẽ dedit tali damno·extra de iniu.⁊ dãd[illegible] c·ſi culpa·ſm tamen poſſibilitate[illegible] ſuam·⁊ ſi mitteret ipſa adultera ad hoſpitale.vľ quia finxit mortuum peperiſſe · vel quia notificauit ſine ſuo periculo non eſſe filium ſuuʒ tenebitur hoſpitali de nutrimento ⁊ alijs expenſis.niſi notabilis paupertas excuſet eum: cũ de iure naturali ad hoc teneat̃·di· i.c. ius naturale· et hoſpitalia propter pauperes nutriendos ſint facta·nõ propter diuites·Sed ⁊ de hereditate vel dote ſi dotaretur a patre putatiuo teneri videt̃ ad arbitriũ boni viri attenta ſua facultate.que tamen ſatiſfactio occulte fieri debet cum ſine periculo manifeſtari non poſſit· ar·ij·q·i.c· ſi peccauerit· Si aũt dubitat adulter ex eo ꝙ mulier leuis ⁊ cum alijs adulteratur · vel etiã qa ipſa adultera dubitat vtrũ ſit eius vel mariti relinquatur iudicio dei:cũ omnia nuda ſunt ⁊ aperta ⁊ grauari non videtur de reſtitutione·Indecẽs eſt enim vt in re dubia certa detur ſententia· ait Gre. xj·q·iij· ⁊ di·xxxiiij·c· habuiſſe· In nullo tamen caſu ad obuianduʒ huiuſmodi periculis vel malis debet adultera vel adulter querere aborſum vel mortem paruuli·xxij·q·iij· c.faciant·

¶Capitulum [illegible]ptimũ qñ·ſ· debet fieri reſtitutio quod contĩnet in ſe magnam difficultatem·

¶Quãtum ad octauum· ſcilicʒ qñ debet fieri reſtitutio dicit Tho·ij· ij·q.lxij.ꝙ ſtatin[illegible]quia ſicut accipere rem alienã eſt ꝯtra iuſticiã ita ⁊ retinere eã:qa ꝑ hoc ꝙ aliqs detinet rem alienã inuito domino impedit eum ab vſu rei ſue et ſic facit ei iniuriam· Manifeſtum eſt auteʒ

222

q̄ nec per modicum tempus licet alicui in peccato morari: ſed quilibet tenetur ſtatim peccatum dimittere vel deſerere. Unde dicit̃: Quaſi a facie colubri fuge peccatũ. Et ideo quilibet tenetur ſtatim reſtituere vel dilationem petere ab eo qui poteſt vſum rei concedere. et ſi quidem teneantur de incertis cum illud eſſet erogandum in pias cauſas cum cõcilio eccleſie: ſi huiuſmodi perſone habentes reſtituere remaneant ita pauperes cum filijs ꝛ familia q̄ non habeant vnde viuãt fiat dicit Ray. vt dixi in caſu ſimili ſupra in ti. de decimis. Ibi autem ſic dicit: Si quis retinuit decimas longo tempore ꝛ nunc veniat ad ſatiſfactionem ꝛ poſtulat intuitu dei ꝛ eccleſie. ꝛ quia habet paruam ſubſtantiam ſibi remitti quod accepit tempore preterito cum alit̃ oporteret cũ ſua familia mẽdicare. Q̄uis eccleſia omnes decimas poſſet petere ſi viderit iſtum contritum ꝛ preces eiꝰ inniti veritati debet ei tanquã pauperi dimittere vnde viuat cum hoc eſſet ei datura poſtea. xvj. q. i. c. quoniam. Hec Ray. Quod intelligẽdum videtur vbi dantur decime de more prout eſt de iure communi. nam ſecus vbi de more non dantur vel valde diminute: videntur excuſari. De hoc tñ plene habeſ in prima parte ti. i. et dicit ibi glo. Vulte. q̄ illi qui reſignãt in manu penitentiarij qui hoc non facerent niſi penitẽtiarij reſtituerent eis ꝑ parte vel pro toto quando neſcitur cui fienda eſt reſtitutio q̄ non credit eos eſſe in ſtatu ſalutis. Dicit̃ etiam paulo poſt q̄ non eſt neceſſe q̄ fiat huiuſmodi reſtitutio in manu penitentiarij. dummodo tamẽ ſit paratus ad arbitriũ eius vel alterius boni viri ſatiſfacere. Dicit etiam q̄ in hoc caſu epiſcopus q̄ eſt diſpenſator pauperũ poteſt dilationem dare vel partem dimittere vel etiam totũ ſi viderit ei expedire ad neceſſariam ſuſtentationem illius tanq̃ alicuius alterius pauperis: ita tamen q̄ quanto vtilius poteſt gerat negociũ illius cui fienda eſſet reſtitutio ſi perſona eiꝰ eſſet nota: videlicet exponendo illa que eſſent reſtituenda in vſus tales qui magis ei poſſent ꝓficere quoad deum. Hec ibi. Si tenetur certis perſonis que volunt dare dilationem debet ad petitõnem ipſarum abſq̃ dilatione ſatiſfacere vel cedere bonis: quia fur ꝛ raptor ſemper eſt in mora. ꝛ ideo ſemper auget peccatũ ff. de condi. fur. l. in re fur. vbi leſi egent ꝛ fame pereunt ne interueniente paululum mora inueniri non valeant q̄ redimãtur. di. v. Semper

enim eſt vitanda mora vbi eſt periculum·di·xxviij·c·de ſiracuſane·Et hoc etiam ſi oportet ipſum mendicare. Unde non dico habito reſpectu ne egeat· nam contra hoc nota extra de vſur·c·cū tu· Tamen Uul· addit: Sine culpa poteſt accipe vite neceſſaria: ſcz extreme. Ray· Moderate ſibi vita retenta quouſqꝫ plene ſibi ſatiſfaciat· Hoſtieñ·ꝟo dicit Sed quid ſi non imineat tale periculum neceſſitatis ⁊ is qui tenetur reſtituere non poteſt induci ad reſtitutionem faciendam: puto ꝙ diſcretus ſacerdos poteſt conſcientiā ſuam informare ex eo ꝙ intendit vtiliter gerere negociuꝫ creditoris· Nam ſi videt ꝙ aliter non poteſt recuperare in perpetuum vel non ita cito·vel non ita commode poteſt recepto iuramento vel alia ſufficienti cautione·ſi habere poteſt dilationem concedere·⁊ ſub hac conditione ſi hec adimpleuerit in talem diem abſoluere·⁊ ſic creditor quod ei debetur recuperet ⁊ peccator nō recedat a preſbytero deſeperat⁹·Hec ille· ¶Sed quod in fine huius.§ ſcilicet ꝙ abſoluat̄ ſub conditione· Contrarium aſſerit Uulte· dicens ꝙ abſolutio a peccatis nunquā debet fieri ſub conditōne· Et ideo poteſt dici ꝙ abſoluat ſimpliciter ſi eſt abſoluendus: ſed declaret ꝙ nō valebit abſolutio niſi adimpleat ꝓmiſſum·Uulte·Archidy·vero ſuper c.ſi res·xiiij·q·vj· querit vtrum habēti reſtituere debeat haberi reſpectus ne egeat · Et dicit videtur ꝙ ſic.ff·de reg·iur·l· incondemnati·ff de ceſſi·bo·l·ij· ⁊ ſic nota per.B· de ſolu·c·odoardus. ⁊ facit ad hoc qđ habetur.xvj.q·ij c· quicunqꝫ· Sed Innocen·per nota·in·c.cum tu·extra de vſuris·Secus credit ſm canones vbi ibi notant Ala·B· ⁊ Hoſtienſis ꝙ inſolidum tenentur detentores vſurarum ⁊ non ſolum in quantum facere poſſunt: qui Hoſt· in ſum·dicit ꝙ qui habent reſtituere paulatim ſingulis menſibus ſoluāt creditorib⁹·ſi aliter nō poſſunt ſine ſuo magno detrimento ꝓut poterūt· vel componāt ſe cū ſpoliatis Qꝰ ſi nullā poſſunt inuenire miſericordiā apud eos abſqꝫ dilatione tunc tenentur ſatiſfacere vel bonis cedere: quia peccator ſemper eſt in mora·ff· de ꝯdi·fur·l· in re furtiua· ex̄·de ſymo·c·cum in eccleſia·Multi tenent dictum precedēs tanquā equum·ſ·ꝙ tenentur ſoluere quantum pn̄t: retenta ſibi vita cōmoda· ar·de con·di·v·c· diſcipulos. ex̄·de fur.c. ſi quis· Sed ar· contra ſuper verbo reddere·eiuſdem·c· ⁊ ibi dicit ꝙ ſtatim debet reddere totū qđ poteſt allegans Tho·ij·ij· q·lxij·q

223

dicit ꝙ ſtatim eſt fienda reſtitutio Dictum tamen Tho. poteſt dici nõ eſſe contra ſi ſane intelligatur. vt dicetur infra. Sed in quadam ſumma dicitur ꝙ qui habent reſtituere vſuras ⁊ male ablata ⁊ proponunt firmiter reddere ⁊ non poſſunt ſtatim: quia nolunt cum familia egere vel mendicare ⁊ tamen incipiũt iuxta poſſe ſatiſfacere. vtrũ tales poſſunt abſolui et communicare. Reſpondeo aut ſciũt perſonas certas aut non. Et ſi ſciunt ipſi habentes male ablata ⁊ ipſi etiam quibus debent huiuſmodi volunt. tutum eſt ꝙ de cõſcientia eorum ſtent ad terminum ipſorum ⁊ voluntatem. Si vero tales neſciunt damna ſibi data ⁊ reuelatio poſſet eſſe periculoſa illis qui vlount reſtituere. tunc non eſt reuelandum illis. ſed preſumendum ꝙ confeſſor cauſam illorũ vtiliter agat ⁊ confitens intẽdat ⁊ promittat ꝙ̃cito ſatiſfacere poſſit: quia habet locum ratihabitio de bono ⁊ equo. ⁊ tunc confitens abſolui ⁊ cõmunicare poteſt: quia eſt in via ſalutis. Si vero omnino neſciantur perſone quibus eſt reſtitutio fienda: tunc eſt liber in poteſtate prelati vel diſcreti confeſſoris dare ⁊ conſtituere terminum confitenti ſicut viderit neceſſitatem ⁊ contritionem eius ⁊ voluntatem promptam reſtituendi ⁊ infra iſtum terminum talis poteſt abſolui ⁊ communicare. Item vbi maior eſt cõtritio ibi eſt maior miſericordia ⁊ venia eſt fienda ⁊ remiſſio: quia totus mundus fere eſt inuolutus in rapinis: ſic pro poſſe tuo curre per medium nec nimia ſecuritas vel remiſſio perire faciat quos diſcreta equitas poterat reuocare. Item ſemper iniuriãs ⁊ ſpolians vel complices eorum debẽt humiliter poſtularẽ veniã ab eis quos offenderunt. ne illi remaneant in rancore ⁊ mala volũtate. Quid autem debeãt facere vxor ⁊ familia raptoris vſurarij ⁊ huiuſmodi q non habent niſi de obligatis reſtitutioni habes ſupra ĩ. c. de rapina. §. xij. in fine.

¶ Nota ꝙ Ray. ⁊ Hoſt. circa iſtam materiam reſtitutionis dicũt: Hoc notent ſacerdotes ⁊ retineãt ꝙ ſm maior vel minor fuerit fraus vel dolus vel violentia maior vel minor debet eſſe diſcretio iudicantis. et ſm hoc in vſuris que fiunt in depoſitis vt dictum eſt ſupra in. c. de vſura: que omnino ſunt reſtituẽde: tamen ibi quia minor eſt violẽtia ꝙ̃ in ceteris poterit confeſſor etiã cũ ſcitur perſona cui fienda eſt reſtitutio magis moderare tempus reſtituendi retenta ſibi vita commoda ⁊ familie ſue.

¶Quidam circa materiam iſtã dicunt ⁊ meo iudicio ſatis rationabiliter ꝙ in certis caſibus non tenetur quis ad ſtatim reſtituẽdnm actualiter·etiam ſi habet modum aliqualem ad reſtituẽdum ⁊ ab eo cui tenetur inuenire non poſſit nec dilationem nec remiſſionem ſed ſubitam velit ſibi fieri reſtitutiõem: videlicet quando ex reſtitutione ſtatim vel ſtatim reſtituendo ſequeretur inde euidens vel probabile dãnum temporale vel ſpirituale notabile ipſius reſtitutntis vel aliorum quod preponderare damno eius q debet habere ex carentia illius rei. Poteſt autez tale damnum eſſe triplex ſeu ſcandalum notabile vel dãnum·periculũ mortis·infamia grauis·periculũ notabile mortalis culpe·Ratio autem hm̃oi eſt: ꝙ ſcz talis reſtitutio poſſit differri: qa ſm Sco·creditor qui debet habere magis debet velle in huiuſmodi caſibus vt maximum incõmodum ſeu damnum eius qui habet reſtituere euitetur in modica reſtitutiõis dilatione ꝙ̃ ſuum modicum incommodum vel damnum ex carẽtia ad tempus ſue rei·Et ſi obijciatᷣ ꝙ reſtituere eſt actus negatiui precepti qa reducitur ſeu explicatur per hoc quod eſt non retinere alienum·ſed preceptum negatiuũ obligat ſemꝑ ⁊ ad ſemper· Reſpõdetur ſm Sco· ꝙ alienum iniuſte ⁊ inuito dño retinere ſimpliciter prohibetur. propterea ſemper ⁊ ad ſemper iſto modo neceſſe eſt ſaluti alienum nõ retinere·Sed quando quis habet voluntatem ⁊ propoſitum reſtituendi alienum pro tempore oportuno·extunc tenetur domino rei volente·i· velle debẽte·Uult autem hoc dominus rei ⁊ ſi non actu elicito tñ actu debito ⁊ honeſto: qa velle debet ꝙ qui ſuum habet retineat quouſqꝫ potuerit oportune· Et ſi dicatᷣ dominus rei hoc agit inuite. et quia non vult ꝙ per quantumcũqꝫ tempus ſuum retineatur·Dicẽdum ſm Sco·ꝙ domino etiã inordinate volente ſtatim rehabere ſuum ⁊ ꝑ cõſequens contra rectam rationẽ nolente proximum retinere ſuum tũc tenens non eſt detentor iniuſtus· nam ⁊ depoſitum debet redditione ſtrictiſſima reddi cum repetitur·¶ depoſiti·l.fi·⁊ tamen inuito domino voluntate inordinata cum repetit vt cum eo malum faciat ſibi vel alteri poteſt retineri. Et Aug·dicit ꝙ multa bona ſunt preſtanda inuitis dum eoꝝ potius vtilitati ꝙ̃ voluntati conſulitᷣ·di·xlv·c·⁊ q emendat. Exẽplũ ponit·xxiij·q·iiij.c.ipa pietas.de eo·ſ· q contra voluntatẽ

ſuam extrahitur de domo ruitura
quod laudabiliter fit.
¶Eſt ergo vnus caſus cum immi/
net ex eius reſtitutione ſubita peri
culum damni incomparabiliter pre
ualentis damno quod inde habet
creditor ex carentia rei ſue: puta cũ
ipſe creditor impugnaret bonũ cõ/
mune. ⁊ habendo illam rem ſeu pe/
cuniam quã qs retinet de ſuo ma/
gis poſſet impugnare ⁊ preualere.
Nam tunc ſm Ric. in. iiij. non tene
tur illud reſtituere illi: ſed fideliter
reſeruare vt reſtituat ſibi vel here/
dibus ſuis quando hoc fieri pote/
rit ſine preiudicio boni cõmunis vel
depoſitare illud ordinando ⁊ pro/
uidendo q tempore ſuo reſtituatur
Idem videtur dicendum cum quis
vteretur re ſua rehabita: puta gla/
dio ad occidendum ſe vel alium vel
hmõi. Idem videtur dicendum cũ
ex ſubita reſtitutione ille qui reſti/
tueret rem ablatã per furtũ vel ali/
ud vitium detegeretur ⁊ inde infa
maretur cum fama ſit quid notabi
lius ſubſtãtie temporali. vnde gra
uius reputatur peccatum detracti/
onis q̃ furti ceteris paribus ſm Tho.
ij. ij. q. lxxiij. ⁊. viij. q. i. c. deteriores.
Cum ergo quilibet debeat prouide
re conſeruationi fame ſue. ar. xij. q.
i. c. nolo. poteſt talis differre reſti/
tutionem vſq ad tempus quo non
deprehẽdatur in crimine ⁊ infame/
tur ſi aliter prouideri non poteſt.
Idem dicendum eſt cum id quod de
bet reſtitui non poſſit reſtitui niſi
faciendo magnas expenſas ad mit
tendum ſibi: quia in remotis eſt cre/
ditor. Tunc enim quid agendũ ha
bes ſupra etiam eo. ti. c. iij. Et idem
dicendum quando mulier habet fi
lium per adulterium neſciente vi/
ro vel ſuppoſuit ſibi alienum par/
tum qui nutritur de bonis viri vel
etiam heres dimittitur vt proprius
filius cum teneatur mater de talis
omnibus que percepit talis filius
bonus ſcilicet putatiui patris: non
tamen debet reuelare factum quan
do ex hoc ſequeretur vel ſequi pro/
babiliter poſſet mors ſua vel talis
prolis vel etiã notabilis ĩfamia ſeu
alia grauia ſcãdala ſm Ray. ⁊ Jo.
neapoli. in quodlibet. de quo habes
ſupra plene. eo. li. ti. i. c. de furto vbi
vide.
¶Alius caſus quando ex hmõi re/
ſtitutione poſſet ſequi mors ſubita
ſpiritualis ſeu peccatũ mortale pro
babiliter in ſe vel familia eius: pu/
ta reſtituendo que habet aliena vel
tantam peruenit paupertatem vel
miſeriam q non poteſt viuere vel
prouidere filijs ſuiſ de victu ⁊ veſti
tu ⁊ cũ ſint alicuius nobilis cõditi
onis mendicare nimis erubeſcunt

ab amicis ad ſufficientiam non in ueniunt· laborare neſciunt vel non poſſunt: quia paruuli vel infirmi·⁊ ſic reſtituendo exponitur periculo ipſe cum familia ſua furãdi vł pro‑ ſtituendi filias vel deſperatõis vbi retinendo quod habet· alienum cũ ipſo ⁊ induſtria ſua prouidet ⁊ par te ſibi ⁊ famılie ſue ⁊ diſponitur ad ſatiſfaciendum paulatim· Hoc ſen‑ tire videtur Sco·in·iiij· Henri. in quodlibet·vj·q·xxiiij· Et idẽ videt̃ dicendũ cum habet inſtrumẽta ar‑ tiſ ſue vnde ex labore ſuo gubernat ſe ⁊ ſuos·⁊ vendendo vel trahendo ea vt reſtituat ſuis creditoribus nõ poterit laborare ⁊ inde lucrari: pu‑ ta libros quo ad iuriſperitos ⁊ me‑ dicos·ferramenta quo ad artifices Laborando aũt cũ predictis vltra ſuſtentationẽ ſuã poterit in futurũ paulatim ſatiſfacere·Nec credo eſſe contra hoc quod dicit Tho·i,·ij q· lxij·ſcilicet ꝙ ſtatim reſtituendum eſt alienum ſimpliciter· Non enim ita amare verba accipienda ſunt di cit lex:ſed ciuiliter· et in ſacra ſcri‑ ptura ſtatim dicitur fieri quod in prolixo tempore vt patet Malach· iij·ſtatim veniet ad templum ⁊c̃·et precipue cum ex cauſa ita vrgenti differtur vt dictum eſt·Poteſt etiã multipliciter capi in iure ⁊ non ſo‑ lum pro potentia facti:ſed iuris et cõmoditatis:vt patet·xxiiij·q·iiij·c faciat·in glo. Hec tamen non ſunt predicanda ne aperietur via deten tioni alienorum ad quod nimis ꝑ‑ ſone ſunt inclinate: ſed cuꝫ magna diſcretione in confeſſione ⁊ conſili is tractanda ⁊ cum multis circum‑ ſtantijs conſiderãda que honeſtẽt factum·Ad hoc etiaꝫ facit quod di cit Jo. neapoli· in quodlibet· ix.q· xij·⁊ Ric·in.iiij·⁊ Pe·de palu·

¶ Jtem potenti reſtituere male ab lata ſtatim vtrum ſatiſfaciat relin‑ quere in teſtamento vel in inſtru‑ mento ꝙ heredes reſtituãt· Rñdet ad hoc Jo·neapoli·in·ix·quodlibe· q·xxij.ꝙ hoc ſufficit in duobus caſi bus tantum·

¶ Primus eſt quando habens ma le ablata credit vere ⁊ pro certo vel quaſi pro certo ꝙ talis retentio nõ ſit contra voluntateꝫ domini· talis enim retentio non eſt iniurioſa vel iniuſta·Nullus enim patitur iniu ſticiã volens:vt dicit̃·v·ethicoꝝ·

¶ Secũdus caſus quando talis re‑ tentio rei aliene eſt cõtra volunta‑ tem domini ſed inordinatam:puta cum nõ reddit̃ gladius furioſo cũ reperit ipm in furia· hoc eniꝫ iuſte fit·vt·xxij·q·ij·c·ne quis·⁊ ſimiliter hoc eſt quando vult rem ſuam ſta‑ tim habere quam retinens non po teſt dare ſine notabili damno ſuo ⁊

225

eecontra ille cuiꝰ eſt poteſt ſine dā/
no ꝛ incōmodo carere ad tempus.
Extra iſtos caſus nō ſuffic[illegible] ad ſa/
lutē niſi ſtatim reſtituat. Ratio eſt
quia de neceſſitate ſalutis eſt vita/
re peccatum moꝛtale. ſed nō ſolum
auferre alienum ſed etiaȝ detentio
rei aliene extra pꝛedictos caſus eſt
moꝛtale: quia contra iuſticiam: qa
cum faciat iniuriam pꝛoximo. ꝛ hoc
cum poteſt reſtituere. Unde nō ſuf
ficit ad ſaluteȝ tali relinquere in in
ſtrumento vel per teſtamentum ꝙ
heredes reſtituāt: ſed de neceſſita/
te ſalutis eſt ſtatim reſtituere ſi po
teſt. Sed ſi ille cuius res eſt vel cui
obligatur non poteſt illa re carere
ſine incōmodo ſuo etiā ad tempus
opoꝛtet ꝙ reſtituat etiam cum ma/
gno incommodo ſuo. nec ſufficeret
dimittere per teſtamentum.

¶ Tertius caſus excuſans a reſtitu
tione ſubita eſt cum ex hoc īmine/
ret periculum moꝛtis coꝛpoꝛalis.

¶ Et nota ſm R[illegible] in. iiij. di. xv. ꝙ
ſi ille qui damnuȝ intulit habet ali/
quid vltra neceſſitateȝ ſuſtentatio
nis nature. quāuis ſibi neceſſariuȝ
ad victum ſm de[illegible]ntiam ſue perſo
ne reſtituere tenetur. Non enim li/
citum eſt de alieno viuere cum ſe/
culari honoꝛe. Si autem non habet
niſi neceſſaria ad ſuſtentationē na
ture. tunc ſubdiſtinguēdum eſt: qa
aut iſte qui paſſus eſt damnum nō
indiget ad ſuſtentationem nature
eo quod ab eo ablatum eſt et ille q
abſtulit pōt tenere et reſtituere nō
tenetur: quia ex iure nature licitus
eſt vnicuiꝗ vſuſ poſſeſſionis neceſ
ſarie ad ſuſtentatiōem nature. Ex/
trema enim neceſſitas facit omnia
communia. ff. ad legem rodiam. de
actu. l. ij. §. cum eadeȝ. in textu ꝛ in
gloſa. Aut indiget ad ſuſtentatio/
nem nature eo quod ablatum eſt. ꝛ
tunc ſubdiſtinguo. Quia aut pꝛi/
mus: id eſt dominus ipſius rei in/
diget iſta re ad ſuſtentatōnem ſue
nature pꝛiuſꝗ fuit neceſſaria ad
ſuſtentationem nature illius q abſ
tulit. aut eodem tempoꝛe vterꝗ in/
digens factus eſt iſta re ad ſuſten/
tationem ſue nature. aut iſte q abſ
tulit factus eſt indigens re iſta ad
ſuſtentationem ſue nature pꝛiuſꝗ
iſte a quo ablata eſt. Pꝛimo ꝛ ſecun
do poteſt dici ſine pꝛeiudicio ꝙ iſte
qui abſtulit rem iſtam teneatur re
ſtituere illi a quo abſtulit: qa nunꝗ
facta fuit res illius qui eam abſtu/
lit ſed ſemper remanſit illius de iu
re. poſtꝗ enim ſum in ſtatu in quo
res mea neceſſariū eſt mihi ad ſu/
ſtentationem nature non poteſt fie
ri alterius contradicente. Si tertio
modo tunc ille qui abſtulit reſtitue
re non tenetur: qa ab iſto tempoꝛe

quo facta eſt neceſſaria ſibi acquiſitum fuit ius in illa re illi qui abſtulit. Et ideo quãuis damnũ paſſus venit poſtea ad ſtatũ in quo res ſibi ablata eſſet neceſſaria ad ſuſtentationez nature: nõ propter hoc habet mai⁹ ius in iſta re q̄ȝ iſte q eam abſtulit: niſi iſte qui eaȝ abſtulit deueniſſet ad ſtatũ in quo ampli⁹ res iſta non eſſet ſibi neceſſaria ad ſuſtentationem nature. Idem per totum Pe. de palu. in. iiij. ꝛ Sco.

¶ Ex predictis hoꝝ patet ꝙ tales qui habẽt reſtituere et retineant ſibi quodãmodo neceſſaria ad ſuſtẽtationem ſue ꝛ familie ad vitandũ multa pericula anime ꝛ corporis q̄ veriſimiliter ſeq poſſent bonis ſuiſ cedendo ꝛ omnibus ſe expoliando pro reſtitutione fienda qꝺ forte tutius eſſet reſtituere ꝛ in deo confidere: etiam ſi oporteret mendicare ſm Ray. Ad hoc non videtur tenere de neceſſitate ſalutis: tñ non debent talesſ laute viuere ꝛ põpoſe veſti. i cum familijs ꝛ filias ſuas cum magnis dotibus nuptui tradere: ſicut ſi nõ eſſent obligati reſtitutõni ſed parce viuere ꝛ paruaſ dotes tradere. Et ſi nõ poſſunt nobili vl̄ mercatores nuptui dare debẽt artifici ꝛ plebeo tradere ꝛ alia ſuperflua reſecare. Cum multa ergo prudentia hoc negocium agendum eſt cũ efficaciter videt̄ facere qꝺ poſſint ad reſtituendum ꝛ in alijs ſe bene habere ꝛ cum timore dei credo ꝙ poſſunt abſolui et communicari. Qui autez ꝛ de eo quod poſſunt ſemper procraſtinant ꝛ annuatim reperiũtur pr mitterent cõfeſſoribus reſtitutõnem facere ꝛ poſtea non faciũt non videntur abſoluendi niſi pri⁹ faciant vel diſponant efficaciter negociũ ꝛ habeat executionem ꝛ multominus eis permitti debet communio ſumi quantum dico ſpectat ad conſilium confeſſoris. Nam quãtum ad ſacerdotem qui habet communicare cum ille ſe in manifeſto ingerit quid iuris habes in. iij. parte ti. eodem.

¶ De vſuris autem manifeſtis quõ ſit agendum cum eis in reſtitutiõe ꝛ collatione ſacerdotum habes ſupra eodem. c. de vſu. Poſſent etiam tales petere remiſſionem a creditoribus quã ſine fraude ꝛ ſponte obtinent non ipſis amplius obligantur nec etiam pauperib⁹ illa remiſſa eis dare tenẽtur. Non tamen decens eſſet vt diues a paupere ꝛ indigens parum a multũ indigente peteret in remiſſionem ꝛc̄.

¶ Queritur vtrum epiſcopis elapſis trigĩta vel quadraginta annis poſſit agere contra heredes vel poſſeſſores bonorum quondam illius

qui in teſtamento reliquit mille li/
bꝛas ſoluendas nomine vſurarum
incertarū cum de extoꝛſione dicta/
rum vſurarū nō appareat niſi per
confeſſionē dicti teſtatoꝛis. Rn̄det
Lau. poſt Fede. ꝙ cum actio que cō
petit ex teſtamento vel cōditio que
competit ep̄o per legē: Nulli ſit ius
perſonalis ⁊ ſpacio triginta anno/
rum claudatur per cōſequēs. C. de
pꝛeſcriptis triginta vel quadragin
ta annoꝝ. ideo cōtra heredes bona
fide poſſidentes qui ſemper pꝛeſu/
mit̄ nō cōpetit actio ad dictas mil
le libꝛas niſi pꝛobaret̄ heredem ma
lam fidem habuiſſe ⁊ ſciuiſſe vitiū
⁊ crimen defuncti quo caſu debꝫ in
telligi. c. tua nos cū ſi. Et ideꝫ ſi de
extoꝛſione appareat ꝑ illud ꝗꝫ ꝑ te/
ſtamētum. Quo aūt ad poſſeſſoꝛes
bonoꝝ in quos per teſtatoꝛē vel ei⁹
heredem bona ſunt aliena non eſt
aliquod dubiū ſi poſſiderūt ſpaciū
decem annoꝝ: qa actio perſonalis
nō competit contra ſucceſſoꝛem ſin
gularē. vt. l. i. §. habes. ff. ad trebel.
Nec obſtant pꝛimo dicta. ſ. ꝙ actio/
nes ep̄o competentes durant. iiij.
annis qa intelligitur hoc de actio
nibus competentibus ep̄atui vel ec
cleſijs collegiatis: ſed nō competit
actio epiſcopo vt ep̄o ſed vt'icono/
nomo ⁊ adminiſtratoꝛi bonoꝝ pau
perum.

¶ Queritur quid ſi pꝛomiſſo gene
rali edicto ꝙ quicunqꝫ dederit vſu/
rarum nomine aliqd tali veniat in
fra tot dies ⁊c. Si nemo veniat nec
etiam aliquis vſuras certas vſura
rius aſſignauerit īfra terminū ſibi
ad id ſtatutum lataqꝫ eſt ſentētia
per ep̄m declarans illas eſſe certas
vtrum vſurarius ſit tutus ſi poſtea
appareant pſone certe quib⁹ eſt re/
ſtitutio fienda. Fede. de ſenis ſen/
tit ꝙ ſic etiam quo ad illos qui tūc
erant extra dioceſim. fatetur tn̄ ta/
libus competit remediū contra epi
ſcopum ⁊ pauperes. Sed cogita di/
cit Lau. an ſit verum ⁊ contrarium
pꝛacticatur qn̄ non eſt determina
tum ꝙ oīa veniant ſub nomine in/
certoꝝ. Hoc eſt qn̄ non taxatio ve/
ra ⁊ ſm quantitatem ad quā aſcen
dunt. ſed minoꝛ ſm quod inter eos
conuentum eſt ⁊ de hoc iudici pꝛo
cuius ſententia alio non dato pꝛe/
ſumitur ꝙ ſtat legitime.

¶ An aūt talis pꝛactica ſit iuri cōſo
na tu ipe vide. Prompti tn̄ ſunt ep̄i
ad eius obſeruationē: qa pꝛo ſe ipſis
incerta imburſant. nec ad illoꝝ vo/
lunt reſtitutionem viuere vel tene
ri: ſed fiat certa taxatio ſm conuen
tionē ſm ꝙ moꝛis eſt: que tn̄ an poſ
ſit fieri de iure videndum eſt.

¶ Querit etiā Archi. ꝙ ſi quis de/
cedens relinquat ſibi heredeꝫ ex te

ſtamento vel ab inteſtato ⁊ ordina
uit quendã executorez tm̃ ad emen/
dam ſuoꝝ forefactoꝝ: qui decedēs
tp̃e mortis ſue creditoribus teneba
tur ⁊ iam termini ſolutionis fluxe/
rãt. Dicit rñdendo ꝙ iſte executor
debita hmõi ſoluere tenetur et põt
conueniri: quia ela[illegible] terminis ſo
lutionis cepit i[illegible]iuriari creditorib⁹
in non ſoluendo defunctis. Ex pre
cepto aũt dñi eſt ſolutio facienda.
ar. xj. q. i. c. magnũ. xxiij. q. vlt. c. tri/
butum. qa peccat in termino nõ ſol
uendo. Tum quia frangit promiſ/
ſum. ex̃. de pactis. c. i. ⁊. ij. Tum qa
illo elapſo inuito dño detinet alie/
nuz. ff. de except. do. l. ij. §. circa. Et
hoc tenent quidã. ſ. vt nomine fore
factorum. Hoc caſu veniant debita
quoꝝ terminus ſolutio[illegible]is tp̃e mor
tis elapſus erat ⁊ pro illi agi poſſet
Secus de debitis quorum termin⁹
non aduenerit. ⁊ ita no. Spe. in ru/
brica: qualiter ſcripta in iudicio ꝓ/
ferri. §. nunc xᵒ.
¶ De eo xᵒ demum cui datum eſt
aliquid per errorez dicit Jo. de rip.
in tractatu de contractibus ꝙ in ta
li datione aut eſt error perſone vel
fortune aut alterius cõditionis ap
poſite. Si primo modo: puta inten/
do dare Petro ⁊ do Martino: tunc
martinus tenetur acceptum reſti/
tuere vel danti vel illi cui intende/
bat dare. ar. xxix. q. i. §. i. Si xᵒ er/
ror fortune: puta intendo tibi da/
re vt p[illegible]uperi ⁊ tu es diues. dicitur
ꝙ ſic acceptũ tenetur reſtituere dã/
ti vel alicui pauperi. niſi recipiens
interim effectus fuiſſet pauper. Si
xᵒ ſit error alicuius alterius cõdi/
tionis: puta credo te ſanctum cũ tu
non ſis ⁊ ideo dono tibi. vel credo
te celebraturum miſſas ideo do ti/
bi. Dicitur ꝙ ſi receptorium cõſtat
de preciſa intentione dãtis. ſ. quia
al's non daret. niſi iſta conditio ſub
eſſet talis error obligat ad reſtitu/
endum receptũ aut ad ſufficienter
implendum per ſe vel alium inten
tionem dantis. Quoꝝ ratio eſt: qa
cum res in iſtũ non tranſeat niſi eo
mõ quo vult dans transferre ſi nõ
exiſtat conditio in ip̃m res nõ trãſ
fertur. Alij aũt d[illegible] ꝙ talem re/
ſtitutõnem tal[illegible]ror non obligat
niſi ipſa conditio circa quã erratur
eſſet cauſa motiua et finalis talis
dationis. q[illegible]ãt per ſimile. Do
tibi libras c[illegible]ntum qa credo te eſſe
amicum meũ: dato ꝙ accipiens nõ
ſit amicus meus non obligatur ad
reſtitutionem. Si autẽ amicicia ſit
cauſa propter quã do tibi centum
libras. ſ. ſi ſis amicus meus et non
amicus fueris. obligaris ad reſtitu
tionem. Ex his patet ꝙ queſtores
ſancti Antonij vl' alij quicũqꝫ nullo

227

modo poſſunt ſibi retinere ea que illis pauperibus vl' etiam locis pro quibus petunt dantur: quia hic eſt error perſone. Uerꝝ tamen quia nullus tenetur proprijs ſtipendijs militare nec cauſas alioꝝ agere ad ſuas expenſas. Dico ꝙ tales poſſunt viuere ſuper queſtus quos faciunt ⁊ poteſt eis moderatū ſalarium dari. Hec ille. Illa vo que dantur eis ex mendacijs eoꝝ queſtoꝝ: videlicz quia aſſerunt ꝙ dicētur multe miſſe pro dantibus. vel habebunt talē indulgentiam. vel abſoluētur a votis eorum. vel a caſibus reſeruatis. vel ꝙ fient lectiſternia in hoſpitali de hmōi pro quib⁹ illi dant. al's nō daturi cum nec talia fiunt vel vera ſunt totum eſt rapina ⁊ reſtitui debent dantib⁹ ea vel pauperib⁹ erogari. ar. xiiij. q. v. c. non ſane.

¶ Explicit titulus de reſtitutionibus fratris Antonini archiepiſcopi Florentini in quo diffuſe tractatur de hac materia.

¶ Impreſſum Rome per magiſtrū Steffanum Planınck de Pataula. Anno domini. M.cccc.xc. xiij. kl'. Decembris. Sedente Innocentio Octauo Pont. Max. Anno. vij.

BIBLIOTEKI SEMINARIUM SANDOMIERSKIEGO

[illegible]

In principio creaturis et statui innocentie deus in dicitur et deus
ut creator secundum statum transgressionis dicitur dominus et pater deus
In statu gratie dicitur magister et pater ex hoc. Constat ergo ita dicitur
nomine nomina Regimen [illegible] principio includi In quibus nota [illegible]
regentis ad subiecta sua nomen et Regimen. Et voluntas
seu regiminis et affectio quo ad suos rectorum dare eis neces-
saria et indulgere eis et protegere eos. Econtra ex
Rectis debet suo regenti et amorem et plenam subiectionem
et operum de sue imperfectionis obligationem. Recte ipse
[illegible] cognoscere sua necessitates et paupertatem de-
ctorum et peccatorum confessionem et venie impetrationem
instabilitatem et infirmitatem et periculorum [illegible]
Secunda pars habet septem petitiones. Prima concernit
gloriam et honorem dei. Prima Sanctificetur nomen tuum. Quasi diceret O
pater et domine rex et magister et deus et nos filii et servi
subditi [illegible] et creature fac ut te amemus. Scire
petimus ut sciamus nominari glorificetur et firmetur et
[illegible] stat nomen [illegible] tuum quantum ad honorem
tuum [illegible] donetur Gratia [illegible] Secunda petitio
Adveniat regnum tuum [illegible], politicam [illegible]
[illegible] Regimen tuum, potentie [illegible] et [illegible]
[illegible] ut nos tibi plene subiciamur. Ideo petimus [illegible]
et [illegible] veniat. Tertia petitio concernit voluntas [illegible]
[illegible] filii sed in petitione quibus [illegible] et
[illegible] sanctificetur [illegible] et [illegible]
salvatorum per bonam perseverantiam et in salvando
[illegible] per donum gratie ut [illegible]
Tertia petitio dicitur ut in celo sic et in terra [illegible]
[illegible] possibilem. Sic ideo petimus
Sanctificetur nomen tuum Adveniat regnum tuum
Fiat voluntas tua ut in celo [illegible]
sed [illegible] petitio [illegible]
est possibilem ut [illegible]
impleat Nota hec quod petitiones honorem
dei [illegible] et [illegible]

Alie quod petitiones respiciunt necessaria homini
vel respiciunt regentem, quos ad peccatos quibus
solet dare misericordiam et indulgentiam et protegere et securare
Prima petitio est panem nostrum cottidianum da nobis hodie
Prima sumus in maxima necessitate et paupertate, prima ergo
debet providere, scilicet de necessariis corporis et anime et vi
operandi homines. Ideo in prima petitione dicimus panem
nostrum quod dei est panem, id est totum vel omne ubi petimus omne
et totum quod necessarium est ad sustentacionem istorum sed hec
ordine debito ponendo videlicet, ~~[illegible]~~
perdita amicitia habetis gratia secundo quo ad dominum
interna prima obedientia martiri[o] Tercio ad vitam
(
hominis in dupliciter, scilicet per laborem adeo [illegible] suo titulo
4/ vel gratia vel dono dei cottidianum et necessarium ne
superfluum, quod restantem sustentarem gubernarent, da
[illegible] vel da [illegible] [illegible] ut sit nobis in augmentum meriti
et [illegible] [illegible] quod alius [illegible] possemus [illegible]
hodie in vita presenti nature et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] vel satisfaciendo vel solvendi
2 Secunda petitio est et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris Prima petitio per commissionem et omissionem
ipsorum [illegible] [illegible] scilicet [illegible] pena [illegible] [illegible]
sufferre non possumus [illegible], ideo [illegible] indigemus [illegible] eam
implorantes [illegible] parum modicam [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magna [illegible] [illegible]
petimus et dimitte [illegible] scilicet nobis peccatoribus [illegible]
a [illegible] [illegible] stantibus, debita et peccata (et quia [illegible]
[illegible] debemus penas, nostra [illegible] [illegible] vel omissionem
[illegible] est summa tua, nostra et magna et multa et [illegible] sicut
[illegible] ut nos dimittimus [illegible] [illegible] [illegible] parva modica
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
debitoribus qui vel [illegible] [illegible] vel emendare [illegible]
offensis [illegible] debent [illegible] qui nobis debent [illegible]
vel [illegible] animalia vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
indulgentia fiat, [illegible] [illegible] [illegible] data
7 Causa ecclesie non de causa propria rectoris, unde in causa
ecclesie sue potest esse iudex · ii · q · vii · si quis erga episcopum
in · glo · facit · c · fi · de postul · ubi ponit aut diocesa pro se
vel pro ecclesia · et hoc verum · dummodo aliquis constituatur
qui agat nomine ecclesie · d · c · insuper · Sed · no · quod licet
canonicus possit esse testis pro canonico suo contra

extraneum · qr ne dicit domesticus eius secundum bern. tamen
secundum hugo · ut in glo · d · c · super prudentiam
xxiiij · q · ij · non tamen potest esse ~~testis~~ iudex pro eo
contra extraneum · quia minor causa repellit ali
quem a iudicio quam a testimoniis · de off · dele ·
· c · in · R · canonicus

Rubrica xxv ca

Si [illegible] frater unus vendidit possessio
nem suam et volunt [illegible] post
redimere quod ille vendiderat sive [illegible]
non habent [illegible] et ipse [illegible] ad redimendum
potuerit [illegible] computabitur [illegible]
[illegible] ipse qui vendidit et quod [illegible]
reddidit emptori sic recipiat possessionem
suam [illegible] si non [illegible]
et reddat [illegible] habebit emptor quod
quod [illegible] ipse [illegible] vendidit
[illegible] ad [illegible] et ad possessorem [illegible]

Item Qui vendit domum intra [illegible]
[illegible] habet [illegible] redimendi [illegible]
[illegible] annos si non redimerit
et [illegible] emptor
possidebit [illegible] et postea [illegible] et
[illegible] non poterunt [illegible] in [illegible] sive
[illegible] in villa fuit [illegible] annos [illegible]
[illegible] vendidit si [illegible] redemptio
in [illegible] ad [illegible]

229

papa Alexander obijt die xviij Augusti Anni 1503.
pius fuit electus die xxij Septembris } eodem Anno
Idem fuit Coronatus die octaua octobris }
pius obijt die xviij octobris eodem Anno
Julius papa secundus fuit electus die prima Nouembris
Qui fuit Coronatus die xxvj eiusdem mensis